

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА**

**ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

**Збірник тез III Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції**

28 листопада 2017 року

**Ірпінь
2017**

УДК 336.1(477)(063)
ББК 65.9(4Укр)261я431
Ф59

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Університету ДФС України
(протокол № 17 від 21 грудня 2017 року)*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Голова:

Пашко П. В. – ректор Університету державної фіскальної служби України, д.е.н., професор

Заступник Голови:

Топчій В. В. – директор Навчально-наукового інституту права Університету державної фіскальної служби України, д.ю.н., професор

Члени організаційного комітету:

Касьяненко Л. М. – завідувач кафедри фінансового права, д.ю.н., професор;

Білоус В. Т. – професор кафедри фінансового права, д.ю.н., професор;

Сластьоненко О. О. – доцент кафедри фінансового права, к.ю.н., доцент;

Гарбінська-Руденко А. В. – доцент кафедри фінансового права, к.ю.н., доцент;

Ковтун В. М. – доцент кафедри фінансового права, к.ю.н.

Бригінець О. О. – доцент кафедри фінансового права, д.ю.н., доцент

Фінансова безпека України на сучасному етапі:

Ф59 матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Ірпінь, 28 листопада 2017 року. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2017. – 325 с.

Тези подаються в авторській редакції.

*Організатори конференції не несуть відповідальності
за зміст поданих матеріалів.*

УДК 336.1(477)(063)
ББК 65.9(4Укр)261я431

© Університет ДФС України, 2017

ЗМІСТ

Аністратенко Ю. І. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ.....	10
Андросович В. БАНКІВСЬКА БЕЗПЕКА ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	13
Білоус В. Т. РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	18
Борець Л. В. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО ЗОВНІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ (АУДИТУ) ТА ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ.....	22
Бригінець А. В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ У ФІНАНСОВО- ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ.....	26
Бригінець О. О. ПРАВОВІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	30
Бичок Т. П., Сливка А. В. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК КЛЮЧОВОГО ЕЛЕМЕНТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	34
Веселий В. С. ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЦІЛЬОВИХ ФОНДІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	38
Виноградова Д. С., Шостак М. О., СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	43
Власюк Д. Р. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ.....	48
Водала А. Ю. МІСЦЕ ВАЛЮТНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ.....	53
Волощук Д. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ, ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	57

Гарбінська-Руденко А. В. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	60
Герус Н. В., Карпюк І. С. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО ПРАВА ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	65
Гнатик Н. І. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ.....	69
Горбачук Ю. І. МИТНА БЕЗПЕКА УТОПІЧНА МРІЯ ЧИ РЕАЛЬНА ПЕРСПЕКТИВА ДЛЯ УКРАЇНИ?.....	73
Гринюк О.С., Хрящевська К.В. РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	77
Данелюк В. І., Данелюк А. В. ФІСКАЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ПРОЕКЦІЯ ЙОГО НА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ.....	85
Девізорова А. І. ПРИТЯГНЕННЯ ОСІБ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ В КОНСТЕКСТІ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	89
Дзюба С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ЗАБЕСПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	94
Дорофеева Л. М. РОЛЬ МИТНИХ ОРГАНІВ У ЗМІЦНЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	100
Дробіняк Р. С. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ.....	104
Єрега М. М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ.....	108
Заблоцька К. А. БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	114
Заброда О.О., Овсяннікова С.М. ОСОБЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ Е-ДОКУМЕНТООБІГУ В УКРАЇНІ.....	119

Забучинська Т. В. ФІНSOBA БЕЗПЕКА ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	123
Заїка О. В. ФІНАНСОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ.....	126
Karpenko A. E. ESTABLISHMENT OF THE TAX ON THE DERIVED FUND INSTEAD OF INCOME TAX AS AN ASPECT OF GUARANTEE THE FINANCIAL SECURITY OF UKRAINE.....	130
Касьяненко Л. М. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	133
Катеринчук Б. К., Розумний Ю. В. РОЛЬ ДФС УКРАЇНИ У ЗАБЕЗБЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	
Качур С. С. ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	137
Качур С. С. ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	140
Клименко Н. Г. НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	144
Клиша І. В. ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ	148
Ковтун В. М. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	151
Койчева О. С. МІЖНАРОДНЕ ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ.....	156
Колосов О. О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	159
Касьяненко Л. М., Корбут Л. П. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ.....	162
Косова Е. В. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА АДАПТАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО	

ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО КАПІТАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ ДО ВИМОГ ЄС.....	168
Kost Z. THE ECONOMIC IMPACT OF BREXIT FOR THE UK AND EU.....	173
Криницький І. Є. ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АКТИ В РЕГУЛЮВАННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ (ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ).....	176
Лавчи Я. СПІВВІДНОШЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ.....	180
Латковський П. П. ПРАВОВИЙ ВЕКТОР СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ БЮДЖЕТНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	185
Лихолат Я. А. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ ПРИ ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ.....	189
Мацелик М.О., Стріяшко Г.М. ПОДАТКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЯК БАЗОВА КАТЕГОРІЯ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ПОДАТКОВОГО ПРАВА.....	193
Медведчук В. А. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СИСТЕМІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	197
Мельник О. П. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ НА ОСНОВІ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ.....	200
Наджарян О. М. РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ У ЗДІЙСНЕННІ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	204
Олексій У. О. ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	209
Остапчук Т.-В. А. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ.....	212
Палій Я. М. УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДФС УКРАЇНИ ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО КОНТРАБАНДУ.....	218

Пасько К. І. ЗАГРОЗИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЯК ЕЛЕМЕНТУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	222
Піра М. В., Ганущак А. М. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У ГАЛУЗІ ФІНАНСОВОГО ПРАВА ЯК УМОВА ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	226
Пляховська М. С. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	230
Плецька Е. Г. ДО ПРОБЛЕМИ НЕСАНКЦІОНОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРИ	233
Ременюк А. В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ	236
Руда К. А. ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ.....	240
Мацелик М.О., Сарніцька О. В. РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ЇЇ СУБ'ЄКТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	244
Світлична А. С. ПОДВІЙНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ПРАВОВІ ШЛЯХИ ЙОГО УНИКНЕННЯ.....	248
Сидорчук В. О. ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	255
Скакальська А. Я. КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	258
Сластьоненко О.О., Мотя В.І. ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	264
Сокол А. В. ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК ОДНА З НАЙГОЛОВНІШИХ СКЛАДОВИХ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	267

Стародуб Д. М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ Е-СИГАРЕТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	271
Субіна Т. В. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	275
Таранюк Т. О., Недбайло В. В. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	277
Хлуд Т. Ю. МІСЦЕ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	281
Цимбалюк А. В. СВІТОВІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КОШТІВ І МАЙНА, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ.....	285
Чадюк Л. В. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	289
Чайка В. В., Лопатюк Т. О. ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАСЛІДКИ ПОДАТКОВОГО РЕФОРМУВАННЯ В РАМКАХ ПРОТИДІЇ ЕРОЗІЇ БАЗИ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ПЕРЕМІЩЕННЯ ПРИБУТКІВ В УКРАЇНІ.....	293
Черниш Б. П. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	298
Швейда Т. М. БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ.....	303
Шмигельська О. Д. ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	307

Щербина І. В. ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	311
Юшко Ю. О. ПОДАТКОВА ПЕРЕВІРКА ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	315
Яковенко Т. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ОРГАНІЗАЦІЇ І РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ.....	320

Аністратенко Юлія Ігорівна,
д.ю.н., доцент,
професор кафедри фінансового права,
Навчально-наукового інституту права,
Університету державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ

Дослідження проблемних аспектів спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, а в подальшому – єдиного податку, як різновиду місцевого оподаткування, на яке лягає основне навантаження щодо наповнення дохідної частини відповідних місцевих бюджетів, та специфіки загальної системи оподаткування суб'єктів господарювання різних сфер, завжди привертало наукову увагу як серед економістів, так і серед фахівців у сфері юриспруденції. Питання, щодо особливостей оподаткування суб'єктів малого та середнього бізнесу, мали місце в наукових працях таких вітчизняних вчених, як, А.Єлисеєва, А. Крисоватого, М. Кучерявенка, А. Соколовського, С. Бондар, Н.Ущалівського, В. Шпільова, С. Юрія та інших. Проте необхідно зазначити, що деякі теоретичні та практичні аспекти залишилися недостатньо вирішеними, не отримали подальшого удосконалення, оскільки відбулося реформування вітчизняного законодавства під впливом реформування Податкового кодексу України [1]. Питання фінансової безпеки бізнесу останнім часом гостро постало як перед практиками, науковцями так і самими суб'єктами господарювання.

Дослідження даної проблеми у такому контексті переконує, що економічна безпека – це не лише дієздатність самої держави, тобто її спроможність реалізовувати власні владні рішення, а й можливість для економічних суб'єктів різних рівнів діяти відповідно до своїх базових інтересів, проте в загальному руслі зміцнення економічної безпеки країни. Зазначений підхід може бути застосований як до економічного відтворення індивідуума, суб'єктів 19 господарської діяльності різного роду (відтворення капіталу) і держави (економічна сторона відтворення держави як інституту –

забезпечення економічної основи для стабільного виконання покладених на неї функцій), так і до суспільного відтворення як такого, яке є інтегральним показником і свого роду підґрунтям економічної безпеки країни, що узагальнює поняття економічної безпеки індивідуума, суб'єктів господарської діяльності і держави.

Аналізуючи проблемні аспекти фінансової безпеки бізнесу, слід погодитися з думками про те, що зовнішніми загрозами є: несприятливі макроекономічні умови: загальноекономічна ситуація в країні і регіоні, кризи; урядові кризи; нестабільність нормативно-правової бази; податкової, кредитної і страхової політики; рівень інфляції і прогноз інфляції; нестабільність валютної політики держави і / або валютного курсу; брак коштів для інвестування в регіоні, низький рівень інвестиційної активності; несприятливі умови кредитування підприємств, зміна процентних ставок за кредитами; недобросовісна конкуренція на ринку; несприятлива криміногенна обстановка в регіоні, поширення кримінальних і фінансових злочинів у фінансово-кредитній сфері; природні катаклізми [5, с. 19-20].

Серед внутрішніх загроз визнають – некваліфіковане управління, помилки в стратегічному плануванні і ухваленні тактичних рішень; слабе маркетингове опрацювання ринку; недостатня ліквідність активів підприємства; низький рівень кваліфікації основного персоналу; неконкурентна цінова політика; слабе технічне озброєння підприємства; перебої в роботі устаткування і комунікацій; помилки в організації збереження фінансових і матеріальних цінностей; просочування стратегічної і фінансової інформації підприємства, недоліки в організації роботи служби безпеки підприємства; низький рівень бізнес репутації підприємства; відсутність планування діяльності підприємства в аварійних ситуаціях та недотримання контрактів і договірних зобов'язань [5, с.19-20].

Роль малого бізнесу в різних секторах економіки неоднакова. Виділяються галузі де малий бізнес є досить поширеним сектором, так у сільському господарстві, оптовій і роздрібній торгівлі та сфері послуг

домінує малий бізнес, а в промисловості понад половину загального товарообігу припадає на крупні фірми і корпорації [2, с. 42].

Малі фірми успішно конкурують з великими і доповнюють їх. Це відбувається тому, що малі підприємства швидше реагують на зміни ринку, ближче стоять до споживачів, а інколи й утримують нижчі ціни. Вони підтримують великі підприємства в постачанні запасних частин, наданні суміжних послуг і забезпечують їм канали збуту. Хоч малий бізнес має бути успішним, це можна сказати не про всі малі підприємства. Близько половини їх постійно знаходиться на межі виживання. Тому можна відмітити як недоліки, так і переваги малого бізнесу [2, с. 43].

Малий бізнес не може успішно конкурувати на всіх ринках країни. Перша умова успіху в малому бізнесі – знаходження ринку, на якому бути малим – це перевага, а не вада.

Значно відрізняється кількість малих підприємств по регіонах України. Що і зрозуміло, оскільки основними сферами малого бізнесу в країні є торгівля, громадське харчування і різні послуги населенню – як такі що вимагають мінімальних первинних капіталів у порівнянні з великим товарним виробництвом [2].

Ще одним найважливішим показником розвитку малого бізнесу є економічні результати діяльності. Можна констатувати досить сумний факт: малий бізнес в Україні поволі, але упевнено чахне. Тоді як в розвинених державах малі підприємства є вагомим стрижнем економіки.

На сучасному етапі становлення національної економіки єдиному податку відводиться значна роль у спрощенні оподаткування доходів суб'єктів малого підприємництва, мінімізації їх витрат на облік і звітність, зменшенні кількості спорів платників з контролюючими органами, підвищенні рівня зайнятості населення, збільшенні надходжень до бюджету, зменшенні витрат на адміністрування податків.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Кодекс від 02.12.2010 – № 2755-VI // Відомості ВРУ – № 13-14 від 2011 року, з останніми змінами доповненнями від 15.09.2015р.
2. Озеров И.Х. Основы финансовой науки. Вып.1. Учение об обыкновенных доходах. – М.: Тип. И.Д. Сытина, 1908. – 544 с.
3. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. – № 4618-17: електронний ресурс // [режим доступу] : www.zakon.rada.gov.ua.
4. Податкове право України : підручник / М. П. Кучерявенко. – Х. : Право, 2012. – 528 с.
5. Електронний ресурс // [режим доступу] : <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream>.

Андросович Вікторія, студентка групи ПБ-15- 8
Науковий керівник:
Забучинська Тетяна Володимирівна,
старший викладач, заступник завідувача кафедри
фінансового права ННІ Права

БАНКІВСЬКА БЕЗПЕКА ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Фінансова безпека України являє собою один із найголовніших компонентів економічної безпеки України. На думку С.І. Юрія та В.М.Федосова фінансова безпека України має такі складові: банківська безпека, боргова безпека, бюджетна безпека, валютна безпека, грошово-кредитна безпека та безпека небанківського фінансового сектору [5]. Варто зазначити, що одним із найважливіших компонентів є банківська безпека. Це підтверджується тим, що з боку законодавця нормативне закріплення поняття банківська безпека відображається у відповідному нормативно – правовому акті, а саме «Методичних рекомендаціях розрахунку рівня економічної безпеки», де банківська безпека - рівень фінансової стійкості банківських установ країни, що дає змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи країни та захист від зовнішніх і внутрішніх

дестабілізаційних чинників незалежно від умов її функціонування [1]. Інші розтлумачують дану дефініцію як стан банку, за якого він має можливість ефективно протистояти існуючим загрозам його діяльності, прогнозувати й уникати можливих ризиків, при цьому рух його фінансових потоків є безперервним й достатнім для реалізації стратегії стійкого розвитку[6].

У статті 92 Конституції України регламентується питання порядку правового закріплення засад створення та функціонування основних елементів, які входять до структури фінансової безпеки держави, тобто одного із базового елементів – банківської безпеки [8].

Дійсно, головна мета фінансової безпеки банку є створення сприятливих умов для найефективнішого використання ресурсного потенціалу держави та створення умов її стабільного й ефективного функціонування за допомогою банківських установ.

Але, на думку С. Букіна, питання безпеки банку є актуальними не лише для діяльності держави, а й безпосередньо для банків, а також і для решти учасників ринкових відносин. Безумовно, цією проблемою насамперед опікуються власники банку, його акціонери, що турбуються про розвиток свого бізнесу і несуть за нього матеріальну, моральну і соціальну відповідальність, якщо, звичайно, банку первісно не відведена роль кримінальної організації. Безпека банку турбує також і клієнтуру, що склалася навколо нього з постійних і нових юридичних осіб, а також аналогічну частину фізичних осіб, які є вкладниками, позичальниками кредитів і користувачами будь-яких банківських послуг [2].

Ми підтримуємо думку, що якщо провести детальний аналіз норм Закону України «Про банки та банківську діяльність», то можна зробити висновок, що стаття 2 цього Закону буде мати логічне завершення, якщо її доповнити визначенням банківської безпеки держави, зміст якої буде таким: банківська безпека держави – це стан загальнодержавних заходів щодо недопущення та запобігання уявним та потенціальним загрозам функціонуванню банківської системи держави[7].

Якщо розглядати банківську безпеку у вузькому значенні, то як зазначив Горалько О.В., серед завдань безпеки банківської діяльності виділяють: захист законних інтересів банку і його працівників; профілактика та попередження правопорушень і злочинних посягань на власність і персонал банку; своєчасне виявлення реальних і потенційних загроз банку, проведення заходів щодо їх нейтралізації; оперативне реагування елементів структури банку на загрози, що виникають, та негативні тенденції розвитку зовнішніх і внутрішніх обставин; виявлення внутрішніх і зовнішніх причин і умов, які можуть сприяти заподіянню банку, його працівникам, клієнтам і акціонерам матеріальної та іншої шкоди, що заважає їх нормальній діяльності тощо[3]. Тому, щоб забезпечити дані завдання, слід підняти фінансову безпеку на найвищий рівень, а саме створити відповідний нормативно– правовий акт, який буде стосуватися даного питання.

Отже, фінансову безпеку банківської системи в цілому та її окремих складових слід розглядати в двох аспектах. По-перше, з точки зору фінансових наслідків її діяльності для країни в цілому та окремих клієнтів і контрагентів. По-друге, з точки зору недопущення та відвернення явних і потенційних загроз фінансовому стану усїєї банківської системи країни, НБУ та вітчизняним комерційним банкам[3].

Забезпечення фінансової безпеки як банківської системи України в цілому, так і окремих її складових, виходячи з їх виключного значення для соціально-економічного розвитку держави, – складна і багатогранна проблема, якій необхідно приділяти постійну увагу. Як приклад, можна привести діяльність Національного банку України. Його функції мають на меті забезпечення стійкості й запобігання банкрутства банків. Вибір конкретних інструментів грошово-кредитної політики здійснюється з урахуванням особливостей національної фінансової, банківської системи, зокрема фінансового стану банків, ступеня розвитку інструментів грошового ринку та рівня його включення у процес інтеграції[4, с.18].

Так як існує чимало проблем у сфері банківської діяльності, можна зробити висновок, що банк постійно перебуває під певною загрозою. Так, С. Букін виділяє: загрози безпеці банку з боку зовнішнього середовища (з боку клієнтів, партнерів, конкурентів, криміналу, держави в особі різних державних установ, громадян) і загрози безпеці банку з боку внутрішнього середовища (з боку власників, адміністрації, менеджерів підрозділів, спеціалістів, неформальних груп)[2].

Слід зазначити, що при побудові банківської системи потрібно враховувати сучасні тенденції зміни фінансового середовища: загрози постійно змінюються, розширюються, трансформуються та виникають принципово нові; з'являються нові ризики та спостерігається їх кумулятивний ефект, очікування клієнтів збільшуються в умовах браку ресурсів, з'являються нові технології та аналітичні інструменти. Тому кожний банк повинен мати програму вдосконалення заходів упізнання, класифікації, прогнозування та знешкодження потенційних загроз. При цьому ця система повинна мати: повну автоматизацію рішень з мінімальним ручним втручанням, вбудовані передові аналітичні моделі врахування спотвореної інформації, гнучке та плідне співробітництво з клієнтами, а також стійкість до зміни нормативно-правової бази та неправомірних дій конкурентів й злочинців. Передусім в практику українських банків слід вводити європейські традиції та культуру роботи з ризиками, що передбачають використання аналітичних талантів окремих фахівців та технічні можливості сучасних технологій. Основним результатом банків у сфері побудови системи фінансової безпеки повинно стати формування репутації добропорядного банку, а для Національного банку України – відновлення рівня довіри до всієї банківської системи[6].

Отже, проблема виміру банківської безпеки набуває великої значущості і актуальності. Від адекватної оцінки наявного рівня банківської безпеки багато в чому залежить повнота, своєчасність і результативність управлінських заходів із ліквідації, попередження і запобігання наявним і

потенційним загрозам банківській системі, а відтак – і вітчизняним господарському комплексу, економічній та соціальній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методичні рекомендації щодо розрахунків рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: від 29.10.2013 №1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME131588.html
2. Букин С. Безопасность банка / С. Букин // Банковские технологии. – 2003. – № 9. [Электронный ресурс]. – Режим доступе: www.bizcom.ru/security/2003-09/01.html
3. Фінансова безпека банків у системі забезпечення фінансової безпеки держави [Електронний ресурс] / О. В. Горалько // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна. - 2011. - Вип. 2. - С. 328-337. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2011_2_39
4. Галушак О. Фінансові інструменти управління кризовим банківництвом в Укра їні / О. Галушак, О. Вовчак // Вісник НБУ. – 2010. – № 3. – С. 16–20.
5. Бюджетна система України. / С.І. Юрій, Й.М. Бескид, В.Г. Дем'янишин та ін. / — К.: НІОС, 2000. 2. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник.—К.: Ніос, 2001.
6. Фінансова безпека банків: система розпізнання загроз та усунення ризиків / Н. О. Гребенюк // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Економічна. - 2016. - Вип. 91. - С. 53-64. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhE_2016_91_8
7. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 7.12.2000 № 2121-III // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності (Додаток до журналу "Вісник Національного банку України"), 2001. — № 1. — С. 3 — 46 (зі змінами та доповненнями).

8. Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України.-1996.-№30.-ст.141

УДК 351.72:347.73(477)

Білоус В.Г.

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Практично немає жодного аспекту національної безпеки країни, який би безпосередньо не залежав від рівня її фінансової безпеки. У той же час рівень самої фінансової безпеки значною мірою ре залежить від рівня інших аспектів національної безпеки. Розгляд взаємозв'язків і взаємозалежностей між різними аспектами національної безпеки дозволяє знайти заходів щодо недопущення або подолання загроз національним інтересам країни. Залежність всіх аспектів національної безпеки країни від її фінансової безпеки на перший погляд дуже проста: відсутність фінансових коштів призводить до недофінансування часом найбільш невідкладні потреб у різних сферах економіки і становить загрозу національній безпеці. Разом з тим ця зовні проста, найбільша загальна взаємозв'язок знаходить конкретне вираження в різних за своїм економічним характер явищах і процесах. Є зворотній зв'язок між фінансовою безпекою країни і її національною безпекою в цілому. Безумовно, загострення загроз щодо інших аспектів національної безпеки впливає на рівень загроз фінансової безпеки. Так, зміни у політичному курсі провідних західних країн можуть загострити проблему зовнішнього боргу нашої держави, а ускладнення військової ситуації в будь-якій гарячій точці - викликати необхідність збільшення відповідних витрат та підвищити рівень загроз фінансової безпеки. Важливо враховувати тісний

взаємозв'язок різних аспектів національної безпеки країни і ключову роль фінансової безпеки у подоланні загроз національним інтересам України.

Концептуально формування ефективної системи фінансової безпеки має спиратися на створення комплексного моніторингу, тобто багаторівневою і повномасштабної системи відстеження динаміки всіх основних фінансово-економічних процесів у країні. Очевидна складність полягає в розробці точних критеріїв і рівнів фінансової безпеки. На динаміку фінансової діяльності впливає комплекс факторів, що відносяться до внутрішніх і зовнішніх умов діяльності підприємств. У країнах з розвинутою економікою фінансова неспроможність підприємств на 1/3 зумовлена зовнішніми факторами, а на 2/3 - внутрішніми (природно, це усереднена експертна оцінка). В Україні перехідного періоду фінансові негативи більшою мірою залежать від впливу зовнішнього середовища. Розуміння фінансової безпеки як об'єкта дослідження повинно базуватися на розумінні природи фінансової системи, не обмежуючись лише її функціями розподілу, перерозподілу та акумуляції грошових ресурсів. Як система вона включає конкретні характеристики фінансових інструментів, що відображають певною мірою характер відносин власності, а сукупність відносин власності та характеристик фінансових інструментів формує і руху капіталів, та їх розподіл в рамках реалізованої грошової і кредитно-фінансової політики. Перехід до ринкової економіки зумовив посилення ролі фінансів і визначив їх нове місце в системі господарювання. Більшість ринкових інструментів відноситься до елементів фінансового механізму, тобто входить до складу фінансової системи. Проблема збільшення ефективності фінансової сфери в рамках підтримки інвестиційної активності для прискорення економічного зростання розпадається на три складових - проведення ефективної грошової політики, відновлення та реформування банківської це теми і фінансових ринків.

В сучасних умовах в Україні використовуються наступні шляхи вдосконалення системи фінансової безпеки: встановлення меж іноземної

участі в капіталі вітчизняних організацій; галузеві обмеження (обмеження або заборона доступу іноземних інвестицій у галузі, які визнані особливо важливими для економічного та соціокультурного розвитку держави); заходи щодо кампаній, що здійснюють обмежувальну ділову політику, що спотворює умови конкуренції; вимоги у сфері виробництва, використання місцевих компонентів, передачі технологій тощо; розробка дієвих систем контролю залучення і використання коштів іноземних запозичень.

Відзначається прагнення іноземного фінансового капіталу впливати на спрямованість і темпи реалізації найважливіших державних програм в області оборони, науки і техніки, витіснити продукцію України з міжнародного ринку озброєнь і військової техніки, отримати необмежений доступ до стратегічних ресурсів нашої країни, сучасним технологіям, нав'язати контракти на поставку застарілих і екологічно шкідливих виробництв і технологій.

Всі ці фактори дуже негативно впливають на стан захищеності економіки України і в сучасних умовах вимагають внесення серйозних коректив в організацію системи забезпечення фінансової безпеки держави, а також у вітчизняне законодавство (зокрема, необхідним є внесення змін до закону про державну таємницю та прийняття закону про комерційну таємницю). Для забезпечення фінансової безпеки України потрібно створити і прийняти Фінансову доктрину, в якій в якості основного завдання має фігурувати створення якісної, суверенної фінансово-банківської системи, основною функцією якої має бути забезпечення фінансової самодостатності і безпеки держави.

Система повинна забезпечувати вирішення таких завдань: створення повноцінної національної валюти та підтримання її в стабільному і конкурентоспроможному стані; насичення економіки та ринку грошовою масою в обсязі, необхідному для їх повноцінного функціонування і розвитку; створення умов, що забезпечують інтенсивне утворення конкурентоздатного національного фінансового капіталу номінованого в

національній валюті; забезпечення в середньостроковій перспективі (5-10 років) фінансового паритету з основними конкурентами України, в перспективі - домінування на світовому ринку капіталів.

Слід зазначити, що Україна володіє унікальними можливостями, здатними забезпечити їй таке положення. В першу чергу це її величезні багатства, більшість яких, відсутність необхідних для цього правової бази і інфраструктури, не залучені в процес економічних відносин і не створюють доданої вартості, що суттєво знижує ефективність національної економіки в цілому.

Список використаних джерел

1. Про основи національної безпеки України: Закон України: від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України, Стратегія: від 26.05.2015 № 287/2015 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 43. – С. 14.
3. Білоус В.Т. Правове регулювання інвестиційної безпеки – складова фінансової безпеки держави / В.Т. Білоус // Наука і правоохоронна. – № 1(35). – 2017 р. – С. 12-20.
4. Білоус В.Т. Координація боротьби з економічною злочинністю: Монографія. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2002. – 449 с.
5. Бригінець О.О. Правове регулювання фінансової безпеки України: монографія / О.О. Бригінець. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. – 362с.
6. Бригінець О.О. Діалектика виникнення та теоретико-методологічний інструментарій дослідження фінансової безпеки України / О.О. Бригінець // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2016. – № 5. – С. 23-26.

7. Барановський О. І. Філософія безпеки: монографія: у 2 т. / О. І. Барановський. – К.: УБС НБУ, 2014. – Т. 1: Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. – 831 с.

8. Концепція економічної безпеки України / [кер. проекту В. М. Геєць]; Ін. екон. прогнозування НАН України. – К.: Логос, 1999. – 56 с.

9. Фінансово-економічна безпека: навчальний посібник / Якушик І. Д., Головій В. М., Городецька Т. Е., Бузинар Б. А.. – К.: ДП Видавництво «Зовнішня торгівля», 2012. – 416 с.

УДК 347.73

Борець Л.В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО ЗОВНІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ (АУДИТУ) ТА ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Сучасна дієва система державного фінансового контролю в Україні має забезпечувати прозорість і ефективність державного управління. Для з'ясування правових засад здійснення державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) та державного внутрішнього фінансового контролю проведемо їх порівняльний аналіз.

Державний зовнішній фінансовий контроль (аудит)	Державний внутрішній фінансовий контроль
Законодавче регулювання діяльності	
Закон України «Про Рахункову палату»[1]	Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»[2]
Орган, що здійснює контроль	
Рахункова палата України	Державна аудиторська служба України
Мета	

<p>- Створення умов для існування економічної стабільності та національної безпеки;</p> <p>- Забезпечення суспільства повною та достовірною інформацією про здійснення державного управління;</p> <p>Здійснення контролю за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням.</p>	<p>Здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували у періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно, за дотриманням бюджетного законодавства, дотриманням законодавства про державні закупівлі, діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми</p>
--	---

	власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за судовим рішенням, ухваленим у кримінальному провадженні.
Форми проведення	
- фінансовий аудит, - аудит ефективності, - експертиза, - аналіз та інші контрольні заходи Ст. 4 Закону України «Про Рахункову палату»[1].	- державний фінансовий аудит, - інспектування (у формі ревізії), - перевірка державних закупівель Ст. 2 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»[2].
Методи проведення	
Перевірка, запит, анкетування, підтвердження, перерахунок, аналітичні процедури. «Методичні рекомендації з проведення Рахунковою палатою фінансового аудиту», затверджено Рішенням Рахункової палати від 22.09.15. № 5-5[3].	Ревізія проводиться шляхом документальної та фактичної перевірки (інвентаризація, обстеження та контрольний обмір виконаних робіт, організація контрольних запусків у виробництво, контрольних аналізів готової продукції та інших аналогічних дій за участю відповідних спеціалістів органу державного фінансового контролю або інших органів, підприємств, установ та організацій). «Порядок проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними

	органами» від 17.12.2016, підстава 950-2016-п[4].
Результати проведення	
Акт, звіт. Складений та належним чином оформлений акт слугує основою для підготовки підсумкового документу – звіту за результатами проведення фінансового аудиту, складовими частинами якого є висновки та рекомендації (пропозиції)[3].	Акт.

Список літератури:

1. Закон України «Про Рахункову палату» від 02.07.2015 № 576-VIII [Електронний ресурс] // Верховна рада України : [сайт]. Київ, 2017. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/576-19> (дата звернення: 05.10.2017).
2. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р. № 2939-XII [Електронний ресурс] // Верховна рада України : [сайт]. Київ, 2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/2939-12> (дата звернення: 05.10.2017).
3. Рішення Рахункової палати «Методичні рекомендації з проведення Рахунковою палатою фінансового аудиту» від 22.09.2015 р. № 5-5 [Електронний ресурс] // Рахункова палата України : [сайт]. Київ, 2017. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16746274/Method_rek_fin_audit.pdf;jsessionid=DFDF30FF531C1C666E60BC6A0D0E17B6 (дата звернення: 05.10.2017).

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами» від 20.04.2006 р. № 550 [Електронний ресурс] // Верховна рада України : [сайт]. Київ, 2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/550-2006-%D0%BF> (дата звернення: 05.10.2017).

УДК 347.73

Бригінець А.В.

в. о. заступника начальника кафедри фінансових розслідувань
Факультет підготовки, перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової міліції
Університет державної фіскальної служби України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ У ФІНАНСОВО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ

Зростання ролі та диверсифікація функцій конфіденційної інформації у правовій сфері стали поштовхом до наукового дослідження проблематики комерційної таємниці у цілому, а також фінансово-правових відносинах, зокрема.

Відновлення наукового інтересу до сутності комерційної таємниці спостерігається з відродженням правового регулювання відносин, які складаються з приводу конфіденційної комерційно цінної інформації, що відбулось із започаткуванням реформування економічних відносин у пострадянських державах та орієнтуванням на побудову в них ринкових економік.

Правова основа регулювання відносин, пов'язаних з комерційною таємницею, являє собою сукупність правових норм, що регулюють відповідні суспільні відносини. В Україні зазначені норми набувають зовнішнього виразу, насамперед, у формі нормативно-правових актів. Фахівці справедливо визнають, що відсутність або неефективність правової основи

регулювання відносин щодо комерційно цінної інформації є додатковим стримуючим чинником для надходження інвестицій [1, с. 34-36].

Найбільш досконалий рівень формування правової основи регулювання фінансово-правових відносин у сфері захисту комерційно цінної інформації традиційно визнається за Сполученими Штатами Америки (далі – США). У цій країні ще у 1979 році був прийнятий та до сьогодні діє Федеральний Одноманітний закон про торгівельні секрети. Цей закон розкриває поняття та ознаки торгівельних секретів, визначає суб'єктів права на них, закріплює обов'язок третіх осіб зберігати у таємниці інформацію, яка стала їм відома у процесі їх діяльності, способи захисту порушених прав та ін. Поряд із цим, правовий режим комерційної таємниці у фінансово-правових відносинах у США встановлюється також законодавством кожного штату окремо, судовими прецедентами, Законом про економічне шпигунство. Таким чином, особливість правової основи регулювання комерційної таємниці у фінансово-правових відносинах у США обумовлена існуванням та розвитком американського права на двох рівнях (штатів і федерації), а також специфікою правової системи цієї країни, де важливе значення в якості джерела права поряд із законодавством має судовий прецедент.

Окрім США, такі держави як Таїланд, Латвія, Швеція, Китай [2, с. 49-58], а також країни-учасниці СНД, зокрема, Азербайджан, Білорусь, Молдова, Таджикистан, Туркменістан, Росія [3, с. 224-241] дану групу країн об'єднує той факт, що у зазначених державах прийняте спеціальне законодавство щодо комерційно цінної інформації у фінансово-правових відносинах у формі спеціального закону про комерційну таємницю. Законодавство вище згаданих країн у досліджуваній сфері визначає об'єкти правової охорони, положення щодо набуття режиму комерційної таємниці, складові цього режиму, порядок реалізації прав на інформаційні об'єкти, права і обов'язки їх власників, захист прав на комерційну таємницю у трудових відносинах, відносинах з контролюючими та правоохоронними органами тощо.

Особливе місце серед зарубіжних підходів до формування правової основи регулювання відносин щодо комерційної таємниці посідає Англія. У даній державі джерелами регулювання комерційної таємниці у фінансово-правових відносинах є правова доктрина та відповідні судові рішення. Разом з тим, в англійському праві та судовій практиці не склалося єдиної думки щодо поняття і характеру комерційної таємниці, легального визначення даного поняття не існує. Важливе значення мають особисті точки зору суддів і конкретні обставини відповідної справи [1, с. 55].

Варто згадати і Францію, де захист комерційної таємниці у фінансово-правових відносинах, за відсутності спеціалізованих нормативних актів, здійснюється на основі застосування загальних норм цивільного, трудового та кримінального права. Законодавство Франції включає такі напрями захисту комерційної таємниці: у рамках трудових відносин на працівника покладається обов'язок підтримувати режим конфіденційності інформації, працівник не має права конкурувати з роботодавцем після звільнення; передбачена цивільно-правова відповідальність за «зловживання довірою», тобто розголошення комерційної таємниці особою, якій вона довірена володарем; передбачена кримінальна відповідальність для державних службовців та посадових осіб контролюючих органів за розголошення конфіденційної інформації [4, с. 100-104].

Аналогічним чином проблема захисту комерційної таємниці вирішується ще в цілому ряді європейських держав, наприклад у Фінляндії, Швейцарії та ін. Комерційна таємниця у фінансово-правових відносинах у Великій Британії регулюється договорами між роботодавцем і найманим працівником; у рамках же цивільно-правових відносин застосовуються «угоди про конфіденційність» між контрагентами. Державні службовці зобов'язуються не розголошувати інформацію, яка стала їм відома внаслідок виконання службових обов'язків. Реалізація такого обов'язку здійснюється за допомогою підписання державними службовцями спеціальної угоди. Подібним чином питання комерційної таємниці у фінансово-правових

відносинах регулюється у цілому ряді країн – колишніх колоніях Великобританії, наприклад в Австралії, Індії.

Проведене дослідження зумовлює висновок про те, що у світі відсутня єдино визнана система правового регулювання комерційної таємниці у фінансово-правових відносинах. Інститут комерційної таємниці потребує належного правового врегулювання і на теренах нашої держави. Що і слугуватиме основними питаннями для подальших досліджень. У світлі зазначеного, варто зауважити, що правове регулювання інституту комерційної таємниці перебуває у постійному стані трансформації, зумовлене дане правове явище потужним зростанням ролі інформації у сучасних євроінтеграційних та глобалізаційних умовах, а належний її захист стає першочерговим завданням як для України, так і для кожної держави зокрема.

Список літератури:

1. Котляр Д. Правова природа та підходи до регулювання комерційної таємниці / Д. Котляр // Часопис Парламент. – 2004. – № 3-4. – С. 34-36.
2. Андрощук Г. Правова охорона комерційної таємниці / Г. Андрощук // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2015. – № 6. – С. 49-58.
3. Андрощук Г. Институт коммерческой тайны в странах СНГ: правовой режим и защита / Г. Андрощук // XVII Международная научно-практическая конференция «Актуальные проблемы интеллектуальной собственности», Львов, 21-25 февраля 2011. – С. 224-241.
4. Рачковский В. В. Зарубежное законодательство о коммерческой тайне / В. В. Рачковский // Правоведение. – 1999. – № 3. – С. 100-104.

ПРАВОВІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Конституція України, що стала гарантом побудови демократичної правової держави, не могла не врахувати загальносвітових тенденцій інформатизації суспільства. Тому ряд її статей (зокрема ст. 17, 32, 34) визначають забезпечення інформаційної безпеки, як одну з найважливіших функцій держави і мають стати основою розвитку інформаційного законодавства.

На даному етапі розвитку людства однією з провідних ознак сучасного економічного та науково-технічного прогресу є стрімкий розвиток інформаційних технологій, а також їх всебічне використання у житті населення більшості держав. Інформація та інформаційні технології все більше визначають розвиток, а також економічну могутність суспільства. Із становленням України як суверенної, правової держави, розширенням її міжнародного співробітництва, реформуванням економіки та оборони постала необхідність створення принципово нової власної системи захисту інформації та законодавчого регулювання інформаційних правовідносин у сфері охорони таємниць [1].

Ми живемо у світі конкурентної боротьби за сфери впливу на міжнародній арені, світових ринках, за пріоритети у науковій, військово-технічній, економічних галузях. Тому захист інформації, охорона державної таємниці є невід'ємною складовою національної безпеки України. А там, де превалюють особливі інтереси держави, інтереси її безпеки, зовнішніх відносин та економіки, чинне законодавство повинне забезпечувати саме їх захист, утвердження інформаційного суверенітету України, її права на встановлення особливого порядку користування і розпорядження

інформацією з обмеженим доступом, найважливішою складовою частиною якої є державна таємниця [2].

В інформаційному просторі дана інформація займає дуже незначну частку і стосується чітко окреслених сфер державної діяльності – оборони, економіки, зовнішніх відносин, державної безпеки і охорони правопорядку, що прямо закріплено у статті 6 Закону «Про державну таємницю» [3].

Всього, за нашими підрахунками, на сьогодні в Україні діє близько 60 нормативних актів, що стосуються регулювання відносин в інформаційній сфері. Крім того, видано низку відомчих актів Держкомсекретів України – циркулярних листів, роз'яснень, методик тощо (понад 15), які є обов'язковими для усіх державних органів, підприємств, установ, організацій під час здійснення ними функцій щодо забезпечення охорони інформації з обмеженим доступом, перш за все – державної таємниці.

Робота з удосконалення нормативної бази охорони державної таємниці проводиться і у даний час. Зміни, що відбуваються у суспільстві, розвиток міжнародних відносин, зміни в економіці, процеси приватизації потребують вдосконалення нормативної бази, зміцнення на її основі системи охорони таємниць.

Потребує першочергового нормативного вирішення низка проблем. Це, зокрема, необхідність: визначення порядку розсекречування документів колишніх СРСР та УРСР; вирішення питання щодо адміністративної відповідальності у разі порушення законодавства про державну таємницю; надання категорій режиму секретності підприємствам, установам і організаціям, діяльність яких пов'язана з державною таємницею; забезпечення режиму секретності в нових умовах господарювання.

Зростання загроз для інформації, спричинене лібералізацією суспільних та міждержавних відносин, застосуванням технічних засобів обробки інформації та засобів зв'язку іноземного виробництва, поширенням засобів несанкціонованого доступу до інформації та впливу на неї, визначає

необхідність проведення робіт із розробки і впровадження нормативних документів системи технічного захисту інформації.

На сьогодні правову основу забезпечення ТЗІ становлять Концепція національної безпеки України, Закони України «Про інформацію», «Про державну таємницю», «Про захист інформації в автоматизованих системах», інші нормативно-правові акти, а також міжнародні договори України, що стосуються сфери інформаційних відносин. Ми розглянули тільки один з аспектів, в цілому вже врегульований, правової основи захисту інформації в Україні – охорону державної таємниці.

Позитивно оцінюючи досягнуте у цьому напрямку, необхідно, на наш погляд, враховувати і те, що чинне законодавство України, незважаючи на закріплення прогресивних у свій час положень, які встановлювали основи правового підґрунтя захисту інформації, зокрема, Закон України «Про інформацію» не у повній мірі відповідає сучасному рівню розвитку відносин в сфері інформації та невзмі адекватно вирішувати проблеми, що виникають у таких сферах, як інформація про особу, інформація для службового користування тощо. Крім того, більшість з існуючих нормативних актів були прийняті до набрання чинності Основного закону нашої держави, а тому потребують приведення у відповідність до Конституції України.

На сьогодні склалися два підходи до забезпечення безпеки електронних систем: фрагментарний підхід, при якому проводиться протидія строго визначеним загрозам при певних умовах (спеціалізовані антивірусні засоби, автономні засоби шифрування, тощо); комплексний підхід, який передбачає створення середовища обробки інформації, яке об'єднує різноманітні (правові, організаційні, процес – технічні) заходи для протидії загрозам. Комплексний підхід, як правило, використовується для захисту великих систем. Хоча часто і типові програмні засоби містять вбудовані засоби захисту інформації, але цього не цілком достатньо. В цьому випадку необхідно забезпечити виконання наступних заходів: організаційні заходи по

контролю за персоналом, який має високий рівень повноважень на дії в системі (за програмістами, адміністраторами баз даних мережі і т.д.); організаційні та технічні заходи по резервуванню критично важливої інформації; організаційні заходи по відновленню працездатності системи у випадку виникнення нештатних ситуацій; організаційні та технічні заходи по управлінню доступом в приміщеннях, в яких знаходиться обчислювальна техніка; організаційні та технічні заходи по фізичному захисту приміщень, в яких знаходиться обчислювальна техніка і носії даних, від стихійних лих, масових безпорядків і т.д.

Інформаційна безпека держави забезпечує реалізацію національних інтересів. Тобто основною метою її існування є забезпечення вільного розвитку і процвітання державного суспільства. Варто погодитись, що серед науковців існує безліч тлумачень поняття «інформаційна безпека держави», єдиної думки щодо цієї дефініції немає. Для одних вчених вона відображає стан речей у суспільстві держави або певне положення, тобто, є статичною категорією, інші під даним визначенням розуміють процес, діяльність, здатність, систему гарантій, властивість, функцію, тобто, динамічну категорію [4]. Відтак постає необхідність в угрупованні напрямів визначення аналізованого поняття. На наш погляд, сутність поняття «інформаційної безпеки держави» полягає у доцільному комбінуванні її статичних та динамічних особливостей для досягнення найкращого результату, тобто, забезпечення безпеки держави та її суспільства у інформаційній сфері.

Список використаних джерел

1. Бригінець О.О. Правове регулювання фінансової безпеки України: монографія / О.О. Бригінець. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. – 362с.
2. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.

3. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-12 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

4. Бригінець О.О. Правове забезпечення інформаційної безпеки держави як окремого елемента економічної безпеки держави / О.О. Бригінець // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2016. – № 4. – С. 140-142.

УДК 336

Бичок Тетяна Петрівна
Сливка Андрій Володимирович
студенти групи ПБі-15-1
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Білько Тетяна Олександрівна
старший викладач кафедри фінансового права ННП
Університет державної фіскальної служби України

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК КЛЮЧОВОГО ЕЛЕМЕНТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Фінансова безпека держави є однією із найважливіших умов забезпечення належного рівня національної безпеки. Стан фінансової безпеки багато в чому визначається рівнем правового регулювання відносин у сфері фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування, а причиною вчинення фінансових правопорушень є зазвичай недоліки фінансового законодавства.

Проблеми правового забезпечення фінансової безпеки наявні у різних країнах світу. Не стала винятком і Україна. Враховуючи недоліки законодавства в сфері фінансової безпеки, в тому числі відсутність однозначного визначення «фінансова безпека» і наявності прогалин в окремих законодавчих актах, виникає потреба у проведенні правового аналізу даного інституту.

Питання правового забезпечення фінансової безпеки у своїх працях розглядали: С. М. Шаптала, М. В. Патарідзе-Вишинська, Е. С. Дмитренко, К. С. Радзівіл, А. М. Калантай, В. В. Жидецька тощо.

Аналізуючи питання правового забезпечення фінансової безпеки, насамперед, необхідно дати визначення «фінансова безпека». Варто зазначити, що у законодавстві України відсутнє визначення даного поняття. На нашу думку, найбільш вдале визначення фінансової безпеки міститься у статті Радзівіла К. С. «Поняття та зміст фінансової безпеки держави». Так, Радзівіл К.С. вважає, що фінансова безпека – це стан захищеності фінансових інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, який забезпечується державними органами відповідно до основних напрямків державної політики у сфері забезпечення національної безпеки держави [1].

Базисними документами, що склали підґрунтя для розробки діючих на сьогодні нормативних актів з питань фінансової безпеки держави та захисту її суверенних національних інтересів у цій сфері є прийняті майже одночасно у 1990 році Декларація «Про державний суверенітет України» та Закон УРСР «Про економічну самостійність Української РСР».

Не менш важливе значення у правовому забезпеченні фінансової безпеки держави відіграє Конституція України. Так, відповідно до ст. 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Крім того, у ст. 107 Конституції України зазначено, що Рада національної безпеки і оборони України координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони [2].

З метою реалізації положень, закріплених в Конституції України, у 1998 році Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» [3]. Даний Закон визначає правові засади організації та діяльності Ради національної безпеки і оборони України, її склад, структуру, компетенцію і функції. Необхідно підкреслити, що у даному Законі відсутні положення про компетенцію РНБОУ у сфері забезпечення фінансової безпеки держави. На нашу думку, для врегулювання

зазначеної прогалини необхідно до функцій, визначених цим Законом, покласти на Раду національної безпеки і оборони України функцію щодо координації та здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері фінансової безпеки.

Ще одним істотним досягненням національного законодавства стало прийняття Закону України «Про основи національної безпеки України» 19 червня 2003 р. [4]. Цей Закон визначає основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності. Підкреслено загрози національній безпеці, зокрема, і в економічній сфері, а також зазначені основні напрями державної політики з питань національної безпеки. Поряд з тим, Закон України «Про основи національної безпеки України» не містить норм щодо забезпечення фінансової безпеки держави та визначення її місця в системі національної безпеки. На нашу думку, необхідно внести поправки до даного Закону шляхом закріплення у ньому визначення поняття «фінансова безпека». Крім того, ми підтримуємо позицію Радзивіла К.С. про необхідність доповнення статті 8 Закону України «Про основи національної безпеки України» щодо основних напрямів державної політики з питань національної безпеки у внутрішньополітичній сфері положенням: «забезпечення належного рівня фінансової безпеки, як держави в цілому так і її регіонів» [1].

Вагомим кроком у правовому забезпеченні фінансової безпеки стало схвалення КМУ Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері від 15.08.2012 року [5]. Варто зазначити, що метою Концепції є визначення основних засад та напрямів державної політики щодо забезпечення національної безпеки держави у фінансовій сфері. Крім того, Концепція визначає проблеми у фінансовій сфері, які підлягають вирішенню, шляхи і способи розв'язання таких проблем. Також у даному документі визначено посилення позитивного впливу бюджетної політики, політики

управління державним боргом, податкової, грошово-кредитної політики на забезпечення стабільності фінансової системи

Таким чином, можна зробити висновок, що незважаючи на таку кількість нормативно-правових актів, які регулюють питання національної безпеки, інститут фінансової безпеки є недостатньо врегульованим. Ми вважаємо, що низький рівень законодавчого забезпечення фінансової безпеки держави обумовлений неефективністю державного управління, його недостатньою зорієнтованістю на захист національних інтересів в фінансовій сфері, недосконалістю національного законодавства щодо забезпечення фінансової безпеки держави; корупцією в управлінських структурах. Саме тому з метою забезпечення ефективності регулювання фінансової безпеки необхідно внести поправки до законодавчих актів у даній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Радзівіл К. С. Поняття та зміст фінансової безпеки держави. / К. С. Радзівіл // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 5. с. 94-97.

2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс] / ВР України // База даних «Законодавство України». – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР. [Електронний ресурс] / ВР України // База даних «Законодавство України». – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/183/98-%D0%B2%D1%80>.

4. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. [Електронний ресурс] / ВР України // База даних «Законодавство України». – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/card/964-15>.

5. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. № 569-р.

[Електронний ресурс] / ВР України // База даних «Законодавство України». –
Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/569-2012-%D1%80>.

Веселий Владислав Сергійович
магістр кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Т. А. Латковська

ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЦІЛЬОВИХ ФОНДІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Однією з основних категорій фінансово-правової науки є фінансова діяльність органів місцевого самоврядування. В сучасних умовах проведення реформи децентралізації має наслідком надання органам місцевого самоврядування більшого обсягу повноважень, у тому числі і у сфері фінансової діяльності. Так звана «фінансова децентралізація» включає отримання більших фінансових повноважень органів регіонального рівня та є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади.

Мета фінансової діяльності органів місцевого самоврядування зумовлена їх фінансовими потребами й досягається тільки через покриття всіх фінансових витрат. Це передбачає: по-перше, збір грошових коштів у свої фінансові фонди; по-друге, розподіл їх відповідно до потреб на основі конкуренції місцевих пріоритетів; по-третє, безпосереднє використання зібраних грошових коштів для реалізації завдань органів місцевого самоврядування. Останні мають можливість забезпечувати себе коштами, використовуючи прерогативи публічної влади, зокрема, примус, що є їх виключним привілеєм. Ідеться, зокрема, про місцеві податки та збори, неподаткові платежі, штрафи, повернення наданих позик, прибутки від комунального майна та окремих видів діяльності, а також суми місцевих позик [1].

За допомогою місцевих фінансів здійснюється вплив органів місцевого самоврядування на економічний і соціальний розвиток відповідних територіальних утворень. У матеріальному значенні місцеві фінанси є сукупністю грошових фондів місцевого самоврядування, які повинні забезпечувати виконання функцій і завдань органів місцевого самоврядування. У процесуальному розумінні місцеві фінанси – це економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом та використанням фондів грошових коштів з метою виконання завдань і функцій органів місцевого самоврядування [2, с. 4].

Одним із важливих елементів фінансових ресурсів місцевого самоврядування є різноманітні цільові фонди.

Стаття 68 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» прямо передбачає, що органи місцевого самоврядування можуть утворювати цільові фонди, які є складовою спеціального фонду відповідного місцевого бюджету.

Порядок формування та використання цільових фондів визначається положенням про ці фонди, що затверджується відповідною місцевою радою [3].

Цільові фонди – це сукупність грошових надходжень, які затверджуються відповідною місцевою радою та використовуються для фінансування конкретних цільових програм і заходів.

Цільовий фонд створюється з метою надходження додаткових фінансових ресурсів до спеціального фонду бюджету місцевої ради на фінансування видатків щодо розвитку міського господарства, соціальної інфраструктури та розв'язання вкрай важливих проблем адміністративно-територіальної одиниці.

Положення про цільовий фонд, затвердженого місцевою радою, визначає джерела формування фонду, основні напрямки використання, порядок фінансування видатків, порядок ведення обліку та звітності про використання коштів цільового фонду [4, с. 170].

До системи цільових фондів, що створюються на місцевому рівні належать:

- резервні фонди;
- валютні фонди;
- приватизаційні фонди адміністративно-територіальних одиниць;
- фонди будівництва, реконструкції та ремонту автомобільних доріг;
- фонди охорони навколишнього природного середовища;
- на місцевому рівні відкриваються відділення державних соціальних фондів.

Дохідна частина цільового фонду місцевої ради формується за рахунок таких джерел: доходів, одержаних за рахунок здійснення організованих міською радою заходів щодо розв'язання економічних і соціальних проблем; добровільних внесків громадян, суб'єктів господарювання, установ та організацій; добровільних внесків фізичних та юридичних осіб за відкриття торгових точок; коштів, виділених підприємствами, об'єднаннями, організаціями, установами, іншими суб'єктами господарювання на видатки для соціального розвитку міста, житлових масивів та спільного утримання прилеглої до них території; коштів фізичних та юридичних осіб, що здійснюють будівництво об'єктів, для пайової участі в створенні і розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури; залучених на добровільній основі коштів населення за рішенням зборів громадян за місцем проживання (самооподаткування); коштів, які надійшли від рекламодавця за тимчасове використання місць для розміщення об'єктів зовнішньої реклами; сплати реєстраційного внеску за участь в конкурсах та аукціонах з продажу земельних ділянок чи об'єктів нерухомості; благодійних внесків на будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт об'єктів територіальної громади міста; грантів або дарунків, одержаних на конкретну мету; інших надходжень, визначених відповідно до рішень міської ради та інших нормативно-правових актів [4, с. 173].

У свою чергу, акумульовані фінансові ресурси цільових фондів використовуються на фінансування: заходів, затверджених програмами місцевої ради; соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці; придбання обладнання, ремонту та утримання в належному стані об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури території; будівництва, реконструкції та капітального ремонту об'єктів, що належать до комунальної власності селищної ради, розробки схем та архітектурних рішень, проведення наукових, науково-пошукових і проектних робіт; придбання та модернізації основних засобів комунальних підприємств, освітніх та закладів культури; здійснення заходів щодо розвитку житлово-комунального господарства; благоустрою міста; заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, охорони водойм, озеленення, створення місць відпочинку громадян; розвитку інженерно-транспортної соціальної інфраструктури міста; культурно-масових, спортивних та оздоровчих заходів; інших заходів, затверджених програмами місцевої ради [4, с. 174].

Можна зазначити наступний приклад фінансово-правового регулювання діяльності одного з цільових фондів, закріпленого нормами чинного законодавства. Так наприклад, законодавство України передбачає формування позабюджетних фондів місцевих рад для реалізації програм розвитку дорожнього господарства. Згідно із Законом України “Про джерела фінансування дорожнього господарства України” від 18 вересня 1991 року у бюджеті Автономної Республіки Крим, обласних, міських, сільських та селищних бюджетах щорічно передбачаються видатки на проведення робіт, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автомобільних доріг.

Для цих цілей у складі бюджету Автономної Республіки Крим, обласних, міських, сільських та селищних бюджетів створюються територіальні дорожні фонди.

Дохідна частина цих фондів формується за рахунок частини коштів Державного дорожнього фонду України відповідно до порядку, розподілу, встановлених Кабінетом Міністрів України згідно із законами, а також інших надходжень до відповідних бюджетів, що визначаються рішеннями Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, міських, селищних та сільських рад про бюджет на поточний рік, а також відповідних надходжень, визначених статтею 5 зазначеного Закону.

Кошти територіальних дорожніх фондів спрямовуються на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг у населених пунктах, що належать до комунальної власності, а також на потреби дорожнього господарства за напрямками, визначеними відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, міськими, селищними та сільськими радами [5].

Таким чином, спираючись на вищезазначене, можна підвести підсумок та зазначити, що право органів місцевого самоврядування створювати в межах законодавства цільові фонди та, у свою чергу, ефективно функціонування останніх є важливою передумовою для розв'язання соціальних і економічних проблем місцевого значення.

Використана література:

1. Шухнін А.С. Поняття фінансової діяльності органів місцевого самоврядування в Україні: фінансово-правовий аспект. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/2703/124/>.
2. Лучковська С. І. Фінансове право: навч. Посібник / для студ. економ, спец. вищих навч. закладів}. - К.: КНТ. 2010. – 296 с.
3. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

4. Ніколаєва О. М. Місцеві фінанси [текст] : навч. посіб. / О. М. Ніколаєва, А. С. Маглаперідзе - К. : "Центр учбової літератури", 2013. – 354 с.

5. Про джерела фінансування дорожнього господарства України: Закон України від 18.09.1991 № 1562-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1562-12>.

Виноградова Дарія Сергіївна
Шостак Марія Олександрівна,
студентки групи ПБ-14-3
ННІ права УДФС України
Науковий керівник: Ковтун В.М., к.ю.н, доцент

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Формування основ економічної могутності держави, створення ефективної системи соціального захисту населення, забезпечення обороноздатності, підвищення добробуту громадян та вирішення низки актуальних соціально-економічних проблем неможливо без надійної фінансової безпеки. Безпека фінансів є ключовим чинником стабільності економіки, сталого розвитку і відноситься до пріоритетів Уряду та парламенту. Саме стан фінансової безпеки є одним із основоположним чинником незалежності України за сучасних умов господарювання. Адже, як відомо, без належного забезпечення фінансової безпеки держави неможливо вирішити економічні проблеми, які є в державі. Це завдання стає найбільш пріоритетним в умовах фінансової кризи, нестабільності та несприятливої воєнно-політичної ситуації, у якій знаходиться Україна в наш час.

Питання фінансової та економічної безпеки, основні проблемні аспекти, які пов'язані з цими поняттями досліджувало ціла низка вітчизняних та іноземних науковців. Серед них варто виокремити таких як – Барановський О.І., Вашай Ю., Венцковський Д.Ю., Винниченко Н. В., Кравчук Н.Я., Луцик-Дубова Т.О., Смоквіна Г.А., Терехов Є.М. тощо. Але не

зважаючи на це, питання забезпечення фінансової та економічної безпеки та основні шляхи їх удосконалення дане питання потребує більш детального урегулювання, що і зумовлює його актуальність.

Як відомо, фінансова безпека є одним із найважливіших складових економічної безпеки. Враховуючи той факт, що поняття «фінансової безпеки» досить широке, існує декілька підходів до його визначення.

Зокрема, за О. Барановським фінансова безпека – це важлива складова частина економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золотовалютних резервів, ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин, стан фінансових потоків в економіці, що характеризується збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання [1].

Н. Я. Кравчук виділяє три основні аспекти тлумачення поняття фінансова безпека, а саме [2, с. 26]:

– з позицій ресурсно-функціонального підходу фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин; забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій і установ, регіонів, галузей, секторів економіки, держави фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань;

– з точки зору статички фінансова безпека – це такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної і фондової систем, які характеризуються збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю попередити зовнішню фінансову експансію, забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи і економічне зростання;

– у контексті нормативно-правового регламентування фінансова безпека передбачає створення таких умов функціонування фінансової системи, при яких, по-перше, фактично виключена можливість спрямовувати фінансові потоки в незакріплені законодавчими нормативними актами сфери їх використання і, по-друге, до мінімуму знижена можливість зловживання фінансовими ресурсами. Як видно із зазначених підходів, дослідник, приділяє увагу тільки внутрішнім складовим фінансової безпеки, залишаючи поза увагою зовнішньоекономічні відносини держави, які теж мають вплив на фінансову безпеку.

Важливим фактором забезпечення фінансової стабільності держави є розвиток фондового ринку і залучення не працюючих заощаджень в інвестиційні програми та проекти. Такий підхід дає можливість здійснити модернізацію виробництва відповідно до сучасних вимог та ліквідувати виробничі диспропорції. Як свідчить досвід зарубіжних країн, важливим компонентом забезпечення фінансової стабільності є активна участь держави в економічному житті країни, зокрема використання бюджетних коштів для підтримки галузей економіки, окремих секторів, різноманітних інвестиційних програм і проектів [3, с. 36].

Варто зауважити, що на стан фінансової безпеки впливають внутрішні та зовнішні чинники. Світова фінансова криза 2008-2009 років мала негативний вплив на фінансову систему України і змусила вживати відповідні антикризові заходи. Окрім зовнішніх, до сьогоднішніх внутрішніх чинників, слід віднести значні фінансові витрати пов'язані з російською агресією та військовими діями на сході України.

На думку Г.А. Смоквіна, [4] серед головних причин виникнення внутрішніх загроз фінансової безпеки України, варто виокремити наступні:

- неадекватна фінансово-економічна політика держави;
- помилки, зловживання та інші відхилення (безгосподарність, різноманітні економічні злочини, тощо) в управлінні фінансової системи держави;

- скорочення використовуваної ресурсної основи у фінансово-кредитній сфері діяльності для виходу з економічної кризи та успішного проведення подальших реформ;
- розвал фінансово-кредитної системи і послаблення її стабілізуючих функцій у сфері виконання та формування бюджету;
- низький рівень соціальної орієнтованості економіки;
- падіння платоспроможності населення, тощо;

Щодо зовнішніх загроз, то автор зазначає такі:

- інтернаціоналізація та глобалізація світового господарства;
- порушення національних пріоритетів України в області фінансів через просування іноземними партнерами вигідних їм економічних проектів і фінансових програм;
- формування іноземними партнерами такої структури зовнішньоекономічних зв'язків з Україною, в результаті якої остання поступово перетворюється на їх сировинний придаток;
- зростання зовнішньої фінансової заборгованості України, посилення її залежності від іноземних кредитів; нерозвиненість ринків капіталу та їх інфраструктури; криза грошової і фінансово – кредитної систем; нестабільність економіки.

Науковий погляд стосовно шляхів підвищення рівня фінансової безпеки України висловлює Вашай Ю. Автор пропонує заходи щодо припинення окремих тіньових схем і обмеження тіньової економіки, поліпшення валютної та грошово-кредитної політики, зміцнення безпеки страхового та фондового ринків [5].

Узагальнюючи проведені дослідження, на наш погляд, найбільш пріоритетними заходами щодо зміцнення фінансової безпеки України повинні бути:

- комплексний підхід до реформування бюджетного процесу на державному, місцевому рівнях та рівні міжбюджетних відносин, в аспекті удосконалення результативності бюджетних витрат за рахунок застосування

програмно-цільових засад діяльності, орієнтації бюджетної системи на досягнення конкретних результатів (за відповідними програмами розвитку);

– розробка поетапної стратегії скорочення бюджетного дефіциту за рахунок нарощення власного доходного потенціалу; – зменшення зовнішнього боргу України шляхом прямого зменшення чистих зовнішніх запозичень уряду та погашення довгострокових запозичень реального сектору економіки;

– забезпечення потреб економічного зростання країни шляхом розробки та впровадження виваженої грошово-кредитної політики, стабілізації рівня національної грошової одиниці, зниження рівня інфляції; – припинення відтоку капіталу за кордон за допомогою створення сприятливих умов для репатріації вивезеного капіталу;

– оптимізація структури золотовалютних резервів шляхом нарощення в них частки золота.

Отже, проведений аналіз внутрішніх і зовнішніх загроз фінансово-економічної безпеки показав, що в інтересах реального соціально-економічного розвитку, Україні необхідно переглянути урядовий курс і провести реформи в бюджетній, борговій, валютній, грошово-кредитній, зовнішньоекономічній сферах. Уряд повинен зупинити глобальні відтоки капіталу, функціонування тіньового сектора та ліквідувати державний борг та дефіцит, вживши кардинальні заходи щодо стабілізації фінансової системи і зміцнення фінансової безпеки. Реалізація цих заходів, що охоплюють більшість складових фінансової безпеки, актуальних для України, підвищить рівень економіки за умови повної підтримки на законодавчому, виконавчому і владному рівнях. Необхідно переглянути та удосконалити діючу нормативно-правову базу в галузі фінансової безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барановський О.І. (2004) Фінансова безпека в Україні - методологія оцінки та механізми забезпечення, НАН України/ [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.gbv.de/dms/zbw/505608650.pdf>

2. Кравчук Н.Я. Фінансова безпека: Навчально-методичний посібник / Н.Я. Кравчук, О.Я. Колісник, О.Ю. Мелих – Тернопіль: Вектор, 2010. – 277 с.
3. Радіонов Ю.Д. Бюджетні кошти як інвестиційний ресурс України // Економіка України. — 2014. — №9. — С. 35—53.
4. Смоквіна Г.А. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки України / Г.А. Смоквіна // Економіка: реалії часу. – 2014.– №3(13). – С. 30-36.
5. Вашай Ю.В. Шляхи підвищення рівня фінансової безпеки України на сучасному етапі / Ю.В.Вашай // Галицький економічний вісник. – 2012. – №6(39). – С.137-144.

Власюк Дмитро Русланович
студент групи ПМФ-16-1
Навчально-наукового інституту права
Науковий керівник: **Гарбінська-Руденко А.В.,**
к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

В умовах нестабільної економічної ситуації в країні загострюються і проблеми, що пов'язані з функціонуванням банківської системи України. Вирішення цих проблем лежить, зокрема, у площині удосконалення законодавства шляхом внесення змін, що враховуватимуть сучасні економічні та соціальні реалії.

Аналізуючи банківську систему з точки зору тези Берталанфі (а він висунув програму побудови загальної теорії систем у 40-х роках), згідно з якою будь-який об'єкт може розглядатися як система, можна дійти висновку, що їй притаманні всі необхідні ознаки, які включаються в поняття «система»[1, с.5]. А саме: цілісність, структурність, взаємозв'язок системи із середовищем, ієрархічність, множинність опису кожної системи, а також наявність управляючого суб'єкта, тому що банківська система належить до числа соціальних систем.

Банківська система є складовою частиною кредитної, де вона взаємодіє з усіма її елементами, але виконує свої, тільки їй притаманні функції.

Загальноприйнятою є та позиція, коли до будь-якої системи належать лише ті організації, які безпосередньо здійснюють функції або діяльність, в яких і виражаються її якості. Але це вузький підхід до тлумачення банківської системи. Більш адекватним уявляється широкий підхід до визначення банківської системи, який передбачає включення до елементів системи не тільки тих організацій, які безпосередньо здійснюють певний вид діяльності, але й організацій, які забезпечують основну функцію цієї системи. При цьому важливо не вийти за межі співвідношення забезпечення з основною діяльністю» [2, с.45]. До таких спеціалізованих організацій відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [3] можна віднести банківські спілки і асоціації, які створюються з метою захисту та представлення інтересів своїх членів, розвитку міжрегіональних та міжнародних зв'язків, забезпечення наукового та інформаційного обліку і професійних інтересів, розроблення рекомендацій щодо банківської діяльності, але не мають права займатися банківською чи підприємницькою діяльністю.

Сьогодні банківська система, виступаючи одним із найважливіших організаційних механізмів фінансової системи, сприяє різносторонньому впливу на функціонування всіх економічних процесів у суспільстві, на життєдіяльність суспільства в цілому. Представляючи відносно автономне економіко-правове утворення, банківська система органічно включається в склад іншої, більш широкої – кредитної системи, взаємодіє з усіма її елементами, але виконує і власні, тільки їй притаманні функції. Фінансовий стан банківської системи безпосередньо впливає на економічну безпеку держави і, як наслідок, на її економічний суверенітет.

Вважаємо, що банківська система України може бути представлена таким чином: Національний банк України як конституційний орган; державні

банки; акціонерні банки; кооперативні банки; філії та представництва іноземних банків.

Банківська система являє собою внутрішньо організовану цілісність, в якій елементи пов'язані один з одним і об'єднані на підставі спільного принципу – забезпечення функціонування діяльності цієї системи. Банківська система зазнала значних змін та перетворилася на головний елемент механізму фінансових відносин. Функціонування банківської системи на сучасному етапі, її подальший розвиток пов'язаний із загальноекономічним розвитком країни. Більше того, від банківської системи, її складових елементів значною мірою залежить процес економічних перетворень у державі [2, с.64].

У світовій практиці правова регламентація внутрісистемної взаємодії заснована на змістовних економічних стратегіях та опосередковує їх. Умовно при цьому виділяють дві моделі банківської системи: централізована та вільна. За характером взаємозв'язків, банківська система класифікується як дворівнева та однорівнева.

За сучасних умов централізована банківська система являє собою таку систему, у межах якої єдиний банк має повну або часткову монополію на здійснення емісійної діяльності, при цьому наділений правом емісії такий банк має можливість здійснювати регулюючу функцію центру у визначенні загального обсягу грошей і контролю за кредитами. Право на монопольну емісійну діяльність є основою для виникнення функції контролю центрального банку за забезпеченням нагромадження та зберігання золотовалютних резервів та запасів у державі, здійснення операцій із ними та банківськими металами, що дає змогу регулювати загальну фінансово-кредитну ситуацію та забезпечувати стабільність національної грошової одиниці [2, с.55].

У порівнянні з централізованою, «вільна система банківського бізнесу передбачає існування таких законодавчих умов, за яких створення емісійних банків дозволяється на тих же підставах, що й фірм у будь-якій іншій сфері

бізнесу, у межах, у яких ці банки відповідають вимогам закону про комерційні компанії. За таких умов банки мають такі ж права й обов'язки, як і будь-який суб'єкт комерційної діяльності».

Будь-яка банківська система не є ізольованою від навколишнього середовища, навпаки, тісно взаємодіє з ним і являє собою складову більш загального утворення – фінансової системи. Фінансова система є невід'ємною складовою соціально-економічної системи, одним із найважливіших регуляторів розвитку державної економіки.

Фінансову систему держави професор Л.К.Воронова розглядає як сукупність різних сфер фінансових відносин, у процесі яких утворюються і використовуються різні грошові фонди. Кожна ланка (інститут) системи фінансів має свої специфічні форми та методи формування та використання грошових фондів [4, с.125].

Так, фінансова система держави розглядається, по-перше, як сукупність фінансово-правових інститутів, кожний з яких сприяє утворенню фондів грошових коштів, і, по-друге, як сукупність державних органів та установ, що здійснюють фінансову діяльність. Учені підкреслюють, що фінансова система держави являє собою «статичку фінансової діяльності держави».

Банки, що включаються в підсистему фондів господарюючих суб'єктів, у сукупності й утворюють банківську систему держави. Як складова фінансової системи держави банківська система функціонує в рамках загальних та спеціальних банківських законів, підпорядкована загальним правовим нормам суспільства, її акти, хоча й відповідають особливостям банківського сектора, однак вписуються в загальну систему, не суперечать тим принципам, які притаманні всій системі як єдиному цілому.

Головною властивістю будь-якої системи, і банківської у тому числі, є її інтегративність, яка, з однієї сторони, утворює якість системи, а з іншої – об'єднує її компоненти у внутрішню організовану структуру [2, с.48].

Інтегровані якості банківської системи зумовлюють методологічні підстави її дослідження. Так, стаття нормативно-правового акта банківського законодавства або одинична правова норма не в змозі впливати на відповідні суспільні відносини. Лише в єдності з іншими правовими засобами, що включаються до складу банківської системи, досягається ефективне правове регулювання цих відносин.

У зв'язку з докорінними змінами у структурній системі економіки України за останні роки суттєво зросла роль банківської системи. Першочергове значення банківської системи спрямоване не тільки на господарську діяльність окремих суб'єктів, але й на фінансову діяльність держави, оскільки саме через систему банків відбувається безпосереднє матеріальне забезпечення державних функцій. На основі прийнятого законодавства дедалі більшого розвитку набуває діяльність незалежних комерційних банків, відбувається постійний пошук шляхів підвищення ефективності обслуговування банками суб'єктів ринкових відносин. Водночас, зазначають науковці, «процес пристосування банківської системи до нових ринкових умов ще не завершено в повній мірі» [5, с.60].

Підсумовуючи, пропонуємо таке визначення банківської системи: банківська система являє собою законодавчо визначений, структурно організований, складний, саморегульований, взаємопов'язаний та функціонуючий господарський організм. Банківська система являє собою внутрішньо організовану цілісність, елементами якої виступають: Національний банк як конституційний орган; державні банки; акціонерні банки; кооперативні банки; філії та представництва іноземних банків.

Список використаних джерел

1. Селіванов В. Поняття і категорії в процесі історичного розвитку юридичної науки / В. Селіванов // Вісник Академії правових наук України – 2005. – №4. – С. 3–15.

2. Банківське право України : навч. посіб. / А. М. Жуков, А. Ю. Іоффе, В. Л. Кротюк [та ін.] ; за заг. ред. А. О. Селіванова. – К. : Ін Юре, 2000. – 340 с.
3. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III (із змінами і доповненнями) // Урядовий кур'єр. – 2001. – 17 січ.
4. Воронова Л. К. Фінансове право України / Л. К. Воронова. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 320 с.
5. Латковська Т. А. Юридичне поняття банку як суб'єкта права / Т. А. Латковська // Науковий вісник Чернівецького університету. – Вип. 200. Правознавство. – 2003. – С. 59-63.

Водала Анна Юріївна
студентка групи ПМФЗ-16-1
Навчально-науковий інститут прав.
Науковий керівник: **Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна**,
к.ю.н., доцент кафедри фінансового права

МІСЦЕ ВАЛЮТНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ

Дослідженню правової природи валютних правовідносин і визначенню місця валютного права в системі права України присвячено чимало наукових праць. Однак, як вірно зазначає Ю.В. Тютіна, важка з теоретико-методологічної точки зору на сьогодні склалась ситуація з валютним правом. [1, с.11] Це пояснюється тим, що незважаючи на те що термін «валютне право» вже давно став загальноживаним терміном в юридичній літературі, як в науковій так і навчальній, його поняття та місце в системі права України залишається не визначеним, адже єдиної точки зору з даного питання досі не існує.

Науковці по різному визначають поняття та зміст валютного права. Деякі розглядають його, як інститут фінансового права, деякі вважають, що це підгалузь фінансового права, а дехто стверджує, що це самостійна галузь права.

Валютне право, як інститут фінансового права розглядає російський вчений М. М. Артёмов, який зазначає, що це сукупність юридичних норм, що регулюють суспільні відносини у сфері валютної діяльності держави. [2, с.54]

Такого ж погляду притримується Л. Г. Вострикова, яка вважає, що валютне право є інститутом фінансового права, який являє собою систему норм, що регулюють суспільні відносини щодо здійснення валютних операцій, у сфері валютного регулювання та валютного контролю, а також відповідальності за порушення валютного законодавства. [3, с.15]

Аналогічної позиції дотримуються Вдовічен В. і Вдовічена Л., які тлумачать валютне право, як інститут особливої частини фінансового права, що складається з правових норм, які регулюють відносини, що виникають і відбуваються в процесі розподілу ВВП та національного доходу з приводу валюти та валютних цінностей, та процесу функціонування уповноважених державою органів з приводу валютного регулювання і валютного контролю з метою забезпечення, охорони і захисту прав та інтересів фізичних, юридичних осіб та держави. [4, с.44]

Науковець Р. М. Сухий також наголошує, що «валютне право» не є самостійною галуззю права, а є складовою частиною фінансового права, а саме – змішаним (комплексним) інститутом фінансового права. [5, с. 188]

Валютне право, як підгалузь фінансового права розглядає Г.А. Тосунян і О. В. Ємелін, які стверджують, що валютне право – це підгалузь фінансового права, що являє собою сукупність правових норм, що регулюють відносини, які виникають з приводу валютних цінностей. [6, с.41] Подібного погляду дотримується й М. М. Косаренко, який відзначає, що валютне право входить в систему фінансового права як її підгалузь. [7, с.29]

Однак, слід відзначити, що історично валютне право ніколи не виділялось як самостійна галузь права, адже валютні відносини за своїм змістом є економічними та носять грошовий характер, що вказує на їх належність до фінансової системи. Проте, нині серед окремих науковців

набула поширення думка про виділення валютного права як самостійної галузі права. Це пояснюється перш за все тим, що на сьогодні зросла роль валютних відносин як для держави, так і для суспільства, які потребують ефективного регулювання.

Прибічниками такого погляду виступають Ж. В. Завальна та М. В. Старинський, які стверджують, що валютне право є предметною галуззю права, що має власний специфічний предмет і методи правового регулювання. У ньому досить чітко визначилися суб'єкти правового регулювання, власні норми стосовно відповідальності за порушення валютного законодавства. [8, с.36]

Необхідно зазначити, що аналогічного погляду, про виділення валютного права, як самостійну галузь права, притримуються і зарубіжні науковці. Так, наприклад, Б. Ю. Дорофєєв, М. М. Земцов та В. А. Пушин розглядають валютне право, як самостійну галузь російського права, що являє собою систему норм, які регулюють суспільні відносини у сфері здійснення валютних операцій, а також у сфері валютного регулювання, валютного контролю та відповідальності за валютні правопорушення. [9, с.17]

Виділення валютного права в самостійну галузь права не заперечує й М. В. Сапожніков, який хоч і розглядає валютне право, як комплексну галузь законодавства, однак зазначає, що з урахуванням динаміки розвитку валютного законодавства, специфіки та економічної значущості регульованих ним відносин, особливостей поєднання прийомів та способів впливу на учасників валютних відносин можна говорити про потенційну можливість відокремлення правових норм, які регулюють валютні відносини, у самостійну галузь права.[10,с.32]

Аналізуючи різні підходи тлумачення валютного права, хотілося б відзначити, що на нашу думку, виділення валютного права в окрему галузь права є недоцільним і штучним, адже валютні відносини за своїм змістом є економічними, тому належать до фінансової системи. А саме головне,

незважаючи на те що валютне право має свій особливий об'єкт – валюту та валютні цінності, його головна мета існування співвідноситься з метою фінансового права – забезпечення фінансової безпеки держави, як часткове й загальне. Валютне право є однією з цеглинок, які формують фінансове право. Адже, фінансова безпека держави являє собою стан захищеності грошово-кредитної, бюджетної, банківської, податкової, валютної, інвестиційної сфер, які в єдності дають змогу ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси для забезпечення соціально-економічного розвитку держави.

Отже, підсумовуючи викладене, під валютним правом ми пропонуємо розуміти підгалузь фінансового права, що являє собою сукупність фінансово-правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері обігу валюти, здійснення валютних операцій, валютного регулювання, валютного контролю та відповідальності за валютні правопорушення з метою забезпечення фінансової безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тютіна Ю. В. К вопросу о месте валютного права в системе российского права и законодательства // Финансовое право. – 2008. – № 1. – С. 11–16.
2. Артемов Н. М. Валютные рынки / Н. М. Артемов. – М.: «ООО Профобразование», 2001. – 95 с.
3. Вострикова Л. Г. Валютное право: учеб. пособие для вузов / Л. Г. Вострикова. – М. : Юстицинформ, 2006. – 360 с.
4. Вдовічен В. В. Валютне право як інститут фінансового права // Юридична Україна. – 2013. – № 1. – С. 41-45.
5. Сухий Р.М. Поняття валютного права та його місце в системі права України: зб. наук, праць. —Вип. 62. – 2011. – С. 184-191.
6. Тосунян Г. А. Валютное право Российской Федерации: учеб. пособие / Г. А. Тосунян, А. В. Емелин. – М.: Дело, 2002. – 288 с.

7. Косаренко Н. Н. Валютное право : курс лекцій / Н. Н. Косаренко. – М.: Волтерс Клувер, 2010. – 144 с.

8. Завальна Ж. В. Валютне право України: навчальний посібник / Ж. В. Завальна, М. В. Старинський. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Суми: Університетська книга, 2006. – 384 с.

9. Дорофеев Б. Ю. Валютное право России: учеб. пособие / [Б. Ю. Дорофеев, Н. Н. Земцов, В. А. Пушин]; под. ред. Б. Ю. Дорофеева. – М.: НОРМА, 2000. – 360 с.

10. Сапожников Н. В. Теоретические проблемы и перспективы развития валютного права / Н. В. Сапожников // Государство и право. – 2001. – № 11. – С. 31–33.

УДК:346.9

Даниїл Волошук
Студент групи ПМФ-16-1
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Шолкова Тетяна Борисівна
к. ю. н., доцент, доцент кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Університету ДФС України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ, ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Чинним в Україні Законом №2163-VIII від 05.10.2017 року «Про основні засади забезпечення кібербезпеки в Україні» визначено поняття кіберпростору, як середовище (віртуальний простір), яке надає можливості для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин, утворене в результаті функціонування сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних [1]. Наразі великої популярності в світі і в Україні зокрема набувають криптовалюти - віртуальні

валюти, в яких відсутній єдиний централізований емітент і які використовують засоби криптографії в якості захисту від незаконного заволодіння та анонімності транзакцій [2]. Передумовою створення у 2009 році першої криптовалюти у світі – біткоїну, було бажання створити новий вид грошей, обіг та вартість яких жодна держава в світі не могла б регулювати. З моменту створення біткоїну з'явилося і надалі створюється велика кількість криптовалют, які позиціонуються як здоровий конкурент існуючим фіатним та іншим криптовалютам, при цьому, володіючи певними унікальними властивостями, сферами та способами використання.

Але попри бажання людей не допустити регулювання використання криптовалют з боку держав, останні, як інституційні соціальні суб'єкти, маючи одним з основних своїх обов'язків забезпечення захисту своїх громадян в усіх сферах людського буття, роблять спроби регулювання використання криптовалют різними шляхами. Деякі держави, наприклад Китай, наразі, не визнають криптовалют ніяким чином і прямо забороняють їх створення та використання на своїй території, інші, наприклад Північна Корея, Канада, США законодавчо регулюють порядок видобування (майнінгу) та використання криптовалют на своїй території. Україну, наразі, не можна зарахувати до жодної з описаних вище груп, адже офіційна позиція НБУ не визнає криптовалют як платіжні засоби, але в той же час у ВРУ зареєстровано декілька законопроектів стосовно визначення статусу криптовалют в Україні, зокрема, слід звернути увагу на законопроект №7183 Закону України «Про обіг криптовалюти в Україні», метою якого є визначення основних понять, сфер використання криптовалют та сфер їх державного регулювання [3].

Станом на лютий місяць 2017 року сумарна ринкова капіталізація криптовалют складає більше 240 мільярдів доларів [4]. З огляду на масштаби зазначених вище даних питання регулювання ринку криптовалют на державному рівні є, безперечно, важливим питанням національної економічної та кібер безпеки будь-якої держави.

Поширеною в суспільстві є думка про те, що криптовалюти, зокрема, біткоїн, через свою властивість анонімізувати транзакції є, в своїй більшості, інструментом кіберзлочинців. Не можна не погодитись з тим, що певний обсяг криптовалют використовується злочинцями для вчинення протиправних дій, але в той же час багато крупних компаній та фінансових інституцій, таких як JP Morgan, Microsoft, Dell та інші активно використовують криптовалюти, в якості власних активів чим підштовхують інших до їх активного використання. Продовжуючи традиції іноземних колег, українські компанії, в основному стартапи, створюють власні криптовалюти та/або надають можливість користувачам своїх сервісів використовувати найпоширеніші криптовалюти в світі. Саме ці фактори є рушійними у процесі прийняття законів про кібербезпеку та обіг криптовалют.

Наразі, в зазначених вище законах є кілька нюансів які дуже важливо врахувати. Першим є визначення в законопроекті №7183 поняття хард форку (англ. – hard fork), а саме як процесу розділення та/або виділення програмного коду однієї криптовалюти на два або більше коди, що є результатом створення декількох криптовалют з встановленням окремої їх вартості. Наступним, є встановлення законодавчого механізму захисту тримачів криптовалют від криптоінфляції, як наслідку хард форку, шляхом первинного регулювання курсу новоствореної криптовалюти державним регулятором, наприклад, НБУ. І останньою пропозицією є внесення змін до Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки в Україні» в частині додавання поняття криптовалюти та визначення основних видів економічних кіберзлочинів з використанням криптовалют та визначення адекватної міри відповідальності за вчинення подібних правопорушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки в Україні: Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>;

2. Cryptocurrency [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<http://www.investopedia.com/terms/c/cryptocurrency.asp>.
3. Проект Закону про обіг криптовалюти в Україні №7183 від 06.10.2017 р.
[Електронний ресурс] - Режим доступу:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684
4. Cryptocurrency Market Capitalization [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://coinmarketcap.com/>

УДК:346.9

Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Основними завданнями проведення вдосконалення податкової системи будь-якої держави є не лише наявність стабільної, ефективної та зрозумілої нормативно-правової бази, а й поступове зниження податкового навантаження, запровадження оптимізованих моделей та систем податкових відносин (цивілізованих і прозорих), з одного боку, але, з іншого боку, й збільшення податкових надходжень до бюджетів та державних цільових фондів. Досягнення цих завдань можливе лише за умови суворого дотримання податкової дисципліни, що не можливе без ефективного податкового контролю, як однієї і гарантій і передумов забезпечення публічних інтересів держави, належна податкова дисципліна та збільшення рівня податкових надходжень. Одним же зі складових елементів податкової дисципліни та контролю є податкова перевірка, організації та проведенням якої займаються відповідні уповноваженні державою органи.

Організація податкового контролю у країнах світу здійснюється таким чином [1, с. 101]:

1) адміністративна централізація як напрямок ефективності контролю. Існують тенденції жорсткої централізації (Німеччина, Швеція) та, навпаки, делегалізації (Канада, Італія). Сильна централізація існує саме у питанні збору декларацій і керування засобами платежу, примусового стягнення й контролю великих підприємств;

2) політика програмування податкової перевірки. Зазвичай визначається політика податкової перевірки, яка на дворічний або трирічний період вказує загальні напрями, фіксує першорядні, кількісні і якісні цілі. Через федеральну організацію Німеччини політика контролю в цій країні визначена на рівні федеральних земель. Водночас Бундестаг має право втручатися в роботу місцевих структур для перевірки великих підприємств та погоджувати частоту перевірок з категоріями платників податків і географічний розподіл коштів.

Планування контролю залишається централізованим у країнах півдня (Італія, Іспанія), а також в Японії. Більш розосередженою вона є в країнах, які працюють із групами платників податків (США, Великобританія, Швеція, Нідерланди);

3) здійснення контролю. Узагальнено контроль здійснюється структурами, що мають різні організаційні територіальні рівні (місцеві, департаментські або регіональні), наприклад, як у Франції. Їхня компетенція найчастіше визначається географічними критеріями й оборотом підприємств, які необхідно перевірити. У деяких країнах, як наприклад: у Німеччині, Іспанії, Італії, Великобританії існують національні або федеральні структури контролю. Інші країни, такі як Канада, Нідерланди, США, Ірландія мають оперативні управління, організовані по групах платників податків у національному масштабі, але впроваджені на регіональному рівні [1, с. 111].

Повноваження органів контролю:

1) право на одержання інформації . Податкові органи можуть вимагати від будь-якої особи надання будь-якої довідки або підготовки будь-якого документа, що належить до податкового законодавства. Відомості, зібрані у цьому випадку, можуть бути використані для оподаткування й перевірки будь-яких послуг фізичної або юридичної особи.

Використання права на одержання інформації не повинне дозволяти жодним чином здійснювати критичний аналіз бухгалтерського обліку. Операції збору інформації повинні мати вузький характер і обмежуватися випискою бухгалтерських паперів або копією з документів.

Таке визначення права часто не еквівалентно в різних країнах. В Німеччині, Іспанії, Великобританії використання цього права обмежене;

2) право перевірки. Право перевірки можна визначити як можливість для адміністрації перевіряти існування й точність заявлених елементів, починаючи з бухгалтерських даних і уточнюючих документів, що зберігаються платником податків. Разом з тим способи, поширення, строк, навіть мета контролю різняться:

- процедура, специфічна для контролю фізичних осіб, не узагальнена, навіть якщо методи контролю над доходами широко поширені (баланс, вільні обігові кошти, баланс готівки);
- деякі країни не застосовують контролю на місці (Великобританія);
- одна з головних відмінностей між країнами стосується несподіваного характеру проведення перевірки. У Німеччині, Іспанії, Італії право перевірки здійснюється зненацька;
- більшість країн передбачають обов'язкове співробітництво із платником податків, що перевіряється;
- відсутні обмеження строку контролю на місці для Німеччини, Канади, США, Нідерландів, Японії, Швеції [2];

3) право візиту й конфіскації. Ця процедура є процедурою несподіваного контролю, проведеною спеціалізованими агентами. Ці обшуки здійснюються на прохання податкових органів за наявності дозволу судової

влади агентами адміністрацій, які повинні проникнути в торговельні, приватні приміщення. Під час обшуку агенти збирають інформацію й документи, які можуть довести факт шахрайства, таємної діяльності, приховування доходів, фіктивної діяльності і передачу доходів, подробиці щодо податкової пільги, шахрайства з європейськими субсидіями.

Досліджуючи систему податкового контролю зарубіжних країн, варто звернути увагу на систему заповнення податкових декларацій, що притаманна для податкового законодавства США. Заповнення податкової декларації в Сполучених Штатах Америки є загальнообов'язковим навіть для осіб, що не сплачують податки. В разі не заповнення, заповнення з помилками чи умисне приховання особою частини доходу такий платник податку несе адміністративну, або навіть і кримінальну відповідальність. Крім того для США є характерним наявність податкових судів, до компетенції яких входить розгляд справ пов'язаних із податковими правопорушеннями. Податковий контроль у США забезпечується досить серйозними засобами пошуку потенційних правопорушників у сфері податкового законодавства [3].

Інший підхід застосовується у Іспанії, податковий контроль тут характеризується досить ліберальною політикою в сфері податкових правопорушень, застосування профілактичних заходів є мінімізованим. Такий підхід поєднується із високим професіоналізмом працівників податкових органів та досить значними розмірами штрафних санкцій за порушення податкового законодавства.

Для Греції є характерним використання системи фіскальних органів, до яких належить Державна економічна служба та Служба боротьби з економічними злочинами. Основними завданнями Державної економічної служби є нарахування, стягнення податків та інших обов'язкових платежів, проведення контролю за веденням документації платників. Тоді як, Служба боротьби з економічними злочинами вирішує ряд завдань пов'язаних із

здійсненню перевірок щодо дотримання платниками норм податкового законодавства.[3]

Підсумовуючи варто відмітити, що зарубіжні країни активно застосовують засоби протидії податковим правопорушенням, водночас застосовуючи індивідуальні підходи до вирішення цього питання, що є цілком зрозумілим з огляду на відмінності у податковій політиці таких країн. Місце податкового контролю у системі державного нагляду є не лише загальнообов'язковим, але й особливо важливим для держави, оскільки саме органи податкового контролю забезпечують фіскальну функцію податків та в цілому формують прозоре економічне середовище в державі, що є передумовою підвищення життєвих стандартів серед населення. Види податкових перевірок та організація їх здійснення різняться у зарубіжних країнах за багатьма параметрами. Починаючи, від функціонування податкових органів, їх чисельного складу та правового статусу, і закінчуючи, порядком та строком здійснення фактичних податкових перевірок. Проте, спільним є те, що здійснення податкового контролю у зарубіжних країнах та в Україні має забезпечити дотримання податкового законодавства всіма платниками та надходження коштів до державних бюджетів, а отже, функціонує для здійснення мети, що є спільною для всіх держав.

Список використаних джерел

1. Гостева М. Налоговое администрирование и налоговый контроль / М. Гостева // Финансовая газета. - 2007. - № 3. Налоговый процесс : учеб. пособие / под ред. А. Н. Козырина. - М. : ЦППИ, 2007. - 154 с.
2. Хуткий О. В., Левчук С. В. Правові аспекти вдосконалення податкового контролю в Україні / О. В. Хуткий, С. В. Левчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/1_2015/69.pdf
3. Пугаченко О.Б. Діяльність податкових органів в зарубіжних країнах / О. Б. Пугаченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/28.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/28.pdf)

Герус Н. В., Карпюк І. С.,
студентки 3 курсу ННІ Права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Шакірова О. В.
к. ю. н., доцент, доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО ПРАВА ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На сучасному етапі розвитку суспільства головною метою України є її інтеграція до європейської спільноти. Однією із умов вступу нашої держави до Європейського Союзу є високий рівень фінансової безпеки країни. Як відомо, фінансова безпека забезпечується насамперед правовими засобами, серед яких особливе місце належить механізму фінансово-правової відповідальності. Порушення фінансового законодавства, правопорядку тягне за собою виникнення загроз державній фінансовій системі, виведення її зі стану рівноваги, негативно відбивається на її розвитку та вдосконаленні. Відтак порушення фінансового законодавства є порушенням фінансової безпеки держави.

Основою для правових досліджень фінансової безпеки, як складової частини національної безпеки є Закон України «Про основи національної безпеки України». У першій статті якого сформульовано визначення національної безпеки, як захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам у низці сфер соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної

діяльності, монетарної та валютної політики, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин та ін. [1].

Визначення суто фінансової безпеки дано у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України в 2013 році (далі – Рекомендації). Відповідно до Рекомендацій фінансова безпека – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни. Фінансова безпека, у свою чергу, має такі складові: банківська безпека, безпека небанківського фінансового сектору, боргова безпека, бюджетна безпека, валютна безпека, грошово-кредитна безпека [2].

Правопорушення як протиправне, винне, суспільно небезпечне або шкідливе діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатного суб'єкта, яке спричиняє шкоду інтересам суспільства, держави або особи у сфері фінансового права є загрозою фінансової стійкості банківських установ країни, розвитку фондового та страхового ринків, належному рівню внутрішньої та зовнішньої заборгованості країни з урахуванням вартості її обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень і оптимального співвідношення між ними (а відтак суверенітету держави та її фінансовій системі), забезпеченню платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, стану курсоутворення, стійкості грошової одиниці, залученню в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, безпечному стану грошово-кредитної системи, тобто може породжувати загрозу у всіх сферах фінансової безпеки. Тому з метою недопущення поширення загрозливих тенденцій законодавчо передбачено юридичну відповідальність за порушення фінансового законодавства [3, с. 177].

Юридична відповідальність у сфері фінансового права, тобто порушення фінансово-правових норм залежить від виду правопорушення. Юридичні санкції у окремих випадках сприяють відновленню фінансової безпеки держави, а найбільшої ваги у забезпеченні національних інтересів шляхом зміцнення фінансової безпеки набуває фінансово-правова відповідальність [3, с. 178].

Правовою підставою фінансово-правової відповідальності є порушення норм податкового, бюджетного, митного, банківського, валютного, грошово-кредитного, іншого фінансового законодавства, що передбачає можливість застосування фінансово-правових санкцій за порушення. На нашу думку, у випадку порушення фінансового законодавства порушується й фінансова безпека держави, а відтак – її національні інтереси. Застосування фінансово-правових санкцій має бути звернено не лише на відшкодування завданих збитків, але й у тому числі на відновлення рівноваги, потенціалу держави до розвитку, захищеності державних інтересів у фінансовій сфері. На підтвердження цьому доцільно навести міркування О. П. Орлюк стосовно функцій фінансово-правової відповідальності. До них науковець зараховує регулятивну, превентивну, каральну, відновлювальну та виховну функції [4, с. 189 – 191].

Основну мету юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права Е. С. Дмитренко визначає як забезпечення державної фінансової безпеки шляхом попередження вчинення правопорушень у сфері фінансової діяльності, а за їх вчинення – захисту системи шляхом компенсації матеріальної та моральної шкоди й покарання винних [5, с. 153]. Отже, правопорушення, що вчиняються чи можуть бути вчинені суб'єктами фінансового права є загрозою фінансовій безпеці держави. Ця загроза може бути потенційною й актуальною. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права за своїм функціональним змістом несе попередження не лише щодо знівелювання юридичної сутності встановлених норм і правил суспільної взаємодії, але і у частині зміцнення фінансової безпеки.

Отже, підсумовуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що існування юридичної відповідальності у галузі фінансового права має сприяти не лише належному упорядкуванню й регулюванню суспільних відносин, що складаються у сфері формування, розподілу і використання коштів публічних грошових фондів, але також має вважатись інструментом впливу на фінансову безпеку держави. Вважаємо, що досконалий та ефективний механізм фінансово-правової відповідальності спрямований на забезпечення фінансової безпеки, оскільки сприяє захисту фінансової системи від протиправних посягань, відшкодуванню заподіяної правопорушенням шкоди, покаранню винних та попередженню вчинення фінансових правопорушень. Так, застосування санкцій до порушників фінансового законодавства враховує необхідність відновлення порушених державних інтересів й, зокрема – фінансової безпеки держави, як запоруки національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV : [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
2. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 : [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua/index.php?page=hotline&file=449309-29102013-0.htm>.
3. Романюк І. І. Юридична відповідальність за правопорушення у галузі фінансового права як умова зміцнення фінансової безпеки держави / І. І. Романюк. – 2013. – С. 175–178.
4. Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс : підручник / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 808 с.

5. Дмитренко Е. С. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України : монографія / Е. С. Дмитренко. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 592 с.

Гнатик Наталя Ігорівна,
студентка групи ПБі-15-1
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ

Важливим фактором для України в сучасних умовах є стан її фінансової безпеки. Без забезпечення фінансової безпеки держави на всіх рівнях управління неможливо вирішити економічні проблеми, що стоять перед країною.

Питання фінансово-економічної безпеки вже давно привертає увагу багатьох вчених. Зокрема, над цією проблемою працювали такі вчені: А. М. Калантай, О. Є. Користін, М. В. Патарідзе-Вишинська, К. С. Радзівіл та інші.

Фінансова безпека відповідає за створення умов сталого, надійного функціонування фінансової системи держави чи регіону, яка запобігає виникненню фінансової кризи, дефолту, деструкції фінансових потоків, збоїв в забезпеченні основних учасників економічної діяльності фінансовими ресурсами, порушенню стабільності грошового обігу.

Забезпечення фінансової безпеки, з одного боку, залежить від взаємозв'язку її складових, з іншого – від економічної безпеки, складовою якої вона є.

Національна безпека за визначенням Закону України – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним

інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики. Водночас, національна безпека – це і забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, інформаційних технологій, функціонування природних монополій та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам [1].

Проблеми зовнішньоекономічної інтеграції постійно залишаються в полі зору законодавчої та виконавчої влади. Правовою основою у сфері національної безпеки України є Конституція України, Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року, міжнародні договори (згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України), а також видані на виконання законів інші нормативно-правові акти.

Кабінет Міністрів України 15 серпня 2012 року розпорядженням схвалив Концепцію забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері [2, с. 21]. Даним нормативно-правовим актом визначено основні проблеми, які потребують розв'язання. Рівень фінансової безпеки визначають багато індикаторів, основними з яких є: дефіцит бюджету, обсяги боргів держави, рівень інфляції, вартість банківських кредитів, рівень монетизації економіки, обсяг міжнародних резервів Національного банку України тощо.

Концепція закріпила вісім сфер, які потребують вирішення проблем: бюджетна сфера, сфера управління державним боргом, гарантованим державою боргом та боргом корпоративного сектору, податкової та

банківської сфер, функціонування валютного ринку, функціонування фондового ринку та безпека у сфері небанківського фінансового сектору [3].

Розбалансованість державного бюджету є головним дестабілізуючим чинником фінансової системи, і, відповідно, фактором негативного впливу. Протягом останніх семи років склалася така ситуація, що доходи бюджету зростають разом із дефіцитом бюджету, який зростає швидше, ніж доходи. Кредити міжнародних організацій лише збільшують дефіцит за рахунок нарощування зовнішнього державного боргу, що не є позитивною тенденцією дохідної частини бюджету. Потрібно проводити активну фінансову політику, використовувати узвичаєні у світовій практиці методи боротьби з дефіцитом [4, с. 50].

Особливе місце в системі забезпечення фінансової безпеки має загострення проблеми грошового обігу загалом і позабанківського зокрема.

Дестабілізує фінансову систему України і масове вивезення українського капіталу за кордон, що також опосередковано свідчить про недовіру його власників до фінансово-банківської системи нашої країни [5, с. 148]. Згідно з дослідженням американської неурядової організації Global Financial Integrity, з 2004 по 2013 роки з України нелегально вивезли понад 116 мільярдів доларів США і ця тенденція зберігається і надалі.

Дуже складною проблемою є низька інвестиційна привабливість України для зарубіжних інвесторів. За даними BDO International Business Compass Україна посіла 130 місце з 174 опитаних країн. Хоча в 2017 році індекс інвестиційної привабливості України досяг максимуму за останні шість років – 43,15 бали за 100-бальною шкалою, цей показник є досить малим в порівнянні з іноземними країнами [5, с. 180]. Польща посіла 34 місце – 62,80 бали, Словаччина 40 місце – 61,54 бали, Угорщина 41 місце – 61,26 бали, Білорусь 89 місце – 49,63 бали.

Отже, для забезпечення фінансової безпеки передусім необхідно взяти такі заходи:

- розробити Закон України «Про економічну безпеку України»;

- забезпечити реальні показники дохідної, видаткової частини бюджету, їх збалансованість;
  - створити ефективну систему контролю за використанням бюджетних коштів;
  - посилити платіжну дисципліну всіх суб'єктів господарської діяльності;
  - припинити «втечу» українських капіталів за кордон;
  - налагодити ефективний державний контроль за здійсненням валютних операцій.

Поглиблення кризових явищ в економіці України вимагає об'єктивної і неупередженої оцінки з точки зору фінансової безпеки політики фінансової стабілізації, яка здійснюється відповідно до вимог міжнародних фінансових організацій і негативно позначається на стані забезпечення економічної безпеки. Фінансова стабілізація не дала поштовху нагромадженню обігових коштів та інвестиційній діяльності. Натомість на тлі кризи платежів відбувається руйнація виробництва, "втеча" українського капіталу за кордон. Працює потужний насос висмокування залишків потенціалу державного сектора і відбувається концентрація багатств у руках незначної групи людей. Таким чином, вирішення зазначеної проблеми неможливе без внесення корективів у політику економічних реформ, вжиття адекватних дій з боку уряду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 року № 964-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
2. Користін О. Є. Теоретико-методологічні й організаційні проблеми забезпечення економічної безпеки / О. Є. Користін. // 3 (27). – 2013. – С. 212–218.
3. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 року № 569-р

[Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80#n7>

4. Радзівіл К. С. До питання правового забезпечення фінансової безпеки держави / К. С. Радзівіл. // Юридичний вісник. – 2011. – №4. – С. 49–52.

5. Калантай А. М. Роль і місце фінансової безпеки в контексті національних інтересів / А. М. Калантай. // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – №1. – С. 143–153.

6. Патарідзе-Вишинська М. В. Генезис нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки / М. В. Патарідзе-Вишинська. // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2016. – №1. – С. 169–189.

УДК 336.1

Горбачук Юлія Ігорівна
студентка групи ПБ-14-8
Університет державної фіскальної служби

МИТНА БЕЗПЕКА УТОПІЧНА МРІЯ ЧИ РЕАЛЬНА ПЕРСПЕКТИВА ДЛЯ УКРАЇНИ?

Розвиток ринкових відносин, активізація експортно-імпортних операцій, посилення міжнародного економічного співробітництва та інтеграційних процесів в усьому світі супроводжуються загостренням економічної конкуренції на внутрішньому ринку, що актуалізує питання необхідності забезпечення економічної безпеки держави та її складових.

Протягом 2014–2017 рр. економічна безпека України зазнала найбільш потужного удару за всі роки незалежності. Цей період характеризується низкою безпрецедентних викликів, найнебезпечнішими з яких стала анексія Криму та воєнне втручання на Донбасі, здійснюване Російською Федерацією. Фрагментація економічного та митного простору України, позбавлення легітимності багатьох суб'єктів економічної діяльності на непідконтрольних

територіях, втрата земель та майна українських громадян і суб'єктів підприємницької діяльності в умовах неоголошеної війни – ось лише неповний перелік економічних наслідків від нового типу агресії, яка дістала визначення «гібридна» [1, с.3].

Вплив глобалізаційних процесів на національну економіку виявляється у відкритті нових привабливих можливостей та перспектив для розвитку України як незалежного суб'єкта міжнародних економічних відносин. Глобалізація має такі позитивні наслідки для країни, як можливості економічного зростання, приплив інвестицій, зростання зайнятості та рівня життя населення, підвищення конкурентоспроможності національних суб'єктів господарювання. Водночас посилюється і негативний вплив зовнішніх чинників на митну безпеку України, зокрема збільшення кількості суб'єктів, що вчиняють порушення митних правил, зростання обсягів зменшення суми митних платежів, що стягуються митними органами, тощо [2, с.147].

Давайте поглянемо на хроніку української митниці за останні п'ять років. Хто лишень не брався її реформувати, починаючи ще з Міністерства доходів і зборів і аж до сьогодні, коли Державна фіскальна служба взяла під свою опіку нашу митницю. Та чи буде це черговим експериментом на виживання, чи розумна відповідь на виклики сьогодні можна поки лише здогадуватися. Саме митну реформу прем'єр-міністром України Володимиром Гройсманом було оголошено серед урядових пріоритетів. У разі належної реалізації вона дасть змогу кардинально змінити вітчизняну митну систему, що забезпечить належний рівень митної безпеки. При цьому під забезпеченням митної безпеки розуміється впровадження у митну справу сукупності засобів, здатних протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам та викликам у сфері митних економічних відносин, а також забезпечення можливості досягти необхідного рівня захищеності, надійності та усталеності митної служби шляхом створення ефективного регуляторного організаційно-економічного механізму [3].

Урядова реформа митної системи в її запланованому вигляді, здається, дость сміливою та стосується дуже широкого кола питань, прямо чи опосередковано пов'язаних із митною системою. У розробці програми взяла участь велика кількість українських та зарубіжних фахівців. Особливо варто виділити роль Митної та прикордонної служби США, чиї представники близько трьох місяців присвятили вивченню української митної системи. Проте як зазначає колишній голова Державної митної служби Анатолій Макаренко пролистаючи сторінки рекомендацій зазначеної місії очевидно що за рік нічого не змінилося. Візьмемо перші тези рекомендацій, які, як зазначено, повинні були виконані негайно. Фінансування митних органів залишається на колишньому рівні. Разові премії за рахунок "перевиконання показників" не вирішують проблеми гідного грошового утримання співробітників. Для розвитку матеріальної бази не зроблено нічого. За рік не прийнято жодного законодавчого або нормативного акту, який би відновив нормальне функціонування митної адміністрації. Немає сенсу аналізувати весь документ. Результат буде таким же [4].

Реформування митних органів потрібно проводити з урахуванням основних світових тенденцій у процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання. У такому разі важливим завданням постає не тільки територіальне розташування підрозділів, а й наявність достатньої кількості підготовлених працівників для виконання митних процедур [2, с.154].

Діяльність держави у сфері гарантування митної безпеки покликана забезпечувати захист національних інтересів, серед яких найважливішими є такі: створення умов щодо лібералізації зовнішньої торгівлі; недопущення контрабанди та порушення митних правил; удосконалення митного законодавства України відповідно до світових та європейських стандартів; прискорення товаро- та пасажиропотоку через митний кордон; забезпечення споживчого ринку якісними іноземними продуктами та недопущення ввезення небезпечних для здоров'я людей товарів. У цьому контексті митна

безпека як невід’ємна складова економічної безпеки, потребує свого забезпечення на державному рівні і передбачає системні дії щодо налагодження механізму, який забезпечує її інституціоналізацію та спрямованість на досягнення конкретних цілей [2, с. 149-150].

Митна реформа стосується основних таких моментів:

- аудит і регламентування митних процедур та процесів;
- систематизація законодавства та дерегуляція;
- реформа системи оцінки митної вартості;
- нове технічне забезпечення;
- міжвідомча координація та реформа контролюючих служб;
- інституційна реформа митної служби;
- міжнародне співробітництво;
- нова кадрова політика та запобігання корупції;
- нова інфраструктурна політика;
- нова інформаційна політика;

Концепція наче б то і непогана, а от з реалізацією у нашого уряду якось не дуже. За останні декілька років проведено значну роботу щодо реорганізації та реструктуризації інституту “митних органів”. Проте чомусь наша держава славиться непослідовністю та відсутністю логічної закономірності у здійснюваних реформах. А відтак наявна нестабільність у даній сфері аж ніяк, на мою думку, не сприяє зміцненню митної безпеки України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Економічна безпека України в умовах гібридної агресії: аналіт. доп. / Я. Б. Базилюк, С. В. Давиденко, Д. Ю. Венцковський та ін. – К. : НІСД, 2017. – 84 с.
2. Новосад І. Митна безпека як важлива складова економічної безпеки держави / І. Новосад // Світ фінансів. - 2015. - Вип. 2. - С. 145-155. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2015_2_15.

3. Організаційно-економічний механізм забезпечення митної безпеки України: автореф. дис ... д-ра екон. наук / П. В. Пашко . – Львів : Б. в., 2009 . – 39 с.

4. Макаренко А. В. Сотні тисяч «блях» на дорогах - приклад руйнування системи митної безпеки [Електронний ресурс] / Анатолій Вікторович Макаренко // Думки вголос. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://glavcom.ua/columns/amakarenko/yak-potribno-reformuvati-ukrajinsku-mitnicyu-451344.html>.

УДК 347.73

Гринюк О.С., Хрящевська К.В.
студентки групи ПБ-14-7 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України,
Науковий керівник: Чайка В.В.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Економічна безпека – фундаментальна основа економічно розвинутої держави, яка відстоює свої національні інтереси і забезпечує свою економічну безпеку як складову частину національної безпеки. В сучасних умовах особливу роль відіграє насамперед система фінансової безпеки держави як базова економічної безпеки держави в цілому. Це пояснюється посиленням фінансової глобалізації, зменшенням державного контролю за розвитком грошово-кредитних відносин [4,с. 97].

Забезпечення фінансової безпеки держави особливо актуально для країн з транзитивною економікою, в яких система публічних фінансів не є досить стійкою, що, зокрема, стосується і України.

Аналіз останніх публікацій вказує, що вагомий внесок у розвиток науки про економічну та фінансову безпеку зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: О. Василик, О. Барановський, І. Бланк, І. Бінько , Б.

Бузан, З. Варналій, О. Власюк, С. Воронцов, В. Геєць, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Я. Кириченко, Х. Мальгрема, Х. Моргензана, І. Ревак, В. Шлемко та інші.

Разом з тим необхідно зазначити, що сьогодні в Україні вивченню питань фінансової безпеки держави присвячують свої роботи не лише вчені-економісти, а й фахівці в галузі адміністративного та фінансового права, зокрема: В.Т. Білоус, О.О. Бригінець, О.П. Орлюк, О.Ю. Грачова.

Однією із найважливіших складових економічної безпеки є її фінансова безпека. Без забезпечення фінансової безпеки практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою. У даному контексті доволі переконливим аргументом є слова доктора економічних наук Миколи Єрмошенка, який зазначає, що фінансова безпека є «...грунтовною складовою економічної безпеки держави, оскільки на фінансах базується будь-яка економіка, фінанси – кров економічної системи держави» [2, с. 24].

Вітчизняні науковці В. Шлемко та І. Білько розглядають фінансову безпеку як стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання [5, с. 20].

Основними загрозами фінансовій безпеці держави в системі економічної безпеки є такі: недосконалість бюджетної політики і нецільове використання коштів бюджету; значні розміри державного державою боргу, проблемні аспекти щодо обслуговування; різкі зміни рівня цін та курсу національної валюти; невисокий рівень капіталізації банківської системи, невеликі обсяги довгострокового банківського кредитування та значний рівень відсоткових ставок по кредитах [1].

У стратегічному плані економічну безпеку гарантує лише конкурентоспроможна економіка, що не в останню чергу залежить від якості реалізації державної політики у сфері забезпечення фінансової безпеки.

Водночас державну політику формують та реалізують органи державної влади, наділені повноваженнями відповідно до закону.

Так, Верховна Рада України реалізує свої повноваження в окресленій сфері шляхом затвердження загальнодержавних програм, ухвалення щорічного закону про державний бюджет і внесення змін до нього, здійснення контролю за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішень щодо звіту про його виконання. Необхідно зазначити, що перераховані повноваження парламенту містяться, насамперед, у ст. 85 Конституції України [6]. Водночас у ч. 2 ст. 92 Основного закону вказано, що крім державного бюджету, виключно законами України встановлюються бюджетна система України; система оподаткування, податки і збори; засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статус національної валюти, а також статус іноземних валют на території України; порядок утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу; порядок випуску та обігу державних цінних паперів, їх види і типи. Крім того, зауважимо, що окремі повноваження Верховної Ради України регламентують Закон України «Про комітети Верховної Ради України» [7] та Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» [8].

Відповідно до Закону України «Про Кабінет Міністрів України» даний орган наділений значними повноваженнями в галузі управління фінансами, а саме: забезпечує проведення державної фінансової та податкової політики, сприяє стабільності грошової одиниці України; розробляє проекти законів про Державний бюджет України та про внесення змін до Державного бюджету України, забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подає Верховній Раді України звіт про його виконання; приймає рішення про використання коштів резервного фонду Державного бюджету України; обслуговує державний борг України, приймає рішення про випуск облігацій державних внутрішніх та зовнішніх позик; організовує державне страхування; забезпечує проведення державної

політики цін та здійснює державне регулювання ціноутворення; забезпечує проведення зовнішньоекономічної політики України, здійснює в межах, визначених законом, регулювання зовнішньоекономічної діяльності; організовує та забезпечує здійснення митної справи; бере участь у складанні платіжного балансу та організовує роботу із складання зовнішньоторговельного балансу України, забезпечує раціональне використання державних валютних коштів; виступає гарантом щодо позик, які у визначених законом про Державний бюджет України межах надаються іноземними державами, банками, міжнародними фінансовими організаціями, а в інших випадках - відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [10].

Систему фінансових органів України очолює Міністерство фінансів, який є центральним органом виконавчої влади з управління фінансами. До функцій зазначеного органу відносять наступні:

- прогнозування розвитку економіки;
- складання проекту Державної програми економічного і соціального розвитку;
- розробка проекту Державного бюджету України;

Повноваження Міністерства фінансів регламентує Указ Президента України «Про Положення про Міністерство фінансів України» [9], а також Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України» [12].

Органами Мінфіну України на місцях є фінансові органи місцевих державних адміністрацій, що розробляють проекти відповідних бюджетів, організують виконання бюджетів, забезпечують надходження коштів, встановлюють на основі рішення ради розмір місцевих зборів і організують місцеві добровільні позики.

Контрольна діяльність Державної фіскальної служби України врегульовується постановою Кабінету Міністрів України «Про Державну фіскальну службу України» від 21 травня 2014 року № 236 [11]. Відповідно

до цієї постанови, Державна фіскальна служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (єдиний внесок), державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску.

Відповідно до Закону України «Про Державну фіскальну службу України» повноваженнями в галузі управління фінансами є : здійснює контроль за дотриманням податкового і митного законодавства, законодавства щодо трансфертного ціноутворення, законодавства щодо адміністрування єдиного внеску та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого законом покладено на ДФС; забезпечує ведення обліку податків і зборів, платежів; забезпечує застосування митних режимів, здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, поміщених у відповідні митні режими; готує пропозиції щодо прогнозу доходів бюджетів і надходжень єдиного внеску з урахуванням прогнозу макроекономічних показників і тенденцій розвитку світової економіки; провадить дослідження і експертну діяльність у податковій та митній сферах; розробляє форми податкових декларацій (розрахунків), звітності та інших документів; контролює своєчасність подання платниками податків та єдиного внеску передбаченої законом звітності, своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків і зборів, єдиного внеску, митних та інших платежів і т.д. [11].

Стаття 4 Указу Президента «Про Положення про Державну службу фінансового моніторингу України» від 13 квітня 2011 року зазначає, що відповідно до покладених на Держфінмоніторинг України завдань вона здійснює такі повноваження: бере участь у міжнародному співробітництві з питань запобігання та протидії легалізації

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму; проводить аналіз методів та фінансових схем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму; проводить узагальнення стану здійснених державними органами заходів щодо протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму в державі; розробляє у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму нормативно-правові акти [13].

Варто зазначити, що економічна безпека – не лише дієздатність держави, тобто її спроможність реалізовувати власні владні рішення, а й можливість для економічних суб'єктів різних рівнів діяти відповідно до своїх базових інтересів в загальному руслі зміцнення економічної безпеки країни [3, с.25].

Основне завдання держави в контексті забезпечення економічної та фінансової безпеки – створення такого економічного, політичного та правового середовища та інституційної інфраструктури, які б стимулювали найбільш життєздатні підприємства, інвестиційні процеси, виробництво перспективних конкурентоспроможних товарів.

На нашу думку, система заходів щодо зміцнення правових основ забезпечення фінансової безпеки України повинна базуватися на ефективному запобіганні злочинам та адміністративним правопорушенням у фінансових правовідносинах, а саме:

- необхідно застосовувати більш жорсткі санкції до осіб, які вчинили фінансові злочини чи правопорушення;
- проводити роз'яснювальні бесіди в державних установах щодо наслідків порушення фінансової безпеки;
- встановити умови, що сприяли порушенню фінансової безпеки і вжити заходи щодо їх усунення.

Отже, фінансова безпека держави в системі економічної безпеки – основна умова здатності здійснювати самостійну фінансово-економічну політику відповідності до своїх національних інтересів. У загальному, на нашу думку, фінансова безпека держави полягає в здатності уповноважених органів: забезпечувати стійкість економічного розвитку держави; забезпечувати стійкість платіжно-розрахункової системи та основних фінансово-економічних параметрів; нейтралізувати вплив світових фінансових криз і навмисних дій світових структур на національну, економічну та соціально-політичну систему; запобігати великомасштабній втечі капіталу за кордон, запобігати конфліктам між владою різних рівнів з приводу розподілу і використання ресурсів національної бюджетної системи; найбільш оптимально для економіки країни залучати та використовувати кошти іноземних запозичень; запобігати злочинам та адміністративним правопорушенням у фінансових правовідносинах.

Список літератури

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні – методологія оцінки та механізми забезпечення: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора екон. наук: спец. 08.04.01 / Барановський Олександр Іванович ; НАН України, Ін-т екон. прогнозування. - К., 2000. - 36 с.
2. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення: навч. посіб. / М.М. Єрмошенко. – К.: КНТЕУ, 2001. – С. 33.
3. Кравчук Н.Я., Колісник О.Я., Мелих О.Ю. Фінансова безпека: навч.-метод. посіб. – Тернопіль: Вектор, 2010. – 277 с.
4. Ревак І.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект / І.О. Ревак // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2016. – № 2. – С. 241.
5. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Зінько // НІСД. – 1997. – 144 с.

6. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст.141.

7. Про комітети Верховної Ради України : Закон України : станом на 05.01.2017 р. // Відомості Верховної Ради України . - 1995. - № 19. - Ст.134.

8. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України : станом на 03.08.2017 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2010. - № 14-15, № 16-17. - Ст.133.

9. Про положення про Міністерство фінансів України : Указ Президента України : станом на від 8 квітня 2011 року N 446/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/446/2011>.

10. Про Кабінет Міністрів України : Закон України : станом на 15.11.2017 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2014. - № 13. - ст.222.

11. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України : станом на 27.08.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>.

12. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : Постанова Кабінету Міністрів України: станом на 20 серпня 2014 р. № 375 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF>.

13. Про Положення про Державну службу фінансового моніторингу України : Указ Президента України : станом на 13.04.2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/466/2011>.

Данелюк Василь Іванович,
к.ю.н., доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»,
Данелюк Андрій Васильович;
студент магістерської програми
за спеціальністю управління та фінанси підприємства
Університету фінансів та управління,
Прага, Чеська республіка

ФІСКАЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ПРОЕКЦІЯ ЙОГО НА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Малий бізнес в країнах Європейського союзу відіграє значну роль в наповненні державних бюджетів її членів. Згідно статистики малі і середні підприємства займають 99% всіх підприємств на території ЄС. В 2008 році для підтримки малого бізнесу в рамках кордонів ЄС було прийнято Лісабонську стратегію чи Small Business Act. Країни роблять все для того, щоб максимально спростити ведення бізнесу на своїй території, стимулюючи різними інструментами, такими як дотації, мінімізації бюрократизму, знижене оподаткування, податкові канікули тощо.

Основною проблемою малого бізнесу є несприятливий бізнес клімат держави та неможливість втриматись на плаву. По статистиці 30% нових малих підприємств закривається вже через рік. Фіскальна політика відіграє важливу роль у забезпеченні життєздатності малих підприємств.

Фіскальна політика (Fiscal policy) розглядається як сукупність фінансових заходів держави по регулюванню доходів і витрат бюджету з метою вирішення соціально-економічних проблем розвитку країни. Це зміни в урядових видатках і оподаткуванні, спрямовані на досягнення повної зайнятості та неінфляційного обсягу виробництва [1].

В європейському союзі широко використовують інструменти фіскальної політики для підтримки малого та середнього бізнесу як основної

складової наповнення державного бюджету. Одним із таких інструментів є податкові канікули. Кожна країна ЄС сама визначає чи запроваджувати їх та на як довго. Для прикладу, в Італії податкові канікули можуть тривати до 10 років. Більшість країн запроваджує індивідуальні розрахунки для кожного приватного підприємця, тим самим допомагаючи оптимізувати податкове навантаження на нових підприємців. Головні критерії для надання податкових пільг це місце розташування підприємства, створення робочих місць, сектор, в якому буде проводитись підприємницька діяльність. Для прикладу, в Словаччині компанії з річним оборотом до 50 тисяч євро звільняються від сплати податку на додану вартість.

Фіскальні інструменти в ЄС є дуже гнучкими, тим самим дозволяючи індивідуально розраховувати податкову ставку для кожного малого чи середнього підприємства. Держава максимально старається допомагати в розвитку, знижуючи бюрократичні перепони. Наприклад, в Польщі для підтримання регіонів, де високе безробіття, підприємці взагалі звільняються від сплати податків за умови, якщо створюють визначену кількість робочих місць.

Ще одним варіантом фіскальних інструментів є дотації. В основному такий інструмент використовується в тих секторах економіки, де є мала кількість підприємств. Дотації виступають досить спірним інструментом для підтримання підприємницької діяльності. На початку дотації допомагають бізнесу, але в кінцевому варіанті це призводить до краху. Дотації вбивають здорову конкуренцію в середині сектору. Наприклад, дотації на зменшення поголів'я скоту для утримання ціни молока призвели до дефіциту натурального молока, а тим самим до різкого підвищення цін на вершкове масло в Чеській республіці.

Існує чимало фіскальних інструментів для зниження податкового навантаження за допомогою так званих ставок оплати податкового збору. Нариклад, в Чеській республіці податок для фізичних осіб підприємців складає 15%. Але міністерство фінансів, для того щоб знизити навантаження,

ввело так звану фіксовану ставку (flat-rate) на витрати. Тобто для того, щоб вирахувати чистий дохід, потрібно відняти від доходів витрати, а потім вирахувати з різниці податковий відсоток який становить 15%. Вигода у фіксованій ставці така, що навіть якщо немає податкових витрат згідно фіксованій ставці, віднімається встановлена державою фіксована ставка з витрат. Фіксована ставка на витрати ділиться на чотири сектори це: 80% з доходу у підприємств, які замаються ремеслом, сільськогосподарським виробництвом, лісовим господарством та підприємницькою діяльністю у сфері водних ресурсів чи іншого доходу від сільськогосподарського виробництва, 60% з доходу у підприємців, які не потребують спеціалізованих ліцензій на свою чинність, 40% з доходу за авторське право, 30% з доходу від надання в оренду майна.

Малий та середній бізнес в Україні практично немає підтримки зі сторони держави, хоча зміни до Податкового кодексу України проходять регулярно. Але характерно це нічого не змінює. Найбільшою зміною було введення спрощеної системи оподаткування. Для 1998 року це була справжня революція. Громадяни масово почали реєструвати приватного підприємця. Але ці зміни мали бути перехідними, тільки щоб показати, що можна платити податок і це вигідно для всіх. Цей перехідний період затягнувся, тим самим створивши низку обхідних ланок. Тепер і великі бізнеси використовують спрощену систему, тим самим держава не до отримує значних коштів до державного бюджету. Повністю відмовитись від спрощеного податку на сьогодні держава теж не в змозі, так як це може вбити взагалі малий бізнес та середній бізнес. Тож варіантів реформ наразі немає. Хоча за рекомендаціями Європейського союзу необхідно ввести зміни до Податкового кодексу.

В грудні 2016 року Верховна рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України». Важливою зміною для малого бізнесу було введення податкових канікул по сплаті податку на прибуток для нових малих підприємств.

Податкові канікули – встановлений законом термін, впродовж якого певні групи підприємств, фірм, компаній звільняються від сплати окремих видів податків або податків загалом [2, с. 526].

Згідно із Законом № 1797 податкові канікули в Україні вводяться з 1 січня 2017 року до 31 грудня 2021 року. Також в законі є чітко виражені критерії, які потрібно дотримуватись, щоб підпадати під дію закону, а саме:

- мають бути утворені в установленому законом порядку після 1 січня 2017 року;

- можуть бути вже існуючими та діючими підприємствами, але за умови, що з моменту їх утворення (пройшло менше трьох років) щорічний обсяг їх задекларованих доходів не перевищував 3 млн. грн., а кількість найманих працівників складала від 5 до 20 осіб;

- підприємства що були зареєстровані платниками єдиного податку до 1 січня 2017 року та у яких за останній календарний рік загальний обсяг виручки від реалізації товарів та послуг не перевищував 3 млн. грн., а середня кількість працівників становила від 5 до 50 осіб [3].

Також в законі зазначені і критерії, згідно яких підприємства не підпадають під дію закону. Всі ці зміни безперечно позитивно мають відобразитися на бізнес кліматі держави. Правда багато запитань виникає: чи будуть взагалі в наших реаліях ці зміни працювати, не дивлячись на такий вже великий крок.

Отож, Україна впевнено впроваджує досвід Європейського Союзу по фіскальному регулюванню малого бізнесу в державі. Звичайно ці зміни ще не помітні. Все ж бюрократія відіграє нажалі важливу роль в малому бізнесі. В українських реаліях досить складно швидко провести податкову реформу, використовувати важелі фіскального регулювання європейських країн в державі. Зміни в податковій системі мають призвести до ефективного підвищення доходів та помірної інфляції. Що в свою чергу призведе до підвищення ВВП на душу населення. Тільки у такому випадку фіскальне регулювання буде на правильному шляху. Європейський Союз ще до

сьогодні проводить зміни в членських країнах, щоб вирівняти розподіл між бідними та багатими. Потрібно брати досвід і успішних країн та використовувати в нашій країні. Вся фіскальна політика держави базується на податкових зборах але потрібно не забувати, що податки платить населення і які би держава не вводила регулятори, якщо громадяни не мають довіри, вони не будуть вносити податкові платежі.

Використана література:

1. <https://studfiles.net/preview/5536056/page:2/>
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України. Закон України від 21 грудня 2016 року.

УДК 349

Девізорова Алла Ігорівна,
студентка ННІ права
Університету державної фіскальної служби України,
Науковий керівник:
Мацелик Михайло Олексійович,
Професор кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

ПРИТЯГНЕННЯ ОСІБ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ В КОНСТЕКСТІ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасний стан розвитку економіки України, на жаль, характеризується нестабільністю, тому одним із основоположних чинників незалежності та функціонування нашої держави на міжнародному рівні, за сучасних умов господарювання є стан її фінансової безпеки. Фінансова безпека є вагомим структурним елементом економічної безпеки. Без її існування майже не можливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою.

Гарантування фінансової безпеки особливо є актуальним для країн з транзитивною економікою, в тому числі і для України, в яких система державних фінансів не є стійкою. У сучасній економіці нашої держави існує тенденція щодо зростання досить високого рівня порушення митних правил, що створює реальну загрозу економічній і фінансовій безпеці. Також, досить актуальним в контексті дослідження даного питання є притягнення осіб до відповідальності за порушення митних правил.

Значний внесок у дослідження теоретичних засад формування та забезпечення фінансової захищеності держави та вплив порушення митних правил й притягнення за це до відповідальності здійснили зарубіжні вчені П. Кругман, Д. Медоуз, Дж. Стігліц, Дж. Сорос, Дж. Тобін, С. Фішер, М. Фрідмен. Серед вітчизняних фахівців ці проблеми вивчають О. І. Барановський, І. Ф. Бінько, О.І. Барановський, В. Т. Шлемко, З. С. Варналій, О. С. Власюк, В. М. Геєць, М. М. Єрмошенко, О. Д. Ладюк, А. І. Сухоруков, Л. С. Шевченко та інші. Але наука не є сталим поняття, а завжди потребує пошуку чогось нового, те, що відповідало б вимогам сучасного суспільства, тому дослідження даного питання є і зараз досить актуальним.

Сфера митної діяльності та митної справи є досить тісно взаємопов'язана з фінансовою безпекою держави. Так як досить часто у цій сфері вчиняються митні правопорушення при перетині кордону товарами, транспортними засобами чи іншим чином. Відповідно до вимог Митного кодексу України (надалі – МКУ) одним з головних завдань органів доходів та зборів є запобігання та боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил, що знаходить свій прояв у постійно здійснюваних заходах щодо виявлення, розкриття та припинення таких правопорушень. Варто досить добре усвідомлювати, що незаконне переміщення товарів, валюти, історичних і культурних цінностей та інших предметів через митний кордон України набуває характеру соціального явища, а органи доходів та зборів мають тримають в полі зору проблеми вдосконалення, пошуку нових, ефективних форм і методів діяльності оперативного складу митних установ,

направлених на попередження, виявлення і припинення контрабанди та порушень митних правил [2, с.208].

Порушення митних правил, як й інші порушення, характеризуються такими ознаками, як суспільна небезпечність, заподіяння шкоди, винність і караність. Суспільна небезпека виявляється в тому, що порушення митних правил створюють загрозу митній справі. У результаті такого правопорушення порушується порядок переміщення товарів, транспортних засобів і предметів через митний кордон. До ознак правопорушення також належить те, що вони завдають шкоди, а особи, які їх вчинили, підлягають покаранню. Більшість порушень митного законодавства є адміністративними. Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені МК, настає в разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальної відповідальності. Отже, порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України і за які МКУ передбачена адміністративна відповідальність. Перелік порушень митних правил, за які суб'єкти, що їх вчинили мають притягуватися до відповідальності встановлені Главою 68 МКУ, яка має назву «Види порушень митних правил та відповідальність за такі правопорушення» [1].

На вчинення митних правопорушень неабиякий вплив мають певні обставини, які існують у суспільстві. До обставин вчинення правопорушень у митній сфері, можна віднести:

- 1) безкарність або ухилення від покарання за численні проступки;
- 2) недосконалість нормативно-правової бази у сфері регулювання імпорту і боротьби з контрабанди та невідповідність її міжнародним стандартам;
- 3) неефективність профілактичних заходів;
- 4) корупційні прояви в органах доходів та зборів;

- 5) скоєння злочинів і проступків посадовими особами органів доходів та зборів;
- 6) недоліки кадрового, методичного, фінансового, технічного забезпечення діяльності органів доходів та зборів;
- 7) недоліки у взаємодії та існування прогалин органів доходів та зборів з іншими суб'єктами профілактики порушень митних правил;
- 8) не облаштованість державного кордону [3, с.45-49].

Досить важливим при притягненні осіб до відповідальності є визначення кола суб'єктів. Такими суб'єктами є громадяни, які на момент вчинення порушення митних правил досягли 16-річного віку та посадові особи підприємств. Під поняттям «посадові особи підприємств» варто розуміти керівників та інших працівників цих підприємств, які постійно або тимчасово виконували покладені на них трудові обов'язки та відповідали за виконання вимог, установлених МКУ та й іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними в установленому законом порядку.

За вчинення порушенням митних правил склад яких закріплено законом, передбачено застосування особливих санкцій – адміністративних стягнень. Адміністративні стягнення, як правило, полягають у позбавленні або обмеженні порушника певних прав, благ. Цим досягається мета покарання порушника. Один із примусових заходів охорони суспільних відносин у сфері державної податкової та митної політики – адміністративна відповідальність. Систему адміністративних стягнень, що застосовуються за порушення митних правил, закріплено в ст. 461 МКУ, з урахуванням зростання їх суворості. За порушення митних правил МКУ визначає вичерпний перелік адміністративних стягнень:

- попередження – найменш суворий вид адміністративної відповідальності, є офіційним попередженням правопорушника

щодо недопустимості таких діянь у майбутньому;

- штраф – найпоширеніший вид адміністративного стягнення майнового характеру та передбачений як альтернативний захід стягнення за більшість порушень митних правил;
- конфіскація – полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів і безоплатній передачі їх у власність держави.

Варто зауважити, що притягнення до відповідальності за порушення митних правил не звільняє порушників від обов'язку сплати мита та інших митних платежів [4, с. 66-69].

Дії митних правопорушників в Україні є широкомасштабними, а наслідки цих дій вражають всі сфери економічної діяльності держави. У чинному митному законодавстві існує досить багато недоліків стосовно нормативного регулювання порушень митних правил. Притягнення осіб до адміністративної відповідальності має опиратися на єдині, законодавчо закріплені та визначені положення. Це суттєво ускладнює, а іноді навіть унеможлиблює ефективну боротьбу з порушеннями митного законодавства. Щоб створити умови для однозначного розуміння норм та їхнього застосування, підвищити їхнє превентивне значення у протидії з митним правопорушенням, необхідно усунути ряд недоліків, беручи до уваги досвід інших країн. Також варто усунути колізійність норм митного та адміністративного законодавства в частині накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил та узгодити їх з Основним Законом України та зробити заходи відповідальності більш суворими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України від 2012 р. Закон // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 44–45. – № 46–47. – № 48. – Ст. 552.
2. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил / за заг. ред. В. В. Ченцова. – К. : Істина, 2014. – 208 с.
3. Кувакін С. В. Проблемні питання щодо застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил: С. В. Кувакін // Вісник АМСУ. Серія: “Право”, № 2 (11), 2013.- ст. 45-49

4. Дорош М. М. Порушення митних правил в Україні: М. М. Дорош// Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького, том 15, №1, Частина 5 2015.- ст. 66-69

Дзюба Світлана,
студентка 3-го курсу
ННІП Університету ДФС України
Шолкова Т.Б., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри фінансового права
ННІП Університету ДФС України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ЗАБЕСПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На сьогоднішній день, економіка України знаходиться на межі руйнування, тому для Уряду держави одним із головних і найважливіших завдань є неухильне виконання дохідної частини бюджету, а також отримання додаткових надходжень до нього, що в майбутньому дозволить максимально достатньо задовольнити суспільні потреби населення. Це дасть можливість покращити та підвищити рівень захищеності фінансових інтересів держави на усіх рівнях фінансових відносин, у тому числі здатність фінансової системи забезпечити ефективне функціонування фінансової системи та стале фінансове зростання.

У вітчизняній науковій літературі існує досить велика кількість наукових публікацій, які присвячені правовому забезпеченню Державної фіскальної служби України (далі - ДФС). Детально цю тему досліджували такі вчені, В.Т. Білоус, О.О. Бригінець, Л. М. Касьяненко, С. М. Попова, О. Г. Рябчук, О. П. Федотов, на яку безпосередньо і покладено обов'язок здійснювати податковий контроль, саме тому дане питання досить актуальне на сьогодні.

Варто також наголосити на тому, що в Україні відбуваються системні зміни, що супроводжуються удосконаленням моделі державного управління, тобто проводиться адміністративна реформа, яка повинна зробити владу прозорою та ефективною. Так, одним із напрямів стратегічних змін у

державному механізмі є підвищення рівня ефективності державного управління шляхом реформування державної служби й виконавчої влади. Важливим кроком у напрямку удосконалення державного функціонування та управління стало створення податкових органів на яких було покладено функції щодо забезпечення своєчасності та повноти надходжень податків і зборів до бюджетів усіх рівнів і державних цільових фондів є основним напрямом діяльності ДФС України [1, с. 37].

Таким чином, була проведена реорганізація Державної податкової служби України і Державної митної служби України та створення на засадах об'єднання цих двох служб Міністерства доходів і зборів України, яке, в свою чергу, реорганізувавшись, було перетворено у Державну фіскальну службу України. Оскільки ДФС України є центральним органом виконавчої влади, який здійснює реалізацію державної фінансової політики, а також діє на засадах консолідації функцій контролю за справлянням податків і соціальних платежів. Варто погодитись, що ДФС України є основним інструментом у забезпеченні фінансової безпеки держави, крім того важливим елементом, що сприяє наповненню бюджету в Україні. З утворенням ДФС України, при об'єднанні податкової та митної служби на державному рівні виникла проблема відсутності відповідних нормативно-правових актів по забезпеченню їх діяльності що потребує внесення суттєвих змін до законів України у сфері фіскальної та митної політики. Даний процес неможливо реалізувати без чіткого теоретичного обґрунтування[2, с. 60-63].

Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 236 «Про Державну фіскальну службу України» затверджено Положення про Державну фіскальну службу України відповідно, до якого, як зазначалося ДФС України, є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується КМУ і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування державну політику у сфері боротьби з

правопорушеннями під час застосування податкового митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску [3]. При цьому, що характерно, вже 22 липня 2015 р. Постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» за № 548 пункт 1 Положення про Державну фіскальну службу України в частині ДФС як центрального органу виконавчої влади, «діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України» доповнюється словами «через Міністра фінансів» [4].

Проте, якщо звернутися до положень пунктів 41.1, 41.2, 41.4 статті 41 Податкового кодексу України [5], то можна побачити, що новостворений єдиний фіскальний орган разом з територіальними підрозділами визначаються контролюючими органами, якими є органи доходів і зборів, зокрема, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізує державну податкову, державну митну політику, забезпечує формування та реалізацію державної політики з адміністрування єдиного внеску, забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями при застосуванні податкового та митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску. Органами стягнення є виключно контролюючі органи, уповноважені здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску у межах повноважень, а також державні виконавці у межах своїх повноважень.

Як вбачається з пункту 34-1 частини 1 статті 4 Митного кодексу України [6], органи доходів і зборів – це центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, митниці та митні пости. Якщо звернутися до пункту 3-1 частини 1 статті 1 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [7], органи доходів і

зборів – центральний орган виконавчої влади, що формує податкову і митну політику (в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів, єдиного внеску) та забезпечує її реалізацію (центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику), та його територіальні органи.

Отже, має місце правова колізія, зокрема, суперечність та невідповідність положень вищевказаних нормативних правових актів між собою. Так, у Законі України «Про центральні органи виконавчої влади» йдеться, що служба, як центральний орган виконавчої влади, виконує функції з реалізації державної політики та може лише вносити відповідні пропозиції стосовно забезпечення формування державної політики [8]. Такому формулюванню відповідає й визначення поняття ДФС України, яке закріплене у положенні про нього. Однак ДФС України та її територіальні органи, як контролюючі органи доходів і зборів та органи стягнення, у розумінні Податкового кодексу України, Митного кодексу України та Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», здійснюють забезпечення формування та реалізують державну податкову, державну митну політику та політику у сфері адміністрування податків, зборів та інших соціальних платежів.

Крім того, слід зазначити, що пункт 1.1 статті 1 Податкового кодексу України, визначаючи державну податкову справу, також вказує саме на забезпечення формування контролюючими органами державної податкової політики [5]. Зрозуміло, що це не єдине застосування такого формулювання в окреслених та інших національних законодавчих актах.

Така розбіжність зумовлена проведенням адміністративної реформи у 2012-2013 роках, у результаті якої спочатку було створено Міністерство доходів і зборів України, яке, як головний центральний орган виконавчої влади, відповідно до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» здійснює забезпечення формування державної політики та її реалізацію [8].

З часом ДФС України, яка реорганізувалася шляхом перетворення з Міністерства доходів і зборів України, як центральний орган виконавчої влади має дещо вужчий обсяг компетенції, ніж Міністерство доходів і зборів України, а тому здійснює реалізацію державної політики та лише вносить пропозиції щодо забезпечення її формування, а не повністю забезпечує формування цієї державної політики. У свою чергу, при перетворенні Міністерства доходів і зборів у ДФС України право формування податкової і митної політики було передано Міністерству фінансів України, що, на нашу думку, є доцільним, адже тоді останній зможе впливати та контролювати мобілізацію фінансових ресурсів держави.

У зв'язку з цим логічним є приведення норм Податкового кодексу України, Митного кодексу України, Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та інших законодавчих актів України у відповідність до останніх перетворень, що відбулися у структурі державного апарату через проведення адміністративної реформи 2014 року, з метою гармонізації їх застосування на практиці, замінивши таке формулювання як «забезпечення формування державної політики» на «внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики».

Таким чином можна зробити висновок, що сьогодні Державна фіскальна служба України потребує суттєвих модернізаційних змін. Такі зміни мають бути спрямовані на підвищення ефективності покладених на службу відповідним Положенням про Державну фіскальну службу України основних завдань щодо реалізації державної політики в найважливіших для держави сферах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Попова С. М. Адміністративно-правовий статус органів державного фінансового контролю в умовах реформування міжбюджетних відносин / С. М. Попова // Наше право. – 2015. – № 2. – С. 35-41.

2. Бригінець О.О. Місце державної фіскальної служби України в процесі реалізації фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». – 2016. – № 22. – С. 60-63.

3. Положення про Державну фіскальну службу України / затв. Постановою Кабінету Міністрів України: від 21.05.2014 № 236 // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 120. – С. 12-13.

4. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2015 № 548 // Офіційний вісник України. 2015. № 63. Ст. 2092.

5. Податковий кодекс України: Закон України: від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 15–16. – № 17. – С. 556.

6. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495- VI // ВВР України. – 2012. – № 44-45; № 46-47; № 48. – С. 1858. – (з наступними змінами).

7. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України: від 08.07.2010 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

8. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України: від 17.03.2011 № 3166-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 26 – Ст. 273.

Дорофєєва Лілія Максимівна
к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Ужгородського національного університету,
начальник юридичного відділу
Закарпатської митниці ДФС

УДК: 342.95

РОЛЬ МИТНИХ ОРГАНІВ У ЗМІЦНЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Проблеми фінансової безпеки посідають важливе місце у широкому спектрі проблем економічної безпеки України. Науковці закликають враховувати, що багато фінансових проблем для України є якісно новими, оскільки сучасна національна фінансова система формується паралельно із трансформацією економіки та системи державного управління [1, с.78]. Сутність фінансової безпеки полягає в нормальному функціонуванні економічної системи взагалі, у можливості нормальної роботи внутрішньої економічної системи та безболісному включенні її до світової економічної системи [2], а власне сама фінансова безпека держави сприймається як основний критерій її здатності здійснювати самостійну фінансово-економічну політику відповідно до своїх національних інтересів[3].

Спеціалісти відмічають, що через швидку зміну ринкової кон'юнктури на світових фінансових ринках та взаємопов'язану систему економічних відносин у структурі світового господарства стан вітчизняного фінансового сектора дедалі складніше контролювати з огляду на нестабільність внутрішнього і зовнішнього середовища[4, с 12].

Оскільки в будь-якій державі фінансова безпека тісно пов'язана із безпекою економічною, слід згадати, що стаття 17 Конституції України називає забезпечення економічної безпеки однією з найважливіших функцій держави.

Відомий спеціаліст з питань діяльності правоохоронних органів О.М.Бандурка ще три роки тому зазначав, що економічні правопорушення набули інтелектуального характеру. Вчиняють ці порушення, як правило, особи добре підготовлені в юридичному, економічному і організаційному планах, які мають знання комп'ютерної техніки і технології, володіють кількома мовами. Тому боротися з ними повинна надійна система правоохоронних органів та спецслужб, які, крім юридичних, мають спеціальні пізнання у галузі фінансів, ціноутворення, кредитування, бухгалтерського та податкового обліку і, особливо, організації дієвого фінансово-господарського контролю [5, с.18].

Цілком погоджуючись з думкою науковця, вважаємо, що в сучасних умовах зростання транскордонного характеру економічних правопорушень, до переліку правоохоронних органів та спецслужб, що об'єднуються в систему протидії такій протиправній діяльності, слід додати митні органи, службовці яких володіють спеціальними знаннями у сфері митної справи, зовнішньоекономічної діяльності, взаємодіють з митними адміністраціями зарубіжних країн та Всесвітньою митною організацією в питаннях протидії митному шахрайству й контрабанді. Доречним здається згадати висновок про те, що митна справа є однією з важливих ознак державності [6, с.11-13].

Дослідники митної справи та діяльності митних органів виділяють від трьох до трьох десятків функцій таких органів та наводять різні системи їх класифікації, однак всі дотримуються одностайності в тому, що однією з основних функцій митних органів є фіскальна. Є. В. Додін вважає, що фіскальна функція митних органів завжди була найважливішою функцією митної системи будь-якої держави, а необхідність реалізації цієї функції і стала першопричиною виникнення митних органів [7, с. 9]. У ході здійснення порівняльного аналізу механізмів державного управління митною справою В.В.Ченцов приходить до висновку, що виконання завдань, пов'язаних із фіскальною політикою держави відноситься до основних функцій митних адміністрацій [8, с. 223-224].

В Україні роль митної адміністрації виконує Державна фіскальна служба, в складі якої функціонують митні органи, через які і реалізується державна політика в сфері митної справи. До основних завдань митних органів віднесено реалізацію державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового і митного законодавства, здійснення контролю за надходженням до бюджетів митних та інших платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів тощо.

Митні органи відповідно до покладених завдань:

- здійснюють адміністрування та контролюють своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати митних та інших платежів;
- здійснюють контроль за дотриманням порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, застосуванням заходів тарифного та нетарифного регулювання, правильністю визначення митної вартості, країни походження та класифікації товарів;
- вживають заходів до захисту прав інтелектуальної власності у процесі зовнішньоекономічної діяльності;
- здійснюють ліцензування митної брокерської діяльності, а також провадження у справах про порушення митних правил;
- разом з митними органами іноземних держав здійснюють заходи щодо вдосконалення процедури пропуску через державний кордон України товарів і транспортних засобів, їх митного контролю та митного оформлення;
- застосовують процедури використання гарантій забезпечення сплати митних платежів, взаємодіють з гарантами;
- запобігають та протидіють контрабанді й порушенням митних правил, вживають заходів до виявлення та усунення причини та умови, що їм сприяли;
- здійснюють міжнародне співробітництво, забезпечують виконання міжнародних зобов'язань, у т.ч. шляхом надання взаємної адміністративної

допомоги у запобіганні, виявленні та розслідуванні порушень законодавства, а також здійснюють інші повноваження, визначені законом[9].

Як бачимо, вітчизняні митні органи наділені достатньо широкими повноваженнями для реалізації поставлених перед ними в сфері митної справи завдань, спрямованих на забезпечення належної реалізації фіскальної функції.

Список літератури:

1. Москаль І. І. Ризики і загрози фінансовій безпеці держави в інвестиційній сфері // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». – Вип. 23. – 2013. – С. 78–82.
2. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / за ред. В. М. Геєця. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
3. Підхомний О. Чинники фінансової безпеки України в умовах глобалізації // Вісник Львівського ун-ту. Серія «Економічна». – Вип. 39. – 2008. – С.424–426.
4. Гусаров С.М. Актуальні питання безпеки фінансової системи держави / Актуальні питання фінансової безпеки держави : зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Харків, 21 лют. 2014 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2014. – 308 с., с.12-13.
5. Бандурка О.М. Роль правоохоронних органів у зміцненні безпеки фінансової системи держави/ там же, с.14-19.
6. Жорін Ф.Л. Правові основи митної справи в Україні (конспект курсу лекцій з програмних тем): Навіч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 248 с.
7. Додин Е. В. Функции и формы деятельности таможенных органов Украины / Е. В. Додин // Митна справа. — 2003. — № 5. — С. 7–13.
8. Ченцов В. В. Механізми державного управління митною справою: порівняльний аналіз : дис. ... докт. юрид. наук. - Харків, 2015. - 632 с.
9. Постанова КМ України від 21 травня 2014 р. № 236 «Про Державну фіскальну службу України».

Дробіняк Роксолана Степанівна
Мостович Юлія Сергіївна
студентки групи ПБ-15-5
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Шолкова Тетяна Борисівна
к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Одним з основних інструментів вдосконалення бюджетної сфери в системі реформування державного управління, що необхідний для підтримання стабільно зростаючої економіки країни є програмно-цільовий метод у бюджетному процесі. На сьогоднішній день даний метод успішно реалізується тільки на державному рівні. Для ефективного і максимального забезпечення виконання бюджетних програм потрібно запровадити його на місцевому рівні.

Важливою проблемою на сьогоднішній день є ефективне використання бюджетних коштів, в умовах обмеженості бюджетних ресурсів. У цих умовах головним завданням постає визначення пріоритетів при розподілі бюджетних ресурсів, виявленню джерел фінансування витрат та контроль за цільовим й ефективним використанням коштів. Досягнення цих завдань можливо при застосуванні програмно-цільового методу формування бюджету.

Над дослідженням даного завдання працювали такі науковці: Т.С. Бабич, Л.Є. Клець, М.І. Кульчицький, Г.В. Кучер, К.В. Павлюк, Т.Б. Шолкова, які в своїх працях висвітлювали проблеми впровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні.

Однією з вирішальних умов створення високорозвиненої ринкової економіки є формування ефективно функціонуючого суспільного сектору, у тому числі його складової частини – місцевого самоврядування. Існування самостійних органів місцевого самоврядування є необхідним для

утвердження засад громадянського суспільства, збереження демократичного ладу, адже саме через них, у першу чергу, відбувається залучення громадян до вирішення суспільних проблем та їх реальний вплив на політику оподаткування та бюджетних видатків.

Успадкований від попередньої системи метод складання і виконання бюджету (кошторисно-бюджетне фінансування) ґрунтується на обрахунку потреби у видатках на утримання бюджетної установи: виплати зарплати, оплати вартості використаних енергоносіїв, видатків на харчування та медикаменти та інше. Результатами такого способу управління фінансами є:

- планування бюджету лише на 1 рік;
- зосередження на досягненні об'ємних показників (кількість установ, ліжок, класів, дитячих установ, бібліотек і т.д.), яке, в свою чергу, гарантувало збільшення грошей;
- відсутність відповідальності за результати діяльності;
- фінансування надання громадянам не суспільних послуг, а «безкоштовних» державних благ, що не передбачало зв'язку між затраченими ресурсами і отриманими результатами. Тому ціна результату була непропорційно високою [5]. Крім того, прослідкувати ефективність використання бюджетних коштів було неможливо, що призводило до марнотратства з боку державних органів та неможливості визначити винних у неефективному використанні бюджетних коштів.

Саме для запобігання неефективного розподілу та використання бюджетних коштів, була розроблена і прийнята Концепція застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2002 року № 538-р [3]. До того ж, було прийнято Наказ Міністерством фінансів України «Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 29.12.2002 № 1098 «Про паспорти бюджетних програм із змінами і доповненнями» [2]. Законодавчою підставою для запровадження програмно-цільового методу як

на державному, так і місцевому рівнях є стаття 20 «Застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі» Бюджетного кодексу України [1].

У грудні 2014 року внесені зміни до Бюджетного кодексу України, в рамках реалізації реформи міжбюджетних відносин. Дана реформа передбачає застосування програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів, починаючи із складання проектів місцевих бюджетів на 2017 рік (п. 18 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення») [1].

Необхідність застосування програмно-цільового методу, при розробці бюджетних програм було закріплено і в Бюджетному кодексі України. Важливість цього методу, на думку зарубіжних експертів, таких як Ведунг Е., Хакет Р., Лехан Е., Зоді Р., в тому, що можна слідкувати за впровадженням і виконанням прийнятих програм, їх доцільності, результативності, визначити співвідношення затрат і результату. Але не дивлячись на те, що Концепція була прийнята ще у 2002 році, до тепер, програмно-цільовий метод не знайшов свого використання у бюджетному процесі. Крім того, відсутній нормативно-правовий акт, який би чітко встановлював механізм його запровадження, де було б визначено об'єктивні критерії розрахунку фінансової забезпеченості на рівні адміністративно-територіальних одиниць, науково обґрунтовану методіку застосування такого методу та методологію коректування отриманих до бажаних результатів. Проблеми у застосуванні програмно-цільового методу, існують навіть з визначенням критеріїв (індикаторів), які саме і повинні вказувати на відхилення при виконанні програми від бажаного результату. Важливість даної проблеми в тому, що якщо не вірно будуть підібрані індикатори, то моніторинг буде показувати або хибні результати, або надавати некорисну інформацію і тоді мета застосування цього методу, буде зведена нанівець [4, с.131-132].

Отже, суть програмно-цільового методу бюджетування полягає в розподілі фінансових ресурсів за програмами, що мають конкретні стратегічні цілі й оперативні завдання, які необхідно виконати [5].

Програмно-цільовий метод будується на таких основних компонентах:

попередній розрахунок доходів і видатків, середньострокове та стратегічне планування доходів і видатків, довгострокове планування капітальних інвестицій, розгляд, оцінка, аналіз та моніторинг виконання бюджету, прозорість і участь громадськості у бюджетному процесі та стратегічне планування [6]. За допомогою впровадження програмно-цільового методу не тільки на державному, а також на місцевому рівні, Україна отримає можливість більш продуктивного використання обмежених ресурсів та підвищення рівні відповідальності посадових осіб.

Оскільки на сьогоднішній день, перед урядом України постає проблема ефективного виконання бюджетів, на всіх рівнях. Програмно-цільове бюджетування сьогодні – це бюджетування, орієнтоване на результат. Основною метою програмно-цільового методу постає забезпечення необхідної інформації про ресурси та ефективність видатків, від яких залежить виконання програми та підпрограми. [6] Така інформація допоможе керівникам, які приймають рішення, правильно вибрати першочергову та найважливішу для населення програму серед інших, альтернативних програм, які також можуть бути важливими, але при обмежених фінансових ресурсах фінансування всіх бажаних програм є нереальним [7].

Отже з вище викладеного можна зробити висновок, що програмно-цільовий метод є одним із головних методів управління державними коштами в середньостроковій перспективі, є найефективніший і спрямований на розробку бюджетних програм, орієнтованих на кінцевий результат. Використання цього методу сприятиме переходу від практики використання державних коштів до планування й оцінки кінцевих результатів, а також підвищенню відповідальності під час виконання кожної бюджетної програми.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Наказ Міністерством фінансів України «Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 29.12.2002 № 1098 «Про паспорти бюджетних програм» із змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0049-09>

3. Концепція застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2002 року № 538-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/538-2002-p>

4. Шолкова Т.Б. Правові основи публічних фондів органів місцевого самоврядування: дис. канд. юр. наук:12.00.07/Шолкова Тетяна Борисівна.– НУДПСУ.- Ірпінь., 2011 –207 с.

5. Ливдар М. Програмно-цільовий метод складання бюджету / Марта Ливдар. // Галицький економічний вісник. – 2009. – С. 109–114.

6. Маркович Г. Все про програмно-цільовий метод у бюджетному процесі: важливо для об'єднаних громад / Галина Маркович. – 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/3906>.

7. Бугай Т. В. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі: зарубіжний досвід і можливість його використання в Україні / Т. В. Бугай, А. А. Галюта. // Вісник ЖДТУ. – 2011. – С. 206–210

Єрега Марія Михайлівна
студентка групи ПМФз-16-1
ННІ права УДФС України

Науковий керівник: Шолкова Тетяна Борисівна,
к.ю.н, доцент, доцент кафедри фінансового права

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті висвітлено наукові підходи до розуміння сутності податкового контролю, проаналізовано головні способи здійснення податкового контролю в Україні.

Ключові слова: податковий контроль ,податкова перевірка, методи податкового контролю.

Актуальність тематики дослідження: Контроль є обов'язковим елементом будь-якої галузі державного управління..

Багато науковців вважають контроль, як засіб дотримання законності у державі та як гарант ефективного витрачання ресурсів господарювання.

Водночас, надання ґрунтовного визначення сутності контролю полягає у здійсненні контрольних процедур, спрямованих на встановлення відхилень у діяльності системи, що контролюється, від заздалегідь визначених параметрів, тобто ефективності їх запровадження, причин виникнення цих відхилень і шляхів їх усунення для ефективного досягнення поставленої мети.

З юридичної точки зору контроль розглядається як одна із форм здійснення влади, яка забезпечує дотримання встановлених приписів.

Слід зазначити, що значна частина правових актів в сфері оподаткування є складною і незрозумілою широкому і різноманітному колу платників податків, дуже багато існує упуцень в податковому законодавстві, суперечностей. Внаслідок цього виникає дуже велика кількість порушників і вона буде збільшуватись, так як існує неспроможність держави врегулювати систему ефективного контролю та виявлення правопорушень.

Така політика держави не тільки не створює умов для розвитку економіки, а й мимоволі заганяє платника податків в глухий кут, здійснювати неправильні дії в сфері оподаткування. Можна сказати, що ухилення від сплати податків є реакцією платників на недосконалість норм податкового права і на невідчутність реального, суворого контролю. І відповідно, ми бачимо реальну потребу в створенні простого і дієвого податкового контролю, який буде чітко врегульований законом.

Ступінь наукового вивчення проблеми. Вітчизняні науковці розглядають податковий контроль з різних сторін. Баранова В.Г. розглядає податковий контроль з двох сторін – з одного боку, як суттєвий елемент

державного впливу на господарюючі суб'єкти, що зобов'язує їх правильно формувати податкову базу і обчислювати платежі (державний податковий контроль); з іншого - це систематична діяльність, спрямована на організацію надійного податкового обліку на підприємстві, самоконтроль за правильністю податкових розрахунків, а також виявлення і усунення податкових помилок до перевірки з боку податкових органів (корпоративний податковий контроль). [1, с.120]

Також вчені, які вважають перевірку формою контролю - В.В. Бурцев, І.С. Баталова, Е.О. Вознесенський, О.М. Горбунова. На їхню думку податкова перевірка – це форма податкового контролю, в рамках якої можуть застосовуватись певні методи, прийоми за допомогою яких відбувається реальне дослідження стану об'єктів та предметів податкового контролю. Отже, на їхню думку податкова перевірка є основною формою податкового контролю.

Л.К. Воронова, І.А. Малютін, В.Ф. Опришко, Д.М. Рева, Л.А. Савченко, Ф.П. Шульженко вважають, що податкова перевірка – це метод податкового контролю, але чітко виділити в її межах методи неможливо.

На мою думку податкова перевірка - форма а не в метод. Саме в формі податкового контролю перевірка відображає діяльність податкових та інших контролюючих органів у межах визначеної компетенції з метою встановлення правильності обчислення та сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

Метою дослідження. Є розкриття сутності податкового контролю в Україні.

Виклад основного матеріалу. Контроль є обов'язковим елементом будь-якої галузі державного управління. Організація контролю є обов'язковим елементом управління суспільними фінансовими коштами. З юридичної точки зору контроль розглядається як одна із форм здійснення влади, яка забезпечує дотримання встановлених приписів.

Згідно п.61.1. Ст. 61 ПКУ Податковий контроль це - система заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

М.П. Кучерявенко стверджує, що особливістю податкового контролю є сфера його застосування, а саме у відносинах, які виникають з приводу справляння податків і зборів, тобто формування публічних фондів коштів.

Адже, якщо основу контрольної функції становить рух фінансових ресурсів у централізованій і децентралізованій формах, то реалізацією контрольної функції фінансів стосовно оподаткування є контроль за надходженням коштів у публічні грошові фонди.

В.І. Теремецький, навпаки зазначає, що податковий контроль можна розглядати як організаційно - правовий механізм, держава за допомогою якого здійснює правове регулювання у сфері контрольних податкових правовідносин за допомогою податково - правових норм, створює систему уповноважених органів, що здійснюють контрольну діяльність від імені держави з використанням спеціальних методів, способів та форм, створює умови для ефективної взаємодії уповноважених органів як між собою, так і із зобов'язаними особами. Як складова управління, контроль забезпечує належне функціонування об'єкта управління. Відповідно способи здійснення податкового контролю відображаються в методах.[6, с.203]

Отже, податковий контроль – це система заходів які здійснюються податковими органами та спрямовані на забезпечення додержання податкового законодавства суб'єктами, попередження та виявлення правопорушень у податковій сфері.

Залежно від особливостей діяльності органів, що здійснюють контроль, його форм, об'єкту і мети, підстав виникнення контрольних правовідносин вибираються і конкретні методи для ефективного проведення заходу, реалізації обраної форми податкового контролю.

Згідно п.62.1. Ст. 62 ПКУ Податковий контроль здійснюється шляхом: ведення обліку платників податків; інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючих органів; перевірок та звірок відповідно до вимог цього Кодексу, а також перевірок щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин; моніторингу контрольованих операцій та опитування посадових, уповноважених осіб або працівників платника податків.

Податкова перевірка – це діяльність контролюючих органів у межах визначеної компетенції з метою встановлення правильності обчислення та сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

Ще з радянських часів між науковцями ведеться полеміка з приводу того, до форм чи до методів податкового контролю відноситься податкова перевірка.

Висновок. Підводячи підсумки в межах даної теми, можна зробити наступні висновки. Податковий контроль це - система заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

З вище викладеного можна сказати, що методи проведення податкових перевірок: витребування документів; виїмку документів і предметів; огляд приміщень і територій; інвентаризацію майна, що належить платникам

податків; проведення експертизи; отримання пояснень. Податкова перевірка – податкового контролю, відображає діяльність податкових та інших контролюючих органів у межах визначеної компетенції з метою встановлення правильності обчислення та сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова В.Г. Податкова система: Навчальний посібник/Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.; за ред. В.Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.
2. Лещух І.В. Методичні засади оцінювання та пріоритети підвищення ефективності податкового контролю в Україні І.В. Лещух // Соціальні економічні проблеми сучасного періоду України.- 2015.- Вип.3(113).-С 50-66.
3. Маринів Н.А. Податкова перевірка як організаційно-правова форма реалізації податкового контролю. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к.ю.н., – Харків, 2007. – 21 с.
4. Онищенко В.А. Теоретичні основи податкового контролю./В.А. Онищенко// Бюджетно-правова політика в Україні (проблеми та перспектива розвитку). – 2002. – С. 374-377.
5. Оніщик Ю. В. Правовий статус організації – платника податку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. / Оніщик Юрій Віталійович. – Ірпінь, 2008. – 210 с.
6. Теремецький В.І. Контроль за діяльністю правоохоронних органів: навч. Посіб. / за аг. Ред.. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України, заслуженого юриста України М.І Іншина; д-ра юрид. наук, проф.,чл.-кор. НАПрН України В.І Олефіра. –Х.: НікаНова,2014.-408с.

Заблоцька Катерина Анатоліївна,
студентка групи ПМФ-16-1
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Шакірова Олена Вадимівна,**
к.ю.н.; доцент; доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Посилення єдності світу з одночасним поглибленням його національної різноманітності, революція у військовій сфері призвели до зміни загроз і небезпек для людства, окремих націй і держав, що вимагає нових підходів до глобальної, міжнародної та національної безпеки. Останню виділено в окрему галузь політичної науки та політичної діяльності, значення якої постійно зростає. Від рівня національної безпеки залежить саме існування та розвиток людини, суспільства, держави, а тому її проблеми відносять до найважливіших, найскладніших, багатоаспектних та інтегральних явищ суспільного і політичного життя.

Розглядаючи ті, чи інші сторони національної безпеки, особливу увагу варто приділити її економічним аспектам, адже реалізація будь-яких інтересів держави можлива лише у випадку відповідного розвитку економіки. На сьогодні саме вона є найбільш вразливим елементом національної безпеки держави, а тому забезпечення її ефективної системи є одним із головних завдань розвитку України.

Пріоритетною складовою економічної безпеки є фінансова безпека, без якої практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед Україною. У цьому контексті ми погоджуємось з твердженням М. Єрмошенка, який зазначає, що фінансова безпека є ґрунтовною складовою економічної безпеки держави, оскільки на фінансах базується будь-яка економіка, фінанси — кров економічної системи держави [8, с. 309]

Однією із найважливіших частин фінансової безпеки є бюджетна, адже бюджет, як основний фінансовий план держави, відбиває більшість фінансових процесів у країні, акумулює та перерозподіляє доходи, забезпечує фінансування життєво необхідних витрат. Тому, вважаємо, що серед структурних елементів в загальній системі фінансової безпеки провідне місце займає – бюджетна безпека. Це можна пояснити тим, що бюджет виступає інструментом забезпечення та регулювання соціально-економічного розвитку держави і є одним з дієвих важелів макроекономічної стабілізації.

Теоретичні аспекти фінансової й економічної безпеки держави досліджувалися багатьма авторами. Заслужують на увагу наукові праці таких відомих вітчизняних та російських вчених як Савченко Л.А., Білоус В.Т., Абалкін Л.І., Алікперов І.М., Барановський О.І., Богачьов В.І., Богданов І.Я., Бурцев В.В., Вершинін В.М., Возженіков А.В., Делягін М.Г., Єрмошенко Н.Н., Єчмаков С.М., Козирін А.Н., Колосов А.В., Куклін А.А., Попов Є.В., Сенчагов В.К., Фокіна Н.П., Шніпко О.С. й інші.

Дослідження питань бюджетної безпеки знаходиться в центрі уваги багатьох науковців, зокрема Касьяненко Л.М., Алексеєнко Л.М., Богдан Т., Зайчикової В., Зятковського І.В., Кириленко О.П., Федосова В.М., Юрія С.І., Колісник О.Я., Дець В.Ф. Незважаючи на значний масив напрацювань з цієї проблематики, окремі її напрямки досі не отримали відповідного вирішення в сучасній складній соціально-економічній ситуації.

Динаміка розвитку суспільних явищ, які лише частково залежать від внутрішньої фінансової політики, а все більше від об'єктивних умов глобалізаційних процесів ХХІ століття, і визначають характер політики держав у сфері економічної та національної безпеки [2, С. 79].

У наш час стоїть завдання забезпечення стабільності бюджету щодо несприятливих зовнішніх впливів, ефективної бюджетної координації, стійкості [6], а також - збалансованого розвитку бюджетної сфери, внутрішньої і зовнішньої захищеності національної валюти, її стабільності, захисту інтересів вкладників та фінансового ринку [1]. В останні роки в

межах вирішення цього завдання фінансові інститути Україні стали керуватися засадами відповідального управління суспільними фінансами, спрямованими на впровадження середньострокового фінансового планування, наявності системи прогнозування бюджетних параметрів, забезпечення реалістичності економічних прогнозів, а також створення й підтримки необхідних фінансових резервів, що і впливають на стан бюджетної безпеки держави. Остання являє собою процес розробки, прийняття і контролю (моніторингу) виконання бюджету з урахуванням стану економіки держави, наявності реальних і потенційних небезпек, загроз та ризиків у сфері економіки, а також стану і тенденцій у розвитку світової економіки та її впливу на економіку України в наступний час та протягом бюджетного року [3, с. 48].

Дещо іншу позицію висуває Кіреєв С.І., який зазначає, що бюджетна безпека характеризується ступенем збалансованості бюджету, а відтак розміром його дефіциту або бездефіцитності. Рівень бюджетної безпеки обернено пропорційний рівню бюджетного дефіциту [4, с. 499]. Бюджетна безпека є однією з основних індикаторів оцінки ефективності державної політики з питань зміцнення соціальної сфери, впливу держави на розвиток таких макроекономічних процесів, як економічне зростання, забезпечення обороноздатності держави, прискорення темпів науково-технічного прогресу, докорінне переоснащення матеріально-технічної бази виробництва, розвиток інноваційних процесів, зменшення безробіття, підвищення зайнятості та ін. [5, с. 158].

Серед основних проблем бюджетної безпеки варто виділити декілька ключових, а саме: необхідність чіткого розмежування функцій державного та місцевих бюджетів; вдосконалення системи міжбюджетних відносин; запобігання випадкам нецільового використання бюджетних ресурсів; впорядкування системи взаємозаліків, а також встановлення процедури обґрунтування пріоритетів бюджетних витрат та інше.

Якщо розглянути засоби гарантування бюджетної безпеки, то у сучасній Україні рівень їх використання знаходиться на низькому рівні, що підтверджується статистичними даними. Бюджет України є дефіцитним протягом багатьох років. Так, за даними Інформації про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за 2016 рік (які містяться у звіті Державної казначейської служби України від 05.04.2017) [7] загальний фонд державного бюджету за 2016 рік виконано із різницею дефіциту у сумі близько 16,9 млрд. грн проти передбаченого розписом показника фінансування. Проте і це здійснює негативний вплив, як на бюджетну безпеку, так і на фінансову взагалі.

Отже, бюджетна безпека є ключовою складовою фінансової й економічної безпеки держави - її пріоритетна роль визначається об'єктивною необхідністю існування бюджету, його призначенням фінансово забезпечувати виконання державою власних функцій та реалізацію її економічної стратегії, перерозподіляти частину валового внутрішнього продукту, регулювати економічні та соціальні процеси в державі із збереженням її економічного суверенітету і стабільності.

Таким чином, сьогодні стан бюджетної безпеки в Україні забезпечено не повною мірою. Зокрема, спостерігається перманентний дефіцит бюджету, його безпеки, однією з причин яких є високий рівень зовнішньої заборгованості. Характер розв'язання проблеми боргів прямо впливає на бюджетну дієздатність країни, обумовлює динаміку та стан її золотовалютних резервів, а, значить, стабільність національної валюти. Зараз як ніколи, перед нами постає надзвичайно важливе питання забезпечення бюджетної безпеки України, що є одним з найважливіших національних пріоритетів і вимагає посиленої уваги представників владних структур, політичних партій, науковців, широкої громадськості. Забезпечення бюджетної безпеки є гарантом державної незалежності України, її національної безпеки, умовою її прогресивного економічного розвитку і зростання добробуту громадян.

Список використаних джерел

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
2. Абрамчук Б. Альтернативні підходи в теорії безпеки та їх застосування у фінансовій науці / Б.А. Абрамчук// Світ фінансів. – 2007 - №3 – 77-88 с.
3. Бюджет 2015. Експертно-аналітична доповідь // за ред. д.е.н., проф. О.А. Кириченка. – К.: Дорадо-друк, 2015. – 48 с.
4. Геєць В. Перехідна економіка: [підручник] / В. Геєць, Є. Пенченко, Е. Лібанова та ін. За ред. В. Геєця. – К.: Вища школа. – 2013. – 499 с.
5. Дець В.Ф. Бюджетна безпека та критерії оцінки / В.Ф. Дець // Стратегічна панорама. – 2007. – №3. – 157-160 с.
6. Доклад о результатах и основных направлениях деятельности на 2014-2015 гг. // Министерство финансов Российской Федерации. Ноябрь 2016 г. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minfin.ru>
7. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за 2016 рік (відповідно до звіту Державної казначейської служби України від 05.04.2017) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/informaciya-ministerstva-finansiv-ukrayini2702/>.
8. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія / М.М. Єрмошенко. – К. : КНТЕУ, 2001. – 309 с.

Заброда О.О.,
викладач, спеціаліст I категорії,
Овсяннікова С.М., викладач-методист
Миргородського художньо-промислового
коледжу імені М.В.Гоголя
Полтавського національного технічного
університету імені Юрія Кондратюка

ОСОБЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ Е-ДОКУМЕНТООБИГУ В УКРАЇНІ

Надзвичайно складною багаторівневою системою є фінансова безпека, яку утворюють ряд підсистем, кожна з яких має власну структуру і логіку розвитку. Стан фінансової безпеки держави в цілому визначається фінансовою безпекою окремих регіонів, їх тісною взаємозалежністю і забезпеченням стійкого розвитку усіх її регіонів.

Стрімкий розвиток і глобальне впровадження новітніх інформаційних технологій, інтенсифікація інформаційних відносин створили умови, коли життя людини є майже не мислиме без сучасних засобів зв'язку, електронно-обчислювальної техніки, комп'ютерних систем та мереж.

В Україні є всі засади для впровадження системи е-документообігу. Верховна Рада ухвалила для цього відповідні закони «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», «Про обов'язковий примірник документів», «Про Національну програму інформатизації» та інші.

Згідно із законом, електронний документ – це документ, інформація у якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа, зокрема, електронний цифровий підпис [1].

Електронний цифровий підпис (ЕЦП) накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється відкритим ключем. Особистий ключ має знати лише його власник, а відкритий може бути доступним усім учасникам е-документообігу.

Таким чином, ЕЦП спрощує взаємовідносини між різними органами. Він прискорює укладання цивільно-правових та господарських договорів, надання адмінпослуг тощо. У майбутньому це має покращити конкурентноспроможність держустанов.

Сьогодні в Україні практичне запровадження електронного документообігу ускладнюється відсутністю необхідних стандартів для формування ЕЦП. Це призвело до того, що електронні документи, які створюються в країні криптографічними засобами, наданими різними центрами сертифікації ключів та їх розробниками, є несумісними з міжнародними стандартами, навіть тими, що гармонізовані в Україні.

Також за результатами дослідження встановлено, що більшість державних органів, у яких впроваджено чи впроваджується е-документообіг, не використовують ЕЦП. Через відсутність ЕЦП документи в електронній формі не мають юридичної сили електронного документа, оскільки не відповідають нормам законодавства про електронні документи, зокрема Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», і тому не можуть передаватися на постійне зберігання до державних архівів.

Таким чином, хоча більшість документообігу у державних органах здійснюється в традиційному паперовому вигляді, нинішній стан впровадження е-документообігу в державних органах створює технологічні передумови для подальшого поширення електронного документообігу в Україні.

Власне, е-документообіг в держустановах – це їх підзвітність суспільству. Електронна система реєструє процеси збору, обробки та зберігання інформації, документує підготовку та ухвалення рішень. При цьому суспільство отримує змогу контролювати їх виконання.

Процес впровадження е-документообігу вимагає значних фінансових та людських ресурсів. І хоча наразі існує багато ініціатив на місцевому та національному рівнях, повноцінний перехід на електронний формат для багатьох установ залишається викликом.

Натомість у більшості організацій функціонує половинний е-документообіг – найгірша його форма, коли частина документів формується в електронному форматі, а інша – роздруковується.

Разом з тим, в рамках реалізації Національної програми інформатизації передбачається створення **інтегрованої системи е-документообігу**, яка забезпечить обіг документів та скоротить термін підготовки й ухвалення рішень. Це стане можливим завдяки колективному створенню та використанню документів в органах державної влади.

20 вересня 2017 року Уряд схвалив Концепцію розвитку електронного урядування в Україні. Документом визначено напрями, механізми і строки формування ефективної системи електронного урядування в Україні для задоволення інтересів та потреб фізичних і юридичних осіб, вдосконалення системи державного управління, підвищення конкурентоспроможності та стимулювання соціально-економічного розвитку держави.

Електронне урядування — форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян.

Розвиток електронного документообігу забезпечить підвищення оперативності та ефективності у вирішенні поставлених перед органами влади задач у розрізі роботи із документами за рахунок прискорення та оптимізації внутрішніх процесів діловодства, посилення виконавської дисципліни та відповідного поточного контролю за нею, зміцнення інформаційно-аналітичної підтримки прийняття управлінських рішень, підвищення відкритості та прозорості діяльності цих органів [2].

Реалізація Концепції передбачена на період до 2020 року.

Тому, сьогодні важливо:

сприяти розвитку систем внутрішнього електронного документообігу в органах влади та системи електронної взаємодії органів виконавчої влади;

переглянути діючу інфраструктуру центрів сертифікації ключів, які діють на території України та створити єдиний національний центр сертифікації ключів;

запровадити державний електронний архів та електронний архів органів влади і визначити порядок передачі електронних документів в державний електронний архів та порядку їх архівного зберігання;

визначити порядок приймання-передавання електронних документів до державних архівних установ, архівних установ районних держадміністрацій та міських рад;

створити електронні нотаріати для збереження можливості засвідчення електронних документів та єдиний національний електронний кліринговий центр для обробки всіх внутрішньо державних операцій;

впровадити європейські стандарти електронного документообігу та європейські криптографічні стандарти.

Отже, інформаційна безпека України залежить від вирішення проблем формування і керування процесами суспільної свідомості, виробництва та репродукції інформаційних ресурсів і доступу до них, створення цивілізованого ринку інформаційних продуктів та послуг, реалізації прав громадян на інформацію.

Джерела та література

1. Про електронні документи та електронний документообіг [Електроннийресурс] : Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=851-15>. – Назва з екрана.

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» від 20 вересня 2017 р. № 649-р.

УДК 336.761

ФІНСОВА БЕЗПЕКА ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Забезпечення стабільного розвитку національного фондового ринку є важливим чинником розвитку економіки нашої держави, оскільки надає економіці певної гнучкості та мобільності, допомагаючи руху фінансових ресурсів із одних галузей в інші. Але, на жаль, на даний час капітал який надходить від операцій на фондовому ринку є не достатнім для повторного інвестування в розвиток національної економіки.

В нашій державі розвиток фондового ринку, як одного із ключових факторів забезпечення стабільності фінансової безпеки, поки що не може повноцінно забезпечити фінансування економіки через високі довгострокові ризики.

Зазначимо, що сучасна глобалізація фінансової системи та євроінтеграційні процеси в Україні зумовлюють необхідність розвитку та вдосконалення вже існуючих правових та теоретико-методологічних основ управління фондовим ринком, а також фінансовою безпекою держави.

Дійсно, погоджуємося з думкою економіста Крупки І.М., що з прискоренням інтеграції економіки нашої держави у світову економіку підвищується ймовірність зовнішніх загроз для фінансової безпеки України, адже на початку економічної кризи відбувається відтік капіталу з регіональних фінансових ринків за кордон, що призводить до девальвації національної валюти, активізації інфляційних процесів та дестабілізації економічної системи [1, с.168].

Разом з тим правове регулювання фондового ринку нашої держави не виконує свого основного призначення – забезпечення умов для можливості

здійснення фондовим ринком мобілізації коштів та фінансування реального сектору економіки. З огляду на це, актуальним стає дослідження особливостей державного, правового, системного регулювання фондового ринку в контексті досягнення фінансової безпеки країни.

Зрозумілим є той факт, що направленість нашої держави на Європейський Союз в значній мірі визначила директиви Європейського Союзу як ключові правові орієнтири якими варто керуватися у вдосконаленні вітчизняного правового регулювання фондового ринку. Саме з урахуванням європейських стандартів ми повинні розбудовувати і власний ефективний підхід до правового регулювання фондового ринку та державної політики в зазначеній сфері в цілому.

Імплементация норм європейського законодавства не лише потребує певного часу, але й пов'язана з певним складнощами для учасників ринку. Цей факт теж може виступати як очевидний дестабілізуючий фактор фінансової безпеки і фондового ринку, і держави.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку на виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» реалізує кроки спрямовані на недопущення дестабілізації вітчизняного фондового ринку та мінімізацію негативного впливу світових ринків на українську фондову систему [2].

Дійсно, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, яка безпосередньо формує й забезпечує реалізацію єдиної державної політики з розвитку й функціонування в Україні ринку цінних паперів та їхніх похідних доволі активно працює у напрямку підвищення ефективності своєї роботи щодо регулювання ринку та вдосконалення законодавства на фондовому ринку шляхом впровадження сучасних правил та норм роботи на ньому з врахуванням європейського досвіду.

Зокрема вже здійснено масштабне реформування депозитарної системи України відповідно до міжнародної практики. Яке є прикладом реальної та успішно завершеної регулятором реформи.

Також, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку розроблено та запропоновано цілий комплекс змін в законодавство, що регулює відносини в сфері функціонування акціонерних товариств. Зазначені пропозиції направлені на актуалізацію механізму визначення ринкової вартості цінних паперів, запропоновано механізм проведення загальних зборів акціонерів шляхом заочного голосування, передбачена можливість функціонування корпоративного секретаря в акціонерному товаристві.

В контексті євроінтеграційних напрямів вдосконалення законодавства Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку на розгляд до Верхової ради було внесено близько 10 законопроектів, прийняття яких обіцяє забезпечити стабільний розвиток учасників фондового ринку.

Також, як зазначає Ровинський Ю.О., великий обсяг роботи комісії полягав у очищенні ринку від «мертвих» та «сплячих» акціонерних товариств і призупиненні обігу цінних паперів діяльність яких не відповідає вимогам законодавства[3, с. 284]. Це сприятиме підвищенню прозорості та надійності вітчизняного фондового ринку.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що фондовий ринок держави виконує важливу місію в забезпеченні фінансової безпеки, саме за його допомогою відбувається мобілізація ресурсів для фінансування реального сектору економіки, тобто здійснюється перерозподіл інвестиційних ресурсів та забезпечення грошовим капіталом потреб виробництва. Для виконання цієї місії має діяти розвинена інфраструктура фондового ринку нашої держави також має бути запроваджений широкий спектр інструментів та ефективні механізми взаємодії учасників ринку з врахуванням найпрогресивнішого та успішного досвіду Європейського Союзу в сфері правового регулювання фондових ринків країн-членів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крупка І. М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки / І. М. Крупка // Бізнес інформ. – 2012. – № 6. – С. 168–175.

2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. за №5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
3. Ровинський Ю.О. Тенденції розвитку ринку капіталів України в контексті євроінтеграції/Ю.О. Ровинський // Вісник соціально-економічних досліджень: зб.наук.праць. – Одеса. Одеський національний економічний університет – 2015. – № 57. – вип. 2. - С. 281–288.

Заїка О.В.

студентка групи ПБ-15-5

Університет державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник: Шолкова Т.Б.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права

ФІНАНСОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Актуальність дослідження. Для України, як молодій, демократичній, соціальної та правової держави, важливою складовою є врегульована та ефективна правова система. Задля забезпечення якісного правотворчого процесу у сфері фінансових правовідносин, то необхідно врахувати такі принципи як, верховенство права, ефективність правового регулювання. Слід врахувати те, що сфера публічних фінансів є основою щодо економічної безпеки держави. Питання формального визначення поняття «фінансово-правової відповідальності» та відсутності єдиного, систематизованого нормативно-правого акту щодо регулювання фінансово-правової відповідальності є прогалиною національного законодавства України. Дана проблема породжує суперечності та труднощі у правозастосовній практиці у сфері фінансово-правових відносин.

У сучасній юридичній літературі фінансово-правову відповідальність досліджували такі науковці, як: Л.К. Воронова, А.Й. Іванський, М.П. Кучерявенко, Т.А. Латковська, А.О. Монаєнко, О.П. Орлюк, Н.Ю. Пришва,

Л.А. Савченко, О.В. Солдатенко, В.Д. Чернадчук, Н.Я. Якимчук. А.З. Арсланбекова, О.П. Гетманець, О.В. Дічкова, Д.М. Лук'янець, І.А. Сікорська, С.С. Теленик, І.А. Цинделіані та інші.

У чинному фінансовому законодавстві відсутній конкретний нормативно-правовий акт, котрий всебічно регулює механізм фінансово - правової відповідальності. Якщо взяти до уваги Податковий, Бюджетний кодекси, то необхідно зазначити, що формально визначеного положення як «фінансова відповідальність» не існує. Фінансові правопорушення, як вид юридичної відповідальності, мають системний характер і охоплюють усі сфери фінансової діяльності. Мова йде про бюджетні, податкові правопорушення, правопорушення у сфері запозичень, правопорушення у сфері грошового обігу та розрахунків, валютні правопорушення. Аналіз законодавства, що регулює застосування фінансово-правової відповідальності дозволяє зробити висновок: однією із загроз фінансової безпеки держави є недосконале фінансове законодавство [1].

Аналіз правової природи та наукові напрацювання вчених стосовно фінансово-правової відповідальності знайшли відображення у теоретико-правових підходах.

В. П. Нагребельний, В.В. Сухонос, В.Д. Чернадчук зазначають, що фінансово-правова відповідальність являє собою обов'язок винної в здійсненні фінансового правопорушення особи притерпівати міри державно-владного примусу, які передбачені санкціями фінансово-правових актів, що полягають у покладанні додаткових юридичних обов'язків майнового характеру й застосовуються уповноваженими державними органами (управленою особою фінансових правовідносин) у встановленому законом процесуальному порядку [2].

На думку О.Орлюк, під фінансово-правовою відповідальністю потрібно розуміти міру державного примусу, що проявляється у нормативному та забезпеченому державним примусом у фінансовому праві обов'язку суб'єкта фінансового правопорушення зазнати заходів державного примусу у вигляді

штрафних санкцій(штраф, пеня, припинення бюджетного фінансування) за вчинене ним прошенням у сфері публічної фінансової діяльності [3].

А.Й.Іваницький говорить про існування фінансово-правової відповідальності як «державний осуд, який полягає в нормативному і забезпеченому державним примусом обов'язку суб'єктів суспільних відносин зазнавати заходів державного примусу за вчинене правопорушення, що полягають у засудженні і накладенні нових, додаткових для порушника позбавленнях особистого або майнового характеру та реалізується в охоронних правовідносинах відповідальності» [4].

Подальший розвиток інституту фінансово-правової відповідальності вимагає усунення суперечностей, що накопичилися, й невирішених проблем у нормотворчості. Чимало спірних питань чинного законодавства про фінансово-правову відповідальність є результатом відсутності єдиного теоретичного підходу до поняття фінансово-правової відповідальності. Неналежний рівень правового регулювання, за відсутності такої теоретичної обґрунтованості, призводить до негативних наслідків і різного роду суперечок у цій сфері фінансового регулювання.

Відповідно до ст.111 Податкового кодексу України закріплено, що фінансова відповідальність застосовується за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства сфері фінансової діяльності. Тобто, фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені [5].

Бюджетним кодексом України закріплена відповідальність за бюджетні правопорушення. Тобто, порушення учасником бюджетного процесу встановлених БКУ чи іншим бюджетним законодавством норм щодо складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету та звітування про його виконання [6].

Слід зауважити, що митним законодавством встановлюється тільки адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення за митних

правил [7]. Фінансова відповідальність як вид юридичної відповідальності взагалі не визначена МКУ.

Тобто, поняття фінансової відповідальності не має формального визначення в жодному з вище зазначених кодексів. Задля врегулювання фінансової відповідальності необхідно прийняти систематизований нормативно-правовий акт, який всебічно буде регулювати механізм фінансово-правової відповідальності, закріплюючи понятійний апарат (визначення поняття фінансової відповідальності, фінансових правопорушень та їх класифікації), основоположні принципи, засоби, методи фінансової відповідальності та формально визначені норми-санкції у разі порушення публічної фінансової діяльності держави.

Отже, основною загрозою фінансовій безпеці держави є скоєння фінансових правопорушень через недосконале фінансове законодавство. Одним із шляхів їх зменшення та гарантування фінансової безпеки є вдосконалення норм, що визначають механізм фінансово-правової відповідальності завдяки прийняттю єдиного систематизованого нормативно-правового акту щодо фінансової відповідальності, врегулювання порядку його застосування та розширення меж сучасної юридичної доктрини у сфері фінансової безпеки України.

Список використаної літератури:

1. Дмитренко Е. С. Місце та роль фінансово-правової відповідальності у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України / Е. С. Дмитренко. // Фінансове право. – 2011. – С. 38–42.

2. Нагребельний В.П. Фінансове право України. Загальна частина : навч. по-сіб. / В.П. Нагребельний, В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос ; за заг. ред. члена-кореспондента АПрН України В.П. На-гребельного. - К., 2003. - 213 с.

3. Орлюк О.П. Фінансове право: академічний курс : підручник / Орлюк О.П. – К. Юрінком Інтер, 2010. – 880с.

4. Іванський А.Й. Фінансово-правова відповідальність в сучасній Україні: теоретичне дослідження. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

докт. юр. наук : спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / . – Одеса, 2009. – 42 с.

5.Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1489525149278262>

6.Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

7.Митний Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

УДК 336.02:332.1

Karpenko Alona Evgenivna

student of the law faculty in USFSU

science moderator – Chayka V.V.

ESTABLISHMENT OF THE TAX ON THE DERIVED FUND INSTEAD OF INCOME TAX AS AN ASPECT OF GUARANTEE THE FINANCIAL SECURITY OF UKRAINE

Today in our country, we have income tax when the base of taxation is only income received by enterprise during business activity. This income has to be taxed in full size according to the law.

Very often happened that company doesn't want to pay taxes for all received income because it takes a big amount of hard-earned money to the state's treasury without any benefits.

In this case enterprise can use illegal methods to safe own money like hiding or decreasing income. This is a strong fight to the financial safety of our country because it's hard to recover and investigate the crimes like that.

It is the most common danger for our country's financial safety. That is why every year the treasury doesn't receive a lot of taxes.

The President of the taxpayer's association Grigol Katamadze decided to discover this problem and find a solution. Experts in branch of taxation helped to

him. As a result, they published the project of liberal tax codex and bill about the tax on the derived fund.

“Any business is existing to earn money for owner not for state or others.”

When money are moving in business they are creating added value, making new job places, filling treasury.

It is bad exclude money on this stage it can be damaging for economy at all.” – developers saying.

That is why they are proposing to take tax on the exit when money are moving to owner.

A general idea of the tax on the derived fund is that received by the enterprise income shouldn't be taxed till it will be payed to owners in form of dividends or another payments.

So if enterprise doesn't derive the income, it won't be taxed. In that case, the company, which is accumulating income inside with aim not to pay taxes, can use this income for self-developing.

To sum up the first positive effect will be using untaxed income for buying new equipment, making new positions. That is why the company will not be looking for illegal ways to accumulate capital for self-developing. As a result, we will have better level of financial safety in the country.

We have to add that rate for the tax on the derived income is lower than rate for the income tax and tax pressure on payers will be less. The amount of tax defaulters will decrease too.

If owner wants to derive money paying dividends he will pay 15% rate of tax.

If owner decide to derive income in another way he will pay 20% rate of tax.

The tax on the derived fund will allow to see the real income and accounting, because the money which will be reinvested in business will not be taxed.

Only the money, which will be derived, have to be taxed.

We have to add that government will lose the bases to do the audit.

The auditors will have an opportunity to check only outside operations.

If funds or capitals are situated inside of the company, they can't be used for making financial crimes so that's why financial safety will be guaranteed to everybody.

We will lose bases for arguing with financial security representatives.

In other words, this reform will optimize the condition of financial safety so much that we won't need so many state government organizations to control tax payers.

We want to admit that the tax on the derived fund guarantees an opportunity to have a successful business because any business is successful when it is free from state's pressure.

Moreover, the positive effect from establishing the tax on the derived fund will be capitalization of companies by using saved tax.

The developer of the conception of the liberal tax codex says that: "During the period of independence from Ukraine have been derived more than 100 billions of dollars USA.

I am sure that liberalization of tax law where will be the tax on the derived fund will give to Ukraine the opportunity to bring out the economy from "the shade" and provide the financial safety for this state.

The money will be keeping in the country they will not be deriving abroad. This step will help us to start the process of reinvesting in own producing and developing business.

As you can see, exchanging the income tax to the tax on the derived funds will help to achieve a better level of the financial security in our country. The "shade" economy will stop exist and clean financial relations will be created.

List of used sources

1. Проект податкового кодексу, Г. Катамадзе від 25.04.2017/ Режим доступу:[http://www.appu.org.ua/opencms/export/sites/default/.content/files/Kodex/KodexNew_PRINT2.pdf].

2. Законопроект № 3357 “Про податок на виведений капітал” від 19.06.2017/
Режим доступу: [<http://fru.ua/ua/events/business-news/zakonoprojekt-pro-podatok-na-vyvedenyi-kapital-hotovyi-chym-zaminiat-podatok-na-prybutok>].
3. Коментарі основних положень проекту податкового кодексу України,
ВГО Асоціація платників податків України, Київ 2017. Режим доступу:
[<http://www.garant-biz.org.ua/regulatory-framework/3348/>].

УДК 347.73

Касьяненко Любов Михайлівна,
Університет ДФС України,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри фінансового права

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

В Україні, незважаючи на існування різних форм контролю, відстежити рух капіталу на сьогодні майже неможливо. Зі зростанням масштабів „тіньової” економіки проблема контрольного процесу за фінансовими потоками набуває ще більшої гостроти. Стрімкий розвиток взаємовідносин, створення нових можливостей щодо здійснення міжбанківських і внутрібанківських операцій вимагають від державних контролюючих органів використання нових заходів по боротьбі і запобіганню відмивання грошей [1, с. 727]. Однією з проблем щодо ефективного проведення фінансового моніторингу по попередженню, виявленню легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, є недосконала організація взаємодії з цього питання між органами загального державного фінансового контролю та спеціальними органами, які його здійснюють. Причинами піднятої проблеми є: різні оцінки діяльності взаємодіючих сторін, корумпованість окремих чиновників, відсутність зацікавленості у кінцевому результаті діяльності, зацікавленість у не розкритті наявної інформації, низький рівень нормативно-правової рекомендації взаємодії

відомств, відсутність належного науково-методичного забезпечення організації та здійснення взаємодії, неналежний рівень професійної підготовки співробітників, що безпосередньо здійснюють фінансовий моніторинг, складність виявлення фактів легалізації (відмивання) коштів, отриманих злочинним шляхом, розсосередження функцій у протидії цьому злочину між відомствами [2, с. 71–72]. В. Т. Білоус [3, с. 6] визначив, що, незважаючи на ринкові перетворення в Україні, фінансова система та її контролюючі органи залишаються громіздкими, чисельними, а дії їх неузгодженими. Не краще організована координація діяльності галузевих служб правоохоронних органів, які здійснюють контроль за дотриманням законів у сфері фінансової та господарської діяльності суб'єктів підприємництва.

Так, В. М. Горшенев та І. Б. Шахов [4, с. 129] відзначали, що роль своєрідного юридичного факту при виникненні контрольних правовідносин виконують відповідні матеріальні правовідносини: по-перше, характером матеріально-правових відносин визначається підвідомчість контрольної справи певному суб'єктові контролю; по-друге, однією з особливостей юридичних фактів контрольних правовідносин є те, що у сукупності, тобто в юридичному складі, визначального значення набувають факти, що формуються в матеріальних правовідносинах. Саме вони спрямовують юридичну енергію норми матеріального права в динаміку контрольного провадження. В. Б. Ісаков [5, с. 36–37] зазначає, що у формі правовідносин виступають найважливіші, найбільш значимі істотні зв'язки. Тому немає нічого дивного в тому, що право як юридичний факт використовує такий елемент реальності, як правові відносини. Реалізація фінансових правовідносин у напрямках мобілізації, розподілу, перерозподілу й використання коштів централізованих і децентралізованих фондів неможлива без дієвого фінансового контролю, який здійснюється державою й суспільством у фінансово-правовому процесі і щодо якого юристи-науковці висловили різні думки. На нашу думку, контрольний процес є

одним з невід'ємних видів фінансово-правового процесу, тому що пронизує усі сфери життя держави й суспільства. Дієвість фінансово-правових норм, реалізованих у фінансових правовідносинах, багато в чому визначається можливістю застосування юридичної відповідальності. При цьому така можливість забезпечується здійсненням фінансового контролю і виступає засобом виявлення, запобігання й усунення наслідків фінансових правопорушень. Виникнення, зміна і припинення процесуальних фінансових правовідносин за наявності чітко визначених у правових нормах умов або юридичних фактів, до яких відноситься діяльність (бездіяльність) або подія чи обставина. У процесуальних фінансових правовідносинах виражається юридична форма, у якій відбувається отримання державою або органом місцевого самоврядування у своє розпорядження фінансових ресурсів, їх розподіл і використання. Фінансово-процесуальні правовідносини реалізуються завдяки використанню установлених форм і видів актів державних органів і органів місцевого самоврядування, дотримання певної послідовності і термінів дій.

Для забезпечення ефективності контрольного процесу є потреба чіткого нормативно-правового закріплення процедур його здійснення. Аналіз чинного законодавства свідчить про те, що сьогодні контрольні процедури встановлюються багатьма нормативними актами, що ускладнює процес їх застосування, а контрольні процедури визначені не чітко. Така ситуація створює об'єктивну необхідність детально регламентувати контрольну-процесуальну діяльність і видати єдиний законодавчий акту у цій галузі, наприклад, Закон України „Про фінансовий контроль”. У цьому законі в одному із розділів доцільно було б встановити порядок здійснення фінансового контролю та визначити особливості різних його видів, стадій. У ньому, безумовно, повинні бути статті, що визначатимуть основні принципи фінансового контролю, його мету і завдання. Особливе місце повинно бути відведено формам і методам фінансового контролю. У законі необхідно також визначити коло суб'єктів і об'єктів фінансового контролю. Особливо

важливим повинно стати чітке розмежування повноважень органів, що здійснюють контроль у фінансовій сфері, недопущення дублювання їх функцій. Належне відображення у законі повинні знайти положення про юридичне значення акта перевірки та інші документи, у яких фіксуються результати контрольних дій. Специфіка контрольного процесу особливо проявляється при розкритті його структури. Визнання його як самостійного різновиду фінансово-правового процесу – підстава для спроби відокремити складові його процесуальної форми: контрольно-процесуальні провадження, контрольно-процесуальні стадії, що визначають динамічні аспекти контролю; контрольно-процесуальні режими.

1. Кутузов В. М. Системи боротьби з відмиванням „брудних” грошей / Кутузов В. М. // Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою : міжвідомчий науковий збірник / [за редакцією А. І. Комарової, М. О. Потебенька, В. П. Пустовойтенка та ін.]. – Київ, 2001. – Том 22. – 730 с.

2. Лисенко В. В. Криміналістичне забезпечення діяльності податкової міліції : (теорія та практика) : монографія / Лисенко В. В. – К. : Логос, 2004. – 324 с.

3. Білоус В. Т. Правове регулювання взаємодії контролюючих і правоохоронних органів у сфері контролю за фінансово-господарською діяльністю / В. Т. Білоус // Організаційно-правове забезпечення контролюючих та правоохоронних органів у сфері господарювання : проблеми сьогодення та перспективи розвитку : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2008. – 588 с.

4. Горшенев В. М. Контроль как правовая форма деятельности / В. М. Горшенев, И. Б. Шахов. – М. : Юрид. лит., 1987. – 176 с.

5. Исаков В. Б. Фактический состав в механизме правового регулирования / Исаков В. Б. – Саратов : Идательство Саратовського университета, 1980. – 127 с.

Катеринчук Б.К., Розумний Ю.В.
студенти групи ПБ-15-2 ННП УДФСУ
Науковий керівник: Білько Т.О.,
старший викладач кафедри
фінансового права УДФСУ

РОЛЬ ДФС УКРАЇНИ У ЗАБЕЗБЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Проблема фінансової безпеки посідає важливе місце у широкому спектрі економічних проблем нашої держави. Без забезпечення фінансової безпеки держави на всіх рівнях управління неможливо вирішити економічні проблеми, що стоять перед країною. Тому, це завдання набуває особливої пріоритетності в умовах нестабільності та фінансової кризи, а також складної воєнно-політичної ситуації, в якій опинилася наша держава.

Державна фіскальна служба України (далі – ДФС України) є центральним органом виконавчої влади діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску [1].

ДФС України відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки держави, оскільки здійснює широке коло завдань, функцій та повноважень у митній, податковій та інших сферах економічного життя держави.

Нормативно-правовим актом, який є правовою основою діяльності ДФС України є Положення про Державну фіскальну службу України затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236.

До основних завдань ДФС України щодо забезпечення фінансової безпеки держави слід віднести:

- 1) реалізація державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи;
- 2) реалізація державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства;
- 3) здійснення контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів, митних та інших платежів;
- 4) адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- 5) контроль за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк;
- б) контроль за дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону [2].

Як можна спостерігати, на ДФС України покладено велику кількість завдань щодо реалізації та здійснення державної політики у сфері забезпечення фінансової безпеки, відповідно до яких, даний орган державної влади має широке коло повноважень у різних сферах діяльності держави.

Щодо забезпечення фінансової безпеки держави, ДФС України здійснює наступні повноваження:

- 1) здійснює адміністрування податків і зборів, митних та інших платежів, єдиного внеску в порядку, встановленому законом;
- 2) забезпечує контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою їх нарахування та сплати до бюджету і відповідних позабюджетних фондів;
- 3) контролює своєчасність подання платниками податків та єдиного внеску передбаченої законом звітності, своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків і зборів, єдиного внеску, митних та інших платежів;

- 4) здійснює контроль за дотриманням податкового і митного законодавства;
- 5) здійснює облік платників податків та єдиного внеску;
- 6) забезпечує ведення обліку податків і зборів, платежів;
- 7) вживає заходів для виявлення, аналізу та перевірки фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- 8) застосовує цілий ряд санкцій за несвоєчасність подання звітності, встановленої законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на ДФС, а також інші правопорушення у податковій чи митній сферах;
- 9) здійснює цілий ряд контрольних та аналітичних заходів відповідно до покладених завдань.

Таким чином, можна спостерігати, що ДФС України є дійсно важливим елементом у сфері забезпечення фінансової (і не тільки) безпеки держави. ДФС України виконує широке коло завдань та повноважень у сфері оподаткування, митній сфері та ін., здійснює велику кількість аналітичних, контрольних та превентивних заходів щодо вирішення даного питання.

Список використаних джерел:

1. Положення про Державну фіскальну службу України затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236;
2. Офіційний портал Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>.

Качур С. С.

студентка групи ПБ-15-6

ННП УДФСУ

Науковий керівник:

Шолкова Т. Б., к.ю.н., доцент,

доцент кафедри фінансового права

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Особливе забезпечення фінансової безпеки держави ґрунтується на функціонуванні чітко визначеного механізму управління. Механізмом забезпечення управління фінансовою безпекою держави є система компетентних органів, що наділені сукупністю повноважень у сфері фінансової діяльності держави.

Трансформаційні процеси в Україні потребують чіткої координації дій в усіх сферах і ланках економічної і фінансової систем для становлення фінансової безпеки держави. Лише в умовах її належного нормативно-правового регулювання та скоординованої організаційної діяльності державних органів можна говорити про безпечне функціонування всіх елементів фінансово-економічного механізму країни.

Актуальність даного питання полягає у визначенні умов і напрямків функціонування системи управління фінансовою безпекою; нормативно-правової бази та організаційних форм державного управління фінансовою безпекою України (предметних компетенцій державних органів); напрямків удосконалення системи управління фінансовою безпекою.

Проблемі вивчення фінансової безпеки присвячені наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Найбільш вагомий вклад у розвиток науки про економічну та фінансову безпеку внесли О.І. Барановський, О.О. Бригінець, В.К. Сенчагов, А.І. Сухоруков, М.М. Єрмошенко, Я.А. Жаліло, В.Т. Білоус, О.О. Красавчиков, О.Ф. Скакун. Разом з тим, незважаючи на велику кількість публікацій, залишається багато невирішених проблем управління фінансовою безпекою її правових та організаційних засад.

Під поняттям “управління фінансовою безпекою” мається на увазі свідомий цілеспрямований вплив суб’єкта управління на невизначену

кількість потреб, інтересів і цінностей особи, суспільства і держави, загроз і небезпек, внутрішніх і зовнішніх чинників, що безпосередньо впливають на стан фінансової безпеки, державні та недержавні інституції, які взаємодіють один з одним і здійснюють відповідну діяльність у межах законодавства України з метою підвищення її функціонування для розв'язання завдань що стосуються здійснення заходів по забезпеченню фінансової безпеки [2].

Система управління фінансовою безпекою, як будь-яка система управління соціально-економічним процесом, започатковується відповідно до мети, шляхів досягнення та завдань і включає дві підсистеми: керуюча (суб'єкт управління) та керована (об'єкт управління). Кожна з цих підсистем виконує відповідні функції [1].

Суб'єктами, що мають повноваження із забезпечення фінансової безпеки держави згідно з законодавством є Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, суди загальної юрисдикції, прокуратура України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, громадяни України та їх об'єднання.

Функціонування системи фінансової безпеки має відповідати принципам законності. Тобто має бути певне нормативно-правове підґрунтя для регламентації поведінки уповноважених суб'єктів при реалізації ними своїх повноважень із забезпечення фінансової безпеки.

Управління фінансовою безпекою держави потребує розв'язання широкого кола проблем, які стосуються визначення критеріїв фінансової безпеки; постійного відстеження чинників, які викликають загрозу фінансовій безпеці країни; розроблення заходів щодо їх попередження та подолання. Пріоритетним у галузі фінансової безпеки України має бути створення належної правової регламентації порядку здійснення заходів по забезпеченню фінансової безпеки.

Таким чином, фінансова безпека безпосередньо пов'язана із захистом системи головних національних і фінансових інтересів країни. На кожному конкретно-історичному етапі її розвитку для забезпечення фінансової безпеки необхідне використання особливих методів і засобів, застосування специфічних механізмів та існування відповідної системи спеціальних органів держави.

Забезпечення фінансової безпеки України вимагає створення відповідної інфраструктури з визначеними предметними компетенціями державних органів. За фінансову безпеку в цілому мають відповідати Президент України, Верховна Рада України, Рада національної безпеки і оборони України та структури, що нею координуються, а за функціональні напрямки фінансової безпеки – економічний блок Кабінету Міністрів України з виділенням відповідних підрозділів, Розрахункова палата і Національний банк України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, а також органи судової влади і прокуратури[3].

Не існує єдиного нормативно-правового акту, в якому були б закріплені всі положення, що стосуються забезпечення фінансової безпеки держави. Проте є законодавчі акти, які містять загальні положення, що стосуються безпеки держави загалом, а також в яких бодай якось згадується про фінансову безпеку. До таких нормативно-правових актів безпосередньо належать: Конституція України, Закон України "Про основи національної безпеки України" від 19 червня 2003 р., Закон України "Про державну службу» від 10 грудня 2015 р., Закон України "Про Раду національної безпеки і оборони України" від 5 червня 1998 р. та безліч інших.

На нашу думку, необхідно прийняти єдиний законодавчий акт, який регулював би всі питання, що належать до кола питань про фінансову безпеку держави. В даному нормативно-правовому акті мають бути закріплені основні поняття, засади забезпечення фінансової безпеки держави, її завдання. Також має бути зазначений перелік та повноваження органів, які беруть участь у процесі забезпечення фінансової безпеки.

Отже, фінансова безпека є важливим компонентом національної безпеки країни і від її рівня залежить в цілому благополуччя держави. І для безпосереднього ефективного регулювання сфери суспільних відносин, що виникають у результаті забезпечення фінансової безпеки, необхідна певна правова регламентація. Вона полягає у прийнятті нормативно-правових актів, які містили б норми, що регулюють та вирішують всі проблем, які виникають при забезпеченні фінансової безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія / М.М. Єрмошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.disslib.org/upravlinnjaekonomichnojubezpekojupidpryyemnytstva>.
2. Колодізєв О.М. Державна система управління фінансовою безпекою України та правові засади функціонування / О.М. Колодізєв, А.В. Середіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5941/1/10_30_47.pdf.
3. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні - методологія оцінки та механізми забезпечення. Автореф. дис. д-ра екон. Наук НАН України/ [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.disslib.org/upravlinnjaekonomichnoju-bezpekoju-pidpryyemnytstva>

Клименко Наталія Григорівна,
кандидат наук з державного управління, доцент,
докторант кафедри глобалістики,
євроінтеграції та управління
національною безпекою
Національної академії державного

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Недержавні інституції – формальні об'єднання (органи, підприємства, установи, організації, керівниками, власниками, засновниками яких не є держава в особі її органів та посадових осіб), які дозволяють певним особам, обраним їх членами або призначеним уповноваженими особами (керівниками, власниками, засновниками), і отримавшим повноваження та ресурси, виконання господарських та/або громадських чи муніципальних функцій заради задоволення господарських та/або громадських чи муніципальних потреб і регулювання поведінки їх членів [2, с. 72].

Ефективне державне регулювання їх діяльності у сфері національної безпеки є однією з необхідних умов для формування громадського суспільства, забезпечення прав та свобод людини і громадянина, прогресивного розвитку України та забезпечення національної, у тому числі фінансової, безпеки.

Дослідженням деяких питань державного регулювання діяльності окремих видів недержавних інституцій та їх взаємодії з органами державної влади присвячені дослідження вітчизняних науковців, серед яких, зокрема, В. Воротін, О. Кашперський, О. Мордвінов, К. Павлюк, О. Харитонов, Л. Шестак та інші. При цьому аналіз праць свідчить про те, що суб'єкти державного регулювання діяльності недержавних інституцій у сфері національної безпеки, їх функції та повноваження науковцями не досліджувалася.

Державне регулювання діяльності недержавних інституцій у сфері національної безпеки можна визначити як сукупність методів, заходів та засобів, які використовує держава для впорядкування відносин та запобігання негативним явищам, що виникають (можуть виникнути) в

процесі взаємодії недержавних інституцій між собою, з державними та міжнародними інституціями, людьми та навколишнім природним середовищем для досягнення поставленої мети, що безпосередньо або опосередковано впливає (може вплинути) на національну безпеку [1, с. 74].

Виняткове значення державного регулювання діяльності недержавних інституцій у цій сфері для забезпечення безпечного розвитку суспільства, суверенітету держави та прав і свобод людини й громадянина підтверджують актуальність обраної тематики.

Метою є дослідження та аналіз функцій і повноважень Національного банку України (далі – Нацбанк України), який, на нашу думку, належить до суб'єктів, які від імені держави здійснюють державне регулювання діяльності недержавних інституцій (банків та небанківських фінансових установ), у сфері національної, у тому числі фінансової, безпеки.

Відповідно до Закону України [4], Нацбанк України є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, основною функцією якого, відповідно до статті 99 Конституції України [3], є забезпечення стабільності грошової одиниці України.

Нацбанк України у межах своїх повноважень сприяє фінансовій стабільності, в тому числі стабільності банківської системи за умови, що це не перешкоджає досягненню пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі, а також сприяє додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України.

Серед визначених Законом України [4] функцій Нацбанку України, на нашу думку, важливими для забезпечення ефективного державного регулювання діяльності недержавних інституцій (банків та небанківських фінансових) у сфері національної, у тому числі фінансової, безпеки, зокрема, є:

- визначення та проведення грошово-кредитної політики;
- здійснення банківського регулювання та нагляду на індивідуальній та консолідованій основі;
- здійснення погодження статутів банків і змін до них, ліцензування (яке

є одним із засобів державного регулювання) банківської діяльності та операцій у передбачених законом випадках;

здійснення відповідно до визначених спеціальним законом повноважень валютного регулювання, організація і здійснення валютного контролю за банками та іншими фінансовими установами, які отримали ліцензію на здійснення валютних операцій;

визначення особливості функціонування банківської системи України в разі введення воєнного стану чи особливого періоду;

видача ліцензії небанківським фінансовим установам, які мають намір стати учасниками платіжних систем, на переказ коштів без відкриття рахунків та відкликання їх відповідно до законодавства;

здійснення державного регулювання та нагляду у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення за небанківськими фінансовими установами-резидентами, які є платіжними організаціями та/або членами/учасниками платіжних систем у частині надання ними фінансової послуги щодо переказу коштів на підставі відповідних ліцензій, зокрема Нацбанку України (крім операторів поштового зв'язку в частині здійснення ними переказу коштів).

До повноважень Нацбанку України, як суб'єкта вищезазначеного державного регулювання, слід віднести встановлення порядку надання юридичним особам, які мають намір здійснювати банківську діяльність, банківських ліцензій, ліцензій іншим юридичним особам у випадках, передбачених законом. А також видачу та відкликання ліцензій, здійснення контролю, у тому числі шляхом здійснення планових і позапланових перевірок, за діяльністю банків, юридичних та фізичних осіб (резидентів та нерезидентів), які отримали ліцензію Національного банку на здійснення валютних операцій, в частині дотримання ними валютного законодавства.

Нацбанк України видає нормативно-правові акти з питань, віднесених до його повноважень, які є обов'язковими для органів державної влади і

органів місцевого самоврядування, банків, підприємств, організацій та установ незалежно від форм власності, а також для фізичних осіб; розпорядчі акти з питань організаційно-розпорядчого характеру або індивідуальної дії, які не є нормативно-правовими актами.

Проведений аналіз функцій та повноважень Нацбанку України, як суб'єкта державного регулювання діяльності недержавних інституцій (банків та небанківських фінансових) у сфері національної безпеки, дозволяє дійти висновку, що Нацбанк України відіграє значну роль у здійсненні зазначеного державного регулювання, а отже і у забезпеченні національної, у тому числі фінансової, безпеки України.

Список використаних джерел

1. Клименко Н. Г. Аналіз понятійно-категорійного апарату дослідження державного регулювання діяльності недержавних інституцій у сфері національної безпеки / Н. Г. Клименко // East European Scientific Journal (Warsaw, Poland). 2017. # 7 (23). Vol. 2. P. 69-75.

2. Клименко Н. Г. Теоретичний аналіз змісту поняття “інституція” у наукових дослідженнях / Н. Г. Клименко // East European Scientific Journal (Warsaw, Poland). 2017. # 5 (21). Vol. 1. P. 67-74.

3. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

4. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : Закон України від 20 травня 1999 р. № 679-XIV Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

Клиша І.В.,
курсант взводу ПМП-15-4
факультету підготовки, перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової міліції
УДФС України

ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Важливим інструментом забезпечення найбільш повного надходження коштів до державного бюджету та їх раціонального використання, управління державним майном та боротьби зі злочинами у сфері фінансових відносин виступає державний фінансовий контроль, який в провідних країнах світу є пріоритетною сферою розвитку фінансово-бюджетних відносин. Від ефективності його функціонування значною мірою залежить стан фінансової системи держави в цілому.

Дане питання розглядається науковцями, деякі аспекти викладені у наукових та практичних роботах вітчизняних учених, таких як: С.О. Булгакова, М. Білуха, В. Єлісеєва, О.П. Зварич, В.І. Каленська, Л. Крамаровський, В.І. Стоян, О.О. Чечуліна та ін. Однак питання державного фінансового контролю потребують подальшого дослідження та наукового обґрунтування.

За своєю економічною сутністю фінансовий контроль - це комплекс заходів, що вживаються законодавчими і виконавчими органами влади всіх рівнів, а також спеціально створених установ, для забезпечення законності та ефективності формування, володіння та використання фінансових ресурсів з метою захисту фінансових інтересів держави, місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та громадян, а також успішного досягнення поставлених цілей у сфері фінансів [2; с. 118]. Необхідність контролю викликана потребою його регулювання. Контроль – це основне незалежне джерело інформації для виявлення причин порушень в бюджетній сфері, а також прийняття рішень щодо запобігання тим чи іншим порушенням. Фінансовий контроль є однією із завершальних стадій управління фінансами. Водночас, він є необхідною умовою ефективності управління фінансовими

відносинами в цілому. Складність розуміння фінансового контролю зумовлена складністю самих фінансів. Так само, як фінанси є основою суспільної діяльності в будь-якій сфері і водночас відображають її матеріальну ре-зультативність, так і фінансовий контроль виступає в ролі свого роду лакмусового папірця, з допомогою якого зримо проявляється весь процес руху фінансових ресурсів, починаючи зі стадії їх формування, що необхідно для початку здійснення діяльності в будь-якій сфері публічного життя, і завершуючи одержанням фінансових результатів цієї діяльності [3; с. 56-59].

В умовах сьогодення, в Україні відсутній рамковий закон про фінансовий контроль, який би визначав базову структуру, суб'єкти та об'єкти контролю та повністю охоплював контроль у фінансово-господарській діяльності.

Основним документом, що регулює порядок проведення державного фінансового контролю в Україні є Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р. №2939-ХІІ, яким визначено правові та організаційні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні [1]. Як відомо, державний фінансовий контроль забезпечується органом державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування.

Таким чином, серед основних проблем створення ефективного фінансового контролю можна виділити наступні:

- недосконале правове поле та методологічне забезпечення;
- відсутність дієвої системи внутрішнього фінансового контролю;
- недостатня увага контрольним діям, які забезпечують профілактичну функцію контролю;
- контролю;
- незабезпечення належної взаємодії між органами державного фінансового контролю, що посилює дублювання і паралелізм в роботі;
- незадовільний стан фінансово-бюджетної дисципліни;

□ низька відповідальність учасників бюджетного процесу.

Здійснюючи контрольні дії, вживаючи заходи щодо усунення виявлених вад і порушень та запобігання їм у подальшому, органи державного фінансового контролю тим самим сприяють наповненню бюджетів і держфондів, скороченню потреби у бюджетних коштах і попереджають фінансові порушення та злочини. [4; с. 6-9].

Враховуючи вищевикладене, та з метою удосконалення державного фінансового контролю, ми приєднуємось до запропонованих заходів :

- необхідна розробка і реалізація концепції державного фінансового контролю, ґрунтованого на єдиних принципах, правилах та єдиній методології;
- впровадження застосування сучасних інформаційно-технологічних інструментів, що забезпечують результативність та ефективність фінансового контролю щодо формування та виконання державного бюджету;
- забезпечення достовірності та надійності інформації про державні видатки, соціально-економічну результативність та ефективність витрачання державних коштів [2; с. 236].

Отже, як висновок, можна сказати, що система державного фінансового контролю в Україні має ряд проблем та недоліків, які роблять її неефективною, затратною та непрозорою. Як відомо, не створено достатнього правового, інформаційного, організаційного, комунікативного, методологічного та кадрового забезпечення для здійснення державного фінансового контролю. Це все негативно впливає на рівень довіри населення до влади, на розвиток фінансово-бюджетних відносин в Україні, гальмуючи ряд трансформацій у цій сфері. З огляду на це необхідність удосконалення системи державного фінансового контролю є особливо актуальною та нагальною. Вирішити проблеми та подолати недоліки організації та функціонування державного фінансового контролю в Україні можливо шляхом послідовної реалізації заходів, спрямованих на побудову сучасної моделі державного фінансового контролю, яка б відповідала потребам національної економіки та вимогам Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Закон України « Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» / [Електронний ресурс] / Режим доступу : - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>
2. Березовська Н.І. Державний фінансовий контроль в Україні та шляхи його вдосконалення [Текст] // Фінанси України. - 2009. - № 8. - С.118
3. Мних Є. Пріоритетні напрямки вдосконалення фінансового контролю на новому етапі розвитку ринкових відносин в Україні //Фінансовий контроль. - № 4. - 2009. - С. 56-59.
4. Стефанюк І. Хто і чому хоче ліквідувати державний аудит? //Фінансовий контроль. - № 1. – 2010. – С. 6-9.

Ковтун Валентина Миколаївна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

У науковій фінансово-правовій літературі надано низку дефініцій податкового контролю. Так, О. А. Лукашев визначає податковий контроль як «спеціальний вид державного фінансового контролю, що здійснюється органами державної податкової служби та іншими контролюючими органами, спрямований на забезпечення дотримання податкового законодавства суб'єктами, які реалізують податковий обов'язок чи забезпечують його реалізацію». М.П. Кучерявенко розглядає податковий контроль як різновид спеціального державного контролю, що є діяльністю податкових органів і їх посадових осіб із забезпечення законності, фінансової дисципліни та доцільності при мобілізації централізованих і децентралізованих грошових фондів і пов'язаних із ними матеріальних коштів [1, с. 283].

Н. А. Маринів також стверджує, що податковий контроль – один із видів державного фінансового контролю, який становить діяльність спеціально уповноважених суб'єктів щодо особливого об'єкта, спрямовану на забезпечення дотримання податкового законодавства платниками податків, податковими агентами та іншими суб'єктами, які забезпечують реалізацію податкового обов'язку платників податків, установлення та притягнення винних осіб до відповідальності [2, с. 15]. Схожої думки дотримується Т.О. Єфремова, яка податковий контроль пропонує розуміти як особливий вид діяльності спеціально уповноважених державних органів, що забезпечують дотримання податкового законодавства, правильність нарахування, повноту та своєчасність внесення до бюджету й (чи) позабюджетних фондів податків та інших обов'язкових платежів, застосування заходів відповідальності за скоєння податкових правопорушень, а також як систему заходів, спрямованих на якісний відбір платників податків для проведення виїзних та камеральних перевірок, виявлення резервів збільшення податкових надходжень і підвищення податкової культури населення [3, с. 10]. Ю.О. Соловйова формулює таке поняття податкового контролю: це вид державного фінансового контролю, що спрямований на встановлення правопорядку в податковій сфері та становить діяльність уповноважених державою суб'єктів із визначення стану виконання особами, на яких покладено обов'язок щодо обчислення, сплати, утримання та перерахування податків і зборів (обов'язкових платежів), норм податкового законодавства; виявлення, дослідження та припинення відхилень від цих норм у їхній діяльності з метою притягнення винних до відповідальності [4, с. 52]. Як певну специфічну діяльність податковий контроль визначають і інші науковці, коли пишуть, що він становить собою «діяльність податкових органів і їх посадових осіб з перевірки виконання вимог податкового законодавства особами, які реалізують податкові обов'язки або

забезпечують їх реалізацію» [4, с. 49]. Можна наводити й інші міркування, які тією чи іншою мірою можуть збігатися, поряд із тим мати певні відмінності.

Аналіз наведених позицій дозволяє констатувати, що майже всі дослідники підкреслювали зв'язок податкового контролю із фінансовим контролем, а також намагалися зосередити увагу на його специфічних характеристиках - суб'єктах, спрямованості та ін. У цьому контексті конструктивним є погляд Д. М. Реви [5, с. 15], яка вказує, що максимально глибокому проникненню в сутнісну природу податкового контролю сприятиме таке формулювання його поняття, яке, з одного боку, вкаже на його зв'язок з фінансовим контролем, а з іншого – міститиме те особливе, індивідуальне, що відрізняє цю видову категорію. Дотримуючись такої лінії, Д.М. Рева логічно доводить, що будучи одним із видів (напрямків) фінансового контролю, що здійснюється у сфері державного управління оподаткуванням, податковий контроль становить собою діяльність уповноважених державою суб'єктів зі встановлення стану виконання вимог чинного податкового законодавства особами, на яких покладено обов'язок з обчислення, сплати, утримання, перерахування податків, зборів (обов'язкових платежів), виявлення відхилень у їх діяльності від законодавчо встановлених вимог, їх припинення й усунення, а також із відновлення порушених прав держави та територіальних громад на своєчасне й повне одержання відповідних сум податкових платежів і недопущенню таких порушень у майбутньому [5, с. 14].

Поряд із тим треба навести і протилежні міркування, які останнім часом висловлюються деякими дослідниками. Наприклад, Я.В. Билінін стверджує, що помилково розглядати податковий контроль як «особливий вид фінансового контролю». На його переконання, завдання та цілі податкового контролю входять до кола завдань бюджетного контролю, який сам є видом фінансового контролю. Тому

податковий контроль можна розглядати тільки як вид бюджетного контролю або як підвид загального фінансового контролю [6, с. 49].

Незважаючи на появу доволі спірних наукових позицій, позитивним є те, що, розкриваючи зміст податкового контролю, дослідники намагаються знайти відповідь на запитання, в чому ж полягає вираження сутності податкового контролю. Для цього, наприклад, Д.М. Рева звертається до положень чинного законодавства та зазначає, що зміст податкового контролю включає: визначення відповідності діяльності суб'єктів, на яких покладено обов'язок із обчислення, сплати, утримання, перерахування податків, зборів (обов'язкових платежів) до бюджету, тим вимогам, що містяться в чинному законодавстві про оподаткування; припинення відхилень у діяльності зазначених суб'єктів від законодавчо допустимої моделі поведінки; застосування заходів впливу до порушників законодавства, що діє у сфері оподаткування; попередження правопорушень у сфері оподаткування, виявлення й вивчення причин та умов, що їх викликали, подальше їх усунення з метою недопущення нових протиправних дій [5, с. 15].

Отже, податкове законодавство закріплює у п. 61.1 ст. 61 Податкового кодексу України визначення податкового контролю. Зокрема, він становить собою систему заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти й своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [7]. Позитивно, що в цій нормі зроблено спробу визначити податковий контроль через його мету, при цьому перелічуються складники податкового обов'язку та деякі завдання (напрями) контрольної діяльності. Однак законодавець відносить до змісту податкового

контролю всю контрольну діяльність, не розмежовуючи податкове та інше законодавство.

Список використаних джерел

4. Кучерявенко М. П. Податкові процедури: правова природа і класифікація: Монографія М. П. Кучерявенко - К: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. - 460 с.
5. Маринів Н.А. Податкова перевірка як організаційно-правова форма реалізації податкового контролю : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Н.А. Маринів. - Х., 2007. - 186 с.
6. Ефремова Т. А. Повышение результативности налогового контроля: дис. ... канд. эконом, наук: 08.00.10 / Т. А. Ефремова - Саранск, 2009. - 176 с.
7. Соловйова Ю.О. Організаційно-правові засади здійснення податкового контролю в Україні: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – Донецьк, 2011. – 203 с.
8. Рева Д. М. Правове регулювання податкового контролю в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Д. В. Рева - Х : НЮАУ, 2005. - 20 с.
9. Билінін Я. В. Правове регулювання фінансового контролю в сфері міжбюджетних відносин: Дис. ... канд. юрид. наук. - Донецьк, 2007, 206 с.
10. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 1314, 15-16, 17.- Ст. 112.

Койчева Ольга Семенівна
к.ю.н., доцент кафедри адміністративного
і фінансового права
Національний університет
«Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНЕ ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ

Податкове планування, що не порушує закону, – звичайна практика бізнесу по всьому світу. Кредо податкового планування – орієнтація на логіку, а не на тимчасові прогалини в законодавстві.

Джон Пеппер

Первинною і основною метою будь-якої підприємницької діяльності є отримання прибутку. Питаннями, пов'язаними з її збереженням і збільшенням, стурбовані найкращі уми людства. Одним з дієвих варіантів, який не один рік виправдовує себе на практиці, є податкове планування. В незалежності від того, на якому ринку здійснюється діяльність (на внутрішньому або міжнародному), її можна спланувати таким чином, щоб вона приносила максимум прибутку. Спланувати оподаткування діяльності (товарів, майна, доходів) можна і за національним законодавством, однак з огляду на високі ставки податків і постійні зміни «правил гри» їх сплата часто стає важким, а іноді і несподіваним тягарем для платника податків, і позбавляє його багатьох можливостей розвитку. У зв'язку з зазначеними факторами особливої уваги привертають зарубіжні країни, які створили на своїй території сприятливий податковий клімат.

Сучасні технології, поширення торгівлі через інтернет, операції між контрагентами різних країн сприяють розвитку комерційної діяльності на міжнародному рівні. Транснаціональні корпорації існують уже давно, але в сучасних умовах глобалізації на міжнародну арену все більше виходить середній і дрібний бізнес. Це актуалізує питання щодо порядку їх оподаткування та використання можливостей, які надає міжнародне податкове планування. Найбільш зручним варіантом, який передбачає максимальні можливості і переваги для підприємця – реєстрація платником податків в офшорній або низькоподатковій юрисдикції. Існує безліч форм організації діяльності, при яких більша частина прибутку акумулюється в низькоподаткових юрисдикціях.

Податкове планування полягає в загальновизнаному за будь-яким платником податків праві використовувати всі допустимі законом засоби, шляхи і методи для максимального зменшення своїх податкових зобов'язань. Істотною перевагою податкового планування є використання різниці оподаткованої бази та податкової ставки, встановлених податкових пільг і інших чинників, які не залежать від самої організації, а встановлюються державою. Різні держави, в залежності від переслідуваних цілей створюють різні податкові умови. Особливою популярністю користуються так звані офшорні зони – Британські Віргінські Острови, Беліз, Сейшельські Острови, Маршаллові Острови, Панама. Перевагами офшорних компаній є, як правило, відсутність оподаткування, замість цього вони щорічно сплачують мито, передбачено звільнення від ведення обліку та подання звітності, досить високий рівень конфіденційності бізнесу.

Бажання стати повноправним учасником європейського і міжнародного ринку спонукає на реєстрацію в низькоподаткових юрисдикціях (Кіпр, Естонія, Словаччина, Швейцарія). Переваг при реєстрації значно менше (фіксована ставка податку, обов'язок подання звітності та проходження аудиту) проте і можливостей більше – усталена законодавча база, для деяких видів діяльності передбачено пільгове оподаткування, звільнення від подвійного оподаткування та досить високий (вище ніж у офшорів) рівень престижу такої компанії. Низькоподаткові юрисдикції співпрацюють з ЄС, представляючи взаємний інтерес і вигоду один для одного. ЄС встановлює стандарти і різними способами їх впроваджує, іноді прямо «нав'язуючи» для виконання шляхом створення різноманітних списків, рейтингів, тощо, які впливають на довіру і репутацію до країн, що передбачають податкові пільги. Заходи врегулювання, прийняті в ЄС, є в деякій мірі радикальними і безпосередньо впливають на офшорні зони в цьому регіоні і на залежність заморських територій країн ЄС.

Напруга, що виникає між країнами у зв'язку з виконанням вимог ЄС, говорить про непереборне бажання лідируючих високорозвинених країн

змусити підприємців платити податки безпосередньо в країні впровадження діяльності. Про справедливість такого рішення можна сперечатися довго, адже це абсолютно доцільно, що всі знаходяться в пошуках кращих умов для ведення бізнесу, в тому числі і умов, пов'язаних з його оподаткуванням. Якщо країна не в змозі створити сприятливі умови для ведення та розвитку бізнесу, то це спонукає на пошуки альтернативного варіанту, де це можливо зробити. Для багатьох країн створення на своїй території офшорних або низькоподаткових юрисдикцій є можливістю наповнення державної скарбниці, без прив'язки здійснення діяльності на їх території.

В результаті зазначеного вище, можна дійти висновку, що податкові режими перетворюються в конкурентоспроможний продукт, який сьогодні хочуть знищити сильніші країни з високими податковими ставками. Фактично, це спроба позбутися здорової податкової конкуренції. Однак, для країн, які перебувають лише на початковій стадії становлення ринкових відносин і намагаються побудувати економічно розвинене суспільство міжнародне податкове планування є тим дієвим інструментом, якій може допомогти малому та середньому бізнесу розвиватися, в тому числі, на міжнародному ринку.

Колосов Олександр Олександрович,
студент групи ПБ-16-9к

Науковий керівник:
Мацелик Михайло Олексійович
к.ю.н., доцент, професор кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення важливим завданням для України є захист своїх економічних інтересів. Забезпечення принципів законності, гласності, прозорості та професіоналізму у митній сфері є основою для побудови чесної та відкритої державної політики щодо створення сприятливих умов задля економічного зростання.

Актуальність проблеми розвитку митної політики обумовлена політико-правовими, соціальними та економічними трансформаціями, що відбуваються в Україні. Не викликає жодного сумніву, що розвиток митної політики безпосередньо залежить від рівня економічної культури в державі в цілому.

Дана проблематика є об'єктом дослідження багатьох вчених-практиків, таких як: І. Бережнюка, А. Войцещука, Є. Гармаша, А. Крисоватого, В. Мартинюка, В. Науменка, П. Пашка, С. Перепьолкіна, П. Пісного, Д. Скрябіної, С. Терещенка, В. Ченцова та інших. Слід зазначити, що дана проблема є актуальною для подальшого вивчення та дослідження.

Відповідно до ст. 5 Митного кодексу України [1] державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики. Варто зазначити, що митна політика в цілому на сьогоднішній день належить до числа найважливіших проявів суверенітету держави, що у свою чергу зумовлює особливу увагу до них зі сторони законодавчої і виконавчої влади при формуванні міжнародної правової позиції та під час вирішення тих чи інших проблем всередині країни.

Україна проводить єдину митну політику, що спрямована на захист внутрішнього ринку та власного виробника, прискорення товарообігу, підвищення економічного зростання в Україні, а також на розвиток митної справи, відповідно до загальновізнаних міжнародних норм. Головним завданням митної політики є забезпечення захисту національних інтересів в політичній, економічній, соціальній та інших сферах [2].

Посилення впливу світової економіки на соціально-економічний розвиток України відбувається на тлі жорсткості глобальної конкуренції, підвищення ролі інноваційних факторів розвитку для держав-лідерів і перебудови світового економічного порядку. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності як найважливіший сектор розвитку національної економіки України обумовлює виникнення певних проблем та постановку нових завдань щодо її регулювання перед різними ланками системи державного управління [3].

Сучасний стан реалізації митної політики свідчить про необхідність створення чіткої, логічної та контрольованої управлінської вертикалі організації та управління процесом митного контролю та митного оформлення [4]. Завданням уряду будь-якої країни є побудова механізмів регулювання митної справи, націлених на забезпечення митної безпеки та національних інтересів [5].

Важливою проблемою у сфері митної політики є забезпечення узгодження інтересів підприємців та уряду під час здійснення митної справи. У ст. 6 нового Митного кодексу України з'явився новий термін «митні інтереси України», під якими розуміють національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи. Проте дане визначення митних інтересів має досить загальний характер та існує нагальна потреба в обґрунтуванні структури цих інтересів [5].

Також до недоліків митної політики можна віднести недостатній рівень інформаційно-аналітичної діяльності центрального органу виконавчої влади,

який забезпечує проведення в життя державної митної політики, оскільки дії Державної фіскальної служби на сьогоднішній день більшою мірою спрямовані на досягнення тих чи інших результатів шляхом застосування «сили» та примусу, що не залишає місця для досягнення компромісів між державою та суб'єктами підприємницької діяльності. Інформаційно-статистична функція відіграє важливу роль у процесі забезпечення загального економічного зростання, оскільки вона формує інформаційно-допоміжне підґрунтя для планування та втілення у життя митної політики держави [6].

Ще однією з важливих проблем митної політики України на разі є невідповідність митного контролю сучасним потребам пропускнув здатності та світовим стандартам контролю товарів [4]. Оскільки Україна обрала шлях європейського розвитку, то спрощення митних процедур з країнами Європейського Союзу забезпечить сприятливі умови задля ефективної діяльності учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, до основних факторів, які позитивно впливають на розвиток митної політики в Україні варто віднести наступні: 1) створення чіткої та прозорої управлінської вертикалі організації процесом митного контролю та митного оформлення; 2) узгодження інтересів підприємців та уряду під час здійснення митної справи; 3) підвищення ефективності інформаційно-аналітичної діяльності органів ДФС. Дані питання потребують врегулювання шляхом внесення змін до чинного митного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Митний кодекс України: Закон України № 4495-VI від 13.03.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

2. Митна політика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://crimealawyers.com/mitna-pol-tika>

3. Митна політика у фіскальному просторі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/user/Desktop/Nvmgu_eim_2015_10_52.pdf

4. Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/02/Zbirnyk_Mytn.4.04.2017.pdf

5. Митна політика України у контексті інтеграційних трансформацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1437/1/Kobziak%20N.V.%20FMOzm-51.pdf>

6. Митна політика як фактор економічного зростання України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2012-3_0-pages-20_25.pdf

Касьяненко Любов Михайлівна,
доктор юридичних наук, професор
кафедри фінансового права
Університету Державної фіскальної служби України
Корбут Любов Петрівна,
здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня Університету
ДФС України

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ

Ухилення від сплати податків – деструктивне явище, що існує в будь-якому суспільстві. Під ухиленням від сплати податків слід розуміти умисні протиправні дії, спрямовані на мінімізацію податкових зобов'язань або їх несплату у спосіб, що суперечить чинному законодавству, в результаті яких настає відповідальність за порушення податкового законодавства. Внаслідок

цього до бюджетів надходить менше коштів, ніж потрібно для виконання державою чи органами місцевого самоврядування своїх функцій. Однією з основних причин ухилення від сплати податків є їх значний вплив на доходи та витрати платників, адже зменшується частина доходу, що знаходиться у розпорядженні платника податків [1, с. 59]. Ухилення від сплати податків виникає під впливом й інших причин.

У 2015 році відбувається черговий етап реформування податкової системи України, що супроводжується підвищенням податкового навантаження в рамках здійснення заходів фіскальної консолідації. Внаслідок зростання фіскального тиску виникає ризик збільшення обсягів тінізації економіки.

Для запобігання розповсюдженню та уникнення ухилення від сплати місцевих податків необхідно запропонувати основні напрями боротьби з цим явищем:

1. Розвиток місцевих податків та зборів з урахуванням європейського досвіду, що передбачає їх гармонізацію відповідно до європейських стандартів [2]. Утім, слід враховувати, що досягти позитивних результатів за рахунок запозичення досвіду іншої країни вкрай складно, якщо при цьому не враховується попередній інституціональний розвиток країни, тобто не відбувається їх адаптація до соціально-економічних умов у державі [3, с. 151].

2. Вдосконалення правового регулювання місцевих податків. Цей напрям передбачає:

а) постійний моніторинг законодавства з метою виявлення його недоліків, що дозволяють платникам податків законними способами мінімізувати або не сплачувати місцеві податки. Для цього необхідно створити Службу моніторингу при Державній фіскальній службі України основне завдання якої полягатиме в пошуку прогалин у податковому законодавстві та розробці пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів.

Створення цього підрозділу та посилення аналітичної функції в роботі податкових органів стане можливим за рахунок зменшення часу на контрольно-перевірочну діяльність, що, в свою чергу, сприятиме розвитку партнерських відносин між контролюючими органами та платниками податків;

б) удосконалення правового регулювання оподаткування майна.

Так, у Меморандумі України з Міжнародним валютним фондом передбачено підняття ставок податків на майно [4]. Вбачається, що додаткові надходження допоможуть укріпити власну базу надходжень місцевих органів влади. Водночас існує ризик зниження життєвого рівня малозабезпечених громадян та їх платоспроможного попиту. Тому необхідно здійснювати подальший перегляд кількості податкових пільг на основі методики оцінки ефективності їх застосування.

Досвід країн – членів Європейського Союзу демонструє необхідність запозичення практики складання податковими органами щорічних звітів про податкові втрати бюджету та здійснювати їх оприлюднення. Подібні звіти включають аналіз ефективності діючих, обґрунтування запровадження нових та скасування діючих пільг [5, с. 17];

в) дотримання принципу стабільності податкового законодавства.

3. Зниження рівня податкового навантаження, що включає: а) подальшу лібералізацію єдиного податку шляхом підвищення граничного доходу та кількості залучених найманих працівників у цілях оподаткування; б) дотримання принципу соціальної справедливості при встановленні податку на майно. Необхідно знизити податкове навантаження на малозабезпечені верстви населення за рахунок збільшення неоподатковуваних площ житлової нерухомості для об'єктів житлової нерухомості або за рахунок обчислення бази оподаткування відповідно до ринкової вартості майна. Також має відбуватися удосконалення роботи та завершення наповнення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно для дотримання принципу справедливості оподаткування.

4. Модернізація системи адміністрування податків, що потребує: а) спрощення звітності, електронізації документообігу та автоматизації сервісів, зокрема: розробки інтегрованих інформаційно-аналітичних систем у податкових органах та налагодження міжвідомчого обміну даними з іншими органами державної влади для дослідження існуючих схем ухилення від сплати місцевих податків; б) прискорення та спрощення процедур міжнародного обміну податковою інформацією, розширення функціональних можливостей «Електронного кабінету платника податків», зокрема для фізичних осіб, та сфери застосування податкових електронних перевірок і електронного консультування платників податків.

5. Вдосконалення інституційно-функціональної структури податкової системи: а) реформа правоохоронних органів. Широку підтримку в суспільстві отримала пропозиція щодо ліквідації податкової міліції та створення демілітаризованої Служби фінансових розслідувань.

Однак відповідно до законопроекту № 1655-VII від 02.09.2014, що пропонує створення такої служби, деякі функції органу дублюють функції МВС, СБУ та прокуратури. Наприклад, Служба фінансових розслідувань матиме право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, а також досудове розслідування в межах наданої законом компетенції, здійснювати розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні правопорушення, віднесені до його компетенції [6].

Отже, діяльність Служби фінансових розслідувань носитиме не тільки адміністративно-аналітичний характер, а й буде пов'язана з небезпекою для життя та здоров'я, тому питання про повну її демілітаризацію викликає сумнів. «Виділення окремої спеціалізованої структури – це добре. Але оскільки в нас такі розслідування переплітаються з кримінальними речами, все одно збережеться співпраця з іншими органами, а як наслідок – перекладання завдань одними чиновниками на інших, неузгодженість, плутанина і так далі», – зазначає С. О. Яременко [7].

Тому вбачається необхідним створити незалежні слідчі відділи при Службі фінансових розслідувань, які будуть мати статус мілітаризованих підрозділів цієї служби;

б) створення нової моделі взаємовідносин між платниками податків та фіскальними органами. На базі районних податкових інспекцій доцільно створити «front-офіси» для надання виключно сервісних послуг та консультацій платникам податків, а функції аудиту і контролю передати на обласний рівень.

Структурно-функціональні зміни в Державній фіскальній службі України мають сприяти підвищенню ефективності роботи, зменшенню корупції в податкових органах.

6. Фіскальна децентралізація шляхом розширення джерел наповнення місцевих бюджетів за рахунок здійснення міжбюджетних трансфертів. Наприклад, вбачається необхідним 80 % екологічного податку (замість норми 35 %) передавати до місцевих бюджетів, оскільки негативний вплив здійснюється безпосередньо на території, де розташовані об'єкти платників податків [5, с. 9].

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що подолання проблеми ухилення від сплати податків стане можливим завдяки розвитку місцевих податків і зборів з урахуванням європейського досвіду, вдосконаленню правового регулювання місцевих податків, зниженню рівня податкового навантаження, модернізації системи адміністрування податків, вдосконаленню інституційно-функціональної структури податкової системи, фіскальній децентралізації, підвищенню рівня податкової культури платників податків тощо. Боротьба з ухиленням від сплати податків має сприяти утвердженню миру, спокою та відновленню соціально-економічного розвитку в державі.

Список літератури:

1. Снесарь М. М. Сутність та причини виникнення ухилення від сплати податків / М. М. Снесарь // Управління розвитком. – 2016. – № 3. – С. 59–62.

2. Фролова Н. Б. Порівняльний аналіз факторів ухилення від сплати податків в Україні та США / Н. Б. Фролова // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 3. – С. 148–156.

3. Кравчук І.О. Роль податків після підписання Угоди про Асоціацію / І.О. Кравчук, Б.В. Підцерковний // Вісник Запорізького національного університету. – 2017. – № 2(22). – С. 179–187.

4. Ukraine:
RequestforExtendedArrangementUndertheExtendedFundFacilityandCancellationof
Stand-ByArrangement – StaffReport; PressRelease;
andStatementbytheExecutiveDirectorforUkraine : IMF CountryReportNo. 15/69 ;
March 2015 / InternationalMonetaryFund. – [173 p.]. – URL:
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr1569.pdf>.

5. Стратегічні пріоритети і завдання податкової реформи : [аналіт.
записка] / Нац. ін-т стратег. дослідж. при Президентові України, Від. фінанс.
безпеки; [Ю. В. Касперович]. – 24 с. – URL:
http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/podatкова_ref-21822.pdf.

2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI //
Відомості Верховної Ради України. Редакція від 26.07.2017 року // База даних
«Законодавство України»/ ВР України. URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

6. Про основи запобігання та боротьби з економічними
правопорушеннями : проект закону України : реєстр. № 1655-VII від
02.09.2014 // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51916.

7. Ормоцадзе М. ЄС нагадує Україні про створення Служби
фінансових розслідувань / Маргарита Ормоцадзе // FINANCE.UA : [сайт] /

Інфінсервіс. – 9.06.2015. – URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/352141/yes-nagaduye-ukrayini-pro-stvorennya-sluzhbyfinansovyyh-rozsliduvan>.

УДК 347.73

Косова Еліна Вадимівна
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Класичного приватного університету (м. Запоріжжя)

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА АДАПТАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО КАПІТАЛЬНИХ СТАНДАРТИВ ДО ВИМОГ ЄС

Світова фінансова криза загострила необхідність переосмислення принципів регулювання діяльності банків, а також посилила потребу в розробці та впровадженні нових підходів і методів оцінки системних ризиків, створенні конрциклічних норм достатності капіталу та формуванні резервів на покриття можливих збитків за позиками за періоди економічних піднесень і спадів [1, с. 268]. Саме з цією метою Базельський комітет з банківського нагляду погодив нові, більш жорсткі вимоги до банківського капіталу, взявши за основу рішення, прийняті міністрами фінансів і главами центробанків країн G20. Головна ідея реформи світової фінансової системи полягає у посиленні стійкості банківської системи за рахунок збільшення ліквідних резервів та поліпшенні якості капіталу.

Головною метою запропонованих в Угоді про капітал змін, які відповідають принципам Базеля - III, є підвищення якості, прозорості й удосконалення структури банківського капіталу, розширення практики покриття ризиків капіталом і стимулювання заходів щодо створення резервних його запасів. Зокрема, переважаючою формою капіталу першого рівня повинні стати прості акції та нерозподілений прибуток. Інструменти капіталу другого рівня мають бути гармонізовані. Передбачаються також заходи, спрямовані на стримування проциклічності банківської діяльності [2,

с. 8]. У цілях поліпшення якості нагляду і управління ризиками в банківському секторі Базель - III вводить ряд нових стандартів відносно капіталу, левериджу (співвідношення власних і позикових засобів) і ліквідності. Нові стандарти і введення «буфера капіталу» вимагають від банків збільшення розмірів і якості капіталу в порівнянні з поточними вимогами Базеля - II. Нові показники левериджу і ліквідності доповнюють нормативи мінімальних вимог до капіталу, засновані на ризиках, як спосіб забезпечити стабільне функціонування банків при настанні кризи [3, с. 243]. Угоду Базель - III посилює усі три компоненти Базеля - II, особливо компонент 1 - Розширені мінімальні вимоги до капіталу і ліквідності. Нові стандарти збільшують якість, стабільність і прозорість капіталу 1-ого рівня, а також стійкість усієї системи до ризиків.

Основними елементами стандартів Базель – III є такі [4; 5]:

1. Підвищення вимог до мінімального капіталу 1-ого рівня та базового капіталу 1-ого рівня, їх поетапне збільшення.

2. Незмінний рівень коефіцієнту сукупного капіталу (8%), який за рахунок введення буфера консервації капіталу супроводжується збільшенням загального об'єму до 10,5% від активів, зважених за ризиком, з яких 8,5% мають припадати на частку капіталу 1-ого рівня.

3. Поступове виключення деяких активів із базового капіталу 1-ого рівня, упорядкування інструментів капіталу 2-ого рівня, ліквідація капіталу 3 рівня. Інструменти капіталу, які більше не кваліфікуються як непрофільний капітал рівня 1-ого, або капітал 2-ого мають бути усунені протягом 10 років, починаючи з 2013 р.

4. Новий буфер консервації капіталу - використовується для покриття втрат у період фінансової і економічної нестабільності, формується виключно за рахунок базового капіталу. На банки, що не підтримують необхідний рівень цього буферу, передбачено накладення обмежень відносно виплати дивідендів, скупки власних акцій і бонусів тощо.

5. Контрциклічний буфер капіталу - вводитьься на додаток до буфера

консервації капіталу залежно від економічної ситуації в країні і формується за рахунок базового або іншого виду капіталу, який використовується для покриття збитків.

6. Введення коефіцієнту левериджу (частки позикових коштів, або максимального плеча левериджу), який доповнює показники капіталу з урахування ризиків. Він розраховується відношенням обсягу капіталу 1-ого рівня до сукупних активів без їх зважування на коефіцієнти, встановлений на рівні 3%.

7. Встановлення нових вимог до системно важливих банків, які мають реалізувати комплексний підхід до формування капіталу шляхом комбінації надбавок капіталу, умовного капіталу та страхового кредиту тощо. Формування капіталу системних банків у більшому розмірі дозволить підвищити їх стійкість у стресових ситуаціях і банківської системи загалом.

У розрахунок показників співвідношення базового капіталу 1-ого рівня банку і величини ризиків, співвідношення капіталу 1-ого рівня і величини ризиків, співвідношення капіталу банку і величини ризиків приймається величина кредитного, ринкового і операційного ризиків. Застосування стандартів Базель - III висуває також нові вимоги до звітності. Державні наглядові органи можуть збільшити вимоги по кількості і якості даних у звітах наглядовим органам і оновити зміст існуючої звітності щодо достатності капіталу. Відповідні додаткові відомості також мають бути доведені до ринку за допомогою розширеного Компонента 3 (розкриття інформації).

Термінологія нормативно-правових актів НБУ відрізняється від тієї, яка вживається у міжнародному стандарті Базель - III. Згідно Закону України «Про банки і банківську діяльність» регулятивний капітал банку – це сукупність основного та додаткового капіталів. Основний капітал (капітал 1-ого рівня) банку включає статутний капітал і розкриті резерви, які створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку, надбавок до курсу акцій і додаткових внесків акціонерів у статутний капітал, загальний фонд

покриття ризиків, що створюється під невизначений ризик при проведенні банківських операцій, за винятком збитків за поточний рік і нематеріальних активів. За умови затвердження Національним банком України додатковий капітал (капітал 2-ого рівня) може включати: нерозкриті резерви (крім того факту, що такі резерви не відображаються в опублікованому балансі банку, вони повинні мати такі самі якість і природу, як і розкритий капітальний резерв); резерви переоцінки (основні засоби та нереалізована вартість «прихованих» резервів переоцінки в результаті довгострокового перебування у власності цінних паперів, відображених у балансі за історичною вартістю їх придбання); гібридні (борг/капітал) капітальні інструменти. Додатковий капітал не може бути більш як 100 % основного капіталу.

Певним кроком на шляху впровадження міжнародних стандартів Базель - III в українську практику стало внесення змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [6], яким передбачається збільшення мінімального розміру статутного капіталу банку до 500 млн. грн., що сприятиме підвищенню рівня капіталізації банків та відповідно зниженню ризиків для вкладників і, як наслідок, збільшенню довіри до банків з боку їх клієнтів. Банки, створені до набрання чинності цим Законом, зобов'язані протягом десяти років привести розмір статутного капіталу у відповідність з його вимогами. Вказаний Закон містить також ряд норм, орієнтованих на спрощення процедур при купівлі інвестором (зокрема, державою) неплатоспроможного, перехідного банку, а також проведення негайної капіталізації банку у зв'язку з різким погіршенням загального стану фінансового ринку. Це стосується надання дозволів, погоджень та проведення реєстрації державними органами (Національний банк, Антимонопольний комітет, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України) як необхідних чинників для забезпечення ефективності заходів з відновлення фінансового стану банків.

Таким чином, ключові зміни Базеля - III включають: підвищення мінімальних вимог до базового капіталу, до капіталу першого рівня і до

власного капіталу (з урахуванням захисного буферу консервації і контрциклічного буферу), посилення вимог до компонентів базового капіталу найвищої якості; наявність п'ятирічного перехідного періоду; зменшення капіталу банку на вартість інвестицій у дочірні і фінансові організації, що знижує ризики перехресного володіння. Стандарти Базель - III спрямовані на підвищення здатності банківського сектора амортизувати зовнішні і внутрішні шоки, пов'язані з фінансовим і економічним стресом, і таким чином понизити ризик поширення вторинних ефектів від фінансового сектора на реальний сектор економіки. Актуальність їх впровадження в банківську систему України обумовлена потребами залучення іноземних інвестицій і необхідністю забезпечення відповідності діяльності вітчизняних банків міжнародним стандартам капіталу і ліквідності.

Список використаних джерел

1. Дульська, В. І. Аналіз нових рекомендацій базельського комітету щодо регулювання капіталу банків [Текст] / В. І. Дульська // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць : заснований у 1999 р./ Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". - Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2012. - Вип. 35.- С. 266-271.

2. Папаїка О. О. Капітал банків у контексті вимог міжнародних стандартів Базель-III: перспективи для України / О. О. Папаїка, Е. В. Косова // Бізнес – Інформ. – 2014. - №7. - С. 241 – 246.

3. Matz L. Liquidity Risk Measurement and Management: Basel III And Beyond by L. Matz. - London: Xlibris, Corp. , 2011. – 614 p.

4. Базель - III. Новые стандарты капитала и ликвидности — часто задаваемые вопросы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.moodyanalytics.com/~media/Regional/Russia/Publications/2011/2011-01-01-Basel-III-FAQs.ashx>

5. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступа:

УДК 347.73

Kost Zlata

College of international and public relations Prague

Research supervisor - Slastionenko O.O.

Associate Professor of Finance law cathedra, Ph.D,

State Fiscal Service University of Ukraine

THE ECONOMIC IMPACT OF BREXIT FOR THE UK AND EU

On June 23, 2016, the United Kingdom held a referendum on its membership in the European Union. Although most of Britain's establishment backed remaining in the EU, 52% of voters disagreed and handed a surprise victory to the leave campaign. Brexit, as the act of Britain exiting the EU has become known, is likely to occur in early 2019.

An unprecedented process that is contrary to the current trend of the European integration, the so-called European collapse - a process of gradual liberation of nations, was launched. This process poses a threat to the economic security of the European Union and will have a significant impact on the international economy as a whole.

The process of leaving the EU should be held in accordance with Article 50 of the Treaty on European Union. It begins with a notification of the decision of the state, which is planning to leave, to the Council of Europe, which coordinates further negotiations on the withdrawal. The result of the negotiations on the withdrawal of the state from the EU is an international agreement signed by the Council of Europe. However, if the negotiations are not successful and the agreement is not signed, then after the expiration of two years term, calculated from the date of notification of the intention of a Member State to leave the membership of the state, this membership automatically ends.

It is clear from the characteristics of this procedure that the United Kingdom will not leave the EU immediately, but it will be a long negotiation process with an uncertain outcome.

There are several possible ways for future models of relations between the European Union and Britain to be used. Depending on the choice of one of these models, the effectiveness of these relationships will be determined.

The first option is UK membership in the European Economic Area, which appeared in 1994 on the basis of an agreement between the European Free Trade Association and the European Union. In order for such relationships to be possible, Britain must necessarily be a member of the EFTA. Currently members of this organization are Liechtenstein, Norway, Iceland and Switzerland. This type of relationship with the EU is also called the Norwegian system.

The second option is signing a free trade agreement. At this stage of the negotiations between the EU and the UK it is obvious that the signing of such an agreement will take place not earlier than 2019, if this option is generally considered acceptable by the parties.

The third option is Britain's membership in the WTO. This option means the complete exclusion of Great Britain from the EU and the adoption of WTO rules.

Despite all of the above options for further relations, there are still few economically important issues that must be resolved by the British Parliament in the nearest future. This is an issue of Scotland's independence, as well as the issue of the border between Ireland and Northern Ireland.

As for the first question, it should be noted that on September 18, 2014, a referendum on the separation of Scotland from the United Kingdom was held, during which 55.3% of the votes were against separation and 44.7% for it. One of the main arguments of British government against Scotland's independence was precisely the fact that Scottish secession from the United Kingdom would also mean losing the membership in the EU. Scotland's first minister, Nicola Sturgeon, is now announcing Scotland's readiness to hold a new referendum. One of the main

reasons for such a decision is that the negotiation process does not take into account the opinion of other regions of Britain that voted for the EU. For example, 62% voters of Scotland and 55.8% voters of Northern Ireland voted for the kingdom to remain a member of the EU.

One of the important consequences of Brexit can also be called the decline of foreign investments. This means that leaving the union and at the same time the free trade area, Britain will deprive itself of foreign investments. Thus, according to the forecasts of the London School of Economics scientists, the volume of car production in the kingdom will decrease by 12%. Also, the agricultural sector will suffer. According to the forecasts, GDP in the country will have decreased by 3.4% by 2030. There is already an increase in inflation in Britain.

Thus, we can make a conclusion that the UK's exit from the EU will make this country poorer and also create barriers for further cooperation with the EU. Other European Union countries will also suffer from some losses, but they will be less than the loss of the kingdom itself.

References:

1. Aichele, R. and G. Felbermayr (2015) “Costs and Benefits of a United Kingdom Exit from the European Union”, Bertelsmann Stiftung.
2. European Council (2017) “European Council (Art. 50) Guidelines for Brexit Negotiations”, April 29.
3. May, T. (2017) “The Government’s Negotiating Objectives for Exiting the EU”, Lancaster House speech 17th January, <https://www.gov.uk/government/speeches/the-governments-negotiating-objectives-for-exiting-the-eu-pm-speech>.

Криницький Ігор Євгенович,
доктор юридичних наук, професор, старший науковий співробітник,
професор кафедри кримінального та адміністративного права і процесу
Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АКТИ В РЕГУЛЮВАННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ (ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Події останніх років яскраво свідчать, що національна безпека не є виключно абстрактно-теоретичною конструкцією. Загострення до критичних вимірів внутрішніх та зовнішніх чинників, активізація негативних факторів у вітчизняному суспільному житті виводять наявну систему безпекових механізмів на ключове місце у гарантуванні ефективного функціонування держави. Наведена теза в повній мірі стосується й фінансово-безпекового сегменту як складової економічної безпеки України, матеріальної основи забезпечення національної безпеки. При цьому, серед структурних елементів фінансової безпеки (суб'єктно-інституціонального, функціонально-інструментального та нормативно-правового) саме останній набуває особливого значення, адже поза правом публічна фінансова діяльність взагалі є неможливою. Саме у відповідності до законодавчої бази діють відповідні компетентні органи, працює безпекова «інфраструктура». Окреслений момент розуміє і вітчизняний законотворець, адже законодавчій регламентації (в «широкому» розумінні цього терміну) фінансової безпеки присвячена велика кількість різноманітних нормативно-правових актів (починаючи від Декларації про державний суверенітет України [1]). Водночас слід зауважити, що при підготовці зазначених актів галузева специфіка враховується не завжди, має місце плутанина в розумінні її ієрархії, законодавчий масив відрізняється колізійністю та наявністю прогалін, що зрештою ускладнює правозастосування.

Основою законодавчої регламентації фінансової безпеки є Конституція України. Зокрема, відповідно до ст.17 Основного закону нашої держави

забезпечення економічної безпеки України є найважливішою функцією держави, справою всього Українського народу [2]. В тій чи іншій мірі цих питань фінансово-безпекового механізму законодавець торкається і в низці нормативно-правових актів (перш за все, це закони – Бюджетний кодекс України [3], Податковий кодекс України [4], Митний кодекс України [5], Закони України «Про основи національної безпеки України» [6], «Про Раду національної безпеки і оборони України» [7], «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» [8] тощо). Поряд з цим велику увагу як науковці, так і практичні працівники приділяють Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері [9], намагаються удосконалити цей акт, пропонують альтернативні шляхи правового регулювання в окресленій сфері.

Так, про необхідність розробки та впровадження наведеної Концепції (ще до її прийняття) наголошував К.Радзівіл [10, с.9]. Про її важливість стверджує й О.Бригинець, який вважає Концепцію основоположним нормативно-правовим актом у сфері забезпечення фінансової безпеки України, що закладає підвалини для організації механізму правового забезпечення фінансової безпеки України [11, с.7]. Водночас, знаний правник пропонує змінити підходи до розробки і затвердження Концепції, визначивши її як акт Президента України [11, с.367]. Автор пропонує, щоб кожен Президент, вступаючи на посаду, пред'являв Концепцію забезпечення фінансової безпеки України і затверджував її відповідним Указом на 5 років. Протягом вказано терміну вона стає програмним документом [11, с.371]. Тобто, кожні 5 років (а у разі дострокових президентських виборів і раніше) в нашій державі буде прийматися нова Концепція, що жодним чином не додає стабільності законодавчому регулюванню в цій сфері.

Натомість, правознавці пропонують й прийняття інших керівних програмних документів політико-правового змісту. Зокрема, Е.Дмитренко наголошує на необхідності розробки Стратегії забезпечення фінансової безпеки України та Національної програми забезпечення фінансової безпеки

[12, с.74]. О.Колодізєв та А.Середіна до нормативно-правових вимог щодо системи забезпечення фінансової безпеки відносять наявність Доктрини фінансової безпеки України, Концепції забезпечення фінансової безпеки України, а також визначення Державної стратегії і тактики забезпечення фінансової безпеки, формування комплексної державної фінансової політики [13, с.387, 389]. Напевне, таке різноманіття актів повинно, з одного боку, забезпечити найширше правове регулювання (охопити більше коло питань), з іншого боку – призвести до його предметності, спеціалізації. Водночас, варто зауважити, що введення до системи вітчизняного фінансового законодавства подібних документів програмно-планового характеру містить й певні вади: 1) в значній своїй частині вони є декларативними; 2) залишається відкритим питання щодо їх юридичної сили; 3) дискусійним є співвідношення цих актів, їх місце в законодавчій ієрархії; 4) постає проблема легальності актів.

На наш погляд, слід мінімізувати застосування програмних політико-правових актів в сфері публічної фінансової діяльності, зокрема, стосовно фінансової безпеки, на користь профільних законів. В зазначеному контексті ми підтримуємо (з деякими застереженнями) пропозицію щодо прийняття Закону України «Про основи фінансової безпеки» [11, с.365]. До речі, схожої позиції дотримуються і деякі закордонні фахівці [14, с.101] (йдеться про закон, що повністю присвячений забезпеченню фінансової безпеки держави). Прийняття Закону України «Про забезпечення фінансової безпеки» дозволить досягнути системності та комплексності відповідного правового регулювання, слугуватиме додатковим фактором нівелювання колізійності, адже згідно до Конституції України (ст.92) виключно законами визначаються основи національної безпеки; встановлюється низка моментів (Державний бюджет України, бюджетна система України; система оподаткування, податки і збори; засади створення і функціонування фінансового та грошового ринків тощо) безпосередньо дотичних до фінансової безпеки.

Список літератури:

1. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 31. – ст.429.

2. Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст.141.
3. Голос України від 4 серпня 2010 р. – № 143.
4. Голос України від 4 грудня 2010 р. – № 229/229 – 230.
5. Голос України від 21 квітня 2012 р. – № 73 – 74.
6. Урядовий кур'єр від 30 липня 2003 р. – № 139.
7. Голос України від 3 квітня 1998 р.
8. Голос України від 31 березня 2014 р. – № 60 – 61.
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» від 15 серпня 2012 р № 569-р // Офіційний вісник України від 23 серпня 2012 р. – 2012. – № 62. – стор.156, стаття 2533, код акту 63037/2012.
10. Радзівіл К.С. Забезпечення фінансової безпеки України (адміністративно-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / К.С.Радзівіл. – К., 2012. – 19 с.
11. Бригинець О.О. Правове забезпечення фінансової безпеки України: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 / О.О.Бригинець. – Ірпінь, 2017. – 464 с.
12. Дмитренко Е.С. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України: монограф. / Е.С.Дмитренко. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 591 с.
13. Колодізєв О.М. Державна система управління фінансовою безпекою України та правові засади її функціонування / О.М.Колодізєв, А.В.Середіна // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць / ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2010. – Т.30. – С.383 – 398.
14. Денисевич А.В. Правовое регулирование финансовой безопасности государства / А.В.Денисевич // Вестник Белорусского государственного экономического университета. – 2006. – № 6. – С.97 – 103.

Лавчи Яна, студентка групи ПБ-15- 8
Науковий керівник:
Забучинська Тетяна Володимирівна,
старший викладач, заступник завідувача кафедри
фінансового права ННІ Права

СПІВВІДНОШЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Процес становлення правової та дійсно незалежної держави не припиняється і зараз. Сьогодні перед Україною постала проблема забезпечення безпеки діяльності не тільки окремих суб'єктів господарювання, але в цілому всієї країни. Це пов'язано з багатьма факторами, що призвели до значного підриву економіки країни. Тому зараз виникла необхідність у зміцненні економічної безпеки України. У зв'язку з тим, що однією з головних складових економічної безпеки є саме фінансова безпека, необхідно, в першу чергу, запроваджувати заходи щодо зміцнення останньої. З розвитком останніх подій, ми переконались, що такий елемент фінансової безпеки як фінансова відповідальність функціонує з необхідністю її удосконалення, слід звернути увагу на реалії сьогодення і спробувати подолати дану проблему.

Питанням фінансової відповідальності та, зокрема, фінансової безпеки країни займались багато науковців, серед яких О. Бавико, Ю. Битяк, Є. Додін, С. Ківалов, А. Комзюк, А. Іванський, Л. Воронова, А. Смоквіна, В. Шлемко, М. Єрмошенко, О. Савицька, О. Коваленко та інші. Але не дивлячись на вивченість даної теми, питання фінансово-правової відповідальності залишається одним з найбільш дискусійних у правових кругах.

Щоб розібратися з даним дослідженням, зробити аналіз існуючих проблем необхідно розпочати з визначення основних його понять. А саме, «фінансової відповідальності» та «фінансової безпеки». На даному етапі розвитку нашої держави, немає єдиного кодифікованого акту, який б був призначений для регулювання суто фінансової відповідальності.

Однозначності немає також серед думок науковців, тому, проаналізувавши декілька праць, хочу звернути увагу на те, як визначає фінансово-правову відповідальність А. Іванський, – це державний осуд, що має прояв з точки зору суб'єктивного права як нормативний, формально визначений у фінансовому праві, гарантований і забезпечений фінансово правовим примусом юридичний обов'язок зазнавати правопорушником заходів державного примусу у вигляді фінансових санкцій (штраф, пеня) за вчинене ним правопорушення у сфері фінансової діяльності [1; с. 12]. В свою чергу, фінансова безпека, за О. Савицькою, визначається як найважливіша складова економічної безпеки в умовах ринкової економіки яка включає:

- стан фінансів і фінансових інститутів, при якому забезпечується гарантований захист національних економічних інтересів;

- гармонійний і соціально спрямований розвиток національної економіки, фінансової системи і всієї сукупності фінансових відносин і процесів у державі;

- готовність і здатність фінансових інститутів створювати механізми реалізації захисту інтересів розвитку національних фінансів;

- підтримка соціально-політичної стабільності суспільства;

- формування необхідного економічного потенціалу і фінансових умов для збереження цілісності та єдності фінансової системи навіть при найбільш несприятливих варіантах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів і успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам фінансової безпеки [2; с. 6]. Також слід зазначити, що на окрему увагу заслуговує думка вчених про те, що фінансову безпеку слід розглядати як сукупність умов та факторів, що забезпечують її стабільність і стійкість. Так, серед них виділяють наступні:

- збалансованість і комплексність фінансових інструментів;
- постійний розвиток фінансової системи;
- високий рівень гармонізації фінансових інтересів держави та суспільства;
- рівень фінансової незалежності держави;

- функціонування інституту фінансової відповідальності [3, с. 64].

Таким чином, можна зробити висновок, що фінансова відповідальність, будучи однією з складових елементів фінансової безпеки, має на меті встановлення нормального економічного розвитку країни, який можливий не лише при виборі правильної економічної політики, але й при мінімізації фінансових правопорушень, забезпечення фінансової безпеки шляхом застосування фінансової відповідальності до тих, хто порушив фінансово-правові норми.

Забезпечення дієвої системи фінансової безпеки передбачає з'ясування й систематизацію явищ, подій, дій, настання або здійснення яких безпосередньо чи опосередковано може становити загрозу певному суб'єктові фінансової безпеки. На стан фінансової безпеки країни негативно впливають загрози, під якими розуміються наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють суттєву небезпеку національним фінансовим інтересам. Нагальність зміцнення системи фінансової безпеки зумовлюється нинішніми недоліками у фінансово-економічній сфері: накопиченням системних проблем, неефективністю бюджетної політики, розбалансуванням системи державних фінансів, дефіцитністю бюджетів усіх рівнів, нерозвинутістю фондового ринку, впливом національного капіталу за кордон, що призводить до виникнення загроз стабільності всієї фінансової системи України [4; с. 58]. Серед чинників, що впливають на фінансову безпеку держави з негативного боку, одне з провідних місць займають фінансові правопорушення, за які повинна наставати фінансово-правова відповідальність. Інші питання у тому, чи настає вона, для кого вона точно не настає та чи законними є майстер-класи з приводу ухилення від сплати податків?

Для того, щоб підтвердити важливість застосування санкцій фінансового законодавства, розглянемо статистичну інформацію про правопорушення, виявленні при перетині кордону у сфері фінансів. Наслідком вжитих митницями ДФС організаційно-практичних заходів,

проведеної аналітично-пошукової роботи стало виявлення митницями упродовж 2016 року 23 635 порушень митних правил із вартістю предметів правопорушень на суму понад 2 млрд. грн. Кількість складених протоколів про порушення митних правил у порівнянні з аналогічним періодом минулого року збільшилась на 30%, а вартість – на 13%.

У 7 952 справах про порушення митних правил тимчасово вилучено предмети правопорушень на суму майже 627 млн. грн. Зокрема, у справах про порушення митних правил вилучено промислових товарів на суму 353 млн. грн.; продовольчих товарів та сільгосппродукції на суму 62 млн. грн.; валюти на суму 161 млн. грн.; транспортних засобів на суму 51 млн. грн.

Безпосередньо митницями ДФС розглянуто 12 839 справ про порушення митних правил, що складає 93% від заведених справ, розгляд яких віднесено до компетенції митниць ДФС (13 813 справ). Застосовано адміністративне стягнення у вигляді штрафу на суму 556 млн. грн.

Судами винесено 6693 рішення про накладення стягнень у вигляді штрафу та конфіскації на суму 659 млн. грн [5].

Отже, виходячи з вищевикладеного, маємо змогу сказати про те, що фінансові правопорушення є досить поширеними (найбільш поширеним є несплата відповідних податків при імпорті/експорті товарів) та їх кількість в порівнянні з попередніми роками зростає, не дивлячись на застосування до порушників фінансово-правових санкцій. Таким чином, є підстави запропонувати шляхи удосконалення інституту фінансової відповідальності, який, на наш погляд, стане вирішальним у забезпеченні фінансової безпеки нашої країни:

- невідворотність фінансової відповідальності для усіх осіб та всебічне викриття фінансових правопорушень, шляхом впровадження нового незалежного підрозділу правоохоронних органів – фінансової поліції;
- створення єдиного кодифікованого акту, який би прибрав колізії існуючого законодавства у сфері фінансового права;

- відкритість фінансового процесу та неупередженість органів державної влади у здійсненні своєї професійної діяльності у сфері фінансово-правового регулювання;
- підвищення фінансової грамотності та культури населення;
- перегляд санкцій за вчинення фінансових правопорушень і неможливість залучення незаконно отриманих коштів в процесі реалізації перших.

Таким чином, гарантування фінансової безпеки держави є результатом практичних заходів з боку законодавчої та виконавчої влади у фінансовій сфері, який досягається шляхом ефективного використання державних фінансів, створення сприятливого податкового та інвестиційного клімату, розвитку нових інституції забезпечення фінансової безпеки, вдосконалення вітчизняного законодавства. Дані заходи дадуть можливість ефективній реалізації фінансово-правової відповідальності, яка здійснюється в межах специфічного охоронного правовідношення між правопорушником, на якого покладається невідворотній обов'язок зазнати несприятливих наслідків майнового характеру, та державою в особі уповноважених органів, які мають притягнути правопорушника до цих несприятливих наслідків.

Список використаних джерел:

1. Іванський, Андрій Йосипович. Фінансово-правова відповідальність в сучасній Україні: теоретичне дослідження [Текст] : автореферат дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / А. Й. Іванський; Одес. нац. юрид. акад. - Одеса : [б. и.], 2009. - 36 с.
2. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О. Савицька // Економічний форум. – 2012. - №3. – 14 с.
3. Бригінець О. О. Правове регулювання фінансової безпеки України / Олександр Олексійович Бригінець. – Ірпінь, 2016. – 357 с.
4. Коваленко О.Ю. Аналіз та оцінка рівня фінансової безпеки України / О.Ю. Коваленко // Економіка. – 2010. – Т. 133. – Випуск 120. – С. 56-61

5. ДФСУ. Аналіз фінансових правопорушень при перетинанні державного кордону України [Електронний ресурс] / ДФСУ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://sfs.gov.ua>

Латковський Павло Павлович
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного і фінансового права
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ПРАВОВИЙ ВЕКТОР СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ БЮДЖЕТНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

Побудова соціально-правової держави залишається пріоритетним напрямом розвитку української держави та одним з найважливіших стратегічних завдань бюджетно-правової політики.

Створення відповідних умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини і громадянина, реалізація їх прав та свобод, в першу чергу соціальних, в умовах ринкової економіки багато в чому залежать від соціальної орієнтованості діяльності публічно-правових утворень та їх органів в різних сферах, в тому числі в сфері публічних фінансів. Головними завданнями залишаються підвищення добробуту населення і забезпечення стійкого зростання економіки країни на основі стабільного функціонування і розвитку бюджетної системи.

Для втілення в життя різноманітних напрямків соціального розвитку, виконання державою відповідних зобов'язань потрібні значні фінансові ресурси, формування яких може збільшити фіскальне навантаження на бізнес. Необхідно проводити зважену і послідовну бюджетно-правову політику, без якої неможливе забезпечення соціальної стабільності і подолання можливої соціальної напруженості.

Соціальна орієнтованість такої політики багато в чому обумовлена соціальним призначенням самої держави, покликаної діяти в інтересах всього

суспільства, з метою побудови соціальної держави, політика якої, в тому числі бюджетно-правова, відповідно до Конституції України повинна сприяти створенню умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини та громадянина.

В розроблених Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки, які ґрунтуються на положеннях Програми діяльності Кабінету Міністрів України, Коаліційної угоди, Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, Стратегії сталого розвитку “Україна-2020”, програм співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, зазначено, що основними принципами такої політики мають стати:

прискорення економічного зростання шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату та утримання макроекономічної стабільності, зокрема продовження фіскальної консолідації;

впровадження ефективного врядування шляхом реформи державного управління, децентралізації і реформи державних фінансів;

розвиток людського капіталу шляхом проведення реформ системи охорони здоров'я та освіти, поліпшення надання державної соціальної підтримки;

встановлення верховенства права і боротьба з корупцією шляхом підтримки ефективного функціонування інститутів боротьби з корупцією, забезпечення рівного доступу до правосуддя та ефективного захисту прав власності;

забезпечення безпеки та оборони держави, зокрема захист її суверенітету та територіальної цілісності держави, а також забезпечення найважливіших аспектів безпеки громадян.

Ці принципи повинні реалізовуватися завдяки створенню справедливої системи соціального захисту через проведення пенсійної реформи, осучаснення пенсій, збільшення відповідальності та підзвітності в системі пільг з метою забезпечення максимальної адресності, прозорості та наближеності надання відповідної соціальної послуги тим, хто її потребує;

забезпечення гідної оплати праці як для працівників бюджетної сфери, так і для працівників приватного сектору, шляхом її поступового підвищення та вжиття заходів до детінізації заробітних плат.

Однак багато зауважень є відносно внесених напрямів бюджетної політики на наступні роки. Так, головне науково-експертне управління внесло зауваження щодо Постанови про Основні напрями бюджетної політики на 2018-2020, відмічаючи, що бюджетна резолюція – це документ, який визначає пріоритети саме бюджетної політики на певний визначений наступний період і є інструментом окреслення реальних фінансових можливостей держави із прив'язкою до державних потреб та планів Уряду, водночас поданий проект Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки є дещо перевантаженим описовими, декларативними та організаційними положеннями, без прив'язки до бюджетної політики та бюджетних пріоритетів держави. Не в повній мірі врахований і правовий вектор соціального спрямування бюджетно-правової політики.

Адже в умовах розвитку демократичної держави бюджетній політиці належить особливе значення, оскільки від якості бюджету, від закладених у ньому параметрів залежить рівень соціальної захищеності громадян, наскільки країна здатна визначити спрямованість та зміст своєї політики, яка повинна сприяти вирішенню як бюджетних питань, так і проблем, пов'язаних з перспективою розвитку даної країни. Перехід української держави до адекватного сприйняття загально визнаних цінностей сучасної цивілізації, формування дійсно демократичної правової системи, правової країни суттєво активізують і вивчення проблем фінансової діяльності країни.

Адміністративна реформа торкнулася практично всіх сфер функціонування державних органів. Один з основних напрямків її проведення є фінансово-контрольна діяльність держави. Мета реформи – створення системи управління публічними фінансами, спрямованої на забезпечення сталого економічного зростання й гарантованого виконання державою своїх соціальних зобов'язань за рахунок: оптимізації управління

публічними фінансами, посилення фіскальної дисципліни та проведенням контролю за прозорістю публічних фінансів, за дотриманням бюджетного законодавства.

Сьогодні бюджетно-правову політику необхідно розглядати як найважливіший вид фінансово-правової політики із правовим вектором соціального спрямування бюджетно-правового регулювання. Головною ознакою бюджетно-правової політики повинно стати її підпорядкування конституційним нормам. Тож, бюджетно-правову політику слід розглядати як засновану на правових нормах публічну діяльність суб'єктів бюджетного права, а також політичної влади зі створення оптимального механізму бюджетно-правового регулювання з метою планомірного акумулювання, розподілу і використання централізованого фонду коштів, а також діяльністю стратегічного характеру, спрямованою на активне та раціональне бюджетно-правове забезпечення принципів соціальної держави. Сьогодні одним із першочергових завдань повинно стати створення відповідних механізмів реалізації соціально-економічних прав громадян та соціальних зобов'язань, прийнятих державою, удосконалення соціальної орієнтованості бюджетно-правової політики, а це означає справедливий розподіл коштів державних і місцевих бюджетів, в тому числі між різними галузями народного господарства, сферами суспільного управління, публічно-правовими утвореннями, з метою забезпечення гідного життя і вільного розвитку людини, збереженню і зміцненню соціальної стабільності в суспільстві; стимулювання суб'єктів всіх правовідносин до соціально відповідальної поведінки, що сприяє економічному і соціальному розвитку відповідних територій, збільшення доходів населення.

Лихолат Яна Андріївна
студентка групи ПБ-15-6
Навчально-наукового інституту права
Університету ДФС України
Науковий керівник: Шолкова Тетяна Борисівна
к.ю.н, доцент, доцент
кафедри фінансового права
ННІП Університету ДФС України

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ ПРИ ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах державно-правового розвитку України функціонування бюджетної системи потребує удосконалення механізму формування та використання бюджетних коштів. Зокрема, проблемним залишається питання забезпечення прозорості фінансової діяльності держави та врегулювання незбалансованості бюджетів державного та місцевого рівня, що в результаті виражається в низькій якості бюджетних послуг.

Важливим етапом інтеграції України в ЄС є приведення національного законодавства відповідно до міжнародних стандартів, модернізація фінансової системи та її складових. Позитивним вважають впровадження програмно-цільового методу управління, як головного фінансового інструмента, дія якого спрямована на усунення недоліків під час формування бюджетів та на забезпечення ефективного використання бюджетних коштів для досягнення оптимального результату, що в цілому відповідає принципам функціонування бюджетної системи.

В Україні запровадження програмно-цільового методу у бюджетний процес розпочалося з прийняттям Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі, що була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2002 року N 538-р. До того ж, було прийнято Наказ Міністерством фінансів України «Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 29.12.2002 N 1098 "Про паспорти

бюджетних програм" із змінами і доповненнями» [1, с. 132]. Положення якого передбачали, що на всіх стадіях бюджетного процесу його учасники в межах своїх повноважень здійснюють оцінку ефективності бюджетних програм, що передбачає заходи з моніторингу, аналізу та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів (п. 1 ч.6 ст. 20). [2] Необхідність застосування програмно-цільового методу, при розробці бюджетних програм було закріплено і в Бюджетному кодексі України. Важливість цього методу, на думку зарубіжних експертів, таких як Ведунг Е., Хакет Р., Лехан Е., Зоді Р., в тому, що можна слідкувати за впровадженням і виконанням прийнятих програм, їх доцільності, результативності, визначити співвідношення затрат і результату [1, с. 132].

Саме тому, Програмою економічних реформ на 2010 – 2014 рр. було передбачено впровадження програмно-цільового методу вже і на місцевому рівні, що дозволило удосконалити систему моніторингу й оцінювання використання бюджетних коштів, підвищити прозорість формування й виконання місцевих бюджетів, впровадити систему середньострокового планування, на рівні місцевих бюджетів, закріпити в законодавстві норм, що визначають процедуру такого планування, розробити його методологію, а також запровадити програм розвитку регіонів на середньострокову перспективу [3; с. 6]

Ткаченко Н. В. вважає, що програмно-цільовий метод поєднує усі методи та додає елементи, за допомогою яких встановлюється взаємозв'язок між ресурсами та результатами, тобто відбувається перехід від парадигми «управління затратами» до парадигми «управління результатами». До того ж, вимога бюджетної прозорості в управлінні суспільними фінансами найкраще забезпечується за допомогою досліджуваного методу [4; с. 81].

Обґрунтовані позиції науковців вказують на суттєві переваги даного методу, за допомогою якого планування та реалізація бюджетів місцевого рівня фактично спрямовані на забезпечення виконання програмно-цільових заходів.

Визначивши позитивні аспекти входження програмно-цільового методу в механізм правового регулювання бюджетними коштами, необхідно враховувати і негативні результати цього процесу, зокрема:

1) застосування цього методу не є повномасштабним через недостатнє правове закріплення, застосування якого не дотримується керівниками бюджетних установ;

2) неефективне використання бюджетних коштів для фінансування чисельних програм, які не приносять очікуваного результату.

3) якщо не вірно будуть підібрані індикатори, то моніторинг буде показувати або хибні результати, або надавати некорисну інформацію і тоді мета застосування цього методу, буде зведена нанівець.

Із часу залучення даного методу до обласних та міських бюджетів, до нормативно-правових документів, що регламентують програмно-цільовий метод у відповідних галузях, були внесені численні зміни — як до кодифікаторів бюджетних програм, так і до галузевих наказів, котрими затверджені типові переліки бюджетних програм і результативних показників їх виконання, а також правил складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання. Проте за чималою кількістю бюджетних програм у будівництві, транспорті, видатках, не віднесених до основних груп, і загалом щодо охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки, обслуговування боргу, цільових фондів дотепер не розроблено відповідних нормативно-правових актів, які б закріплювали примірних переліків результативних показників [5; с. 49].

З метою зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування, посилення впливу системи формування місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток та поліпшення добробуту громадян України була розроблена Концепція реформування місцевих бюджетів, що передбачала перетворення місцевих бюджетів у ефективний інструмент правового розвитку адміністративних територій шляхом виконання поставлених завдань, таких як: підвищення ефективності процесу формування видаткової

частини місцевих бюджетів та децентралізація управління бюджетними коштами; посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів; посилення управління та контролю за функціонуванням бюджетних коштів [6, с. 21].

Передбачені стратегічні завдання стали передумовою створення нового нормативно-правового акту, положення якого спрямовані на забезпечення вищеперерахованих завдань, Наказу Міністерства фінансів України від 02.08.2010 року №805 «Про затвердження Основних підходів до запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів». Практичні показники вказують на вдале проведення підготовчого етапу із запровадження програмно-цільового методу в місцевих бюджетах, оскільки вже до 2012 року було створено комплексну методологічну базу запровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні, розроблено близько 3 тис. бюджетних програм та інструкцій роботи, проведено фахове навчання працівників.

Отже, враховуючи значно розширені права органів місцевого самоврядування в бюджетній сфері, зокрема самостійність у формуванні бюджету, здійсненні видаткових повноважень, визначенні джерел дохідної бази, в тому числі запровадження нового податкового надходження у вигляді акцизного податку з кінцевих продажів товарів, створює необхідність вдосконалити існуючий механізм формування і розподілу бюджетних коштів з метою їх ефективного використання до визначених пріоритетів соціально-культурного, економічного, політичного розвитку територіальних громад. Для вирішення цього питання застосовується програмно-цільовий метод під час формування місцевого бюджету, що дозволяє досягти максимального результату з мінімальним вкладенням бюджетних коштів, зокрема підвищити рівень надання соціальних послуг і забезпечити контроль за ефективним використанням бюджетних коштів. Тому, незважаючи на фактичні недоліки, за допомогою запровадження даного методу забезпечується реалізація та дотримання принципу ефективності, що закріплений в Бюджетному кодексі

України та здійснення належної бюджетної діяльності, що є важливою умовою гармонійного розвитку держави та суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шолкова Т.Б. Публічні фонди органів місцевого самоврядування: дис. канд. юрид. наук.: 12.00.07 / Національний університет ДПС України/ Шолкова Тетяна Борисівна. – м. Ірпінь, 2011 рік. – 207 с.
2. Бюджетний кодекс України: станом на 01.11.2017 / Верховна Рада України // Офіційний вісник України. - 2010 р. - № 50-51.
3. Сергієнко Н. В. Програмно-цільовий метод і проблематика його впровадження в бюджетний процес місцевих бюджетів / Н. В. Сергієнко. // Державне будівництво. - 2013. - № 2.
4. Ткаченко Н. В. Прагматика і проблематика впровадження програмно-цільового методу в бюджетний процес / Н. В. Ткаченко // Фінансовий простір. - 2013. - № 3. - С. 78-84.
5. Яценко Ю. О. Окремі аспекти впровадження програмно-цільового методу у бюджетний процес на рівні місцевих бюджетів / Ю. О. Яценко // Фінанси України. - 2013. - № 7. - С. 44-54.
6. Зубенко В. В. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу : навч. посіб. / В. В. Зубенко ; ІБСЕД, Проект “Зміцнення фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження”. – 5-те видання, випр. та допов. – К., 2015. – 120 с.

Мацелик М.О. к.ю.н., доцент,
професор кафедри фінансового права,
Стріяшко Г.М., к.ю.н., доцент
кафедри фінансового права
Навчально-науковий інститут права УДФСУ

ПОДАТКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЯК БАЗОВА КАТЕГОРІЯ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ПОДАТКОВОГО ПРАВА

Одним із видів реалізації податкових правовідносин є реалізація у формі податкового зобов'язання, яке є трансформаційним частковим

випадком зобов'язання приватного. Трансформація полягає у тому, що податкове зобов'язання є обов'язковим до виконання суб'єктом податкових правовідносин. Зміст зобов'язальних правовідносин, як і будь-яких інших правовідносинах, утворюють суб'єктивні права та обов'язки його учасників[1]. Тобто, якщо економічна сутність права власності полягає в тому, що воно виступає як право присвоєння, то зобов'язальні правовідносини за своїм економічним змістом виступають як спосіб руху вже власного майна. Ця теза відповідним чином кореспондує з головним орієнтиром суспільства під час регулювання проблем перерозподілу валового внутрішнього продукту – оподаткуванні та при розробці конкретних питань техніки і процедури оподаткування – захисті права власності і підтримання балансу інтересів платників податків та держави (суспільства). Особливістю податкового права, як комплексного інституту публічного права є наявність у його складі правових норм, що спрямовані на регулювання суспільних відносин, за допомогою яких здійснюється організаційне управління, забезпечується стабільність у визначеній сфері суспільного життя.

Податкове зобов'язання має таку характерну особливу властивість, як односторонність. Тобто, «податок стягується з метою покриття суспільних потреб, які в основному відокремлені від індивідуальних потреб конкретного платника податку, тобто він є індивідуально безповоротний. Сплата платником податку не породжує зустрічного зобов'язання держави вчиняти будь-які дії на користь конкретного платника». Що передбачає перш за все направленість руху засобів від платника до держави в одному напрямку. При цьому платник не отримує нічого взамін. Що є, власне, аналогією до однієї з ознак юридичної категорії податку – безоплатності [2].

І.Л.Самсін вважає, що варто відійти від поширеного на сьогодні розуміння податкового зобов'язання лише як суми податку, саме податкове зобов'язання має розглядатися як комплексна категорія, як правовідношення, яке з одного боку, впливає з однозначного імперативного веління держави, а з іншого передбачає певну взаємність прав і обов'язків держави і платника

податків, коли виконання зобов'язання з боку платника покладає на державу обов'язок використати зібрані кошти за призначенням [3].

Особливістю податкового законодавства у частині сплати податків є узгодження відповідного податкового зобов'язання, тобто юридична домовленість між платником податків та податковим органом про суму коштів, яку платник повинен сплатити до відповідного бюджету у відповідні строки. У зв'язку із відсутністю у Податковому кодексі України такого визначення пропонуємо його доповнити пп. 14.1.268 наступного змісту: «Узгодження податкового зобов'язання – це юридична домовленість між платником податків та податковим органом про суму коштів, яку платник повинен сплатити до відповідного бюджету». Особливістю податкових правовідносин у частині узгодження зобов'язань є те, що таке узгодження може бути двох видів: – самостійне (безпосередньо платником), та – апеляційне. Самостійне узгодження податкового зобов'язання здійснюється шляхом визначення його суми у податковій декларації. Воно вважається узгодженим з дня подання такої податкової декларації до органу фіскальної служби. Таке податкове зобов'язання не може бути оскаржене платником податків в адміністративному або судовому порядку. При цьому якщо у майбутніх податкових періодах, з урахуванням строків давності, платник податків самостійно виявляє помилки у показниках раніше поданої податкової декларації, то він має право надати уточнюючий розрахунок форма якого визначається у порядку, встановленому для податкових декларацій. Платнику податків (податковому агенту) надано право не подавати зазначений розрахунок, якщо такі уточнені показники зазначаються ним у складі податкової декларації за будь-який наступний податковий період, протягом якого такі помилки були самостійно виявлені (п. 50.1).

Таким чином, внутрішнім змістом податкових правовідносин є права та обов'язки платників податків (податкового агента), як суб'єкта оподаткування та податкових органів, як адміністратора оподаткування, які виникають під час процедури узгодження та сплати податкового

зобов'язання. Зокрема це наступні сфери податкових правовідносин, які виникають під час: створення та державної реєстрації платника податків, обліку платника податків у податковому органі, набуття платником податків податкової правоздатності, вирахування та сплати до бюджету податкових платежів і подання податкової звітності, припинення діяльності платника податків.

З вище викладеного можна зробити наступний висновок:

- податкові правовідносин – частина суспільних правовідносин які регулюються нормами податкового права

- податкове зобов'язання - розглядатися як комплексна категорія, як правовідносини, які з одного боку, впливає з однозначного імперативного веління держави, а з іншого передбачає певну взаємність прав і обов'язків держави і платника податків.

Література

1.Зобов'язальне право. Теорія і практика. Навчальний посібник для студентів юридичних вузів і факультетів університетів. За редакцією доктора юридичних наук професора О.В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 1998. - с.14.

2. Гега П.Т., Доля Л.М. Основи податкового права. Навч.посіб. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Тво «Знання», КОО, 2003. – с.71.

3. І.Л.Самсін Наука і практика (адвокат №8(131) 2011) 27-31 ст

Медведчук В.А.
студентка ННІ Права
Університету державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна
Науковий керівник:
старший викладач Забучинська Т.В.

УДК: 347.73

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СИСТЕМІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Одним з найбільш проблемних і гострих питань фінансово – правового регулювання на сучасному етапі є відповідальність за порушення фінансового законодавства. У науці фінансового права останнім часом спостерігається підвищений інтерес до проблеми відповідальності суб'єктів фінансових правовідносин. Трансформація системи фінансово-правового регулювання та інтенсивний розвиток фінансового законодавства в Україні сприяли формуванню значного законодавчого масиву, в якому закріплені підстави відповідальності, санкції за порушення фінансово - правових норм та визначено процесуальний порядок застосування цих санкцій.

Питанню відповідальності за порушення фінансового законодавства в системі юридичної відповідальності приділяли увагу велика кількість науковців, а саме: В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, В.М.Бевзенко, Л. К. Воронова, Е.С.Дмитренко, Р. С. Мельник, О. П. Орлюк, Ю. О. Ровинський, М.І.Трипольська та інші. Але, варто зазначити, що дотепер науковці та практики висловлюють протилежні погляди з цього питання: від визнання фінансово-правової відповідальності самостійним видом юридичної відповідальності до повного заперечення існування цього виду відповідальності.

Досліджуючи поняття фінансово-правової відповідальності, Трипольська М. І., визначає її як обов'язок особи, яка вчинила фінансове правопорушення, зазнати несприятливих наслідків майнового характеру, які реалізуються через застосування компетентними органами держави

особливих заходів фінансово-правового примусу – фінансових санкцій у специфічній процесуальній формі, яка чітко регламентується у фінансовому законодавстві[1].

На думку О.А.Лукашева, відповідальність за порушення фінансового законодавства слід розглядати як комплексну категорію, що складається з відносно відокремлених блоків залежно від інституційної належності фінансово-правових норм, що порушуються при вчиненні протиправного діяння у сфері фінансової діяльності держави. Ці блоки деталізуються у процесі кодифікації окремих інститутів фінансового законодавства[2, с.33].

Юридична відповідальність у сфері фінансового права, тобто порушення фінансово-правових норм залежить від виду правопорушення. Юридичні й цивільні санкції у окремих випадках сприяють відновленню фінансової безпеки держави, а найвагомішою у забезпеченні національних інтересів шляхом зміцнення фінансової безпеки є фінансово-правова відповідальність.

Правовою підставою фінансово-правової відповідальності є порушення норм податкового, бюджетного, митого, банківського, валютного, іншого фінансового законодавства, що передбачає можливість застосування фінансово - правових санкцій за порушення. На нашу думку, у випадку порушення фінансового законодавства порушується й фінансова безпека держави, а відтак – її національні інтереси. Застосування фінансово - правових санкцій відтак має бути звернено не лише на відшкодування завданих збитків, але й у тому числі на відновлення рівноваги, потенціалу держави до розвитку, захищеності державних інтересів у фінансовій сфері. На підтвердження цьому доцільно навести міркування О. П. Орлюка стосовно функцій фінансово-правової відповідальності. До них науковець відносить регулятивну, превентивну, каральну, відновлювальну та виховну [3, 189 – 191].

Основну мету юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права Е. С. Дмитренко визначає як забезпечення державної фінансової безпеки

шляхом попередження вчинення правопорушень у сфері фінансової діяльності, а за їх вчинення – захисту системи шляхом компенсації матеріальної та моральної шкоди й покарання винних [4, с. 153]. Ми вважаємо, порушення, які вчиняються чи можуть бути вчинені суб'єктами фінансового права є загрозою фінансовій безпеці держави. Ця загроза може бути потенційною й актуальною. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права за своїм функціональним змістом несе попередження не тільки щодо нівелювання юридичної сутності встановлених норм і правил суспільної взаємодії, але і щодо зміцнення фінансової безпеки.

Полевик Г.М. зазначає: «Без забезпечення фінансової безпеки практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед національною та регіональною економікою. Вона створює передумови для піднесення фінансового потенціалу регіону, появи нових джерел фінансових ресурсів для забезпечення балансу потреб і фінансових можливостей регіону. Поряд із цим слід урахувати координуючу й керівну роль держави в процесі забезпечення економічної та фінансової безпеки, дії якої інколи входять у певне протиріччя зі способом і ступенем узгодженості індивідуальних, групових, регіональних і національних інтересів» [5].

Отже, відповідальність за правопорушення в сфері фінансового права не має розцінюватись лише як інструмент врегулювання суспільних відносин в галузі фінансового права, а сприяти зміцненню фінансової безпеки держави. Тому, перспективними дослідженнями є поглиблення знань про фінансову безпеку й юридичну відповідальність за фінансові правопорушення, введення у систему фінансового права термінології фінансової безпеки. У практичній сфері застосування санкцій до порушників фінансового законодавства повинно враховувати необхідність відновлення порушених державних інтересів й, зокрема – фінансової безпеки держави як запоруки національної безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Трипольська М. І. Поняття фінансово-правової відповідальності / М. І. Трипольська // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2010. – № 3. – С. 84–92.
2. Лукашев О.А. Система фінансового права: теоретичні проблеми розвитку і трансформації: автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07 / О. А. Лукашев ; Національний університет «Юридична академія імені Ярослава Мудрого». – Харків, 2011. – 33с.
3. Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс : підручник / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 808 с.
4. Дмитренко Е. С. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України : монографія / Е. С. Дмитренко. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 592 с.
5. Полевик Г.М. Фінансова безпека як основа соціально-економічного розвитку регіону : Електронний ресурс / Полевик Г.М. // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2009. – Вип. V. – Т.1. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/aprer /2009_5_1/14.pdf.

Мельник Олена Петрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права
Університету фіскальної служби України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ НА ОСНОВІ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Фінансова стабільність держави цілковито залежить від стану банківської системи, зокрема, діяльності кожного банку. А тому, Національний банк України опікується кожним банком ще з етапу їх реєстрації.

Функціонально банківська безпека охоплює усі ланки сфери грошово-кредитних відносин і розглядається у двох аспектах: з погляду результатів

діяльності банків; та з погляду усунення загроз фінансовому стану всієї банківської системи країни.

Безпеку банківської діяльності можна трактувати як: стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація мети банку та основних його інтересів, захист від внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов функціонування; властивість своєчасно й адекватно реагувати на всі негативні прояви внутрішнього і зовнішнього середовища банку; здатність протистояти різним посяганням на власність, діяльність і імідж банку, створювати ефективний захист від внутрішніх і зовнішніх загроз [2].

Банк постійно перебуває під певною загрозою. Так, С. Букін [1] виділяє: загрози безпеці банку з боку зовнішнього середовища (з боку клієнтів, партнерів, конкурентів, криміналу, держави в особі різних державних установ, громадян) і загрози безпеці банку з боку внутрішнього середовища (з боку власників, адміністрації, менеджерів підрозділів, спеціалістів, неформальних груп).

Відповідно до пункту 3.9. Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів [5], юридична особа, яка має намір здійснювати банківську діяльність, подає відомості про організаційну структуру банку та відповідних спеціалістів, необхідних для забезпечення надання банківських та інших фінансових послуг. Тобто, вже на початковому етапі створення банку від нього вимагають підбір відповідної кваліфікації спеціалістів та їх погодження з НБУ, створення необхідних підрозділів, в тому числі, підрозділ внутрішнього аудиту, підрозділ з управління ризиками та інші, встановлюються і економічні нормативи.

В документах Базельського комітету підкреслюється, що ефективна система внутрішнього контролю є необхідною умовою надійного функціонування банків і забезпечення стабільності банківської системи в цілому. Основні Принципи ефективного банківського нагляду [4] (принцип 17) рекомендують органам банківського нагляду пересвідчитися в наявності

у банках систем внутрішнього контролю, що є адекватними їх розміру та складності діяльності. Вони повинні включати чіткі механізми делегування повноважень і відповідальності; відокремлення функцій, пов'язаних із прийняттям банком на себе зобов'язань, виплатою його коштів та обліком його активів і зобов'язань; вивірку цих процесів; захист активів банку та відповідні незалежні функції внутрішнього аудиту і перевірки відповідності встановленим вимогам для визначення дотримання цих процедур контролю, а також чинних законів і інших нормативно-правових актів.

Банки повинні самостійно здійснювати постійне управління ризиками шляхом проведення їх моніторингу, оцінки та контролю за ними. Відповідальність за контроль ризиків покладається на керівництво банку і спостережну раду банку. До повноважень НБУ належить визначити, наскільки добре банк управляє ризиками протягом певного періоду, а не лише оцінює стан на певний момент часу. Якщо конкретний банк не управляє належним чином своїми ризиками, НБУ вживає відповідних заходів впливу до керівництва банку з метою приведення його дій у відповідність до основоположних принципів надійної банківської діяльності.

НБУ визначив систему для оцінки кожної категорії ризику, що допомагає визначити необхідні дії, які потрібно застосувати до банку.

І не випадково, НБУ поряд із власними перевітками, для посилення оперативного поточного контролю за діяльністю банків та попередження факторів ризику зобов'язав створити в кожному банку службу внутрішнього аудиту. В умовах кризи та неплатоспроможності банків її діяльність як ніколи необхідна.

Лімска декларація керівних принципів контролю [3] в статті 3 вказує на те, що в якості зовнішньої контрольної служби вищий орган контролю повинен перевіряти ефективність внутрішньої контрольної служби. Якщо підрозділ внутрішнього контролю визнано ефективним, необхідно, не обмежуючи право зовнішнього органу контролю на всеохоплюючий контроль, здійснити найбільш адекватний розподіл завдань та визначити

засади співробітництва між зовнішньою контрольною службою та підрозділом внутрішнього контролю.

Ефективна діяльність банків в значній мірі залежить від управління внутрішніми та зовнішніми ризиками. Це можливо за умови організації внутрішнього контролю на основу підбору кваліфікованих працівників, функціонування підрозділів внутрішнього контролю та ризику, а також достатніх ресурсів у відповідних фондах банку.

Список літератури

1. Букин С. Безопасность банка / С. Букин // Банковские технологии. – 2003. – № 9. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.bizcom.ru/security/2003-09/01.html

2. Зубок М.І. Безпека банківської діяльності: навч.-метод. посібник для самост. вивч. диск. / І.М. Зубок. – К.: КНЕУ, 2003. – 154 с.

3. Лімська декларація керівних принципів контролю : затверджена в жовтні 1977 р. делегатами ІХ Лімського Конгресу вищих органів контролю державних фінансів (INTOSAI). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/140217?cat_id=32836

4. Основні Принципи ефективного банківського нагляду : у редакції 2006 р. прийняті Базельським комітетом з питань банківського нагляду. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_Supervision/index.htm

5. Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів : Затверджено Постановою Правління НБУ від 08.09.2011р. № 306. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1203-11>

Наджарян Ольга Миколаївна,
студентка групи ПМФз 16-2
Навчально-наукового інституту права
Науковий керівник: **Гарбінська-Руденко А.В.,**
к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ У ЗДІЙСНЕННІ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Валютний ринок України є частиною світового фінансового ринку, у зв'язку з чим він знаходиться в прямій залежності від різних подій, які відбуваються на світовій арені. Інтеграційні процеси, які посилюються в усьому світі піддають ринок валют України різним загрозам і нестабільності. В ситуації, що склалася нині, коли глобалізація світових фінансових ринків породила найбільших міжнародних суб'єктів ринку, які можуть в спекулятивних цілях виходити на будь-який регіональний або національний валютний ринок і впливати на потрібну валюту, Україні важливо мати дієві інструменти впливу на свій національний ринок. Одним з таких важелів виступає валютне регулювання, яке здійснюється Національним банком України (далі – НБУ).

Валютне регулювання може бути визначене як «сукупність цілеспрямованих дій держави із захисту, зміни або припинення існуючих валютних відносин та створення нових шляхом застосування до них адекватних фінансово-правових заходів». Валютне регулювання також може бути розглянуте як сукупність правових норм, які становлять фінансово-правовий інститут, що входить до підгалузі права грошового обігу, за допомогою яких регулюються суспільні відносини у сфері валютної діяльності держави.

Валютне регулювання в Україні здійснюється відповідними органами. Декретом «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» передбачено, що основним органом валютного регулювання в Україні є Національний банк України. НБУ у сфері валютного регулювання: здійснює валютну політику виходячи з принципів загальної економічної політики

України; складає разом з Кабінетом Міністрів України платіжний баланс України; контролює дотримання затвердженого Верховною Радою України ліміту зовнішнього державного боргу України; визначає у разі необхідності ліміти заборгованості в іноземній валюті уповноважених банків нерезидентам; видає обов'язкові для виконання нормативні акти щодо здійснення операцій на валютному ринку України; нагромаджує, зберігає і використовує резерви валютних цінностей для здійснення державної валютної політики; видає ліцензії на здійснення валютних операцій та приймає рішення про їх скасування; установлює способи визначення і використання валютних (обмінних) курсів іноземних валют, виражених у валюті України, курсів валютних цінностей, виражених у іноземній валюті або розрахункових (клірингових) одиницях; установлює за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики, єдині форми обліку, звітності та документації про валютні операції, порядок контролю за їх достовірністю та своєчасним поданням; забезпечує публікацію банківських звітів про власні операції та операції уповноважених банків [4, с.109].

Під час валютного регулювання Національний банк України може застосовувати різні інструменти. Інструменти валютного регулювання являють собою сукупність методів і важелів, за допомогою яких здійснюється вплив на валютний курс шляхом виконання спеціальними державними органами своїх повноважень у сфері валютного регулювання і контролю. Особливості їх використання визначають реальну валютну політику в країні та забезпечують реалізацію органами державної влади (перш за все, центральними банками) функцій, пов'язаних з валютним регулюванням. Всі інструменти можна умовно розділити на дві групи:

- 1) інструменти прямого впливу (економічні та адміністративні);
- 2) інструменти опосередкованого впливу [3, с.29].

Під інструментами прямого впливу необхідно розуміти сукупність методів і важелів, що були розроблені спеціально для регулювання валютних

відносин в країні. До цієї групи входять економічні та адміністративні інструменти.

Економічні інструменти валютного регулювання передбачають використання різних засобів стимулювання економічної зацікавленості суб'єктів ринку у здійсненні тих чи інших валютних операцій з метою впливу на динаміку обмінного курсу та інші макроекономічні параметри розвитку національного господарства [2, с.154]. Адміністративні інструменти валютної політики передбачають сукупність заходів з нормативно-правового регулювання різноманітних аспектів функціонування валютного ринку країни та діяльності його учасників. Основним напрямом адміністративного регулювання валютних операцій є політика валютних обмежень [2, с.156]. Відмітимо, що протягом періоду незалежності в Україні як базові інструменти валютного регулювання використовувались саме адміністративні. В той же час тенденції, що склались останніми роками, свідчать, що акцент починає зміщуватись на користь економічних інструментів.

Розглядаючи особливості валютного регулювання НБУ слід підкреслити, що воно може здійснюватись у вигляді окремих форм. Основними формами здійснення валютного регулювання є:

1. Дисконтна політика, тобто управління обліковою ставкою національного банку, яка поряд з іншими інструментами має регулювати обсяг грошової маси, обсяг сукупного попиту, рівень цін, а також приплив з-за кордону та відплив за кордон короткострокових капіталів. Дисконтна політика - це система заходів центрального банку щодо встановлення і періодичної зміни ставки рефінансування з метою впливу на динаміку валютного курсу, стан платіжного балансу і рух капіталів, а також динаміку кредитних вкладень, грошової маси і цін [1, с.75].

2. Девізна політика. Політика у вигляді валютних інтервенцій. Для укріплення обмінного курсу національної валюти центральний банк продає іноземну валюту, а для його послаблення - скуповує її на ринку.

Забезпечення підтримання стабільності кон'юнктури на внутрішньому валютному ринку країни і обмінного курсу національної валюти відбувається наступним чином: за умови надлишкової пропозиції іноземної валюти НБУ скуповує її, щоб не допустити необґрунтованого зміцнення національної грошової одиниці, і навпаки, коли надходжень валютних коштів на внутрішній ринок недостатньо - центральний банк продає іноземну валюту з тим, щоб не допустити зниження обмінного курсу національної валюти [1, с.76].

Валютні інтервенції передбачають використання центральним банком двох основних джерел [2, с.160]:

- офіційних міжнародних резервів країни;
- короткострокових взаємних кредитів за міжбанківськими угодами «своп».

3. Диверсифікація валютних резервів. Це дає змогу зменшити збитки від відносного знецінення тих або інших валют, і забезпечення найвигіднішої структури резервних активів. Диверсифікація передбачає регулювання структури офіційних валютних резервів держави шляхом включення до їхнього складу іноземних валют різних країн. Під валютними резервами розуміють офіційні запаси іноземної валюти, що перебувають у центральному банку, в банківських установах інших країн та міжнародних валютно-кредитних організаціях.

Як правило, даний інструмент використовується для продажу нестабільних валют і купівлі більш стійких валют, а також валют, необхідних для проведення міжнародних розрахунків та інтервенцій. Це дозволяє управляти валютним ризиком країни і є особливо актуальним в періоди економічної нестабільності. В нормальних економічних умовах диверсифікація валютних резервів виступає як допоміжний інструмент, що забезпечує ефективність інших інструментів - таких, наприклад, як регулювання режиму валютного курсу [3, с.33].

Підсумовуючи слід відзначити, що інструменти, форми та вся система валютного регулювання НБУ в цілому повинні бути вдосконалені. На сьогоднішній день постала необхідність в: розширенні переліку інструментів валютного регулювання, які може застосовувати НБУ для стабілізації валютної сфери економіки країни; законодавчому закріпленні можливості термінового введення НБУ економічних «бар'єрів», призначених для захисту внутрішнього ринку від масштабних валютних спекуляцій, масового руху «гарячих» грошей, втечі капіталу, для управління поточною валютною ліквідністю в разі кризових заходів; наділенні НБУ як фінансового мега-регулятора законодавчою ініціативою в області дисконтної та девізної політики; удосконаленні правових аспектів і інформаційних технологій в сфері валютного контролю репатріації валютної виручки та перешкоди «втечі» капіталу; створенні єдиної електронної митно-податково-банківської системи валютного контролю та ін. На жаль, нинішні заходи валютного регулювання носять «підтримуючий» характер і не в повній мірі відповідають макроекономічній політиці, спрямованій на створення розвиненої стабільної економіки з сильною світовою валютою, що сприяє формуванню довгострокового сприятливого інвестиційного клімату в країні.

Список використаних джерел

1. Гроші та кредит: підручник / А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна, М.І. Савлук та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза і канд. екон. наук, доц. М.Ф. Пуховкіної. – К.: КНЕУ, 2005. – 556 с.
2. Журавка Ф.О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України: монографія / Ф.О. Журавка. – Суми: Ділові перспективи; ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 334 с.
3. Суторміна А.М. Валютне регулювання у забезпеченні економічного розвитку України: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Альона Миколаївна Суторміна; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К., 2015. – 268 с.

4. Фінансове право України. Загальна частина: Навчальний посібник / Е.С. Дмитренко. – К.: Алерта; КНТ, 2006. – 376 с.

УДК 347.73:336

Олексій Уляна Олександрівна
аспірант кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Т. А. Латковська

ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Сучасна фіскальна політика визначає основні напрями використання фінансових ресурсів держави, методи фінансування та головні джерела поповнення скарбниці. Залежно від конкретно-історичних умов в окремих країнах така політика має свої особливості. Фіскальна політика - це сукупність фінансових заходів держави для регулювання доходів і витрат бюджету з метою досягнення певних соціально-економічних цілей суспільства, виконання найважливіших функцій держави. Отже, бюджетно-податкова (фіскальна) політика є вагомим інструментом державного регулювання економікою і вимагає всеохоплюючого планування, аналізу, оцінки та контролю. Для доцільного і раціонального використання та розподілу державних коштів та дотримання норм бюджетного законодавства, постає актуальним питання контролю за державними коштами, а саме здійснення парламентського контролю як форми державного контролю.

Відповідно до п. 33 ст. 85 Конституції України функція парламентського контролю здійснюється Верховною Радою України у межах, що визначені Конституцією, де встановлено загальні засади, сфери та основні форми здійснення нею контрольних повноважень. Конституцією визначено: парламент здійснює контроль у таких сферах - затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього, контроль за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішення щодо звіту

про його виконання; (п. 4 ст. 85, статті 96, 97); контроль від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використання здійснює Рахункова палата. Організація, повноваження і порядок діяльності Рахункової палати визначаються законом. До повноважень Верховної Ради належить і затвердження рішень про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам та міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України, здійснення контролю за їх використанням (п. 14 ст. 85) тощо [2, с. 9].

Форма парламентського контролю – це зовнішній прояв змісту контрольної діяльності парламенту в його конкретних контрольних діях, обумовлений повноваженнями парламенту, які встановлені в Конституції, законах України, що визначають порядок контрольної діяльності парламенту та її юридичні наслідки. Основними формами парламентського контролю, що застосовуються Верховною Радою України є: депутатські звернення; скликання позачергових сесій Верховної Ради України; парламентські слухання; парламентські розслідування; звіти Кабінету Міністрів України з бюджетно-фінансових та інших питань їхньої діяльності; дні Уряду в парламенті; резолюція недовіри Кабінету міністрів України; звіти, доповіді, висновки, рішення, рекомендації комітетів, тимчасових спеціальних та слідчих комісій парламенту з питань їх контрольної діяльності; контрольна діяльність Рахункової палати Верховної Ради України та регулярне інформування Верховної Ради України, її комітетів про хід виконання Державного бюджету України та стан погашення внутрішнього і зовнішнього боргу України, про результати здійснення інших контрольних повноважень [1, с. 16]. В теорії виділяють різні форми парламентського контролю: обговорення основних напрямків урядової політики, бюджету та звіту про його виконання, парламентські запити, контрольна діяльність постійних комісій і спеціальних слідчих комісій та інші [3, с. 81].

Провідна роль у здійсненні парламентського контролю у бюджетно-фінансовій сфері належить (поряд з іншими органами парламенту) Рахунковій палаті Верховної Ради України. Правові основи її організації і функціонування встановлені у Конституції України (п. 16 ст. 85, ст. 98) та у Законі України «Про Рахункову палату». Згідно із законодавством, контроль за використанням коштів державного бюджету від імені парламенту здійснює Рахункова палата, яка є вищим органом фінансово-економічного контролю, що утворюється Верховною Радою України, підпорядкованим та підзвітним їй. Рахункова палата здійснює діяльність самостійно, незалежно від будь-яких інших органів держави. На відміну від ст. 98 Конституції, яка передбачає, що завданням Рахункової палати є здійснення контролю за використанням коштів державного бюджету України, раніше діючий Закон встановлював, що одним з провідних її завдань є організація і здійснення контролю за своєчасним виконанням доходної частини державного бюджету. Виходячи з існуючої у світі практики здійснення контролю аналогічними органами щодо всіх питань бюджетно-фінансової сфери, встановлені Конституцією повноваження Рахункової палати стосовно здійснення контролю лише за використанням коштів державного бюджету були явно не достатніми [2, с. 12]. Сьогодні законодавством враховані такі недоліки.

Однак підпорядкованість Рахункової палати Верховній Раді України не означає здійснення парламентського контролю, вона здійснює власний державний контроль, що підтверджується встановленою на законодавчому рівні процедурою утворення, підпорядкування та звітності палати перед Верховною Радою України та яка не ототожнюється з її належністю до парламенту, як структурного підрозділу. Тож, питання форм парламентського контролю та механізму його застосування потребують подальшого розвитку та вдосконалення.

Список використаної літератури:

1. Майданник, О.О. Форма парламентського контролю: поняття, особливості, різноманітність / О.О. Майданник // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2006. - № 5. - С. 14-25

2. Майданник, О. Організаційно-правові форми здійснення парламентського контролю в Україні // Право України. - 2003. - №7. - С. 9-13.

3. Солодаренко, М.А. Парламентський контроль законності державного управління : зміст та основні форми // Часопис Київського університету права. - 2006. - № 1. - С. 79-85.

Остапчук Тетяна-Василина Анатоліївна

студентка групи ПМФ-16-1

Навчально-наукового інституту права

Університет державної фіскальної служби України

Науковий керівник: Цимбалюк Анатолій Володимирович

Кандидат економічних наук, доцент

Професор кафедри фінансового права

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Одним із найважливіших завдань держави на сучасному етапі розвитку суспільних відносин є вирішення проблеми подвійного оподаткування, яка все гостріше постає у зв'язку із інтеграційними процесами України у міжнародне співтовариство. При цьому актуальним залишається питання щодо оперативного та адекватного урахування багатьох аспектів міжнародного впливу на правове регулювання захисту прав платників при уникненні подвійного оподаткування.

У випадку здійснення особою господарської діяльності на території кількох держав виникають обставини, при яких податок на прибуток чи дохід, майнові та інші види податків повинні сплачуватись в кількох державах відповідно до законодавства кожної з таких держав. Посилення фіскального навантаження на суб'єктів господарювання у кінцевому

результаті призводить до стримування їх ділової активності, припинення господарської діяльності з подальшими негативними наслідками для бюджету, зайнятості населення тощо. А тому, явище подвійного оподаткування без сумніву є негативним у міжнародних податкових відносинах.

Деякі проблеми теоретичних і практичних аспектів при уникненні подвійного оподаткування розглядали у своїх наукових працях А. М. Петренко, Пепеляев С. Г., І. Ю. Петраш, В.Т. Білоус, М. В. Білоконь, Максак О.І. та інші.

Сьогодні однією з основних цілей міжнародного співробітництва в податковій сфері постає створення правових способів уникнення подвійного оподаткування, щоб захистити як державу від ухилення від сплати податків, так і самого платника. Досвід показує, що односторонні заходи, яких вживає держава, не в змозі повністю усунути подвійне оподаткування або полегшити його наслідки в зв'язку з різноманітністю систем оподаткування. Це відбувається через відмінності в юридичній та податкової історії держав, податковій політиці тощо. Всі ці відмінності позначаються на підході, який країна застосовує до заохочення іноземних інвестицій, характеристиці і обчисленні оподатковуваного доходу, а також різних методів, які використовуються для того, щоб асигнувати даний дохід. В результаті зростаючої складності систем оподаткування та різноманітності податків стає все більш важче забезпечити повністю ефективне усунення міжнародного подвійного оподаткування одностороннім підходом до вирішення даної проблеми.

Міжнародні зусилля з вирішення проблем міжнародного подвійного оподаткування були ініційовані ще у 1919 році Лігою Націй, а згодом були продовжені Організацією з економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР), а також різними регіональними Форумами.

У жовтні 1928 року загальні збори урядових експертів у сфері подвійного оподаткування та ухилення від сплати податків, що були скликані

радою Ліги Націй, прийняли Конвенцію про уникнення подвійного оподаткування в сфері прямих податків, а також три інші двосторонніх Модельних конвенції, які розглядають питання успадкування, адміністративну допомогу з податкових питань і правову допомогу при стягненні податків.

Наступницею Ліги Націй з різних питань стала Організація Об'єднаних Націй, яка в 1980 році видала Модельну конвенцію ООН щодо запобігання подвійного оподаткування між розвиненими і країнами, що розвиваються (далі – Модельна конвенція ООН). Будучи схваленою членами групи експертів, остаточна версія Модельної конвенції ООН була видана ООН в 2001 році.

На сьогоднішній день існує декілька основних видів міжнародних договорів, які є правовою основою для здійснення міжнародного співробітництва з метою уникнення подвійного оподаткування та боротьби з ухиленням від сплати податків за допомогою міжнародного співробітництва податкових адміністрацій, а саме:

- Угоди про уникнення подвійного оподаткування та щодо податків на доходи і капітал;
- Угоди про обмін інформацією (Директива ради 2011/16/ЄС про адміністративне співробітництво у сфері оподаткування від 15.02.2011 та Конвенція Ради Європи та ОЕСР про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах від 25.01.1988 року).

Міжнародне співтовариство розробляє і впроваджує спільні підходи врегулювання подвійного оподаткування, а також Модельні конвенції, на основі і в рамках яких укладаються угоди про уникнення подвійного оподаткування.

Робоча група ОЕСР з ефективного обміну інформацією в рамках Глобального Форуму ОЕСР здійснила велику роботу по встановленню міжнародних стандартів прозорості та ефективності обміну податковою

інформацією. Результатом стала Модельна угода про обмін інформацією з податкових питань 2002 року.

Крім обміну інформацією дана Модельна угода передбачає можливість проведення податкової перевірки за кордоном, включаючи можливість участі представників запитуючої держави в проведенні податкових перевірок на території запитуваної Держави, а також безпосередньо в проведенні допитів платників податків, що є істотною позитивною відмінністю даної Модельної угоди від угод (конвенцій) про уникнення подвійного оподаткування.

Також, Модельна угода про обмін інформацією передбачає положення, в рамках яких запит про обмін інформацією може бути відхилений.

Можна зазначити, що двосторонні податкові угоди (конвенції) є найкращим засобом для здійснення співпраці щодо забезпечення ефективного обміну інформацією та стягнення податків з метою боротьби з ухиленням від сплати податків та запобіганням подвійного оподаткування.

Міжнародний договір є найважливішим джерелом міжнародного податкового права. Податкова угода, як зазначає С. Г. Пепеляєв, має подвійну природу. Справді, з одного боку, вона регулюється міжнародним правом, з іншого – після її інкорпорації в національне податкове право стає елементом внутрідержавного податкового законодавства [1].

На сьогодні в нашій державі існує система двосторонніх чи багатосторонніх міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування доходів і капіталу [2]. При цьому такі договори також укладаються на основі типових моделей конвенцій чи договорів про уникнення подвійного оподаткування.

Угоди про уникнення подвійного оподаткування є вигідними для більшості держав, в тому числі, для України в зв'язку з тим, що вони дозволяють міжнародному бізнесу укладати угоди з певною часткою впевненості в отриманні вигоди від залучених в них фізичних і юридичних осіб.

Важливо зазначити, що подвійне оподаткування стосується суперечностей, що виникають в однотипних податкових механізмах (наприклад, у системі прямих чи у межах непрямих податків), але не при оподаткуванні об'єктів різних за типом податків (прямих і непрямих). Загальна податкова угода про усунення подвійного оподаткування доходів і капіталу (майна) звичайно складається з трьох частин: у першій встановлюється сфера дії угоди, у другій визначаються податкові режими, у третій передбачаються методи і порядок виконання угоди [3; с.17]

Основні переваги угод про уникнення подвійного оподаткування полягають в наступному:

1. Роз'яснення прав на стягнення податків для кожної держави. Право збору податків, що надається в рамках угоди, застосовується виключно до резидентів конкретної країни і виключно стосовно податків, зазначених в угоді. У разі якщо угода охоплює не всі питання, відбувається відсилання до відповідного національного законодавства;

2. Уникнення подвійного оподаткування;

3. Запобігання ухилення від сплати податків.

В Україні однією з основних проблем врегулювання питання подвійного оподаткування є те, що Податковий кодекс України (далі – ПКУ) визначає лише принципи правового регулювання податкових відносин («Основні засади податкового законодавства України»), але не враховує такого основного етапу в реалізації податкового механізму, як одноразовість оподаткування. Зважаючи на викладене вище, пропонуємо ст. 4 ПК України «Основні засади податкового законодавства» доповнити принципом «одноразовість оподаткування – один і той же об'єкт або суб'єкт може обкладатися податком одного виду тільки один раз за визначений період (податковий період)».

Також законодавець чітко встановив правила усунення подвійного оподаткування у ст. 13 ПКУ «Усунення подвійного оподаткування», і водночас не визначив, що ж таке «подвійне оподаткування» і для чого його

усувати. Звертаючи знову увагу на ч. 3 ст. 5 ПКУ, з метою пошуку дефініції подвійного оподаткування нам необхідно звернутися до «іншого» (як зазначено в ПКУ) законодавства. Тому ми пропонуємо до ст. 14 «Визначення понять» ПК України включити визначення подвійного оподаткування, оскільки виникає ситуація, за якої визначається процес врегулювання явища подвійного оподаткування, а саме явище не визначається.

Потрібно зробити висновок, що подвійне оподаткування, як зазначає Петраш І. Ю. – це оподаткування подібними чи аналогічними податками одного і того самого платника податку у відношенні одного об'єкту за один і той самий період часу, в результаті чого виникають ідентичність податкового платежу, ідентичність об'єкту оподаткування, суб'єкту оподаткування і термінів сплати податків [4; с. 7]. Отже, правове співробітництво в сфері оподаткування виникає лише за умови, що воно вирішує питання оподаткування осіб, якщо пов'язані з цим правовідносини торкаються інтересів двох чи більше держав. Будь-яка держава володіє виключним правом стягувати податки на своїй території у відповідності із національним податковим законодавством. Проте наслідки подвійного оподаткування між країнами викликають низку проблем, а саме: зниження товарообміну між державами; обмеження переміщення капіталу, трудових ресурсів, науково-технічних досягнень; посилення зростання цін та інфляція; стримування та зменшення попиту і пропозиції товарів (робіт, послуг) і в результаті під загрозою опиняється в цілому економіка в держави. Тому найраціональнішим способом усунення подвійного оподаткування є як зміна національного податкового законодавства, так і адаптація національного до міжнародних угод.

Список використаних джерел:

1. Пепеляев С. Г. Налоговое право : учебное пособие / С. Г. Пепеляев ; под ред. С. Г. Пепеляева. – М. : ИД „ФБК- ПРЕСС”, 2000. – 608 с.

2. Щодо міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування: Лист ДПА України від 31.01.2011 року № 2450/7/12-0117 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

3. Путренко А. М. Роль міжнародних договорів в усуненні подвійного оподаткування в Україні / А. М. Путренко. // Фінансове право. – 2011. – С. 16–18.

4. Петраш І. Ю. Міжнародно-правові аспекти співробітництва України з питань подвійного оподаткування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.11 "міжнародне право" / Петраш Іван Юрійович – Київ, 2003. – 15 с.

Палій Я.М.
Студентка групи ПБ-14-8
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Мацелик М.О.
професор кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДФС УКРАЇНИ ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО КОНТРАБАНДУ

Детермінантами безпрецедентного рівня злочинності і криміналізації суспільних відносин постають не стільки самі по собі негативні соціально-економічні фактори суспільного розвитку, скільки нездатність протиставити цим факторам зважену державну економічну, соціальну, правову політику й організаційно-правовий механізм її реалізації, забезпечити належний правовий порядок регулювання суспільних відносин, організованість і погодженість функціонування всіх ланок системи державної влади у сфері безпосереднього захисту прав і законних інтересів громадян від протиправних посягань. Це безпосередньо стосується контрабанди, яка залишається одним із головних дестабілізуючих чинників внутрішнього ринку України, що негативно впливає на розвиток національної економіки, її

стратегічних галузей [1, с. 45].

Особи, що вчинюють контрабанду та порушують митні правила, посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, внаслідок чого завдають шкоду здоров'ю населення та громадській безпеці, сприяють розширенню тіньового сектора економіки [2, с. 17].

Державними програмами протидії контрабанди передбачено створення системи запобігання цьому негативному явищу, зокрема, вжиття кардинальних заходів не тільки з підвищення ефективності боротьби з контрабандою безпосередньо на кордоні, але й створення умов, що не дозволяють перевозити, зберігати й реалізовувати незаконно ввезені товари на внутрішньому ринку України. Це стосується не лише митних органів та правоохоронних органів, а й Державної фіскальної служби України.

Сьогодні, в світлі прийдешньої реорганізації системи органів виконавчої влади постає актуальним питання підвищення ефективної діяльності та взаємодії органів Державної фіскальної служби України, у тому числі, шляхом аналізу прогалин в її діяльності та висунення пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази [3].

ДФС ініційовано низку пропозицій, які мають покращити взаємодію суспільства з митними та правоохоронними органами під час здійснення митних формальностей [4, с. 12].

Здійснення перевірок, ініційованих контролюючими органами, не повинно впливати на швидкість проведення митного контролю та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають знати підстави для ухвалення рішення про такі перевірки контролюючими органами.

Необхідно запровадити інформування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності про те, яким контролюючим органом ініційовано проведення митних оглядів (переоглядів) транспортних засобів та підстави для проведення таких перевірок [5, с. 52].

Проблема боротьби з протиправним обігом наркотичних засобів і

психотропних речовин залишається вкрай актуальною, як у нашій країні, так і за її межами. Особливість проблеми полягає у тому, що наркобізнес став невід'ємною частиною світової економіки і регулюється законами попиту та пропозиції. Незаконний обіг наркотичних засобів та психотропних речовин, їх аналогів або прокурсорів є проблемою, над вирішенням якої працюють як правоохоронні органи, так і органи ДФС України [5, с. 54].

Економіка України наразі опинилася на межі виживання. Щоб нівелювати різні протиріччя потрібні реформи у всіх сферах суспільних відносин.

Нинішня податкова система в Україні виконує суто фіскальну функцію, не стимулює громадян і бізнес чесно сплачувати податки, легалізувати тіньові доходи, бути часткою розбудови фінансово незалежної держави з сильною економікою та справедливою системою оподаткування. Відтак, реформування ДФС щодо боротьби з контрабандою не буде ефективним без досягнення консенсусу між суспільством та державою, без встановлення довіри до влади та укладання своєрідного суспільного договору [6, с. 38].

Революція Гідності спричинила стрімкий стрибок у прогресивному розвитку нашого суспільства. У старому форматі держави – тоталітарної, отруєної корупцією та контрабандою суспільство уже ніколи не погодиться жити. Тому Державна фіскальна служба з потужного інструменту тиску старої системи має перелаштуватися на нові завдання, нову філософію діяльності – з примітивного викачування коштів з громадян, на створення системи стимулів для чесного перевезення товарів, транспортних засобів та ін.

Задля посилення довіри громадян до роботи служби є необхідність посилення відповідальності посадових осіб за неправомірні дії або рішення, розвитку аналітичного напрямку діяльності служби та подальшого удосконалення системи управління ризиками, яка дозволить більш точно та адресно виявляти зловживання у митній справі [6, с. 41].

З метою оптимізації діяльності ДФС необхідно виключити дублюючі

функції підрозділів ДФС та передати частину повноважень від міських, районних органів ДФС на рівень Головних управлінь.

Необхідно розвивати масово-роз'яснювальну роботу, унеможливити надання різних адресних консультацій з одного питання, посилити консультаційно-інформаційні підрозділи для надання більш якісних консультацій на місцях, унеможливити випадки довільного тлумачення норм законодавства і забезпечити поступову трансформацію служби в консультаційно-сервісну [5, с. 69].

Необхідно формувати у платників податків почуття соціальної відповідальності та розуміння необхідності добровільної сплати податків за перевезення, що може бути досягнуто лише за умов перетворення служби з фіскальної на сервісну, налагодження діалогу, дотриманні прав та свобод платників податків та неухильно виконання норм митного законодавства всіма учасниками митних відносин, створення рівних умов для платників.

Ситуація по боротьбі з контрабандою на кордоні України з іншими суміжними державами, як і раніше визначалась географічним розташуванням, станом транспортної мережі, соціально-економічною та політичною ситуацією в Україні, а також суміжних державах, потенційною можливістю сил та засобів митних органів. Слабка захищеність кордонів, значний потік нелегальних емігрантів, соціально-економічні обставини створюють умови для використання території України для здійснення контрабанди [6, с. 91]. Тому є актуальним підписання відповідних міжнародних договорів з сусідніми державами.

Отже, Державна фіскальна служба повинна перелаштуватися з потужного інструменту тиску старої системи на нові завдання, нову філософію діяльності – з примітивного викачування коштів з громадян на створення системи стимулів для чесного перевезення товарів, транспортних засобів та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костін М.І. Контрабанда / М.І. Костін. – Київ: Дія, 2013. – 185 с.

2. Омельчук О. Контрабанда. Митна справа / О. Омельчук. – Київ: Атіка, 2016. – 530 с.
3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Київ, 2012. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
4. Таран Ю. Деякі питання боротьби з контрабандою наркотичних речовин / Ю. Таран. – Київ: Вісник академії митної служби України, 2015. – 178 с.
5. Селіванов М.П. Контрабанда та її ознаки / М.П. Селіванов. – Київ: Юрінком, 2015. – 401 с.

Пасько Катерина Іванівна
студентка групи ПБ-15-3
Навчально-наукового інституту права УДФС України
Науковий керівник: Білько Т.О.,
старший викладач кафедри фінансового права

ЗАГРОЗИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЯК ЕЛЕМЕНТУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В умовах зростаючої відкритості економіки України й її послідовної інтеграції у світове господарство забезпечення стабільності банківської системи є актуальним завданням у контексті забезпечення фінансової безпеки держави. Це зумовлено впливом зовнішнього середовища, яке на сьогодні характеризується елементами поглиблення фінансової кризи, та внутрішнього середовища, зокрема поглибленням конкуренції й консолідації банківського бізнесу. Тому проблема забезпечення фінансової безпеки банківської системи є досить актуальною, де головними елементами є фінансова стійкість банківських установ і стабільність банківської системи. На даний момент ефективне керування, а також підтримування власної економічної безпеки, в тому числі банківської – є обов'язком та сьогоднішнім завданням України.

Вивченням проблем фінансової безпеки, як важливого чинника економічної безпеки, присвятили свої фундаментальні праці: М. М.

Єрмошенко, А. І. Барановський, А. С. Баришників, І. А. Бланк та ін. Багато зарубіжних вчених займалися вивченням проблем фінансової безпеки банківських установ, серед них можна виділити праці таких науковців: Л. Хоффмана, А. Паттока та П. Швейзера.

Фінансова безпека банківської системи є насамперед складовою фінансової безпеки держави, яка визначається більшістю вчених як такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до негативних впливів, спроможністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та її зростання [1, с. 50].

О. І. Барановський зазначає, що фінансова безпека банку — це сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури й перешкоджати досягненню банком статутних цілей [2, с. 12].

Основною метою фінансової безпеки банку є забезпечення конкурентоспроможності як окремого банку, так і банківської системи загалом на ринку банківських послуг і недопущення можливості отримання збитків або втрати частини прибутків унаслідок реалізації внутрішніх та зовнішніх загроз. Як бачимо, питання забезпечення фінансової безпеки необхідно розглядати паралельно зі шляхами протидії наявним і потенційно можливим загрозам.

Для фінансової безпеки банківської системи існують загрози, які традиційно поділяються на зовнішні та внутрішні. На сьогодні найбільший вплив мають зовнішні загрози. Насамперед це загострення політичної ситуації, що призвело до кардинальних змін в управлінських структурах влади, у тому числі й Національного банку України. Результатом таких змін стало скорочення кількості банків та недовіра населення до банківської системи (ажіотаж біля банкоматів провідних банків України). Також це

виникнення воєнно-політичного конфлікту на території України, наслідком якого стало припинення роботи багатьох відділень і банкоматів та скорочення обслуговування значної кількості населення. Національний банк оцінює втрати українських банків у результаті анексії Криму Росією в 22 млрд грн, у Криму працювали представництва 53 банків, 22 балансових філій банків, 1020 безбалансових відділень [3].

Наступним вагомим чинником виникнення зовнішніх загроз для банківської системи є різке коливання валютного курсу. Загалом, зростання курсу валют спонукало банки до спекулятивних операцій на валютному ринку. У свою чергу НБУ вжив досить жорстких заходів впливу у вигляді відкликання ліцензій на здійснення валютних операцій і стягнення штрафів навіть за незначні суми «за штучно завищеним курсом, який не відповідає поточним ринковим очікуванням». Про це йдеться в його листі № 29 – 113/27990 [3]. Такі дії банків, на думку регулятора, призводять до штучного коливання валютного курсу й дестабілізації ринку. Тому центробанк зобов'язав керівників кредитних установ взяти під особистий контроль здійснення операцій із торгівлі валютою на міжбанку.

Не менш важливою проблемою в сучасних умовах є виявлення й запобігання внутрішнім загрозам фінансової безпеки банків. О.І. Барановський зазначає, що одна з таких загроз – це брак власних коштів банків [4, с. 15]. Також фінансовій безпеці комерційних банків сьогоденної України загрожують такі чинники: вторгнення до банківських комп'ютерних мереж; витік ділової інформації; недосконалість структур забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки банківських установ; підвищений ризик для життя і здоров'я зайнятих у банківській сфері внаслідок зростання кримінальної активності; недостатність висококваліфікованих фахівців у банківсько-кредитній сфері в правоохоронних органах [4, с. 16].

Розглянувши найбільш актуальні загрози фінансовій безпеці банківської системи, можна визначити їх вплив на стан фінансової безпеки держави загалом та їх наслідки:

1) загострення політичної та економічної ситуації в державі, як наслідок – неефективне залучення й використання вільних коштів, збільшення частки проблемних активів;

2) воєнно-політичний конфлікт на території України – припинення роботи фінансових установ, виплати заробітних плат, пенсій, допомог

3) різке коливання валютного курсу, збільшення частки спекулятивних операцій – девальвація національної валюти – гривні, переоцінка активів за завищеним курсом;

4) недостатність власних коштів банків – відтік власного та іноземного капіталу за кордон і незадовільний стан капіталізації економіки;

5) вторгнення до банківських комп'ютерних мереж, витік ділової інформації – доступ зловмисників до банківської таємної інформації та її використання для власної вигоди;

6) недосконалість структур забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки банківських установ – погіршення криміногенної ситуації, зростання злочинності;

7) недостатність висококваліфікованих фахівців у банківсько-кредитній сфері в правоохоронних органах – недовіра населення до фінансової системи держави.

Таким чином стає зрозумілим, що зміцнення фінансово-економічної безпеки банку є різностороннім та складним процесом. Керівництво банку мусить розуміти, що безпека є одним із ключових напрямів їх діяльності. Менеджери банку повинні постійно удосконалювати інструментарій контролю і не відставати від розвитку сучасних технологій. Власники банку повинні розуміти, що найкраще – запобігати критичним ситуаціям, не заощаджуючи гроші на впровадження фінансово-економічної безпеки, аніж пізніше помножувати витрати, ліквідовуючи наслідки кризових ситуацій.

Виходячи з того, що саме через банківську систему здійснюється обіг коштів, а ринок фінансових послуг на 90% складається з банківських послуг, можна стверджувати, що від забезпечення безпеки банківської системи

залежить результативність економічних процесів у державі. Наведене вище дає підставу зробити такий висновок: фінансова безпека держави й банківської системи перебувають у тісній взаємодії і впливають одна на одну, ефективність грошово-кредитного регулювання економіки неможлива без стабільної та стійкої до загроз банківської системи, тому забезпечення належного рівня стабільності та стійкості банківської системи є необхідною умовою ефективного функціонування всієї фінансової системи держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Костюченко О. Є. Механізм адміністративно-правового регулювання фінансової безпеки в Україні: теоретико-інструментальний аналіз: [монографія] / О. Є. Костюченко. – К. : УБС НБУ, 2013. – С. 50.
2. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О. І. Барановський. – К. : Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2004. – С. 12.
3. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електро- нний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
4. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру / О. І. Барановський // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 15 –16.

УДК:1510767194

**Піра Марина Вікторівна,
Ганущак Андрій Михайлович**
студенти групи ПБ-15-6
Університет державної фіскальної служби України
Науковий керівник: к.ю.н., доцент,
доцент кафедри фінансового права
Шолкова Тетяна Борисівна

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У ГАЛУЗІ ФІНАНСОВОГО ПРАВА ЯК УМОВА ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У зв'язку з прагненням України до європейської спільноти українська правова системи потребує формування нової правосвідомості громадянина,

вільної від жадоби наживи через порушення фінансового законодавства. Порушення фінансового законодавства, правопорядку, тягне за собою виникнення загроз державній фінансовій системі, виведення її зі стану рівноваги, негативно відбивається на її розвитку та вдосконаленні. Відтак порушення фінансового законодавства є порушенням фінансової безпеки держави. В цих умовах особливо актуальною стає проблематика юридичної відповідальності та фінансової безпеки держави. Вирішення цієї проблеми сприятиме розвитку юридичних знань у галузі фінансового права, зокрема в малодослідженій частині юридичних питань забезпечення фінансової безпеки, а також сприятиме вирішенню практичних завдань на загальнодержавному та місцевому рівні при прийнятті нормативно-правових актів що стосуються фінансової безпеки, винесенні судових рішень, діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування.

Проблемі фінансово-правовій відповідальності приділялои такі науковці: О.М. Бондурка, Е. С Дмитренко, М. М. Єрмошенко, В. А. Ліпкан, О.О.Яковенко, Л.К. Воронова , І. О. Зуб, М. В. Карасьов , М. П. Кучерявенко, О.А.Музика, О.П. Орлюк, Н. Ю. Пришва, І. А. Сікорська, Н. В. Туркіна, І.І.Романюк, Т. Б. Грек та ін.

Сучасне розуміння фінансової безпеки формується вченими з урахуванням низки нормативно-правових актів. Безсумнівно в основі правових досліджень фінансової безпеки має перебувати Закон України «Про основи національної безпеки України», у першій статті якого сформульовано визначення національної безпеки як захищеності життєво-важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам у різних сферах[1].

З метою недопущення поширення загрозливих тенденцій законодавчо передбачено юридичну відповідальність за порушення фінансового законодавства.

Відповідальність за порушення фінансового законодавства слід розглядати як комплексну категорію, що складається з відносно відокремлених блоків залежно від інституційної належності фінансово-правових норм, що порушуються при вчиненні протиправного діяння у сфері фінансової діяльності держави. Ці блоки деталізуються у процесі кодифікації окремих інститутів фінансового законодавства. Такими блоками, зокрема, є: відповідальність за порушення бюджетного законодавства, передбачена гл.18 Бюджетного кодексу України; відповідальність за порушення податкового законодавства (до прийняття Податкового кодексу механізм реалізації відповідальності за податкові правопорушення закріплений у Законі України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом та державними цільовими фондами» (ст. 17), Законі «Про державну податкову службу в Україні» (ст. 11) та інших нормативних актах).

Як окремі елементи можна розглядати: відповідальність за порушення правил здійснення рахункових операцій із застосуванням реєстраторів рахункових операцій; відповідальність за порушення встановленого порядку обігу готівки; відповідальність за порушення валютного законодавства[2].

Юридична відповідальність є цілеспрямованим впливом на поведінку за допомогою юридичних засобів, являє собою вид державного примусу, функціонує шляхом вжиття негативних засобів до осіб, котрі вчинили правопорушення, а її підставою для застосування є правопорушення.

Юридична відповідальність базується на низці принципів, зокрема законності, обґрунтованості, справедливості, невідворотності, презумпції невинуватості, права на захист, одноразовості притягнення до відповідальності [3, с.42–44]. Як слушно зазначає Е. С. Дмитренко, «Існування відповідальності, обумовленої суспільним характером людської поведінки, дозволяє в будь-яких ситуаціях співвідносити вчинки з існуючими

у суспільстві цінностями і нормами, з інтересами інших суб'єктів і відповідно до них чинити відповідально, або, навпаки, вчиняти діяння, що не відповідають тим соціальним, моральним, юридичним вимогам, які суспільств, держава пред'являють до суб'єктів суспільних відносин» [4,с.106]. Юридична відповідальність у сфері фінансового права, тобто порушення фінансово-правових норм залежить від виду правопорушення. Юридичні й цивільні санкції у окремих випадках сприяють відновленню фінансової безпеки держави, а найбільшої ваги у забезпеченні національних інтересів шляхом зміцнення фінансової безпеки набуває фінансово-правова відповідальність.

На думку Романюка, у випадку порушення фінансового законодавства порушується й фінансова безпека держави, а відтак – її національні інтереси. Застосування фінансово-правових санкцій відтак має бути звернено не лише на відшкодування завданих збитків, але й у тому числі на відновлення рівноваги, потенціалу держави до розвитку, захищеності державних інтересів у фінансовій сфері[5].

Сучасний стан науки фінансового права значною мірою залежить від актуальних потреб держави у забезпеченні сталих, урегульованих фінансово-правових відносин, попередження фінансових правопорушень та подолання їх наслідків. Подолання наслідків фінансових правопорушень уможлиблюється через юридичну відповідальність, що застосовується до суб'єктів фінансового права у разі вчинення ними правопорушень. У результаті проведеного дослідження виявлено, що відповідальність за правопорушення в сфері фінансового права не має розцінюватись лише як інструмент урегулювання суспільних відносин в галузі фінансового права, а й сприяє зміцненню фінансової безпеки держави. Відтак перспективними дослідженнями у цьому напрямі є поглиблення інтеграції знань про фінансову безпеку й юридичну відповідальність за фінансові правопорушення. У практичній сфері застосування санкцій до порушників фінансового законодавства має враховувати необхідність відновлення

порушених державних інтересів й, зокрема – фінансової безпеки держави як запоруки національної безпеки України.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV : Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

2. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки та О. П. Гетманець ; Ю. М. Жорнокуй, О. В. Кашкарьова, Т. В. Колесник та інші. – Х. : Екограф, 2015 – 500 с.

3. Грек Т. Б. Правова природа юридичної відповідальності: поняття, принципи та види / Т. Б. Грек // Адвокат. – 2010. – № 10(121). – С. 41 – 45.

4. Дмитренко Е. С. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України : монографія / Е. С. Дмитренко. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 592 с.

5. Романюк І. І. юридична відповідальність за правопорушення у галузі фінансового права як умова зміцнення фінансової безпеки держави / І. І. Романюк // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2013. - Вип. 11. - С. 175-178. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2013_11_47.

УДК 336.02

Пляховська Марія Сергіївна
студент групи ПМФЗ 16-2 ННІ права
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Касьяненко Любов Михайлівна
д.ю.н., професор, завідувач кафедри
фінансового права Університету
ДФС України

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Важливість фінансової стабільності держави на сучасному етапі не викликає сумнівів. Зважаючи на це, у контексті досліджень проблем

економічної безпеки держави належне місце має бути відведене розгляду шляхів підтримки фінансової безпеки України на належному рівні. Бюджетна безпека є також необхідною умовою забезпечення позитивних зрушень у національній економіці, підвищення якості життя громадян та їх соціального захисту, розвитку всіх сфер життєдіяльності суспільства на сучасному етапі реалізації реформ.

Дослідженню теоретичних і практичних проблем дотримання фінансової безпеки присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, Ш. Бланкарта, Дж. Б'юкенена, У. Оутса, Л. Абалкін, І.Ф. Бінько, В.В. Бурцев, З.С. Варналій, О.А. Гриценко, Б.В. Губський, М.М. Єрмошенко, Я.А. Жаліло, В.В. Кузьменко, О.Д. Ладюк, В.І. Мунтян, Г.А. Пастернак-Таранушенко, В.А. Предборський, А.І. Сухоруков, В.К. Сенчагов, В.І. Шлемко, Н.М. Яценко. Велика увага, що приділяється зазначеному напрямку, свідчить про актуальність проблематики і необхідність подальших досліджень, зважаючи на багатовекторність поняття, що розглядається.

Основна **мета** доповіді полягає в ідентифікації внутрішніх та зовнішніх загроз фінансовій безпеці України та обґрунтування шляхів підвищення її рівня.

Бюджетна система є віддзеркаленням соціально-економічних процесів у державі. Бюджетні інструменти мають забезпечувати їх позитивну динаміку та здатність знижувати негативний вплив численних викликів і ризиків, які загострюються не лише в період кризи, а й у період трансформаційних зрушень, які нині відбуваються в політико-економічній та соціально-культурній сферах.

Сучасний стан бюджетної системи України сформувався під впливом низки деструктивних зовнішніх та внутрішніх викликів, які загострили її дисбаланси і водночас актуалізували питання забезпечення бюджетної безпеки. Варто наголосити, що оцінка бюджетної безпеки здійснюється на основі її індикаторів, що визначаються Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України № 1277 від 29.10.2013 р. [3].

Протягом останніх років відбулось суттєве зростання державного боргу та обсягів фінансового ресурсу на його обслуговування. У 2011–2013 рр. зовнішній борг збільшився на 5,1 млрд дол. США, а запозичення в іноземній валюті стали джерелом значних курсових ризиків. Звідси ми вбачаємо, що стрімке зростання державного боргу у 2014–2015 рр. стало наслідком різкої девальвації гривні, а зовнішні запозичення із «дешевого джерела ресурсів» стали основною проблемою бюджетної політики. А тому варто зазначити, що зростання надходжень до бюджету у 2015–2016 рр. дало змогу знизити гривневі запозичення, проте потреба в залученні коштів не зменшується, оскільки запозичення необхідні для забезпечення платоспроможності України щодо зовнішніх боргів та нагромадження боргових зобов'язань держави в умовах фіскальних дисбалансів посилює навантаження на бюджет [1,2].

Отже, несприятливий інвестиційний клімат у країні, зниження світових цін на сировинні товари, скорочення кредитування економіки і погіршення на 2017 р. прогнозу розвитку світової економіки створюють додаткові ризики недосягнення прогнозованого на наступний рік зростання реального валового внутрішнього продукту [4].

Підсумовуючи вищевикладене, результати даних досліджень індикаторів бюджетної безпеки України дають змогу зробити висновок про необхідність реформування системи управління державними фінансами. Зниження дефіциту бюджету та забезпечення збалансованості бюджетної системи, дотримання режиму фіскальної консолідації дасть змогу країні зменшити боргове навантаження та послабити інфляційний тиск, що важливо для повернення довіри інвесторів та збільшення притоку інвестицій, що в подальшому дасть змогу урівноважити рівень фінансової безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>.

2. Звіт про виконання державного бюджету України у 2016 році. Державна казначейська служба // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.
3. Наказ Міністерства економічного розвитку України від 29.10.2013 № 1277 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>.
4. Рахункова палата України. Висновки щодо проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/index>.

УДК 342.7:002.6:347.734:347.735:336.02

Плецька Еліна Григорівна
Магістрант
Інституту права ім. В. Сташиса
Класичного приватного університету

ДО ПРОБЛЕМИ НЕСАНКЦІОНОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРІ

Згідно Закону України „Про інформацію” (1992 р.) інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.[1]

Існуючий закон, хоча і не повно, але вводить поняття "інформація" в систему товарних, майнових і фінансових відносин. Інформація є об'єктом права власності, об'єктом володіння, користування або розпорядження. Іншими словами, не інформацію, інформаційні продукти, ресурси, технології і послуги поширення режиму інституту майнових прав власності, і вони, в свою чергу, є об'єктом фінансових відносин, і важливою складовою фінансової системи України. Так як в основі інформаційного ринку, як і будь-якого іншого, лежать товарні і товарно-грошові відносини продавця і покупця, тобто суспільні відносини право власності. Володіння власністю будь-якого характеру крім наявних благ, постійно супроводжується

погрозами, а значить і пов'язаним з цим ризиком пошкодження майна і втрати (порушення) майнових прав.

В умовах економічної кризи вся фінансова система України знаходиться в постійній напрузі. Однак поряд з дисбалансом у фінансовій сфері України, постійно розвивається сектор інформаційного ринку, удосконалюється технічне оснащення, застосовуються сучасні інформаційні технології, широко використовуються як зарубіжні, так і вітчизняні засоби інформатизації.

З одного боку, ці процеси значно спрощують і автоматизують діяльність всіх сегментів фінансової системи, підвищують швидкість і якість фінансових операцій, сприяють активному міжнародному обміну. З іншого боку створюють передумови для інтеграції злочинних співтовариств і різкого зростання інтернет-злочинності, яка все більше набуває яскраво виражений інтелектуальний характер, а значить постійно супроводжуються різними рішеннями, в тому числі в сфері зв'язку та інформатизації і, як наслідок, можуть завдати фінансові, економічні, соціальні або інший види збитку. Наслідки реалізації цих ризиків можуть призвести до часткового або повного порушення функціонування інформаційно-телекомунікаційних фінансових систем, як в державному, так і в приватному секторах, знищення чи спотворення циркулюючої в них інформації та іншим завдає шкоди подій.

Так виникає необхідність впровадження комплексу заходів зі створення та розвитку такого напрямку, як кіберфінансової безпеки, тобто фінансової безпеки в інтернет-просторі фінансової системи України, як на державному, так і на приватному рівнях.

Щорічно в інтернет-фінансовій сфері фінансуються десятки тисяч злочинів економічної спрямованості. При цьому необхідно враховувати, що, як показує практика, 90% скоєних злочинів залишаються невиявленими, або про них не повідомляється в правоохоронні органи. Тобто реальне число інтернет-злочинів, набагато перевищує офіційні дані.

Як показує світова практика при здійсненні розкрадань у фінансовій сфері, злочинні елементи використовують механізації банківських операцій, депозитних, кредитних, розрахунково-платіжних, підриваючи тим самим основи функціонування фінансової системи. Вторгаючись в комп'ютерні мережі, зловмисники здатні не тільки добувати інформацію, а й вводити в них віруси і руйнуючі програмні закладки, які спрацьовують через певний час, що значно ускладнює їх виявлення.

Сумарний щорічний збиток від комп'ютерних злочинів тільки в країнах Західної Європи складає більше 30 млрд. дол. В Україні збитки від таких злочинів досі інтегрально не підраховував, але з урахуванням їх можливих масштабів суми збитку може бути дуже значною.

Крім цього слід зазначити, що різні протиправні дії у віртуальному просторі також можуть обернутися заподіянням шкоди третім особам і виникненням обов'язків возміщення завданих збитків.

Та все це відносно інформації, інформаційних ресурсів і технології в аспекті фінансової безпеки можна об'єднати поняттям інформаційно-фінансового ринку, тому що враховуючи викладене, можна з упевненістю сказати, що тут категорія просто інформаційного ринку виходить із загальноприйнятого технічного поняття і набуває властивостей, властиві фінансової категорії, так як пов'язані з імовірністю втрат майна в зв'язку з крадіжкою, диверсією, халатністю, перенапруженням технічних і технологічних систем, впровадженням нової техніки, технологій, тощо.

Технічні можливості при захисті інформації завжди мають певну межу і доповненням до традиційної "програмно-апаратної" захисту даних і бізнес (держави) в цілому являється комплекс заходів:

- страхування, як економічний метод запобігання загроз інформаційній безпеці і метод, що забезпечує компенсацію шкоди в разі їх реалізації;
- створення резервного фонду для пом'якшення фінансового тиску, під яким виявиться структура в разі появи великих збитків, що не підлягають оподаткуванню;

- розвиток кіберзаконодавства, визначення інтернет-простору, як сегмент правового поля і прив'язка до існуючого законодавства;

- дати правове визначення фінансової безпеки у віртуальному просторі, визначити інформаційні рішення не тільки технічної, а й фінансовою категорією.

Список літератури:

1. Про інформацію Верховна Рада України : Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

2. Система страхування інформаційних ризиків як економічний механізм компенсації збитку при впливі загроз інформаційної безпеки в банківській сфері [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dsszzi.gov.ua/dsszzi/control/uk/publish/article?art_id=38817&cat_id=38712

УДК 351.713(477)

Ременюк Альона Валеріївна,
студентка групи ПБ-14-7 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Мацелик М.О.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

На сучасному етапі розвитку суспільства питання ефективності застосування адміністративно-правових санкцій як засобу протидії правопорушенням в сфері митних правил викликають підвищену зацікавленість, оскільки прояви таких порушень є важливим фактором, що впливає на забезпечення належної фінансової безпеки України та захисту її фінансових інтересів. В результаті здійснення переміщення товарів у суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності виникають певні суб'єктивні

права та юридичні обов'язки. Тобто, при здійсненні переміщення товарів через митний кордон суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності зобов'язуються дотримуватися законодавчо закріплених митних правил.

Для забезпечення належного дотримання особами митних правил законом передбачена адміністративна відповідальність яка здійснюється шляхом накладення адміністративних стягнень на правопорушника.

Застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил як одного з поширених видів адміністративно-примусових заходів, що їх використовують органи доходів і зборів, має низку проблемних питань, які потребують удосконалення на законодавчому рівні, а також удосконалення самого механізму застосування адміністративно-правових санкцій.

Проблематику адміністративних стягнень розглянуто в наукових працях таких вчених, як Ю. П. Битяка, Дьяченко О.В., Шульги М.Г., С. В. Ващенко, Є. В. Додіна, Д. П. Калаянова, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, В. П. Петкова, О. І. Остапенка та інших.

Згідно зі ст. 2 Кодексу України про адміністративні правопорушення [1] питання щодо адміністративної відповідальності за порушення митних правил регулюються Митним кодексом України [2].

Порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений Митним кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх органам доходів і зборів для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на органи доходів і зборів Митним кодексом чи іншими законами України, і за які Митним кодексом передбачена адміністративна відповідальність [2].

Систему адміністративних стягнень, що застосовуються за порушення митних правил, закріплено в ст. 461 Митного кодексу України [2]. За

порушення митних правил Митний кодекс України визначає вичерпний перелік адміністративних стягнень, а саме: попередження, штраф та конфіскацію.

Попередження як адміністративне стягнення за порушення митних правил є офіційним попередженням правопорушника щодо недопустимості таких діянь у майбутньому. Попередження виносяться у формі постанови про накладення адміністративного стягнення [3, с.219]. Застосування попередження як до громадян, так і до посадових осіб підприємств передбачено ст. 468, частиною першою ст. 469, частиною першою ст. 470, частиною першою ст. 481 Митного кодексу [1].

Штраф як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у покладенні на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за таке правопорушення, обов'язку сплатити до державного бюджету кошти у сумі, яка визначається Митним кодексом України залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення. Порядок нарахування штрафів відповідно до Митного кодексу встановлено у розмірі, кратному неоподаткованому мінімуму доходів громадян, а згідно зі статтями 472, 482 — 485 Митного кодексу — у відсотковому еквіваленті.

Конфіскація як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів, зазначених у п. 3 ст. 461 Митного кодексу, і безоплатній передачі їх у власність держави. При цьому моторні транспортні засоби та несамохідні транспортні засоби, що буксируються ними, розглядаються як самостійні об'єкти конфіскації. Конфіскацію може бути застосовано виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються Митним кодексом та іншими законами України. Конфіскація товарів, транспортних засобів застосовується незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення [4, с.55].

Важливим і водночас проблемним питанням в даній сфері є те, які ж органи уповноважені виносити рішення у справах про порушення митних

правил. Відповідно до ст. 522 Митного кодексу України справи про порушення митних правил, передбачені статтями 468 — 470, 474, 475, 477 — 481, 485 цього Кодексу, розглядаються органами доходів і зборів [1]. Справи про порушення митних правил, передбачені статтями 471 — 473, 476, 482 — 484 цього Кодексу, а також усі справи про порушення митних правил, вчинені особами, які не досягли 18-річного віку, розглядаються місцевими судами (суддями). Тобто всі справи про порушення митних правил, за які передбачено відповідальність у вигляді конфіскації, розглядаються судами [5, с.34].

Таким чином, в законодавстві існують розбіжності в нормативно-правовому регулюванні з питань суб'єктів, які мають право на здійснення адміністративних стягнень за порушення митних правил. Адже, законодавчо не визначено конкретного переліку цих суб'єктів, зазначено лише, що справи розглядаються органами доходів і зборів. А це в свою чергу породжує можливість неналежного здійснення повноважень відповідними контролюючими органами.

Отже, застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил має спиратися на єдині, законодавчо закріплені та чітко визначені положення. Органи, на які покладено обов'язки по виявленню та притягненню до адміністративної відповідальності за порушення митних правил під час правозастосовної практики мають неухильно їх дотримуватись, не створюючи прецедентів у застосуванні тих чи інших митно-правових норм на власний розсуд. З цією метою доцільно усунути колізійність норм митного законодавства в частині суб'єктів, які мають право накладати адміністративні стягнення за порушення митних правил та привести ці норми у відповідність до інших законів України.

Список використаної літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: станом на 26.10.2017 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

2. Митний кодекс України: станом на 26.07.2017 р. / Верховна Рада України // Офіційний вісник України. — 2012 р. – № 32. – С.9. – Ст.1175.

3. Дьяченко О. В. Митний контроль як один із засобів виявлення правопорушень у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності / О. В. Дьяченко, Т. Л. Вишинська, С. М. Литвин // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2016. - № 2(1). - С. 218-227.

4. Шульга М. Г. Переміщення товарів через митний кордон України / М. Г. Шульга. // Теорія і практика правознавства. - 2014. - Вип. 2. – С.54-58.

5. Галочка Г.В. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил / Галочка Г.В. // Вісник. Офіційно про податки. – 2014.- №31 (31). – С. 32-36.

Руда К.А.
студентка групи ПБ-15-6
ННІ Права Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри фінансового права
Шолкова Т.Б.

ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Державний фінансовий контроль (далі – ДФК) є одним із інструментів нагляду за реалізацією тих функцій держави, що пов'язані з її соціально-економічною відповідальністю – а саме фінансовим забезпеченням і регулюванням соціально-значимих потреб у суспільстві – та безпекою. При цьому сама держава функціонує як активний учасник ринкових відносин. Дослідженням даної теми займалися такі науковці як Барановський О., Білоус В., Виговська Н., Дмитренко Е., Карпов Е., Касьяненко Л., Мельник О., Михальський Ю., Петренко П., Симоненко В., Шевчук О. та ін.

ДФК є завершальною стадією циклу управління і, водночас, предтечею нового циклу управління. Без нього цикл управління державною економікою буде розірваний, а це означає, що управління як такого не буде [1].

Правове регулювання відносин у сфері фінансового контролю спрямоване на впорядкування суспільних відносин, що виникають у процесі владної діяльності зі здійснення ДФК. Тобто правове регулювання відносин у сфері ДФК є здійснюваним за допомогою системи правових засобів результативним, нормативно-організаційним впливом на суспільні відносини, що складаються в процесі здійснення ДФК. Правове регулювання фінансового контролю має на меті впорядкування суспільних відносин, що складаються в процесі здійснення ДФК. Норма права, що регулює суспільні відносини у сфері фінансового контролю, – це загальнообов'язкове, формально визначене, встановлене державою правило поведінки учасників процесу щодо здійснення фінансового контролю. У теперішній час у фінансово-правовій науці розроблені певні теоретичні засади правового регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері фінансового контролю [2].

Повноваження реалізовувати державну політику у сфері державного фінансового контролю надаються органу виконавчої влади. Фактично Державна фінансова інспекція України, а з 2016 р. – Державна аудиторська служба України згідно визнається Вищим органом державного фінансового контролю України.

У сфері нормативно-правового забезпечення ДФК та правозастосовній практиці в Україні існують певні проблеми. Так поняття «єдина система державного фінансового контролю» не регламентоване жодним вітчизняним законом і, як наслідок, діяльність численних контролюючих органів залишається некоординованою належним чином, в результаті чого відбувається дублювання їх функцій, залишається високим, а часом і надмірним, «контрольне» навантаження на підконтрольні суб'єкти.

Необхідно дійти згоди щодо змісту поняття «державний фінансовий контроль» у науково-практичному аспекті це цілеспрямована упорядковуюча правова система, що планомірно організує відповідні фінансові стосунки, діяльність якої пов'язана з отриманням, обробкою, аналізом та оцінкою інформації про цілі, реальний стан і перспективи розвитку державних грошових фондів і, відповідно до цих фондів, про грошові ресурси, що перебувають у розпорядженні держави або у її власності [3, с. 141].

Законодавство не визначає перелік суб'єктів, які є безпосередньо суб'єктами ДФК і відповідно немає чіткого окреслення їх повноважень.

Відсутність однозначного теоретичного осмислення поняття ДФК обумовлює складнощі у процесі його інституціоналізації, що виражається у відсутності визначеності стосовно того, якими повноваженнями повинні бути наділені суб'єкти фінансового контролю, а відповідно до них вже повинні вибудовуватися відносини вищого контрольного органу з ВРУ, Урядом, Адміністрацією Президента України та органами контролю виконавчої влади.

Без інституціоналізації ДФК даремно чекати, що реформи в нашій державі підуть у правильному напрямі і нам вдасться подолати «організовану фінансову злочинність», безконтрольність, казнокрадство, уникнути неефективних економічних рішень і запобігти порушенням законодавства в багатьох сферах господарювання [3, с. 142].

Загалом відсутність законодавчо унормованої, єдиної, що не допускає різночитань, зрозумілої термінології спричиняє ототожнення понять «контроль» та «аудит», «державний фінансовий контроль» і «бюджетний контроль» тощо, а відтак, викривлення повноважень контролюючих органів і результатів їх діяльності [4, с. 17].

Також проблемою є відсутність базового закону України про ДФК, який би однозначно унормував сутність ДФК, його функціональне призначення, принципи організації, об'єкти і суб'єкти, предмет та види, форми, способи і методи його здійснення.

Отже, на сьогодні у фінансово-правовій науці розроблені певні теоретичні засади правового регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері фінансового контролю. Однак у нормативно-правовому забезпеченні ДФК та правозастосовній практиці в Україні існують певні проблеми, що вимагає поглиблених теоретичних досліджень даної проблематики та вживання конкретних заходів для поліпшення ситуації в цій сфері. Необхідним є прийняття базового закону про фінансовий контроль, у якому буде закріплено понятійний апарат, види контролю, принципи здійснення, методи, об'єкти, суб'єкти ДФК, чітко відмежовано їх повноваження, встановлено процесуальний порядок його проведення тощо.

Список використаної літератури

1. Симоненко В.К. Основи єдиної системи державного фінансового контролю в Україні (макроекономічний аспект) / В.К.Симоненко, Барановський О.І., Петренко П.С. – К. : Знання України, 2006. – С. 13.
2. Карпов Э.С. Понятие и содержание правового регулирования государственного финансового контроля / Э. С. Карпов // Вестник Владимирского юридического института. – 2007. – № 2. – С. 280.
3. Петренко П.С. Щодо удосконалення системи державного фінансового контролю для побудови ефективної держави / П.С. Петренко // Проблеми стійкості розвитку в ринковій економіці. – 2016. – № 4. – С. 132.
4. Шевчук О.А. Правове забезпечення державного фінансового контролю / О.А. Шевчук // Механізм регулювання економіки. – 2013. - № 2(66). С. 15.

Мацелик М.О.,
к.ю.н., доцент,
Сарніцька О. В.,
студентка групи ПБ-16-10к
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна

РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ЇЇ СУБ'ЄКТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Нині в Україні спостерігається не захищеність фінансових інтересів держави, розвиток загрозливих для фінансової безпеки, як складової економічної безпеки, факторів: політичної нестабільності, недосконалості правової, організаційної бази, кризи банківської системи та фондового ринку, дефіциту фінансових ресурсів. Рівень фінансової безпеки напряму залежить від стану банківської системи, а проблеми банківської сфери є одночасно і проблемами фінансової безпеки держави, адже банківська система впливає не лише на інвестиційне зростання національної економіки, а і на організацію платіжного обороту, стабільності грошової системи та забезпеченні стійкості національної валюти та її купівельної спроможності.

Актуальність вивчення та визначення ролі банківської системи у забезпеченні фінансової безпеки проявляється у безпосередньому впливу банківського сектора на рівень економічного розвитку. Тому однією з ключових та нагальних проблем є криза банківської системи, що проявляється у ліквідації значної кількості банків, наявності збитків та зниження доходів.

Дана тематика є об'єктом дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: Науменкова С.В., Савлука М.І., Стельмаха В.С., В. Шлемка, В. Мунтіяна, Т. Болгар, М. Єрмошенка, В. Сенчагова, А. Сухорукова, Б. Губського й І. Бінька та інших. Проте ця тема вимагає виявлення нових інструментів шляхом подальшого вивчення та дослідження.

Основними засадами фінансової безпеки є система поглядів про стан фінансової захищеності. Конституція України виокремлює Національний банк України, як одного із важливих суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави, адже відповідно основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України [1], що безпосередньо впливає на стан економіки держави і, як наслідок, фінансову безпеку, адже НБУ є фінансовим агентом. Основні ж завдання банківської системи зазначені у Законі України «Про банки і банківську діяльність», де вказано, зокрема, що банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України[2]. У свою чергу вплив НБУ на рівень банківської системи зазначений у Законі України «Про Національний банк України», де в статті 6 вказано, що НБУ у межах своїх повноважень сприяє фінансовій стабільності, в тому числі стабільності банківської системи [3].

На сьогоднішній день НБУ пожинає наслідки політики «очищення банківської системи», що являє собою масову ліквідацію банків з приватним капіталом. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України опублікувало метадані основних показників діяльності банків у період з 01.02.2017 року по 01.10.2017 року згідно з якими спостерігається зменшення кількості діючих банків з 93 до 88 [4].

Аналітичний департамент НРА «Рюрік» проаналізував статистичну інформацію по банківській системі України за результатами 2016 року. Так, станом на 01 січня 2017 року ліцензію Національного банку України мали 96 банківських установ (в т.ч. 38 банків з іноземним капіталом). З початку 2016 року кількість функціонуючих банківських установ скоротилася на 21[5, с. 3].

Станом на сьогодні лише за 2017 рік НБУ прийняв рішення про визнання 9-ти банків неплатоспроможними [6].

Також, починаючи з 01.06.2016 р. Правлінням Національного банку України було прийнято декілька рішень про надання згоди на самоліквідацію

банківських установ. Офіційні повідомлення вказують, що самоліквідація ПАТ «Фінанс Банк» та ПАТ «Інвестиційно-Трастовий Банк» була продиктована бажанням власників переорієнтуватися на інші види їх профільної діяльності. 18.11.2016 р. про самоліквідацію повідомив також ПАТ «Фінексбанк». Причиною такого рішення власники назвали складне становище на ринку фінансових і банківських послуг та невизначеність щодо можливих напрямків і джерел подальшої капіталізації банку[5, с. 4].

За підсумком 2016 року спостерігається також зниження доходів на 4,3%, що становлять 190,69 млрд. грн., в той час як витрати зросли на 31,7% – до 350,08 млрд. грн.

Слід зазначити, що обсяг збитків банківської системи України за 2016 року значно перевищив аналогічний показник 2015 року, переважно внаслідок вагомого зростання сум відрахування в резерви протягом IV кв. 2016 року (до 198,31 млрд. грн. станом на 01.01.2017 р.), зумовленого виконанням плану врегулювання діяльності ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» в межах процесу націоналізації установи, що призвело до чергової девальвації гривні.

За підсумком 2016 р. 31 з 93 функціонуючих банків отримав збитки на загальну суму 169,3 млрд. грн. З цієї суми майже 80% (135,3 млрд. грн.) припадає на ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК». Інші банківські установи, що завершили звітний період з додатнім результатом діяльності, отримали сукупно 10,82 млрд. грн. прибутку.

Варто зазначити, що серед найбільш прибуткових за підсумком минулого року банків були виключно іноземні фінансові установи – Райффайзен Банк Аваль, Сітібанк та ОТП Банк[5, с. 17-19].

З одного боку прибутковість іноземних фінансових установ є позитивним для України з точки зору вкладення іноземного капіталу в економіку. Проте за іноземними банками стоять стабільна європейська економіка, а банки з українським капіталом в умовах кризи нездатні витримувати нові високі стандарти резервування і докапіталізації. Але

політика НБУ щодо очищення банківської системи почала зачищати і продавати майно, замість надання довгострокових кредитів та необхідної підтримки.

У 2014-2016 рр. держава через Фонд гарантування вкладів фізичних осіб виплатила по депозитах 68 ліквідованих банків більше 70 млрд. грн. Із банків за останні 2 роки люди вивели більше \$ 100 млрд. Якщо ці гроші повернути в економіку - Україна не матиме потреби в міжнародному кредитуванні. Кількість вкладників українських банків за цей період скоротилося на 3 мільйони чоловік. Ймовірно, що ці люди також будуть відчувати недовіру до українських банків, і наступного разу оберуть, наприклад, російський, ну або «український банк з російським капіталом» [5, с. 4]. Хоча напочатку 2017 року заява НБУ про завершення політики очищення і пролунала, проте ліквідація банків продовжується.

Таким чином, необхідно адаптувати законодавство до сучасного економічного стану, шляхом внесення змін до ряду нормативно-правових актів, НБУ має удосконалити процес ліцензування банків, переглянути умови ліквідації банків, надати пільгові преференції для банків з українським капіталом, які кредитують бізнес та встановити жорсткі обмеження для банків країни-агресора, що автоматично збільшить рівень довіри населення. Правильно визначений напрямок діяльності НБУ в управлінні банківською системою і, як наслідок, стабільність банківської системи, на яку впливають перераховані вище проблеми та шляхи їх вирішення, зумовлюють фінансову безпеку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : від 28 червня 1996 року , № 30 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>;

2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

3. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14>;

4. Основні показники діяльності банків України:Офіційне Інтернет-Представництво Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442;

5. Аналітичний огляд банківської системи України за результатами 2016 року : Національне рейтингове агентство «Рюрік»,с-22 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2016.pdf;

6. Реорганізація та ліквідація:Офіційне Інтернет-Представництво Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=75535;

7. Наслідки політики НБУ щодо «очищення банківського ринку» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://korrupcia.net/blogs/sergiy-nosenko/naslidky-polityky-nbu-shchodo-ochyshchennya-bankivskogo-rynku-945>.

УДК 347.73

Світлична Аліна Сергіївна
студентка групи ПБ-14-7 Університету
державної фіскальної служби України

Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна
к.ю.н, доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

ПОДВІЙНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ПРАВОВІ ШЛЯХИ ЙОГО УНИКНЕННЯ

Подвійне оподаткування розглядається в економіко-правовій літературі як явище, за якого відбувається оподаткування визначеного об'єкта оподаткування у окремого платника податку більш як один раз за ідентичний проміжок часу в межах однієї чи кількох податкових юрисдикцій [1].

Потенційне подвійне оподаткування виникає тому, що одна країна претендує на право оподаткування на підставі факту проживання (або громадянства) платника податків, а інша — на підставі місця одержання доходу. Подвійне оподаткування може також виникати, коли обидві країни стверджують, що платник податків є їхнім резидентом, або коли кожна з двох країн стверджує, що дохід отриманий саме в ній. Своєрідним супутником подвійного оподаткування є ухилення від сплати податків. Певна річ, майже для всіх фізичних та юридичних осіб сплата податків не приносить задоволення. Тому при веденні міжнародного бізнесу компанії намагаються так маніпулювати потоками капіталів і прибутків між головною фірмою та її філіями, дочірніми компаніями в різних країнах, щоб мінімізувати податкові зобов'язання перед будь-якою державою [2].

Дослідження проблем оподаткування є на сьогодні досить актуальним і здійснюється як в окремих фінансово-правових інститутах (бюджетне, податкове право), так і на межі декількох галузей права (фінансове, міжнародне, господарське, міжнародне приватне право) [3].

Проблемам подвійного оподаткування вже приділяли увагу в своїх дослідженнях такі вчені, як: С. О. Баєв, В. В. Бесчеревних, К. С. Бельський, Л. К. Воронова, О. М. Горбунова, О. Ю. Грачова, В. В. Гриценко та інші.

В податковій практиці та теорії розрізняють подвійне економічне та подвійне юридичне оподаткування. Подвійне економічне оподаткування – це ситуація, коли з одного й того самого доходу податок сплачують декілька його послідовних отримувачів. Це виявляється при оподаткуванні доходу підприємства як самостійного платника та при оподаткуванні доходу акціонера або пайовика при розподілі прибутку. Як правило, проблема подвійного економічного оподаткування розв'язується при розробленні національного податкового законодавства, в якому передбачено норми, що дають змогу певним способом зараховувати податок, сплачений на рівні підприємства, при визначенні податкових зобов'язань акціонера. У запобіганні подвійному оподаткуванню зацікавлені не лише особи, які

сплачують податки, а й держави, які прагнуть до збільшення зовнішнього та внутрішнього товарообігу, залучення іноземних інвестицій і підвищення конкурентоспроможності окремих національних підприємств та економіки у цілому. Запобігання подвійному економічному та юридичному оподаткуванню в принципі можливе і в односторонньому порядку. Для цього країна постійного місця перебування платника може дозволити йому при виконанні податкових зобов'язань враховувати податки, сплачені ним за кордоном. Проте це може призвести до великих втрат бюджету, а також до різного роду махінацій з боку недобросовісних платників податку. Крім того, у цьому разі країна постійного місцеперебування виступає донором тієї країни, де її громадянин (або підприємство) здійснює економічну діяльність.

Іншим шляхом врегулювання проблем подвійного оподаткування є укладання міжнародних угод. Країни, що підписують такі угоди йдуть на взаємний компроміс, домовляючись, які податки і з яких категорій платників утримуватимуться на території кожного учасника угоди [4].

В Україні питання уникнення подвійного оподаткування регулюється ст. 13. та ст. 103 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) та низкою міжнародних нормативно-правових актів [5]. Зокрема, двосторонніми договорами України про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна. На сьогодні між Україною та іншими іноземними державами діє 66 угод про уникнення подвійного оподаткування [6].

Крім того, відповідно до статті 7 Закону України «Про правонаступництво України» Україна застосовує договори СРСР про уникнення подвійного оподаткування, що діють до набуття чинності новими договорами [7]. Договори СРСР діють у відносинах України з такими країнами: Іспанією, Малайзією, Японією [8, 9, 10]

Таким чином, проблеми вирішення внутрішнього подвійного оподаткування є виключно прерогативою державної податкової політики. Питання зовнішнього подвійного оподаткування вирішуються шляхом укладення міжнародних двосторонніх чи багатосторонніх угод.

Зазначене питання також регулюється судовою практикою. Верховний суд України (далі – ВСУ) в Постанові від 05.04.2016 р. у справі № 826/17223/14 визначив, що при перерахуванні відсотків за кредитним договором на користь нерезидента (Латвійська Республіка) слід сплачувати податок з доходів нерезидента, незважаючи на те, що вказані проценти були оподатковані на території Латвійської Республіки. Зокрема, ВСУ вказав:

«Аналізуючи зазначені норми матеріального права, колегія суддів дійшла правового висновку, який полягає у тому, що проценти, сплачені позивачем за кредитним договором резиденту Латвійської Республіки, можуть також оподатковуватись в Україні відповідно до її законодавства з урахуванням норм міжнародних угод щодо максимального розміру ставки податку та інших особливостей оподаткування за цими угодами. Положення статті 11 Конвенції не можуть трактуватися як такі, що надають платнику податку право вибору, в якій саме з двох договірних держав здійснюватиметься оподаткування одержаного доходу, оскільки таке тлумачення не відповідає дійсному змісту вказаних міжнародних угод та суті податку, наведеному у статті 2 Закону № 334/94-ВР».

Нагадаємо, на відміну від Вищого адміністративного суду України, саме така правова позиція висловлювалась ВСУ і раніше. Наприклад, у Постанові від 30.10.2012 року в справі за позовом ВАТ «Миколаївський комбінат хлібопродуктів» до податкового органу.

До багатосторонніх заходів уникнення подвійного оподаткування відносять:

1) метод вирахування, за яким дохід оподатковується в обох договірних країнах, але за умови вирівнювання до рівня податку в країні з меншим його розміром;

2) метод звільнення, який передбачає виключення з оподаткованої бази доходів, отриманих за кордоном та майна, яке перебуває за кордоном;

3) метод податкового кредиту, що означає зарахування сплачених за кордоном податків в рахунок зменшення зобов'язань платника податків по сплаті податку в своїй країні;

4) метод відстрочки, тобто, відстрочення оподаткування іноземних доходів до моменту їх ввезення в країну постійного місцезнаходження платника податків;

5) метод податкової знижки, за яким податок сплачений за кордоном розглядається як витрати, на які зменшується сума доходів, що підлягають оподаткуванню [11].

Стаття 103 ПКУ закріплює положення щодо уникнення оподаткування доходів нерезидентів із джерелом їх походження з України. Відповідно до змісту ст. 103 ПКУ застосування правил міжнародного договору України здійснюється шляхом звільнення від оподаткування доходів із джерелом їх походження з України, зменшення ставки податку або шляхом повернення різниці між сплаченою сумою податку і сумою, яку нерезиденту необхідно сплатити відповідно до міжнародного договору України.

Щодо резидентів положення про уникнення подвійного оподаткування закріплені в ст. 13 ПКУ, відповідно до якої доходи, отримані резидентом України (крім фізичних осіб) з джерел за межами України, враховуються під час визначення його об'єкта та/або бази оподаткування у повному обсязі, а витрати, здійснені резидентом України (крім фізичних осіб) у зв'язку з отриманням доходів з джерел походження за межами України, враховуються у порядку і розмірах, встановлених цим Кодексом [5].

Отже, проблема подвійного оподаткування є досить актуальною і підлягає своєчасному усуненню колізій, нечіткостей у регулюванні правових відносин фінансової системи, теоретичної розробки правового механізму оподаткування в Україні, створеній загальній теоретичній ідеології з цих питань, сформуованих загальних принципових підходах до застосування норм податкового права [3].

Важливу роль у регулюванні міжнародних економічних відносин відіграють міжнародні податкові угоди, головною метою яких є врегулювання подвійного оподаткування, запобігання обкладанням податками доходів двічі - спочатку в країні отримання прибутку, потім в країні, резидентом якої є інвестор, як наслідок цього, боротьба з неправомірним ухиленням від сплати податків.

Крім цього, участь України у міжнародних податкових угодах є не тільки ефективним методом захисту інтересів вітчизняних суб'єктів господарювання, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність у світовому економічному просторі, але й також запорукою стабільності надходжень іноземних інвестицій в українську економіку.

Тому, при застосуванні процедури уникнення подвійного оподаткування слід враховувати положення: правових актів, зокрема, норм міжнародних угод, що застосовуються у даному випадку та норм ПКУ; рекомендацій та роз'яснень Державної фіскальної служби України, судової практики з цих питань, наприклад, положень Верховного суду України та трактування судами норми права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Демянчук Ю. Г. Поняття та ознаки подвійного оподаткування // Держава і право. – 2010. – Вип. 47. – С. 279-284.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про організацію роботи щодо підготовки міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна та запобігання ухиленням від сплати податку»: станом на 12 квіт. 2011 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/921-93-%D0%BF>
3. Морозов С.М. Уникнення подвійного оподаткування як засіб подолання колі- зій в сфері податкового регулювання [Електронний ресурс] / С.М. Морозов // Форум права. – 2008. – № 2. – С. 367– 370. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-2/08msmspr.pdf>.

4. Білик М.Д. Золотько І. А. Податкова система України: навч. – метод. посіб. для самот. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2000. – 192 с.
5. Податковий кодекс України: станом на 10 вер. 2017 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Т. 1. – Ст. 3248.
6. Лист Державної фіскальної служби України від 28.01.2016 р. № 2815/7/99-99-12-01-03-17. Перелік країн, з якими на 01.01.2016 р. укладено міжнародні договори про уникнення подвійного оподаткування
7. Закон України «Про правонаступництво» від 12.09.91 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. – Ст. 617.
8. Конвенция между Правительством Союза Советских Социалистических Республик и Правительством Испании об избежании двойного налогообложения доходов и имущества от 07.08.1986 г.
9. Соглашение между Правительством Союза Советских Социалистических Республик и Правительством Малайзии об избежании двойного налогообложения в отношении налогов на доходы от 31 июля 1987 г.
10. Конвенция между Правительством СССР и Правительством Японии об избежании двойного налогообложения в отношении налогов на доходы от 18 января 1986 г.
11. Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в Україні: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За заг. ред. М.Я. Азарова. – К.: ДІА, 2000. – 320 с.

Сидорчук Влад Олександрович
студент Університету державної фіскальної служби України
студент групи ПБ 15-4
Науковий керівник:
ст. викладач кафедри фінансового права;
Білько Тетяна Олександрівна

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

З кожним роком виникають нові проблеми, що негативно впливають на стан фінансової безпеки. Зростає рівень інфляції, збільшується державний зовнішній та внутрішній борг, спостерігається збільшення тіньової економіки. Саме це змушує зосередити свою увагу на ефективному проведенні економічної політики для своєчасного знаходження загроз та шляхів їх запобігання.

Адже в сучасних умовах фінансові можливості держави стають все більш обмеженими. А як ми знаємо для успішної, економічно-зростаючої держави важливим є зберігання стану фінансової безпеки. Без забезпечення фінансової безпеки практично є неможливим вирішення завдань, що стоять перед державою[1].

До того ж дезорганізація цієї системи, що йде поряд з її криміналізацією створює значну загрозу економічній безпеці України і може призвести до вкрай негативних наслідків. Стабілізація економічної системи держави вимагає розробки та реалізації комплексної програми оздоровлення державних фінансів [1].

Під фінансовою безпекою слід розуміти такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання [1].

Основними загрозами фінансової безпеки можуть слугувати:

- високий рівень зовнішнього та внутрішнього боргу;
- нерегламентоване використання бюджетних коштів;
- нестабільність курсу національної валюти;
- постійне збільшення частки тіньового сектору економіки;
- недосконалість банківської системи [2].

На підтримку сказаного вище, що нераціональне використання бюджетних коштів слугує однією із загроз фінансової безпеки держави ми провели моніторинг показників державного боргу України, який на кінець грудня 2016 року становила 70,97 млрд доларів, що на 5,47 млрд доларів більше від показника на початок року. У порівнянні з 2015 роком, цей показник збільшився на 8,3%. Про це повідомляє прес-служба Міністерства фінансів України. Згідно з повідомленням, у гривневому еквіваленті загальна сума державного та гарантованого державою боргу на кінець грудня становила 1930 млрд грн. Також зазначається, що Державний зовнішній борг становив 980,19 млрд грн, а Державний внутрішній борг — 670,65 млрд.грн. Розмір державного та гарантованого державою боргу розраховується у грошовій формі, як непогашена номінальна вартість боргових зобов'язань у валюті кредиту (позики). Стан державного та гарантованого державою боргу визначається у гривнях та доларах за курсом Національного банку України на останній день звітного періоду та включає операції за цей день [3].

Враховуючи дані фактори є важливим знайти напрямки вирішення такої проблеми для вдосконалення системи фінансової безпеки держави, що в свою чергу призведе до підвищення її рівня розвитку та взагалом поліпшення фінансової ситуації в Україні.

Найоптимальнішими варіантами для проведення такої діяльності є:

- створення самодостатньої, конкурентоспроможної, соціально спрямованої, потужної національної економіки;
- створення надійної системи економічної безпеки України, забезпечення можливості самостійного, прогресивного національно-економічного розвитку;

- здійснення структурної перебудови економіки;
- забезпечення ефективного розвитку національної промисловості;
- створення замкнених циклів виробництва стратегічно важливої продукції, зокрема, військової техніки та озброєння;
- створення достатніх запасів державних золотовалютних резервів;
- забезпечення фінансової стабілізації, подолання інфляції;
- залучення внутрішніх інвестиційних ресурсів до розвитку національної економіки;
- вирішення державою соціальних проблем (безробіття, бідність, злочинність, житлове забезпечення тощо);
- розвиток внутрішнього ринку та внутрішнього попиту;
- проведення рішучої боротьби з «тіньовою» економікою;
- забезпечення зайнятості населення та високого рівня трудових ресурсів;
- створення рівних соціальних та економічних можливостей для всіх громадян України;
- здобуття Україною належного місця у світовому розподілі праці та міжнародній торгівлі, інтеграція у світове господарство;
- побудова економічних відносин з іншими країнами на засадах рівноправності та взаємовигідності;
- ефективне використання Україною свого вигідного географічного положення для здійснення міжнародного транзиту [4].

Таким чином, зростає актуальність проблеми забезпечення фінансової безпеки як однієї із найважливіших складових національної економічної безпеки кожної держави та проблеми, що долаючи національні кордони прогресуючими темпами стає глобальною. Реалізація цих заходів підвищить рівень економіки та забезпечить фінансову безпеку в Україні.

Список використаних джерел:

1. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько : Монографія. — К. : НІСД, 1997. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/rozdil/rozd08.htm>
2. Кириллова А.М. Фінансова безпека України: виявлення загроз і шляхи їх запобігання /А. М. Кириллова//. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/38703/1/Kyryllova.pdf>
3. Леонова Марія. Державний борг України за рік зріс майже до \$71 мільярда— Мінфін. /Новини// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/derzhavnyi-borh-ukrainy-za-rik-zris-maizhe-do-71-miliarda-minfin>
4. Економічна безпека України та проблеми її забезпечення. /Електронна бібліотека// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/ekonomika/part1/003.htm>

Скакальська Анастасія Ярославівна,
студентка групи ПБ 14-8 ННП
Університету державної фіскальної служби України

КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Необхідно зазначити, що однією із найважливіших умов формування незалежної суверенної держави є створення системи економічної безпеки як основної складової національної безпеки. В свою чергу, у системі економічної безпеки країни важливу роль відіграє її фінансовий сектор, від рівня якого залежить реалізація національних інтересів та стабільний економічний розвиток.

Фінансова безпека є досить широким і неоднозначним поняттям, яке викликає дещо різні підходи вчених до його трактування. Кравчук Н. Я. виділив тлумачення поняття фінансової безпеки держави, яка передбачає створення таких умов функціонування фінансової системи, при яких, по-

перше, фактично виключена можливість спрямовувати фінансові потоки в незакріплені законодавчими нормативними актами сфери їх використання і, по-друге, до мінімуму знижена можливість зловживання фінансовими ресурсами [1, с. 201].

На стан захищеності фінансової безпеки негативно впливають такі зовнішні загрози як : нерозвиненість сучасної фінансової інфраструктури; зростання зовнішньої заборгованості; нераціональне використання іноземних кредитів; нерегульований приплив в Україну іноземного капіталу та надання йому переваги порівняно з вітчизняним; надмірна відкритість економіки України; відсутність експортно-імпортової збалансованості [2, с. 18].

Варто зазначити, що на сучасному етапі слід звернути увагу на Концепцію забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері. Однією з основних умов ефективного функціонування держави є її збалансована економічна безпека, яка включає в себе фінансову захищеність [3]. З метою забезпечення належного рівня фінансової безпеки, варто дотримуватись цілей, передбачених Концепцією, шляхом реалізації зазначених механізмів.

Згідно з Концепцією, одним із шляхів розв'язання проблеми фінансової безпеки держави є проведення структурних реформ у національній економіці та забезпечення цінової і фінансової стабільності. З цією метою основними завданнями державної політики в найближчій перспективі повинні бути:

- визначення Урядом чітких середньострокових макроекономічних цільових показників;

- забезпечення макроекономічної стабільності.

Результатом виконання зазначених завдань стануть послідовність і передбачуваність політики Уряду та Національного банку, поступове зниження рівня інфляції та утримання її в межах установлених цільових значень [3]. Реалізація Концепції дасть змогу вирішити питання щодо забезпечення захисту національних інтересів держави у разі виникнення та поглиблення загроз у фінансовій сфері та розробити цілісний механізм державного управління ризиками у фінансовій сфері.

Водночас грошово-кредитна політика у визначених законодавством межах повинна скоординовано проводитися разом з економічною політикою та забезпечувати підтримання структурних змін у національній економіці та стійкий економічний і соціальний розвиток держави.

Також, забезпечуючи фінансову безпеку держави важливо акцентувати увагу на безпеці кожного громадянина, враховуючи взаємний двосторонній характер суспільних відносин громадянина і держави.

Сьогодні назріла необхідність розробки системи заходів з регулювання спеціальними державними органами світових фінансових потоків, що впливають на Україну, відповідно до її національних інтересів. При цьому в Україні необхідно виробляти правові та фінансові механізми боротьби з недобросовісною поведінкою контрагентів за зовнішньоекономічними договорами для захисту національної фінансової системи від штучно викликаних фінансових криз, механізми захисту від різного роду фінансових ризиків, від інвестицій, які не узгоджуються зі стратегією державного розвитку.

Основний Закон вкрай обмежено визначає положення з економічної безпеки в цілому та фінансової безпеки зокрема. Так, стаття 17 Конституції України говорить, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Відтак, стає зрозуміло, що законодавцем були визначено лише головні функції держави, проте механізмів та шляхів їх забезпечення прийнято не було. Передбачалося, що захист територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки буде регулюватися окремими нормативно-правовими актами, а в подальшому буде прийнято цілу низку документів для забезпечення положень статті 17 Конституції України [4].

Поряд з тим, в Законі України "Про основи національної безпеки України" положення щодо забезпечення фінансової безпеки держави та

визначення її місця в системі національної безпеки свого відображення не знайшли [5]. Дана прогалина суттєво звужує сферу застосування цього закону у фінансовій сфері, а також не дає змоги конкретизувати коло суб'єктів, відповідальних за належний рівень забезпечення фінансової безпеки держави.

Для вирішення зазначеної проблеми, слід внести зміни до закону та доповнити його визначенням поняття фінансової безпеки держави, розширити систему принципів та перелік загроз національним інтересам і національній безпеці у сфері фінансів.

Однією з істотних проблем забезпечення фінансової безпеки банківського сектору економіки України є правова невизначеність у цій сфері. Так, в українському законодавстві відсутнє визначення термінів «комерційний банк» і «банківський сектор». Останнє поняття навіть не згадується в чинному законодавстві.

Правова регламентація складових банківської безпеки поняття «стабільність і безпека банківського сектору» в Україні відображена у Законі України «Про національний банк України», де зазначено, що головна мета банківського регулювання і нагляду - безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів [6].

У 2007 році Міністерством фінансів України розроблено та затверджено Методику розрахунку рівня економічної безпеки України, де вперше запроваджено інтегральний показник індексу економічної безпеки; введено у економіко-правову термінологію нові ключові поняття «макроекономічна безпека», «фінансова безпека», «валютна безпека», «грошово-кредитна безпека», «безпека фондового ринку», «зовнішньоекономічна безпека» тощо [7]. На сьогодні даний документ втратив чинність на підставі Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки [8], де знайшов своє логічне і розширене продовження.

У Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики держави» визначаються засади внутрішньої політики України у сферах розбудови державності, розвитку місцевого самоврядування та стимулювання розвитку регіонів, формування інститутів громадянського суспільства, національної безпеки і оборони, в економічній, соціальній і гуманітарній сферах, в екологічній сфері та фінансовій сфері, а також засади зовнішньої політики України [9].

Підсумовуючи все вищезазначене, потрібно зауважити, що низький рівень законодавчого забезпечення фінансової безпеки держави обумовлений неефективністю державного управління, його недостатньою зорієнтованістю на захист національних інтересів в економічній і соціальній сферах, а також непослідовністю та безсистемністю у здійсненні економічних реформ, недосконалістю національного законодавства щодо забезпечення фінансової безпеки держави та ефективного управління економікою; недостатнім рівнем кваліфікації державних службовців з питань забезпечення національної безпеки; корупцією в управлінських структурах.

Тому задля забезпечення належного рівня фінансової безпеки в цілому необхідно, щоб параметри кожної підсистеми фінансової безпеки забезпечували її внутрішню і зовнішню збалансованість, були достатньо стійкими до дії дестабілізуючих факторів та загроз.

Фінансова безпека України на сучасному етапі є основною умовою здійснення самостійної фінансово-економічної політики, яка буде відповідати національним інтересам [10, с. 119]. Таким чином, створення умов для формування фінансової безпеки повинно відбуватися на двох взаємопов'язаних мікро- та макрорівнях. Незважаючи на те, що формування цих механізмів є принципово різними задачами, проте їх реалізацію можна вважати запорукою для своєчасного виявлення та запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам, забезпеченням захисту інтересів країни в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кравчук Н. Я. Фінансова безпека: Навчально-методичний посібник / Н. Я. Кравчук, О. Я. Колісник, О.Ю. Мелих – Тернопіль: Вектор, 2010. – 277 с.
2. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. – К.: КНТЕУ, 2001. - 21 с.
3. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 569-р : станом на 15 серпня 2012 р. / Кабінет Міністрів України // Офіційний вісник України. – 2012. – №62. – С. 156.
4. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
5. Про основи національної безпеки : Закон України № 964-15 від 18.05.2013 р. [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15/ed20130518>
6. Про національний банк України : Закон України № 679-14 від 11.10.2017 р. [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME131588.htm.
8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennjametodichnih-rekomendacii-shodo-rozrahunkudoc168080.html>.
9. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики держави : Закон України № 2411-17 від 09.07.2017 р. [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>

10. Вашай Ю. Шляхи підвищення рівня фінансової безпеки України на сучасному етапі / Ю. Вашай // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 6 (39). – 231 с.

УДК 347.73 : 351.713 (477)

Сластьоненко О.О., к.ю.н., доцент, с.н.с.,

доцент кафедри фінансового права

Університету державної фіскальної служби України

Мотя В.І., студентка VI курсу

Університету державної фіскальної служби України

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Україна сьогодні має на меті побудову сучасної європейської країни з розвиненою економікою. Економічні інтереси є частиною національних інтересів країни, але на сьогодні саме економіка є найбільш вразливим елементом національної безпеки держави. Ефективна система економічної безпеки – це питання існування будь-якої держави, тому її забезпечення є одним із пріоритетних завдань розвитку української держави.

Однією із найважливіших складових економічної безпеки є фінансова безпека. У науковій літературі немає чіткого визначення поняття "фінансова безпека країни", оскільки термін включає в себе широкий спектр питань. З позицій різностороннього підходу фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності і стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стає економічне зростання.

Потрібно відзначити, що на сьогодні дослідженням основних напрямів діяльності Державної фіскальної служби займалися такі вчені, як В.Т. Білоус,

О.М. Бандурка, В.М. Свириденко, Ю.П. Битяк, О.Г. Рябчук,
О. О. Сластьоненко та інші.

Відповідно до Положення «Про Державну фіскальну службу України» сьогодні Державна фіскальна служба (далі ДФС) є одним із органів виконавчої влади, який здійснює забезпечення фінансової безпеки держави. Державна фіскальна служба України, як і будь-який інший центральний орган виконавчої влади, спрямовує свою діяльність на досягнення визначеної мети та на виконання поставлених завдань. В Україні на законодавчому рівні чітко врегульовані основні завдання Державної фіскальної служби. В Положенні «Про Державну фіскальну службу України» закріплено два основних завдання її діяльності. Першим завданням ДФС України є реалізація державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства. Другим основним завданням є внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування: державної податкової політики; державної політики у сфері державної митної справи; державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, здійснення контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів, митних та інших платежів; державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів; державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань сплати єдиного внеску [1].

Сьогодні можна визначити, що основне призначення Державної фіскальної служби України в сфері державної митної справи – це створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення митної безпеки суспільства, захист митних інтересів України. Здійснюючи державну митну справу, ДФС України виконує такі основні завдання: забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання

та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи; забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань державної митної справи, укладеними відповідно до закону; створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України, здійснення разом з митними органами інших держав заходів щодо удосконалення процедури пропуску товарів, транспортних засобів через митний кордон України, їх митного контролю та митного оформлення; забезпечення справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у межах повноважень, визначених Митним кодексом, Податковим кодексом України та іншими актами законодавства України, організація застосування гарантій забезпечення сплати митних платежів, взаємодія з банківськими установами та незалежними фінансовими посередниками, що надають такі гарантії; та інше [2]

Слід зазначити, що на сучасному етапі основними напрямками діяльності Державної фіскальної служби України є ефективна реалізація податкової, митної політики, захист митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі. Все це забезпечує надходження платежів до бюджетів різних рівнів та державних цільових фондів, а також сприяє розвитку економіки України та її інтеграції до світової спільноти. Тому, сьогодні діяльність Державної фіскальної служби України спрямована на забезпечення розвитку пріоритетних та стратегічних напрямів нашої держави, підтримання її економічної стабільності, а також забезпечення сприятливих умов для виконання платниками податків, зборів та інших платежів свого податкового обов'язку, підвищення обізнаності серед населення податкового і митного законодавства та боротьба з порушеннями норм цих законодавств. Ці пріоритетні напрями розвитку забезпечать захист економічних інтересів України шляхом створення

ситстемі послуг громадянам і бізнесу та, як наслідок, забезпечать наповнення дохідної частини бюджету та створять умови для розвитку підприємництва й міжнародної торгівлі

Таким чином, можна впевнено стверджувати, що Державна фіскальна служба України створена задля забезпечення економічного правопорядку та з метою захисту економічних інтересів України. В свою чергу, забезпечення економічної безпеки держави має на меті підвищення добробуту українського народу та створення такої економіки держави, яка б ефективно функціонувала в умовах міжнародних глобалізаційних процесів. Тобто, забезпечувала б підтримку вітчизняного економічного зростання та соціальну спрямованість економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про державну фіскальну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України: від 21 травня 2014 р. № 236 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>
2. Митний кодекс України: Закон від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс] Режим доступу - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/page>

Сокол Анастасія Василівна
студентка групи ПБ-16-10к
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Мацелик Михайло Олексійович
к.ю.н, доцент
Університету державної фіскальної служби України

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК ОДНА З НАЙГОЛОВНІШИХ СКЛАДОВИХ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Забезпечення фінансової безпеки є однією з найважливіших функцій держави – це гарантія незалежності країни й обов'язкова умова стабільності й ефективною життєдіяльності суспільства. На даному етапі розвитку нашого

суспільства за умов сучасних процесів інтеграції та глобалізації на світовому рівні роль податків у забезпеченні національної економічної безпеки багаторазово зростає, нестабільність у фінансовій системі України пов'язані з високими ризиками та загрозами у податковій системі, відсутність чіткого визначення «податкова безпека» та відсутність його регламентації в нормативно-правових актах держави, визначаючи актуальність дослідження сутності та підвищення рівня податкової безпеки як однієї з основних її складових.

Проблемам забезпечення податкової безпеки присвячена велика кількість наукових праць, зокрема, серед науковців із досліджуваної проблематики варто відзначити праці О.О. Бригінця, І.В.Тимофеева, Г.О. Лісового, І.О. Цимбалюк, В.Н. Павліченко, Р.М. Нешко, В.І. Матвійчука, О.В. Іващенко, В.М. Гельман, В.В. Матвеева, Н.В. Винниченко, Ю.Б. Іванова та ін.

Під терміном «фінансова безпека» вбачається, відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України затвердженої наказом Міністерства економіки України, це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [4].

Ю. Б. Іванов пропонує податкову безпеку держави розглядати як інтегровану підсистему фінансової безпеки, яка впливає на забезпечення всіх її складових: інноваційно-технологічної, інвестиційної, енергетичної, сировинно-ресурсної, продовольчої, соціальної, експортної, імпоротної та міжнародно-інтеграційної безпеки [1,с.9].

Поряд з вищевказаним визначенням І. О. Цимбалюк стверджує, що податкова безпека – це такий стан податкової сфери держави, для якого характерним є захищеність інтересів суб'єктів податкових відносин, стійкість

і економічна незалежність податкової системи, що проявляється у стабільності податкового законодавства [2,с.13].

Досить спрощує визначення та розуміння податкової безпеки І.В. Темофеева, яка схиляється до думки, що податкова безпека – такий стан податкової системи, при якому забезпечується гарантування захисту податкових інтересів держави, бізнесу і суспільства від внутрішніх та зовнішніх загроз [3,с.53].

Податкова безпека в ході свого функціонування вбачає в собі певні ризики, які можуть поставити під загрозу економічну ситуацію в державі, а також виникнення несприятливих наслідків для платників податків у зв'язку зі здійсненням податкових правопорушень.

До основних видів податкових ризиків ставляться:

- ризик несплати податків, ведучий до негативних наслідків для платника податків у вигляді штрафів, пені, неустойок;

- ризик податкового контролю, ведучий до виникнення санкцій і втрат через невиконання платниками податків законодавчих податкових актів;

- ризик посилення податкового навантаження, диференційований по видах господарської діяльності й податкам залежно від податкових ставок, пільг, обсягу створюваної доданої вартості;

- ризик податкової мінімізації – імовірність понести фінансові втрати, пов'язані з діями платника податків по мінімізації податкових платежів;

- ризик карного переслідування податкового характеру, що веде або до істотних фінансових втрат платника податків, або до позбавлення волі платника податків за здійснення податкових правопорушень, передбачених статтями Кримінального кодексу України [5, с. 86-87].

Податкова безпека значною мірою залежить також від рівня податкової культури в державі, яка відображає рівень знання та дотримання податкового законодавства, правильність обчислення, повноти і своєчасності сплати до держави податків, зборів та інших обов'язкових платежів, знання своїх прав, виконання своїх обов'язків платниками податків та контролюючими

органами, розуміння всіма громадянами важливості сплати податків для держави і суспільства [1, с.11].

Разом з тим, податкова безпека має досить скрутне становище так як в Україні як не стабільна економіка, яка залежить від багатьох зовнішніх факторів, так і відповідно законодавство у сфері оподаткування. Недоліки в податковій системі виникають внаслідок недосконалого адміністрування податків та митних платежів, відсутності належного контролю з боку податкових органів за платниками податків і зборів та масово-роз'яснювальної роботи органів ДФС серед населення держави задля добровільної сплати податків, незабезпечення податкового компромісу у зв'язку з чим відбувається зростання у численних масштабах тіньової економіки, недосконалістю механізмів захисту внутрішнього ринку від несумлінної конкуренції з боку імпортової продукції, неефективністю боротьби з контрабандою, розповсюдженням напівлегальних методів ухилення від оподаткування.

Таким чином, потрібно внести зміни до Податкового законодавства, які будуть передбачати розробку ефективних методів, засобів та інструментів задля спрощення податків та посилення контролю з боку фіскальних органів з поєднанням податкового компромісу та подолання загроз та ризиків вищевикладених, що допоможуть сформувати потужну податкову безпеку в Україні.

Список використаних джерел:

1. Іванов Ю. Б. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення / Ю. Б. Іванов, Ю. В. Бережна // Економіка розвитку: науковий журнал. – 2010. – № 2 (54). – С. 9–11.
2. Цимбалюк І. О. Податкова безпека в системі фінансової безпеки держави: кол. монографія / І. О. Цимбалюк; за заг. ред. О. В. Кендюхова // Стратегічне управління національним економічним розвитком: монографія: в 2 т. – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТ», 2013. – Т. 2. – 392, [13] с.
3. Темофеева І. Ю. Налоговая безопасность государства, бизнеса и общества:

концепція і методологія: автореферат дис. на соиск. науч. степени док. эк. наук.: 12.00.14 / І. Ю. Темовеева. – М., 2011. – 53 с.

4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.

5. Грачов О.В. Податкова безпека як невід’ємна складова економічної безпеки підприємства / О.В. Грачов // Економічна безпека: вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 86-87.

Стародуб Дмитро Миколайович
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фінансового права
Університету державної
фіскальної служби України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ Е-СИГАРЕТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Електронні сигарети або так звані “vapes” набули значного поширення в Україні, що потребує додаткової уваги на цей сегмент нікотиновмісних товарів.

Електронні сигарети мають багато назв серед яких найуживанішими є е-сигарети, електронні сигарети, ЕС, електронні системи доставки нікотину (ENDS) або електронна система доставки не-нікотину (ENNDS), персональний випарник або PV. Директива ЄС щодо про наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів щодо виробництва, презентації й реалізації тютюну та пов’язаних з ним виробів, і про припинення дії Директиви 2001/37/ЄС (далі – Директива 2014/40/ЄС) визначає «електронні сигарети» як продукт, який може бути використаний для споживання нікотиновмісного пару через ротову порожнину або будь-який компонент цього продукту, включаючи картридж, резервуар та пристрій без картриджа чи резервуара [1].

Тривають дискусії з приводу безпечності використання нікотиновмісних е-сигарет серед яких є як відверті поборники використання електронних сигарет так і противники їх використання взагалі. Так винахідник електронної сигарети Хон Лін був номінований на нагороду Kcancer Hero 2010[2] організації по боротьбі з раком, як людина яка сприяє подоланню проблеми раку. Це не говорить про нешкідливість е-сигарет взагалі, а їх ефективність у боротьбі з палінням як замісний препарат не доведено. Так, наприклад, опитування користувачів електронних сигарет, проведене з 2011-2012 рр., показало, що лише 1% респондентів використовували рідину без нікотину [3].

Всесвітня організація охорони здоров'я у своїх доповідях спростовує безпечність використання е-сигарет та зазначає про необхідність обов'язкового законодавчого врегулювання їх обігу та використання, встановлення обмеження на їх використання у публічних місцях, заборони їх продажу неповнолітнім та обмеження торгівлі електронними сигаретами і картриджами до них через торгівельні автомати, обмеження щодо реклами. Крім того відзначається ризик потенційної залежності від нікотину; потенційний подразнюючий ефект дихальних шляхів, очей, носа та горла; потенційний шкідливий вплив на вагітність (через вплив нікотину)[4].

Підтримка течії електронних сигарет великими тютюновими компаніями додатково підсилює думку про їх шкідливість. Тут можливо провести аналогію із Біблійним гріхопадінням коли змії – тютюнова компанія, пропонує Адаму і Єві (курцям та не курцям) найкращий інноваційний продукт із забороненого нікотинового дерева.

Міністерство охорони здоров'я США висловлює позицію щодо того, що електронні сигарети є менш небезпечні, проте Міністр стурбований, що молодь все одно отримує дозу нікотину. Він каже, що через використання нікотину виникає ризик порушення настрою, розсіювання уваги та формування пристрасті до нікотину у молодих людей, що зрештою може

призвести до паління традиційних сигарет[5]. Слід зазначити, що в 10 із 50 штатів запроваджено оподаткування е-сигарет та речовин для їх заправки.

Таким чином актуальною є позиція щодо обов'язкового врегулювання обігу та використання електронних сигарет у найкоротші терміни. Таке регулювання у деяких випадках знаходить своє відображення у повній забороні на продаж, а часом і акцизне оподаткування.

Дискусії з приводу правового врегулювання та навіть оподаткування електронних сигарет точаться і в Європейському Союзі. Найбільш активно за оподаткування е-сигарет виступає Франція. У той же час у деяких країнах Європи продаж е-сигарет заборонено (Данія, Норвегія, Італія), в інших дозволено їх імпорт лише для власного використання.

Росія у кінці 2016 року прийняла закон за яким суміші для е-сигарет із вмістом нікотину підлягають оподаткуванню, а сам вигляд е-сигарет не повинен нагадувати тютюнові вироби[6].

В Україні було запропоновано щонайменше два законопроекти які мають на меті врегулювання ринку е-сигарет. Обидва законопроекти знаходяться на розгляді у ВРУ із вагомими на нашу думку зауваженнями, відносно їх відповідності до Директиви 2014/40/ЄС. Разом з тим слід позитивно відмітити намагання законодавців урегулювати ринок е-сигарет, оскільки Україна є найбільшим ринком для тютюнової продукції в Європі[7], і протидія тютюнопалінню є важливим елементом державної політики у сфері охорони здоров'я. Проблемним є також відсутність на сьогоднішній день законодавчих ініціатив з приводу акцизного оподаткування е-сигарет в Україні. Відсутність законодавчого регулювання та відповідно оподаткування призводить до формування хибного уявлення про те що вайпінг є абсолютно не шкідливим, а також можливі зловживання виробників із вмістом нікотину та шкідливих речовин у цих продуктах.

Отже ринок е-сигарет в Україні потребує обов'язкового врегулювання у відповідності із Директивою 2014/40/ЄС у найкоротші терміни. Як продукт який визнано засобом доставки наркотичних речовин та ліків – ENDS

підлягають акцизному оподаткуванню, а їх продаж ліцензуванню. На нашу думку повинні оподатковуватись як самі електронні сигарети так і змінні картриджі та заправні пристрої до них, які містять нікотин.

Список літератури

1. Директива ЄС щодо про наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів щодо виробництва, презентації й реалізації тютюну та пов'язаних з ним виробів, і про припинення дії Директиви 2001/37/ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/tobacco/docs/dir_201440_en.pdf
2. Non Lik - 2010 Kcancer Hero Nominee [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.webcitation.org/mainframe.php>
3. Born, H.; Persky, M.; Kraus, D.H.; Peng, R.; Amin, M.R.; Branski, R.C. (2015). "Electronic Cigarettes: A Primer for Clinicians". *Otolaryngology – Head and Neck Surgery*. 153: 5–14. doi:10.1177/0194599815585752. ISSN 0194-5998. PMID 26002957.
4. WHO (2014), Electronic nicotine delivery systems: FCTC/COP/6/10 Rev.1 (PDF), Moscow: World Health Organization, Conference of the Parties to the WHO Framework Convention on Tobacco Control, Sixth session, 13–18 October 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop6/FCTC_COP6_10Rev1-en.pdf
5. США: електронні сигарети - одна з основних проблем населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/ukrainian/news-38249864> 8 грудня 2016
6. Федеральный закон от 30.11.2016 № 401-ФЗ «О внесении изменений в части первую и вторую Налогового кодекса Российской Федерации и отдельные законодательные акты Российской Федерации» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102416650&intelsearch=401-%D4%С7>

7. Трансформація акцизної політики України: монографія / [Коротун В.І., Брехов С.С., Новицька Н.В. та ін.]; за заг. ред. В.І.Коротуна. – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. –404 с.

Субіна Т.В., к.ю.н.,
доцент кафедри
фінансового права, Університету ДФС України

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Згідно Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави [1].

Нормативно-правова база щодо забезпечення економічної безпеки на сьогоднішній день складається з кількох рівнів правових актів: міжнародного законодавчих актів, Конституції, базового Закону України «Про основи національної безпеки України», статутних і галузевих законів, підзаконних нормативних актів, а також деяких політико-правових документів декларованого характеру [2].

Відповідно до «Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» стан національної безпеки залежить від явищ і чинників як внутрішньої, так і зовнішньої фінансово-кредитної політики держави, політичної ситуації, що склалася у державі, досконалості законодавчого забезпечення функціонування фінансової системи, а також міжнародних зобов'язань держави [3].

На нашу думку, одним із основних чинників, що можуть призвести до створення внутрішніх і зовнішніх загроз національної безпеки є нестабільність економічної безпеки.

Економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави.

При аналізі економічної безпеки виділяються передусім три важливих складові:

– економічна незалежність, що означає насамперед можливість здійснення державного контролю над національними ресурсами, спроможність використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі у міжнародній торгівлі;

– стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає міцність і надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів;

– здатність до саморозвитку і прогресу, тобто спроможність самостійно реалізовувати і захищати національні економічні інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал країни [4].

З вище викладено, можна зазначити, що економічна безпека є складовою національної безпеки і найважливішою функцією держави. Отже, пріоритетами національних інтересів України в економічній сфері є:

– стабільність економіки України для входження у європейський простір;

розробка механізму економічної безпеки України;

– адаптування і виконання нормативно-правових актів у сфері забезпечення економічної безпеки;

– забезпечення умов щодо зростання умов добробуту населення;

– створення ефективної системи фінансового контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

2. Шаптала С. Щодо аналізу правового регулювання економічної безпеки України / С. Шаптала. // Закон и жизнь. – 2013. – №6. – С. 22–26.

3. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>.

4. Сутність і сучасний стан економічної безпеки України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://old.niss.gov.ua/book/rozdil/rozd01.htm>.

УДК:336

Таранюк Тетяна Олексіївна,
студентка групи ПБ-15-5
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Недбайло Віталіна Вікторівна,
студентка групи ПБ-15-5
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник – Шолкова Т. Б., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Національна безпека – це один із пріоритетних напрямів політики кожної держави. Для створення безпечних умов, здійснюється діяльність в різних сферах життя: військовій, політичній, технічній, економічній та інших. Проте, можна виділити один із головних напрямів державної політики, що стосується національної безпеки, ним є фінансова безпека. Вона є базою та матеріальною основою діяльності держави в сфері безпеки та реально вказує на можливість виконання поставлених завдань і цілей для забезпечення національної безпеки. Питання, що стосується фінансової безпеки в умовах стрімкого розвитку і глобалізації поступово стає головним у державній політиці.

Проблеми фінансової безпеки посідають важливе місце у широкому спектрі проблем економічної безпеки України. З'являється багато фінансових

проблем для України, які є досить новими, тому, що сучасна національна фінансова система формується паралельно із трансформацією економіки та системи державного управління. В умовах переходу до відкритої економіки Україна потрапляє під зовнішньоекономічні чинники, що істотно впливають на її фінансову безпеку.

Сама тема економічної безпеки, як тема, почала розроблятися дослідниками лише в останні десятиріччя, що можна підтвердити низкою фундаментальних праць, наукових робіт таких авторів: О. Савицька, І. Бінько, З. Варналій, О. Власюк, В. Геєць, А. Качинський, Л. А. Сиволап, В. Т. Білоус, О. О. Бригінець та інші.

Забезпечення фінансової безпеки держави базується на функціонуванні чітко визначеного механізму – системи організаційно-правових заходів впливу, що спрямована на попередження та мінімізацію загроз фінансовій безпеці держави. В Україні було затверджено Концепцію забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері [1].

Проте, як зазначає Л. А. Сиволап у ній присутня значна частина неузгодженостей, та й приймалася вона для боротьби з наслідками минулої фінансової кризи 2008 – 2009 років, яка значною мірою структурно відрізнялася від теперішньої ситуації в українській економіці [2].

Існує багато визначень що таке «економічна безпека». У ст. 1 Закону України «Про основи національної безпеки України» дається чітке визначення «національної безпеки», а також зазначаються основні сфери національної безпеки, серед яких зовнішньополітична, сфера державної безпеки, військова сфера та сфера безпеки державного кордону України, внутрішньополітична, економічна, соціальна, гуманітарна, екологічна, інформаційна. Отже, треба на наш погляд, доповнити Закон України «Про основи національної безпеки України» [3] поняттям «фінансова безпека», дати йому визначення та визначити її місце у системі національної безпеки.

Як зазначає О. Савицька, фінансова безпека – це найважливіша складова економічної безпеки в умовах ринкової економіки яка включає: стан фінансів

і фінансових інститутів, при якому забезпечується гарантований захист національних економічних інтересів; гармонійний і соціально спрямований розвиток національної економіки, фінансової системи і всієї сукупності фінансових відносин і процесів у державі; готовність і здатність фінансових інститутів створювати механізми реалізації та захисту інтересів розвитку національних фінансів; формування необхідного економічного потенціалу і фінансових умов для збереження цілісності та єдності фінансової системи навіть при найбільш несприятливих варіантах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів і успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам фінансової безпеки [4].

Також, відповідно до Стратегії національної безпеки України від 6 травня 2015 року до основних напрямів державної політики національної безпеки України належить забезпечення економічної безпеки, що є не менш важливим рішенням на сучасному етапі функціонування держави [5].

Основне завдання держави в забезпеченні фінансової безпеки полягає у створенні економічного, політичного та правового середовища, яке б сприяло розвитку підприємств, виробництву перспективних конкурентоспроможних товарів. Все це повинно супроводжуватися реалізацією низки заходів для підтримання фінансової безпеки, що має на меті підвищення добробуту українського народу та створення економіки, яка б ефективно функціонувала у державі в умовах глобалізації.

На даний час приймається низка законів, нормативно-правових актів, які на жаль не виконуються або виконуються не повною мірою. Тому сьогодні стан економічної безпеки залишається складним. Це пов'язано із високим рівнем тінізації економіки, зокрема, поширенням тіньової зайнятості, розповсюдженням методів ухилення від оподаткування, криміналізацією економічних відносин, наявністю в країні організованих злочинних угруповань, що перешкоджають нормальному розвитку фінансів.

Стратегія забезпечення фінансової безпеки держави має бути орієнтована на розроблення та впровадження заходів стосовно закріплення та

розвитку позитивних тенденцій, а також подолання негативних процесів у фінансових правовідносинах. Також мають бути визначені мета та перспективи цієї стратегії, способи та засоби, за допомогою яких її можна реалізовувати на практиці.

Таким чином, важливою умовою ефективного функціонування держави є її міцна фінансова безпека, що входить до системи національної безпеки. Фінансова безпека держави полягає в здатності компетентних органів забезпечувати стійкість економічного розвитку держави, забезпечувати стійкість платіжно-розрахункової системи, запобігати великомасштабній втечі капіталу за кордон, запобігати конфліктам між владою різних рівнів з приводу розподілу і використання ресурсів національної бюджетної системи, найбільш оптимально для економіки країни залучати та використовувати кошти іноземних запозичень, запобігати злочинам та адміністративним правопорушенням у фінансових правовідносинах (у тому числі легалізації відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р // Офіційний вісник України. – від 23.08.2012. – № 62, стор. 156.
2. Сиволап Л. А. Аналіз фінансової безпеки України [Текст] / Л. А. Сиволап // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2015. – № 1(1). – С. 61-66.
3. Закон України «Про основи національної безпеки України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 39, ст.351 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
4. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О. Савицька // Економічний форум. – 2012. – №3. – С.14.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ

Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 // Відомості Верховної Ради України. – 2015 р. – № 43.

Хлуд Тетяна Юріївна
студентка групи ПМФ-16-2

Навчально-наукового інституту права

Науковий керівник: Чайка Вікторія Вікторівна, к.ю.н., доцент кафедри,
доцент

МІСЦЕ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Становище національної безпеки у фінансовій сфері залежить від явищ і чинників внутрішньої та зовнішньої фінансово-кредитної політики держави, політичної ситуації, що склалася у державі, ефективності законодавчого забезпечення функціонування фінансової системи, а також міжнародних зобов'язань держави.

Стабільна фінансова система є основою та запорукою благополуччя держави, а боротьба і протидія правопорушенням, які становлять загрозу фінансовій безпеці держави, є важливим напрямом діяльності правоохоронних органів України.

Досліджуючи питання фінансової безпеки держави, вітчизняні науковці підкреслюють, що сутність фінансової безпеки полягає в ефективному функціонуванні економічної системи взагалі, у можливості нормальної роботи внутрішньої економічної системи та безболісному включенні її до світової економічної системи [6]. Отже, можна зробити висновок, що фінансова безпека пов'язується з економічною безпекою і розглядається як її невід'ємна частина.

Ефективне функціонування системи фінансової безпеки будь-якої держави здійснюється через відповідний механізм, сутність якого полягає у захисті національних фінансових інтересів, національних цінностей, недопущенні втрати фінансової незалежності та ефективному

функціонуванні фінансової системи держави в цілому. Основними елементами такого механізму є об'єкти – фінансові інтереси і фінансова система держави та суб'єкти, серед яких важлива роль належить правоохоронним органам, перелік яких визначено в ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [4].

Спочатку визначимо роль Державної фіскальної служби України (далі – ДФСУ) у забезпеченні фінансової безпеки держави. Забезпечення надходжень податків і зборів до бюджетів усіх рівнів і державних цільових фондів є основним напрямком діяльності ДФСУ.

ДФСУ виступає як центральний орган виконавчої влади, який здійснює реалізацію державної економічної політики, а також діє на засадах консолідації функцій збору податків і соціальних платежів, а це дає підстави погодитись, що ДФСУ є основним інструментом у забезпеченні фінансової безпеки держави та направляючим елементом наповнення державного бюджету України.

З утворенням ДФСУ на державному рівні виникла гостра необхідність розроблення нових суттєвих змін до законів України у сфері фіскальної й митної політики. Виникло коло питань, що потребують нагального теоретичного та практичного вирішення. Це явище продовжило безперервний процес реформ і змін у нашій країні для покращення та стабілізації фінансової захищеності України.

Діяльність ДФСУ включає чотири складові, серед яких, фіскальна, сервісна, контрольна та правоохоронна. Так, сервісна спрямованість діяльності виражається здебільшого у створенні сприятливих умов для сплати податків, зборів та інших соціальних платежів платниками і дотримання законодавства в податковій, митній сфері та сфері адміністрування податків, шляхом надання якісних послуг у вищевказаних сферах. Контрольна та правоохоронна спрямованість діяльності ДФСУ тісно пов'язані між собою й полягають в контролі за дотриманням населенням держави норм чинного податкового законодавства, а відповідно й у

запобіганні, виявленні та усуненні порушень норм законодавства шляхом вчинення визначених законом дій [7].

Так, відповідно до ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» [1] органи прокуратури підтримують державне обвинувачення в суді, представляють інтереси громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом, здійснюють нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних із обмеженням особистої свободи громадян [1]. Зазначені функції органів прокуратури, які здійснюються, зокрема, у сфері забезпечення фінансової безпеки держави, дають підстави віднести органи прокуратури до суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» Національна поліція є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [2]. Крім цього, постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» утворено самостійний спеціалізований орган Департаменту захисту економіки, як юридичну особу публічного права та як міжрегіонального територіального органу Національної поліції [4]. Головним завданням його є своєчасне виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки.

Ще одним суб'єктом забезпечення фінансової безпеки держави є орган спеціального призначення, що забезпечує державну безпеку України – Служба безпеки України (далі – СБУ), що підтверджує ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України» [3]. Одним з головних завдань СБУ є захист економічного потенціалу України від розвідувально-підривної діяльності

іноземних спеціальних служб, посягань з боку певних організацій, груп та осіб [3].

На нашу думку, правоохоронним органом, який найбільш ефективно здійснює захист фінансової безпеки країни є підрозділи податкової міліції ДФСУ. Так, відповідно до п. 348.1 ст. 348 Податкового кодексу України одним із основних завдань податкової міліції є запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення. Підтвердженням є дані офіційної статистики, зокрема, у провадженні слідчих підрозділів податкової міліції у січні-жовтні 2015 року перебувало 8 794 кримінальних проваджень, що на 9 % менше, ніж за відповідний період 2014 року (9 620). З них 928 кримінальних проваджень направлено слідчими податкової міліції до суду, за результатами розгляду яких забезпечено відшкодування збитків державним інтересам до бюджетів усіх рівнів суму 500, 2 млн. грн, що майже у 19 разів більше за суму збитків, відшкодованих слідчими органами безпеки та внутрішніх справ [8].

Таким чином, можна зробити висновок, що правоохоронні органи відіграють провідну роль в забезпеченні фінансової безпеки держави та попередженню виникненню факторів, які могли б негативно вплинути на її стан. Забезпечення ефективної діяльності правоохоронних органів у сфері фінансової безпеки повинно бути пріоритетним завданням державної влади, що в свою чергу зміцнюватиме національну безпеку України в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про прокуратуру: Закон України № 1697-18 від 14 жовтня 2014р.//Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2-3. – Ст.12
2. Про Національну поліцію: Закон України № 580-19 від 02 липня 2015р.// Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41 – Ст. 379
3. Про Службу безпеки України: Закон України № 2229-12 від 25 березня 1992 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 27 – Ст. 382.

4. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України № 3781-12 від 23 грудня 1993р.// Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 11 – Ст.50
5. Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України № 730-2015-п від 16 вересня 2015 р.
6. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / за ред. В. М. Геєця. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
7. Бригінець О.О. Місце державної фіскальної служби України в процесі реалізації фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2016. - № 216.
8. Резнік О.М. Реформування правоохоронних органів в аспекті забезпечення фінансово-економічної безпеки держави / О.М. Резнік / Право і суспільство № 2. – 2016.

Цимбалюк А.В.
к.е.н., професор кафедри
фінансового права
Університет державної фіскальної служби України

СВІТОВІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КОШТІВ І МАЙНА, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Відмивання коштів та фінансування тероризму – проблеми глобального характеру, що загрожують міжнародній безпеці та негативно впливають на стабільність, цілісність, ефективність і прозорість фінансових систем та перешкоджають економічному розвитку. Особи, причетні до відмивання та фінансування тероризму, використовують відкритість міжнародних фінансових систем і можливість вільного переміщення капіталів через увесь світ для власних цілей.

Враховуючи транснаціональний характер злочинів, пов'язаних з відмиванням коштів та фінансування тероризму, ефективна протидія

потребує активної участі всіх країн і в першу чергу відповідна правова база, що побудована на двох рівнях:

а) наявність домовленості по визначенні форми взаємодії в сфері протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму між установами різних країн, включаючи підрозділи фінансової розвідки, правоохоронні та наглядові органи;

б) однакове правове врегулювання питань протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму в Національних законодавствах, включаючи криміналізацію відповідних діянь, створення системи збору інформації про підозрілі операції та інше.

В сфері протидії відмиванню коштів чітко виражена тенденція щодо переміщення акцентів в міжнародному праві з регулювання міжнародних відносин на узгодження внутрішніх правових режимів, суб'єктами яких є в основному приватні особи. Особливо ця тенденція розповсюджується на фінансову сферу і виявляє себе раніше і більш явно.

Легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, являє собою складний процес, що включає безліч різноманітних операцій, проведених різноманітними методами, які постійно вдосконалюються.

До найбільш поширених моделей відмивання коштів належать трифазова і чотирифазова модель.

Трифазова модель є найбільш поширеною й припускає наступні стадії: розміщення, розшарування і інтеграція. Наведені стадії можуть здійснюватися одночасно або частково накладатися одна на одну.

На першій стадії злочинно отримані доходи перетворюються на ліквідні активи у формі валюти, цінних паперів, нерухомості і таке інше, а також фізично переміщуються часто за межі країни.

Друга стадія легалізації передбачає трансформацію злочинно набутих доходів та їх подальше розсіювання з метою маскуванню реальних джерел походження капіталів.

Ця стадія включає такі операції, як переказ депонованої готівки, поштові перекази, електронні платежі через Інтернет, інвестиції в нерухомість і інше.

Заключною стадією є інтеграція. Це надання легального вигляду злочинно набутим коштам, зокрема інвестиції в легальну економіку, придбання нерухомості, декларування грошей під виглядом виграшу в казино чи через лотерею і інше.

Чотирифазова модель легалізації включає в себе чотири стадії.

Перша стадія – звільнення від готівки й перерахування їх на рахунки підставних осіб, наприклад родичі злочинця.

Друга стадія – розподіл наявних коштів. Вони реалізуються за допомогою скупки банківських платіжних документів й інших цінних паперів. Розподіл здійснюється як правило в пунктах обміну валюти, казино й нічних клубах.

Третя стадія – маскуванню слідів скоєного злочину.

Четверта стадія – інтеграція грошової маси. Злочинні угруповання інвестують легалізовані капітали у високоприбуткові сфери і галузі бізнесу.

Окрім вищезазначених моделей у світі існують такі моделі як чотирисекторна і двофазна модель.

Основна проблема відмивання коштів зводиться до переказу більш незаконно отриманих наявних сум або іншого майна в легко керовані фінансові інструменти або інші види майна.

Відмивання коштів є злочином глобального характеру. Особи, що відмивають кошти переслідують різні цілі:

- уникнення країн/територій із чіткою і зрозумілою нормативною базою й потужною правоохоронною системою;
- використання лазівок, які існують при недосконалому рівні зв'язку та співробітництва між правоохоронними органами різних країн;
- створення додаткових нашарувань транзакцій для того щоб ускладнити відстеження фінансового сліду і інше.

За даними ДФС України, в Україні щорічно «відмивається» до 40% валового внутрішнього продукту, понад 80% коштів «відмивається» за рахунок несплати податків або несплати в повному обсязі.

Підсумовуючи вищесказане можемо зазначити, що для боротьби з відмиванням коштів та фінансування тероризму на провідні позиції потрібно ставити:

а) значне покращення вітчизняного законодавства, приведення до міжнародних стандартів, зокрема рекомендації FATF, Конвенції ООН, Ради Європи, резолюції Ради Безпеки ООН, Директиви Європейського парламенту та Ради ЄС про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму;

б) підвищити роль органу нагляду, а саме налагодження більш чіткого контакту з громадськістю, отримання інформації від юридичних осіб, співробітництво та інформаційний обмін з іншими органами нагляду та правоохоронцями (включаючи фіскальні органи);

в) ефективне розслідування, здійснюване правоохоронними органами, де викликом для правоохоронців має бути виявлення покарання та припинення діяльності з відмиванням коштів/фінансування тероризму.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 28 листопада 2002р. № 249- IV з змінами і доповненнями «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержання злочинних шляхом»
2. Білоус В.Т., Попович В.М., Організаційно-правове забезпечення боротьби з відмиванням доходів незаконного походження : Монографія. – Київ, 2001.- 138 с.;
3. Типології легалізації злочинних коштів в Україні в 2010-2012 роках, <http://www.sdfm.gov.ua>.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Важливою складовою фінансової політики держави є забезпечення її фінансової безпеки. Особливо це актуально для країн із транзитивною економікою, в яких система державних фінансів не є досить стійкою. Фінансова безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки. Без забезпечення фінансової безпеки практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед Україною. В існуючих нормативно-правових актах відсутні механізми реалізації загальнодержавної політики забезпечення безпеки, не окреслені системоутворюючі компоненти її регулювання й контролю, не наводиться класифікація специфічних небезпек, загроз і викликів поряд з потребами, цінностями і інтересами, що ними утискаються, вкрай мало конкретних рекомендацій виконавцям.

Фінансова безпека держави - це узагальнюючий якісний стан функціонування фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної і фондової систем, умов, правил та інструментів їх регулювання, що забезпечують ефективне функціонування національної економічної системи та її захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз. Отже, фінансова безпека є надзвичайно складною багаторівневою системою, яку утворюють ряд підсистем, кожна з котрих має власну структуру і логіку розвитку. Кожна із вищенаведених груп містить відповідні значення індикаторів які окреслені граничними значеннями та ваговими коефіцієнтами [1].

Забезпечення фінансової безпеки держави базується на механізмі забезпечення фінансової безпеки держави, який є системою організаційних та інституційно-правових заходів впливу, спрямованих на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави. Науковці до механізму забезпечення фінансової безпеки включають такі елементи: об'єктивний і всебічний моніторинг економіки і фінансової сфери з метою виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз інтересам об'єктів фінансової безпеки; розрахунок порогових, граничнодопустимих значень фінансових та соціально - економічних показників, перевищення яких може провокувати фінансову нестабільність та фінансову кризу; діяльність держави щодо виявлення і попередження внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці [2].

Кількість індикаторів повинна бути достатньою для повної оцінки фінансової безпеки держави. У зв'язку з цим в сучасній практиці виникає проблема, що пов'язана з відсутністю єдиного підходу до виділення складових фінансової безпеки та включення всіх складових до нормативного документу держави, а саме методики розрахунку рівня економічної безпеки [3].

Фінансову безпеку будь-якої держави визначають такі фактори:

- 1) рівень фінансової незалежності;
- 2) характер фінансово-кредитної політики (як внутрішньої, так і зовнішньої), яку проводить держава;
- 3) політичний клімат у країні;
- 4) рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової сфери.

Фінансова безпека держави полягає у здатності його органів: забезпечувати стійкість економічного розвитку держави, платіжно-розрахункової системи та основних фінансово-економічних параметрів; нейтралізувати вплив світових фінансових криз і навмисних дій світових держав, тіньових структур на національно-економічну та соціально-

політичну систему; запобігати злочинам й адміністративним правопорушенням у фінансових правовідносинах.

Для фінансової безпеки нашої держави існують загрози, які можна поділити на внутрішні і зовнішні [4]. Внутрішні загрози породжуються в основному неадекватною фінансово-економічною політикою, елементарними прорахунками органів влади і управління, помилками, зловживаннями та іншими відхиленнями в управлінні фінансовою системою держави. За сучасних умов розвитку мають особливий вплив на фінансову безпеку держави зовнішні загрози: стрімкий розвиток процесу транснаціоналізації економічних зв'язків, глобалізації світового господарства; постійне збільшення величезної маси капіталів, тощо.

Негативні чинники, що послаблюють фінансову безпеку України:

- 1) система прямого підкупу посадових осіб і політичних діячів;
- 2) переведення коштів державних підприємств у "дочірні" структури, які створюються родичами керівників державних структур;
- 3) списання боргів комерційних структур перед державними підприємствами і організаціями;
- 4) отримання підприємницькими структурами кредитів під гарантії держави та їх неповернення в результаті фіктивного банкрутства.

Для забезпечення фінансової безпеки на сучасному етапі необхідно:

- 1) значно підвищити заробітну плату державних службовців, що зменшуватиме обсяги хабарництва працівників органів влади;
- 2) розробити антикорупційну стратегію;
- 3) запровадити обов'язкове декларування доходів усіма зайнятими, а не тільки державними службовцями та сумісниками.

Отже, важливим фактором підвищення фінансової стабільності та безпеки є розширення інвестиційної діяльності з боку держави, підприємств, приватних інвесторів, оскільки інвестиції забезпечують ріст попиту і позитивно впливають на розширене виробництво, стимулюють ділову активність та позитивну динаміку соціально-економічного розвитку країни.

Важливим напрямом забезпечення фінансової безпеки України має стати досягнення політичної стабільності в країні. Як відомо, політика і економіка тісно пов'язані, але в Україні останніми роками політичний чинник домінує над економічним, що негативно позначається на діях як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів.

Тому поки в Україні не буде забезпечено політичну стабільність важко очікувати стабільного економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення. А в цьому якраз і набувають реалізації заходи держави, спрямовані на забезпечення належної фінансової безпеки країни.

Список використаних джерел:

1. Лисяк Л. В. Сучасний стан та основні проблем фінансової безпеки України / Лисяк Л. В., Подлужна Я. Ю. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» № 12, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4690>
2. Гапонюк О.І. Фінансова безпека держави та шляхи її забезпечення // Вісник приазовського державного технічного університету 2014р. Серія: Економічні науки Вип. 27 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ves.pstu.edu/article/view/36455/32622>
3. Дячек С.М. Оцінка рівня фінансової безпеки держави: проблеми та шляхи вирішення / Дячек С.М., Легенчук Ю.О // Вісник ЖДТУ. 2013. № 2 (64)
4. Підхомний О. Чинники фінансової безпеки України в умовах глобалізації / О. Підхомний, О. Білецька, Я. Шевцова // Вісник Львівського університету. Серія економіка. – Вип. 39. – 2008. – С. 424–426.

Чайка Вікторія Вікторівна
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України
Лопатюк Тетяна Олександрівна
студентка Навчально-наукового інституту права,
групи ПМФ-16-1
Університету державної фіскальної служби України

ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАСЛІДКИ ПОДАТКОВОГО РЕФОРМУВАННЯ В РАМКАХ ПРОТИДІЇ ЕРОЗІЇ БАЗИ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ПЕРЕМІЩЕННЯ ПРИБУТКІВ В УКРАЇНІ

Відомий американський юрист і публіцист Джеймс Ньюмен одного разу сказав: «Від податків за кордон тікають ніяк не менше людей, ніж від диктаторів». У наш час ці слова набули більшої актуальності, адже питання оподаткування прибутків наразі є одним з найважливіших серед урядів багатьох держав.

Наразі існує думка, що держави втрачають більш ніж суттєві податкові надходження від приватних компаній, які здійснюють свою діяльність у багатьох країнах. Причиною цього, в першу чергу, вважають одну з найактуальніших сфер консалтингу – податкове планування, метою якого є оптимізація оподаткування відповідних компаній шляхом зниження бази оподаткування або розробка схем для переміщення отриманих компанією прибутків в інші держави.

У зв'язку з цим Організацією економічного співробітництва і розвитку 12.02.2013 р. розроблений і опублікований Звіт (План дій) «Base Erosion and Profit Shifting» (далі - BEPS) («Про розмивання (ерозії) податкової бази і виведення прибутку») [1], який складається з 15 конкретних дій, спрямованих на те, щоб забезпечити уряди держав національним і міжнародним механізмом, який допоможе запобігти ситуаціям, коли транснаціональні корпорації сплачують замало або взагалі уникають сплати податків.

Україна вирішила приєднатися до реалізації мінімального стандарту Плану дій BEPS, які передбачають чотири кроки: боротьба з податковими зловживаннями, пов'язаними з використанням спеціальних режимів оподаткування (крок 5); уникнення зловживань при застосуванні податкових конвенцій (крок 6); розкриття інформації про використання схем агресивного податкового планування (крок 13) та збільшення ефективності механізмів вирішення спорів щодо застосування договорів про уникнення подвійного оподаткування між країнами (крок 14) [1].

При впровадженні норм, передбачених Планом дій BEPS у вітчизняне податкове законодавство, слід враховувати політичні та законодавчі особливості України. Очевидно, що українське податкове законодавство достатньо складне та «непостійне», обтяжене додатковими зобов'язаннями та вимогами; воно робить економічне середовище України непривабливим для інвесторів і, відповідно, не сприяє залученню інвестицій до пріоритетних сфер національної економіки. Це підтверджується даними рейтингу Doing Business 2016, який традиційно включає в себе 189 країн і оцінює зручність і легкість ведення бізнесу. Відповідно до зазначеного рейтингу за рівнем податкового навантаження Україна знаходиться на 107-й сходинці після Гани і Уганди [2].

У свою чергу, на початку 2016 року народними депутатами України від фракції «Батьківщина» внесено до Верховної Ради України свій законопроект «Про податковий суверенітет України і офшорні компанії», який зареєстровано за № 4380 (далі – Законопроект 4380) [3].

Водночас депутати від цієї ж фракції зареєстрували проект закону України № 4381 [4], яким передбачено внесення змін до Податкового кодексу України у випадку ухвалення вищезгаданого закону. Проект закону визначає зміст податкового суверенітету України (як частини її політичного суверенітету), а також зміст податкового суверенітету інших країн з метою дотримання принципів міжнародного права, зокрема рівноваги суверенних прав сторін, в тому числі при вирішенні спорів з податкових питань.

Наприклад, у майбутньому стане неможливо вивести з-під української юрисдикції вирішення податкових суперечок, як це було зроблено при ратифікації договору про приєднання України до Єдиного економічного простору. Більше того, ще однією метою прийняття проекту цього закону є зниження привабливості застосування агресивного податкового планування шляхом залучення компаній з офшорних юрисдикцій з метою оптимізації податкових зобов'язань, уникнення від сплати податків, для незаконної репатріації капіталів за кордон або для відмивання коштів резидентами України [5].

Однак, на нашу думку, згаданий законопроект містить певні положення, які не відповідають або взагалі суперечать світовим податковим практикам, зокрема Плану дій BEPS, що, знову ж таки, ставить питання про запровадження Плану дій BEPS в Україні у 2017 році. До таких суперечливих положень законопроекту відносяться:

- норми законопроекту фактично забороняють офшорним компаніям та будь-яким українським компаніям, які знаходяться під контролем офшорної компанії, здійснювати широке коло операцій в Україні (світова податкова практика не передбачає запровадження заборон на здійснення деяких операцій із офшорними компаніями, а передбачає лише підвищений контроль за ними);

- запроваджує новий податок – спеціальне мито, на операції із офшорними компаніями, або українськими компаніями, які ними контролюються;

- зобов'язує резидентів України перевіряти структуру власності фактично кожного свого контрагента (у тому числі контрагентів – резидентів України);

- над кожним платником податків висітиме «дамоклів меч» у вигляді несприятливих податкових наслідків, якщо виявиться, що його контрагент мав у структурі власності офшорну компанію, або знаходився під її контролем.

Крім цього, законопроект 4380 [3] взагалі не передбачає змін до системи валютного регулювання, що безпосередньо впливає на оподаткування та аспекти переміщення прибутків компаній офшорних юрисдикцій. Тобто, ми знову бачимо непослідовність проведення податкової політики, коли Україна бере на себе певні міжнародні зобов'язання щодо реформування окремої сфери економіки і при цьому здійснює абсолютно протилежні дії в рамках вітчизняного законодавства. Таким чином, законопроект 4380 [3] обмежує господарську діяльність офшорних компаній та українських компаній, що знаходяться під їхнім контролем, встановлюють додатковий податок при здійсненні правочинів між такими компаніями – офшорне мито, а співпрацю з цими компаніями роблять не вигідною для інших суб'єктів господарювання. Тому, на відміну від міжнародних правил, компанії будуть нести негативні наслідки лише на підставі їхньої реєстрації на тій чи іншій території, а не за саму діяльність, пов'язану із мінімізацією оподаткування.

У такому випадку положення законопроекту 4380 [3] порушують загальні принципи конституційного та міжнародного права, зокрема заборони дискримінації платників податків на основі походження капіталу. Відповідно до Конституції України не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками, в тому числі майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Більше того, запровадження дискримінаційного режиму в міжнародній торгівлі заборонено Світовою Організацією Торгівлі (далі - СОТ), членом якої є Україна, відповідно до Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року.

Прийняття таких дискримінаційних норм може призвести до погіршення інвестиційного клімату в Україні. Зокрема, більшість міжнародних корпорацій, що здійснюють свою діяльність на українському ринку, мають пов'язані компанії, зареєстровані на територіях, які згідно з законопроектом 4380 [3] можуть бути визнані офшорними. Факт реєстрації пов'язаної компанії на офшорній території не означає, що через них

обов'язково ухиляються від сплати податків в Україні. Відтак, велика частина добросовісних платників буде змушена припинити свою діяльність в Україні, що, без сумніву, матиме негативний вплив на економіку нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Organisation for Economic Cooperation and Development Publishing «Addressing Base Erosion and Profit Shifting» - 16.07.2013. - ISBN: 9789264201262, 112 p.
2. Рейтинг Doing Business 2016 / Режим доступу до ресурсу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://investorschool.ru/rejting-doing-business-2016>.
3. Про податковий суверенітет України та офшорні компанії : Проект Закону України : від 12.04.2016 № 4380 / Режим доступу до ресурсу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58674.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про податковий суверенітет України та офшорні компанії» : Проект Закону України : від 12.04.2016 № 4381 / Режим доступу до ресурсу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58675.
5. Тимошенко Ю. Кужель О. Крулько І. Проект Закону про податковий суверенітет України та офшорні компанії від 12.04.2016 року № 4380/ Ю. В. Тимошенко, О. В. Кужель, І. І. Крулько та ін./ Режим доступу до ресурсу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58674.

Черниш Богдан Петрович
студент групи ПБ-15-5, ННІ Права
Науковий керівник: Шолкова Т.Б.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права ННП УДФСУ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Фінансова діяльність держави здійснюється в особі її уповноважених органів. Вони виконують важливу функцію, що покладена на державу, метою якої є підтримання фінансової системи держави. Такою функцією є розподіл та перерозподіл національного доходу, формування фондів грошових коштів – як централізованих так і децентралізованих.

На сучасному етапі розвитку України існують певні проблеми стосовно власне формування фондів грошових коштів. Це проявляється у низькій привабливості України для інвесторів та низькою динамікою грошового обігу в Україні, зокрема виведення готівки в позабанківській обіг, тобто у « тінь». Тому правове регулювання даної сфери має бути на високому рівні.

Загалом слід зазначити, що фінансова діяльність держави здійснюється в межах фінансової системи, а вона в свою чергу включає такі елементи:

- бюджетна система – це державний та місцеві бюджети. В бюджетах зосереджені всі публічні фінанси країни. Крім того, Бюджетний кодекс України містить забороняючі норми стосовно формування позабюджетних фондів;

- кредитна система – банківське та державне кредитування. Державне кредитування повністю належить до сфери публічних фінансів, тоді як банківське – лише тією частиною, що стосується регулювання обігу державних коштів;

- обов'язкове державне страхування – регулює потік коштів, що має за мету гарантування виплат пенсій, соціальної допомоги, тощо [1];

- фінанси підприємств – вони становлять основу децентралізованих фондів грошових коштів. До фінансової системи держави відносяться фінанси лише тих підприємств, що відносяться до державних. Державні підприємства діють виключно на основі державної власності [2].

Фінансові ресурси акумулюються у фондах грошових коштів. Бюджет України становить собою основний централізований фонд грошових коштів. При його реалізації розпорядники мають направляти кошти згідно її цільового призначення.

При нецільовому використанні бюджетних коштів передбачено кримінальне покарання, згідно зі статтею 210 Кримінального кодексу України (далі – КК України) - нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням.

Дане злочинне діяння полягає у використанні бюджетних коштів всупереч їх бюджетному призначенню. Всі асигнування з бюджету мають чітке спрямування і підлягають суровій звітності. Тому використовуючи кошти всупереч їх цільовому призначенню відбувається порушення вибраного плану розвитку держави чи відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Це впливає з того, що при нецільовому використанні бюджетних коштів фінансування отримує не той об'єкт на який передбачалось виділення коштів.

В даній нормі суб'єктом злочину є службова особа, на яку покладено виконання, функцій розпорядника бюджетних коштів. Лише особа, до повноважень якої віднесено виконання бюджету та має право використовувати та направляти кошти з цього бюджету може бути суб'єктом даного злочину.

Користуючись своїми повноваженнями при виконанні бюджету, особа отримує важелі впливу на зловживання з приводу використання бюджетних коштів та може використовувати їх не за призначенням [3].

Легалізація доходів виступає як допоміжний засіб при вчиненні кримінального правопорушення, допомагає законно «вивести» в фінансову систему держави кошти, отримані внаслідок вчинення злочину.

При цьому варто зазначити, що даний злочин завжди слідує за вчиненням іншого злочину, пов'язаного з отриманням грошової чи матеріальної вигоди. Тобто існує так званий предикатний злочин, що породжує необхідність легалізації доходу [4].

Згідно зі звітом про протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом за 9 місяців 2017р., наданим Генеральною Прокуратурою України, за січень-вересень 2017р. всього за статтею 209 КК України було розпочато 121 кримінальне провадження. Всього за даними провадженнями було встановлено, що сума доходів, отриманих злочинним становить 716 873 401 гривень. Це та сума, що була виявлена і яку намагалися легалізувати. З цієї суми 716 188 256 гривень – організованими групами та злочинними організаціями [5].

Питання використання фінансової діяльності держави, як засіб вчинення кримінальних правопорушень зараз вкрай актуальне. Сучасну економічну ситуацію в країні можна відслідкувати за номінальним ВВП. Статистику у цьому нам надають Міжнародний Валютний Фонд (МВФ), Організація Об'єднаних Націй (ООН) та Світовий банк (СБ). Згідно з інформацією, яку надає МВФ станом на 2016 рік Україна за показником номінального ВВП займає 65 позицію з 191 досліджуваних країн; за даними ООН – 62 з 187; за даними СБ – 59 з 195 [6, 7, 8].

Розглядаючи динаміку показника номінального ВВП можна помітити, що станом на 2013 рік номінальне ВВП становить 183 млрд доларів США, вже в 2014 році – 133.503, а у 2015 – 91.031. Станом на 2016 рік показник, порівняно з 2015 роком виріс на 2 млрд доларів США та становить 93.27 млрд доларів США. Наразі це нижче рівня 2006 року, в якому даний показник становив 107.7 млрд доларів США, проте все ще вище показника

1989 року (82.7 млрд доларів США). Тобто, за 3 роки показник знизився вдвічі, що відкинуло Україну фактично на 10 років назад [9].

По суті, головна запорука економічного зростання держави – її фінансова діяльність. Кримінальні правопорушення в даній сфері сприяють тому, що держава не в змозі реалізувати в своїй повноті заплановані завдання.

Тому, фінансова діяльність держави відіграє фундаментальну роль в діяльності самої держави, надає основу для виконання своїх функцій державою та гарантує розвиток як держави, так і суспільства, яке вона представляє. Не дивно, що фінансова діяльність держави потребує у правовому регулюванні, як на найвищому рівні так і на найнижчому, починаючи з закріплення основоположних норм в Конституції України і закінчуючи відомчими нормативно-правовими актами. Крім того, оскільки дана сфера суспільних відносин є досить вразливою, а саме її положення у діяльності держави відіграє далеко не останню роль, стає очевидно, що забезпечення її виконання має бути закріплено в ККУ.

На нашу думку, слід удосконалювати не лише кримінальне законодавство у даній сфері, а реалізувати цілком прозору систему виконання державного бюджету, від його наповнення до кінцевого виконавця. Лише в такому випадку можливо мінімізувати кримінальні посягання на фінансову діяльність держави.

Каральна функція кримінального права повинна застосовуватись як крайній захід. Перше місце має зайняти превентивна функція. Саме профілактична, охоронна та виховна функції кримінального права дозволяють забезпечити збалансовану фінансову діяльність держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Харківський національний університет внутрішніх справ. Фінансове право: підручник [за ред. О. М. Бандурки, О. П. Гетманець] / Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2015. – 500 с.

2. Костенко Ю. О. Фінансове право України: навчальний посібник / Костенко Ю. О. – Київ, 2009. - 239 с.
3. О. С. Стеблинська. Кримінальне право (особлива частина): навчально-методичний посібник / Стеблинська О. С. – Київ, 2014. – 358 с.
4. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом. Конвенція Ради Європи / Страсбург, – 1990р / [Електронний ресурс: режим доступу - http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_029]
5. Генеральна прокуратура України / Звіт про протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом за 9 місяців 2017 року / [Електронний ресурс: режим доступу - http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113279&libid=100820&c=edit&_c=fo]
6. Міжнародний Валютний Фонд / Report for Selected Countries and Subjects / [Електронний ресурс: режим доступу - <http://www.imf.org/external>]
7. Світовий Банк / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files / [Електронний ресурс: режим доступу - <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.МКТР.CD?end=2016&locations=UA&start=1987>]
8. ООН / GDP/breakdown at current prices in US Dollars (all countries) / [Електронний ресурс: режим доступу - <http://unstats.un.org/unsd/snaama/dnltransfer.asp?fID=2>]
9. Світовий Банк / Світовий Банк / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files / [Електронний ресурс: режим доступу <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.МКТР.CD?end=2016&locations=UA&start=1987>]

Швейда Тетяна Миколаївна
студентка групи ПБ-15-3
Навчально-наукового інституту права УДФС України
Науковий керівник: Білько Т.О.,
старший викладач кафедри фінансового права

БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ

Основною причиною поточної глобальної економічної кризи і епіцентром подій є світова фінансова система. Саме її нестабільність, прорахунки і масштаби операцій на світових фінансових ринках призвели до того, що економічна криза охопила всі країни. Оскільки банківська система є основною складовою фінансової системи, то саме питання фінансової безпеки банків виходять сьогодні на перший план. Особливо актуальним це питання є для банківської системи України, оскільки етапи зростання неминуче призводять до спадів і пов'язаних з цим кризових явищ. Тому, для забезпечення фінансової безпеки банкам необхідна певна система, що дозволяє на постійній основі здійснювати діагностичні і превентивні дії, спрямовані на підтримку належного рівня фінансової безпеки держави.

Проблеми забезпечення фінансової безпеки банків досліджували такі вчені, як С.І. Адаменко, Д.А. Артеменко, О.І. Барановський, І.А. Бланк, О.Ф. Балацький, О.Д. Василик, П.А. Герасимов, К.С. Горячева, А.О. Епіфанов, М.М. Єрмошенко, М.І. Зубок, Г.П. Іванова, С.М. Ілляшенко та багато інших.

Безпека банків є невід'ємною складовою фінансової безпеки. При цьому банківська система є найважливішою складовою фінансово-кредитної системи держави, тому що саме її стан визначає рівень фінансово-кредитної, а відповідно і фінансової безпеки. Метою системи фінансової безпеки банків є забезпечення стабільної, безкризової та ефективної діяльності. Для її досягнення система повинна визначати потенційні проблеми в діяльності банку, усувати їх та здійснювати контроль за результативністю заходів щодо забезпечення фінансової безпеки.

Серед завдань підтримання фінансової безпеки вагоме місце посідає необхідність захисту банківського сектору від загроз зовнішнього та внутрішнього характеру. Забезпечення фінансової безпеки банківського сектору має велике значення для соціально-економічного розвитку держави, адже падіння довіри до банків завдає збитків фінансовій безпеці всієї країни. Крім того, в умовах глобалізації фінансова безпека банків стає не лише національною, а й міжнародною проблемою [1, с. 40].

Забезпечення фінансової безпеки як банківської системи України в цілому, так і окремих її складових, виходячи з їх виключного значення для соціально-економічного розвитку держави, – складна і багатогранна проблема, якій необхідно приділяти постійну увагу. Так, фінансову безпеку банківської системи в цілому та її окремих складових слід розглядати в двох аспектах. По-перше, з точки зору фінансових наслідків її діяльності для країни в цілому та окремих клієнтів і контрагентів. По-друге, з точки зору недопущення та відвернення явних і потенційних загроз фінансовому стану усієї банківської системи країни, НБУ та вітчизняним комерційним банкам. Забезпечення фінансової безпеки комерційних банків та їх установ є дуже важливим ще й тому, що підрив довіри до кредитних інститутів завдає збитків фінансовій безпеці всієї країни [2, с. 34].

Однією з найсерйозніших проблем дотримання фінансової безпеки банківської системи є некваліфіковане управління керівниками окремих комерційних банків структурою активів і пасивів. Стійкість комерційних банків, а відтак і їх фінансова безпека, передусім залежить від її надійності, що пов'язана з довірою до банківської та грошової систем і купівельною спроможністю національної валюти. Ступінь надійності вітчизняних банків поки що не задовольняє повною мірою ані громадян України, ані іноземних партнерів. Суттєво позначається на рівні фінансової безпеки комерційних банків і конкурентне середовище, методи, що застосовуються в конкурентній боротьбі. На Заході практика судових розглядів у випадках недобросовісної конкуренції вже стала нормою. Цей досвід заслуговує на увагу і в Україні. На

фінансовій безпеці як конкретного комерційного банку, так і вітчизняної банківської системи в цілому не може не позначатися проблема присутності в останній іноземного банківського капіталу.

Стосовно фінансової безпеки комерційних банків дається визнаки і рівень банківського нагляду за їх діяльністю з боку центральних банків, оскільки прорахунки у цій сфері можуть спричинити скандали. Багато неприємностей для фінансової безпеки несе і втеча внутрішньої банківської інформації поза межі банків. Звичайно, фінансова безпека комерційних банків потерпає від локальних і глобальних фінансових криз. Головними причинами банківської кризи можуть також бути: недостатній нагляд за комерційними банками; слабе управління ними; надмірне втручання уряду в справи банків.

Існує думка що в сучасних умовах найбільшу загрозу банківському сектору становлять такі негативні явища: низька якість капіталів банків; ризикова кредитна політика; недосконала система страхування депозитів; недостатня ліквідність банківських активів; низький рівень кредитоспроможності підприємств реального сектора економіки; невідповідність діяльності банківських установ міжнародним стандартам [3, с. 174],

Отже, проблема виміру банківської безпеки набуває великої значущості і актуальності. Від адекватної оцінки наявного рівня банківської безпеки багато в чому залежить повнота, своєчасність і результативність управлінських заходів із ліквідації, попередження і запобігання наявним і потенційним загрозам банківській системі, а відтак – і вітчизняним господарському комплексу і соціальній сфері.

Таким чином, можна дійти таких висновків:

1. Фінансова безпека банківських установ є складовою частиною фінансової і являє собою такий стан банку, який характеризується збалансованістю та стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його

здатністю досягати поставлених цілей та генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення сталого розвитку.

2. Побудова ефективно діючої системи фінансової безпеки банків є необхідною умовою як стабільності окремо взятого банку, так і банківської системи України в цілому. На сьогоднішній день відсутня єдина методика забезпечення фінансової безпеки банків.

3. До основних інструментів, які можуть бути використані для аналізу рівня фінансової безпеки, можуть бути віднесені: фінансове планування, фінансовий аналіз, фінансове регулювання, фінансовий контроль, а також банківське регулювання, банківський нагляд і банківський контроль.

4. Існує теоретична та практична можливість інтеграції системи фінансової безпеки в загальну систему управління банком, що дозволить здійснювати постійний контроль за зовнішнім і внутрішнім середовищем та приймати своєчасні і обґрунтовані рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зубок М. І. Безпека банківської діяльності : навч. посіб. / М. І. Зубок. – К. : КНЕУ, 2002. – 190 с.
2. Болгар Т. М. Роль і місце фінансової безпеки банків в комплексі фінансової безпеки держави/ Т. М. Болгар // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2007. – № 7. – Ч. 2. – С. 17–22.
3. Сенгачов В. К. Экономическая безопасность / В. К. Сенгачов. – М.: Финстатинформ, 1998. – 621 с.

Шмигельська Оксана Дмитрівна
студентка групи ПБ-14-8 ННІ права
Університет державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Мацелик Михайло Олексійович,
доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В умовах фінансово-економічної нестабільності в Україні існують суттєві перешкоди щодо реалізації економічних інтересів у рамках втілення європейських стандартів. На сьогодні вітчизняній економіці ще не вдалося створити національну ефективну економічну систему, яка б змогла забезпечити прогресивний розвиток держави, зміцнювати важелі зовнішньої і внутрішньої політики держави. Недостатньо чітко окреслені національні та економічні інтереси й пріоритети, без реалізації яких неможливе створення євроінтегрованого суспільства. Ґрунтовний аналіз європейського досвіду формування та забезпечення економічної безпеки держави беззаперечно свідчить про необхідність удосконалення вітчизняного стратегічного забезпечення механізму економічної безпеки України, зокрема застосування позитивних рис глобалізації для цілей суспільного розвитку держави та приділення особливої уваги для забезпечення реалізації національних економічних інтересів у процесі формування основних пріоритетів зовнішньої та внутрішньої політики.

Проблема залучення європейського досвіду та належної підтримки фінансової безпеки держави, яка є дуже актуальною в нашій державі, зачіпає всі галузі національного господарства, бізнесу, всі верстви населення, все суспільство і державу в цілому. Тому, фінансову безпеку країни в умовах викликів глобалізації та глобальних інтеграційних процесів слід розглядати на рівнях країни і світової економіки. Але разом з тим, не слід забувати про

безпеку й на рівні підприємств і галузей, оскільки без фінансової безпеки окремих підприємств і галузей не можна гарантувати фінансову безпеку країни.

Питання дослідження економічної безпеки, оцінка теоретичних підходів до забезпечення її належного рівня привертають увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, а саме: А. Амоша, А. Баланда, О. Барановський, О. Головченко, О. Мартин, В. Мартиненко, І. Москаль, В. Онищенко, О. Чепурний, А. Сухоруков, О. Федорук, О. Шевчук, О. Юркевич, О. Якименко та інші.

Огляд наукових розробок стосовно проблем фінансово-економічної безпеки дозволяє стверджувати, що в Україні сьогодні відсутня ефективна система економічної безпеки, яка б врахувала досвід високорозвинених європейських країн та відповідала інтересам країни.

У рамках правового поля України поняття «економічна безпека» було запроваджено Конституцією України. Саме це підтверджує той факт, що забезпечення економічної безпеки є найважливішою функцією держави і справою всього українського народу. Найбільш комплексно деякі аспекти економічної безпеки висвітлює Господарський кодекс України, де зазначається, що економічна безпека є основою економічної діяльності суб'єктів господарювання, які функціонують відповідно до вимог господарського законодавства. Забезпечення економічної безпеки регулюється в Україні також наступними нормативно-правовими документами, а саме: Законом України «Про Раду національної безпеки і оборони», Законом України «Про основи національної безпеки України», Стратегією національної безпеки України, а також Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. №1277 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки».

Слід зазначити, що основними завданнями України у напрямку позиціонування і закріплення гідного місця на європейському економічному

просторі є: розвиток зовнішньоекономічної діяльності з країнами-членами ЄС; розвиток експортного потенціалу; зменшення рівня імпортової залежності (зокрема, в енергетичній сфері); пошук участі в міжнародних та глобальних організаціях економічного напрямку [1, с. 312].

Економічна безпека держави включає фінансову, інвестиційну, інноваційну, зовнішньоторговельну, енергетичну, соціальну, демографічну безпеку. Безперечно, всі складові є дуже важливими в сучасній економіці. Але в сучасних умовах глобалізації фінансових потоків, вільного переміщення капіталів, вплив світових фінансових систем на окрему взятую країну переходить на якісно новий рівень. Саме фінансова глобалізація створює умови для фінансової влади, яка за допомогою володіння світових грошей і розпорядження вартості, управління фінансовими потоками дозволяє впливати як на світове господарство (у тому числі міжнародну безпеку), так і на окремі країни (національну безпеку) [2, с. 36].

Фінансова безпека є надзвичайно складною багаторівневою системою, яку утворюють ряд підсистем, кожна з котрих має власну структуру і логіку розвитку. Фінансова безпека держави включає такі складові: бюджетну, податкову, боргову, фінансову безпеку банківської системи, валютну, грошово-кредитну безпеку, інвестиційну безпеку, фінансову безпеку страхового та фондового ринку [3, с. 182].

У світі існують різні моделі функціонування правоохоронних органів, на яких покладено обов'язок боротьби з фінансовою злочинністю, що негативно відображається на економічній безпеці держави. Так, ефективність створення у складі податкових органів спеціалізованого підрозділу боротьби з економічною злочинністю підтверджує німецький досвід. Ця спеціалізована правоохоронна структура – служба податкового розшуку «Штойфа», належить до Міністерства фінансів.

В Іспанії на базі Міністерства економіки та фінансів утворено Податкове агентство, основним завданням якого є планування діяльності податкових органів, проведення загальнодержавних заходів по контролю за

законодавством в сфері оподаткування тощо. В його структурі утворені підрозділи по боротьбі з податковим шахрайством серед яких найчастіше пов'язані з податком на додану вартість.

У Сполучених Штатах Америки контроль за податковою злочинністю здійснює Служба внутрішніх доходів, що знаходиться у структурі Міністерства фінансів. У складі внутрішніх доходів діє слідчий департамент, до компетенції якого відносяться розслідування податкових правопорушень та злочинів, а також усіх порушень закону про банківську таємницю.

В Італії розкриттям і розслідуванням злочинів у галузі оподаткування поряд з поліцією та Корпусом карабінерів займається Фінансова гвардія, що структурно знаходиться у Міністерстві фінансів. Фінансова гвардія виконує одночасно функції податкової інспекції, податкової міліції, митних та прикордонних органів [4, с. 405].

Отже, можна побачити, що в основному у структурі Міністерства фінансів створюється відповідний підрозділ, на який і покладається дана функція. В Україні діють податкові інспекції у складі Державної фіскальної служби України, проте наразі проводиться реформування їх діяльності, а отже, слід мати на увазі досвід зарубіжних країн при вирішенні цього питання.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин, коли Україна обрала стратегію забезпечення економічної безпеки держави в контексті ідентифікації її як європейської держави, необхідно активізувати її співробітництво з країнами європейського простору та розробити стратегію розвитку національної економіки, яка б відповідала європейським стандартам. Перш за все, слід виробити законодавство, наближене до європейських країн, створити сприятливі умови для розвитку бізнесу, а також розмежувати контрольні повноваження між органами виконавчої влади стосовно забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. А головним завданням владних структур нашої держави має стати

розробка дієвих напрямів реформування економіки в контексті утвердження України як впливової європейської держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. — Х.: Право, 2009. — С. 312.

2. Смоквіна Г.А. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки / Г.А. Смоквіна // Вісник Одеського національного університету : зб. наук. праць. – Сер.: Економіка. – Одеса : Вид-во ОНУ. – 2014. – С. 36.

3. Майдич І. І. Становлення та розвиток вчення про фінансову безпеку у вітчизняній науці // Вісник Дніпропетровського університету – 2013 - № 4 – С. 181-183.

4. Загарій В.П. Монетарні важелі досягнення фінансової безпеки: досвід розвинених країн / В.П. Загарій // Бізнес Інформ. – 2014. – №4. – С. 405.

5. Колодізев О. М. Державна система управління фінансовою безпекою України та правові засади її функціонування / О. М. Колодізев, А. В. Середіна. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5941/1/10_30_47.pdf.

УДК 347.73

Щербина Інеса Віталіївна
студентка групи ПМФ-16-2
Університет державної фіскальної служби України
Науковий керівник
Чайка В.В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права Університету державної фіскальної служби України

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В сучасній науковій літературі є ціле різноманіття визначень поняття «фінансова безпека», кожен науковець має свій підхід та трактування до

визначення цього поняття. На думку В.І. Опіщева фінансова безпека держави - це ступінь захищеності фінансових інтересів держави, стан фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, податкової, валютної, банківської, інвестиційної, митно-тарифної, розрахункової та фондової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, спроможністю держави ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси, достатні для задоволення її потреб, шляхом виконання зобов'язань і забезпечення соціально-економічного розвитку [1].

Щодо зарубіжних дослідників, то вони визначають фінансову безпеку як здатність країни управляти різними видами зовнішніх і внутрішніх ризиків у процесі фінансового розвитку з метою гарантування того, що її фінансовому суверенітету нічого не загрожує, фінансова система не порушена, фінансове багатство не втрачено і фінансова система функціонує нормально [2].

Отож, фінансову безпеку потрібно розглядати як багатогранне та обширне поняття що включає в себе не тільки безпеку на одному рівні - економічному, а й тісно пов'язана з соціальною безпекою та є невід'ємною частиною національної безпеки держави.

Таким чином, під фінансовою безпекою слід розуміти захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності й стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стає економічне зростання [3].

Тому на нашу думку, фінансову безпеку країни потрібно розглядати на кількох рівнях: рівні підприємства, галузі, країни та світової економіки. Варто також зазначити, що без фінансової безпеки окремих підприємств і галузей не можна гарантувати фінансової безпеки країни в цілому. Тому що

рівень фінансової безпеки прямо пропорційний рівню взаємодії та взаємозв'язку складових фінансової системи України.

Безпека фінансового сектора в розрізі її складових залежить як від економічної активності, збалансованості доходів і витрат суб'єктів господарювання та населення, так і від державної політики в бюджетній, податковій, грошово-кредитній та інших сферах, що обслуговують фінансові потоки в державі. Комплексна дія зазначених факторів визначає стан складових економічної безпеки реального та фінансового сектора, аналіз яких дозволяє виявити шляхи уникнення загроз та напрямки діяльності держави для забезпечення дотримання національних економічних інтересів[2].

Найважливішими зовнішніми загрозами є зростання зовнішньої фінансової заборгованості України, посилення залежності від іноземних кредитів; нечітка зовнішньоекономічна політика України; залежність України від політики Європейського Союзу та відсутність умов для забезпечення експортної активності та надмірна імпортозалежність економіки України.

З нашої точки зору та враховуючи вищенаведені трактування загроз фінансової безпеки України вказаними авторами, слід виділити такі найбільш вагомні ризики: - зростання зовнішнього боргу та небезпека загострення фінансової кризи; - зростання дефіциту зведеного бюджету та неефективна бюджетна політика щодо формування доходів та витрат бюджету; - зростання тіньового сектору економіки та корупції у державних структурах влади; - нестабільність українського законодавства [4].

Серед внутрішніх загроз фінансовій безпеці України можна виділити такі [2]:

– недосконала фінансово-бюджетна система, неефективність системи контролю за витратами бюджетних коштів, невчасне прийняття Державного бюджету;

- непродумана грошово-кредитна політика держави; – неефективність податкової системи, масове ухилення від сплати податків;
- зростання «тіньової» економіки, посилення її криміналізації;
- необґрунтоване зростання цін на споживчому ринку, відсутність рівності цін на сільськогосподарську та промислову продукцію;
- нелегальний вивіз з України капіталу, переховування валютних коштів за кордоном;
- недостатній державний контроль за здійсненням експорту та імпорту;

Розбалансованість державного бюджету є головним дестабілізуючим чинником фінансової системи, і, відповідно, фактором негативного впливу на фінансову безпеку країни. Формування і використання Державного бюджету України відповідно до вимог фінансової безпеки має враховувати такі критерії: забезпечення інтересів держави; пріоритет національних інтересів України; відповідність цілей бюджетної політики фінансовим ресурсам держави; забезпечення стабільності дохідної частини Державного бюджету України; підтримання єдності бюджетної системи й узгодженість бюджетної політики країни з грошово-кредитною політикою Національного банку України [1].

Масове вивезення українського капіталу за кордон також дестабілізує фінансову систему нашої країни, так як свідчить про недовіру його власників до фінансово-банківської системи нашої країни. А джерелом такого капіталу переважно є перерозподіл державної власності шляхом корупційних схем, ухилення від сплати податків, спекулятивні фінансові операції, що також безпосередньо впливають на забезпечення фінансової безпеки нашої країни.

Отже, фінансова безпека є важливим компонентом національної безпеки країни і від її рівня залежить в цілому благополуччя держави. Задля досягнення найвищого рівня фінансової безпеки державі необхідно виробити механізм забезпечення фінансової безпеки, а також впровадити ефективну інфраструктуру, яка забезпечить фінансову безпеку. Головним аспектом у досягненні фінансової безпеки держави виступає постійний моніторинг та

оцінка її рівня, а також розробка та застосування заходів щодо зміцнення фінансової безпеки держави. Створення нових нормативно-правових актів, покликаних на застосування контролю та впливу на суб'єктів фінансових правовідносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Курс для фінансистів: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / За ред. В.І. Оспіщева. — К., 2008. — 567 с., тв. пал., (ст. 10 пр.)
2. Ю.Вашай. Шляхи підвищення рівня фінансової безпеки України на сучасному етапі / Ю.Вашай // Галицький економічний вісник. — 2012. — №6(39). — с.137-144 - (фінансово-обліково-аналітичні аспекти)
3. Фінанси: Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. Затверджено МОН / За ред. С.І. Юрія, В.М.Федосова. — К., 2012. — 687 с.
4. Лисяк Л.В. Сучасний стан та основні проблеми фінансової безпеки України / Л.В. Лисяк, Я.Ю. Подлужна // Ефективна економіка. — 2015. — № 12

Юшко Юлія Олександрівна

студентка групи ПМФЗ-16-1

Навчально – науковий інститут права

Науковий керівник: Гарбінська – Руденко Альона Валеріївна

к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права

ПОДАТКОВА ПЕРЕВІРКА ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Кожній державі для успішної реалізації економічних, політичних, соціальних програм необхідна мобілізація достатньої кількості грошових коштів, основним джерелом яких є податкові надходження. Водночас сьогоденній курс на соціально орієнтовану державу вимагає значних вкладень в соціальну сферу. До того ж постало нагальне завдання щодо розвитку регіонів України, нарощування оборонної здатності держави, модернізації важливих галузей господарства, що в свою чергу вимагає значних фінансових вкладень. Необхідною передумовою для забезпечення успішної реалізації задекларованих Урядом реформ є забезпечення режиму

суворого дотримання норм податкового законодавства, що неможливо без податкового контролю. Потреба у дослідженні питання щодо ефективності та удосконалення.

Податкова перевірка – це діяльність податкових та інших контролюючих органів у межах визначеної компетенції з метою встановлення правильності обчислення та сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) [2, с.105].

Значної уваги дослідження проблем проведення податкових перевірок приділяли у своїх роботах Ю.В. Гаруст, Н.А. Маринів, Д.М. Рева, Ю.В. Кваша, П.М. Чистяков та інші, і необхідно відмітити, не безрезультатно.

Можна виділити наступні стадії процесу проведення податкової перевірки:

- 1) підготовка до проведення податкової перевірки;
- 2) проведення безпосередньо перевірочних дій;
- 3) оформлення акту (при виявленні фактів порушень вимог податкового та іншого законодавства суб'єктами господарювання) чи довідки (при невстановленні таких порушень) про проведення податкової перевірки);
- 4) підписання акту та розгляд заперечень платників податків до прийняття податкових повідомлень-рішень (рішень);
- 5) оформлення результатів податкової перевірки у вигляді прийняття податкових повідомлень – рішень (рішень) про визначення податкових зобов'язань та застосування штрафних (фінансових) санкцій;
- 6) оскарження результатів податкової перевірки в позасудовому порядку (в порядку адміністративного оскарження);
- 7) перегляд результатів податкової перевірки за обставинами, що знов відкрилися, в позасудовому порядку;
- 8) оскарження результатів податкової перевірки в судовому порядку (з дотриманням строків апеляційного узгодження податкових зобов'язань) [4].

Законодавством України передбачено право контролюючих органів проводити три види перевірок: камеральні, документальні й фактичні. При цьому документальні перевірки можуть бути плановими або позаплановими; виїзними або невиїзними [1, ст.75].

Основною відмінністю камеральної перевірки є те, що вона проводиться в приміщенні контролюючого органу виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках) платника податків [1, ст.75.1.1].

Документальною перевіркою вважається перевірка, предметом якої є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати всіх передбачених Податковим кодексом України податків та зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин із працівниками(найманими особами) та яка проводиться на підставі податкових декларацій (розрахунків), фінансової,статистичної та іншої звітності, реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, ведення яких передбачено законом, первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку й пов'язані з нарахуванням і сплатою податків та зборів, виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, а також отриманих в установленому законодавством порядку контролюючим органом документів та податкової інформації, у тому числі за результатами перевірок інших платників податків [1, ст.75.1.2].

Перевірка, що проводиться відповідно до плану-графіка перевірок, є документальною плановою перевіркою. Якщо проведення перевірки не передбачене в планах роботи контролюючого органу, за наявності хоча б однієї з обставин, визначених Податковим кодексом України, проводиться документальна позапланова перевірка. У залежності від місця, де фактично відбуваються контрольно-перевірочні заходи, бувають такі перевірки:

документальними виїзними, які проводяться за місцезнаходженням платника податків чи місцем розташування об'єкта права власності, стосовно якого проводиться така перевірка; та документальними невиїзними, які проводяться в приміщенні контролюючого органу [3, с. 131].

З метою невідкладного (оперативного) реагування на інформацію про можливі порушення щодо дотримання норм законодавства з питань регулювання обігу готівки, порядку здійснення платниками податків розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявності ліцензій, патентів, свідоцтв, у тому числі про виробництво та обіг підакцизних товарів, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин із працівниками (найманими особами), контролюючими органами може проводитись фактична перевірка, що здійснюється за місцем фактичного провадження платником податків діяльності, розташування господарських або інших об'єктів права власності такого платника [3, с. 131].

Слід зауважити, що встановлений Податковим кодексом України порядок та підстави здійснення перевірок контролюючих органів у податковій сфері певною мірою обмежують права платників податків. Зокрема статтею 78 закріплено право органу фіскальної служби проводити документальні позапланові перевірки у випадку «подання платником податку уточнюючого розрахунку з відповідного податку за період, який перевірявся контролюючим органом» [1, ст.78]. Це означає, що платник податків у випадку самостійного уточнення даних та показників податкового обліку ініціює, за вже перевірений період, загрозу здійснення чергової документальної позапланової перевірки податкового обліку.

Податковим кодексом України встановлено, що підставою для проведення документальної позапланової перевірки є початок процедури реорганізації юридичної особи (крім перетворення) [1, ст.78].

Згідно Податкового кодексу України фіскальні органи мають право вимагати від платників у ході перевірки, крім первинних документів, що

використовуються в бухгалтерському та податковому обліку, інші документи. Проте перелік таких документів ним не визначено [1, ст.85.4]. Це призводить до можливості надання контролюючому органу документів, наявність яких законодавчо не передбачена, що порушує права суб'єктів господарювання. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом уточнення та внесення відповідних змін до Податкового кодексу України.

Таким чином, суть процесу податкового контролю полягає у виявленні, вивченні проблем податкового законодавства та знаходженні шляхів їх вирішення, попередження виникнення правопорушень у майбутньому. Таке широке коло відносин, які контролює ДФС, потребує постійного підвищення ефективності організації податкового контролю та удосконалення прийомів і методів його проведення.

Список використаної літератури:

1. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст.112.
2. Васькович І. М. Податкові перевірки: сучасний стан та процедури проведення / І. М. Васькович, М. М. Баран // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 104-109.
3. Іванчо В.В. Види податкових перевірок та сучасні тенденції їх класифікації / В.В. Іванчо // *Visegrad Journal on Human Rights*. – 2014. – С.128-134.
4. Костенко Н. Фактичні перевірки: підстави та порядок проведення / Н. Костенко // *Податки та бухгалтерський облік*. – 2011. – № 22. – С. 24-30.
5. Маринів Н. А. Податкова перевірка як організаційно-правова форма реалізації податкового контролю: автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» // Н. А. Маринів. – Харків, 2007. – 21 с.

6. Полтева А.М. Правовые и организационные основы проведения камеральной налоговой проверки : дис. ... канд. юрид.наук : спец. 12.00.14 / А.М. Полтева. – М., 2008. – 183 с.

7. Шевчук О.А. Форми та методи податкового контролю: світовий досвід та українська практика/ О. А. Шевчук // Економічний часопис-XXI . – 2013. – № 1-2(1). – С. 73-76.

Яковенко Тетяна

студентка групи ПМФ-16-2

Навчально – науковий інститут права

Науковий керівник: Гарбінська – Руденко Альона Валеріївна

к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ОРГАНІЗАЦІЇ І РЕАЛІЗАЦІЇ

БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

За двадцять п'ять років незалежності бюджетний процес в Україні пройшов значний еволюційний шлях, втім і на сьогодні цілий ряд проблем залишається невирішеним – починаючи від самого процесу прийняття бюджету, закінчуючи його виконанням та відповідальністю за бюджетні порушення. Детальний аналіз проблем дає необхідне підґрунтя для оптимізації бюджетного процесу в Україні.

Дослідженням проблем організації і реалізації бюджетного процесу в Україні присвячені праці наступних вчених-економістів: В. Опарін, В. Малько, М. Карлін, В. Федосов, Ю .Ганущак, О. Гетманець, О. Кириленко, І. Луніна, Ю. Пасічник, Н. Перфілова, Г. Старостенко, В. Швець та інших.

Реалізація бюджетних повноважень суб'єктами бюджетної діяльності має обмеження за часом дії та щорічно відтворюється щорічно з поновленням законодавством. Кожен рік формується, розглядається, приймається предмет держави, місцеві бюджети; організується робота щодо їх виконання, та складається і розглядається звітність.

За радянських часів та за роки існування незалежної України в юридичній літературі не існувало єдиної думки з приводу змісту поняття «Бюджетний процес». Деякі вчені, юристи, фінансисти ототожнювали процес

складання проекту бюджету, його затвердження, виконання, звітності про бюджет з процесом розробки та затвердження Закону про бюджет [1, с.86].

Умовно проблеми бюджетного процесу в Україні можна розділити на три категорії:

- проблеми на стадії прийняття бюджету;
- проблеми, що виникають в процесі виконання бюджету;
- проблеми контролю та відповідальності за бюджетний процес.

Проблемою, що завжди переслідувала бюджетний процесу в Україні було його прийняття, а точніше хронічна несвоєчасність дій органів державної влади. Необхідність прийняття бюджету щороку лише підвищує складність проблеми. Політична нестабільність та відсутність політичного консенсусу, спроби лобіювання інтересів промисловими групами, відстоювання власних інтересів представниками влади обумовлюють надзвичайну проблематичність прийняття бюджету в принципі, не говорячи про прийняття його в строк. Ситуація, коли країна вступає в новий рік без бюджету, на жаль, є скоріше правилом, аніж винятком із нього.

Ю.Ганущак і Є.Жовтяк відмічають, що навіть якщо бюджет ухвалюють вчасно, його якість настільки низька, що дуже ускладнює підготовку до виконання [2].

Формально в Україні намагаються планувати основні напрями бюджетної політики за допомогою Бюджетної резолюції, втім поки що цей документ є досить формальним є його зміст, як правило, не відповідає змісту проекту бюджету. [2]

Таким чином, маємо наступну проблему бюджетного процесу в Україні - відсутність стратегічної складової в бюджетному процесі - бюджет планується на рік, в той час як стратегічний розвиток держави та її складових потребує довгострокових фінансових планів країни. Як результат, фінансова-бюджетна і соціальна економічна стратегії держави розвиваються паралельними шляхами, замість необхідного симбіозу. Держава фактично не має можливостей для проведення анти-циклічної політики, тобто

балансування дефіцитними і профіцитними бюджетами залежно від фази економічного циклу.

Стадія прийняття бюджету та проблеми, що виникають на ній, призводять до актуалізації ще однієї проблеми – порядок затвердження бюджету.

В Україні реалізується процедура планування «згори-донизу» - спочатку затверджується Державний бюджет України, в якому визначаються основні дохідні джерела місцевих бюджетів, а потім затверджуються регіональні бюджети. Така процедура не оптимальною, оскільки, за умови достатнього рівня самостійності місцевих бюджетів (що принаймні декларується українською владою), затвердження бюджету центрального уряду і затвердження місцевих бюджетів – це складові двох самостійних бюджетних процесів.

Однією з головних проблем бюджетного процесу в Україні є незбалансованість міжбюджетних відносин «держава-регіони», тобто проблема місцевих бюджетів, їх самостійності та фінансування.

Згідно з аналізом, проведеним О.Чорним, до комплексу проблем місцевих бюджетів можна віднести наступні:

- 1) значна залежність місцевого бюджету нижчого рівня від бюджету вищого рівня;
- 2) трансфертна політика згідно Бюджетного кодексу не враховує зміни соціально-демографічної ситуації місцевих громад;
- 3) закритість системи розрахунків, що створює сприятливі умови для домовленостей у бюджетному процесі;
- 4) відсутність можливості перерозподілу субвенцій в регіональному просторі виходячи з трансформацій соціальної структури населення;
- 5) відсутність перспектив розвитку у вигляді планів через непрогнозованість трансфертної політики держави;
- 6) низький рівень системності у визначенні прогнозних показників доходів, так зване планування від досягнутого;

7) відсутність системи мотивацій учасників бюджетного процесу до дій насамперед в інтересах населення території (регіону);

8) недостатній рівень самостійності у місцевих органах в бюджетному процесі;

9) асиметрія інформації у відносинах місцевого самоврядування і органів державного управління [3].

Специфічною проблемою, що стосується місцевих бюджетів є гендерна рівність, а точніше нерівність. Аналітики Харківського міського жіночого фонду (ХМЖФ) зазначають, що існує цілий ряд диспропорцій у фінансуванні місцевих бюджетів за гендерною ознакою. Зокрема більші витрати здійснюються на освіту хлопців, ніж дівчат але в той же час при розподілі соціальної допомоги жінки отримують на 40% більше чоловіків [4].

Проблемою бюджетного процесу останніх років є падіння витрат на економічний розвиток держави. Так капітальні видатки державного бюджету за останні роки впали з 14,8% до 4,3%, в абсолютному обсязі більш ніж у 2 рази. Це падіння, на нашу думку, багато в чому обумовлено передчасною орієнтацією бюджетів України на соціальну складову. Витрати на соціальні потреби за останні роки в абсолютному вимірі зросли майже на 50%.

Важливою проблемою реалізації соціальних програм в бюджетному процесі України є неефективність використання коштів. С.Панцир зазначає, що фактична доля витрат на адміністрування соціальних програм складає до 90%, тобто соціальна політика продовжує працювати на адміністративний апарат, а не на тих, хто потребує захисту [5].

На думку П.Качура, однією з головних проблем бюджетного процесу є відсутність відповідальності за результат фінансування. Він зауважує, що на сьогодні фінансується, зазвичай не результат, а сама функція [5].

Також проблемою реалізації бюджетного процесу в Україні є неповернення підприємствами кредитів, отриманих під гарантії Кабінету Міністрів. Обсяги неповернених коштів сягнули позначки в декілька мільярдів гривень і мають стійку тенденцію до зростання [5].

Важливою проблемою організації та реалізації бюджетного процесу є контроль за виконанням бюджету. В Україні він здійснюється Рахунковою палатою. Але поточне законодавство не достатньо повно і чітко прописує функції та повноваження Рахункової палати. Зокрема функція контролю не має результативного впливового значення. Рахункова палата не має права накладати фінансові санкції, адміністративні стягнення до порушників бюджетного законодавства. Рахункова палата обмежується лише обов'язком інформувати органи влади та надавати консультації. Крім того контрольні повноваження даного органу не поширюються на рівні місцевих бюджетів, що не відповідає статусу Рахункової палати, що прописаний в Законі України «Про Рахункову палату».

Таким чином, проведені дослідження дозволили визначити коло досі ще не вирішених проблем в організації і реалізації бюджетного процесу в Україні. Проблеми присутні на кожній стадії бюджетного процесу і вимагають негайного вирішення, що дозволить удосконалити та оптимізувати використання фінансових ресурсів держави.

Перелік використаних джерел:

1. Бандурка О.М., Гетьманець О.П. Бюджетне право України: Підручник. – Харків: Вид-во нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 153 с.
2. Ганущак, Ю. Інженерія бюджетного процесу / Ю.Ганущак, Є.Жовтяк // Дзеркало тижня. – 2004. - №6. – С.14-16
3. Чорний, О.С. Управління бюджетним процесом на регіональному рівні: автореф. дис. канд. наук з держ. управління: 25.00.02 / О.С. Чорний // Донецький держ. ун-т управління. – Донецьк, 2006. – 18 с.
4. Бюджетна система України: навчальний посібник / М. І. Карлін. - К. : Знання, 2008. - 428 с.
5. Бюджетний процес 2015: проблема політичного консенсусу для соціально-економічного розвитку. Виступи учасників круглого столу [Текст] // Часопис Парламент. – 2014. - №3. – С.22-25

Наукове видання

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

*Збірник тез III Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції*

28 листопада 2017 року

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Здано до друку 21.12.2017. Формат 60×84/16.

Папір офсетний № 1. Гарнітура «Times New Roman».

Друк. арк. 17.1

Тираж 300 примірників. Замовлення № 688.

*Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром
Університету ДФС України*

08200, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 5104 від 20.05.2016*